

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RUS DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

İSAAK E. BABEL VE ÖYKÜ SANATI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

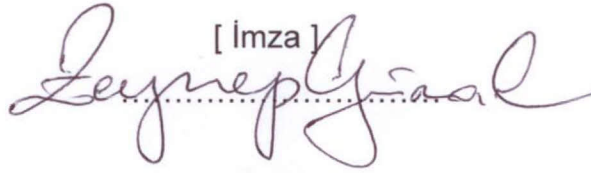
**Hazırlayan
Tuğba KARAGÖZLÜ
068267104**

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. E. Zeynep GÜNAL**

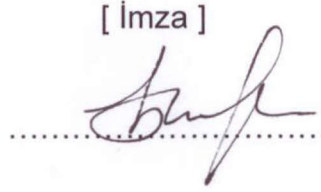
Ankara – 2009

ONAY

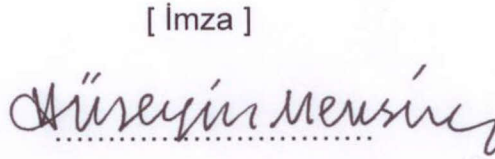
Tuğba Karagözlü tarafından hazırlanan “İsaak E. Babel ve Öykü Sanatı” başlıklı bu çalışma 15/04/2009 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

[İmza]

Prof. Dr. E. Zeynep GÜNAL (Başkan)

[İmza]

Doç. Dr. Zeynep BAĞLAN ÖZER

[İmza]

Doç. Dr. Hüseyin MEVSİM

ÖNSÖZ

Tezimizde, 20. yüzyıl Sovyet yazarlarından İsaak Emmanuiloviç Babel'in (1894–1940) öykü sanatını inceleyeceğiz. İsaak Babel, yaşarken edebiyatta umduğu saygıyı göremese de, ölümünden sonra itibarı iade edilen Yahudi asıllı bir yazardır. Babel edebi çalışmalarına ilk olarak, Çar I. Nikolay'ın Ticaret Lisesinde öğrenci olduğu yıllarda başlar. O dönemlerde Fransız öykü yazarları Gustav Flaubert ve Guy de Maupassant'a karşı çok büyük bir hayranlık duyar. İlk eserlerinde romantizm akımının etkisi altında kalarak yazmaya yönelir. Edebiyata 1913'de yayımlanan "Yaşlı Şloyme" (Старый Шлойме) adlı öyküsüyle adım atar. Bu öykünün devamı sayılan ve yazarın ilk dönem öyküleri olarak adlandırılan bütün eserlerinde, romantizmin temel taşı olan acı ve hüznün açık bir şekilde varlığını hissettirir. Bu hüznün ve acı, bir Yahudi olarak toplum içerisinde, ırkının çektiği acılardan nasibini almış, dönem Rusya'sı içerisinde de yaşanan sıkıntıların tadına bakmış bir yazar olmasından kaynaklanır. Babel'in en yakın dostlarından biri olan ve "Letopist" adlı dergisinde yazarın ilk öykülerini yayımlayan Maksim Gorki'nin savunduğu realizm akımının etkisi altına girmesi ise sonraki dönemlerde gerçekleşir. Yazara, büyük bir şöhret getiren "Konarmiya Öyküleri" (Конармия, Atlı Birlik Öyküleri) bunun en güzel örneğidir.

Stalin rejiminin aydınlar üzerindeki baskısının en yoğun döneminde, pek çok sanatçı gibi yazar da tutuklanmış, bütün el yazmalarına el konularak eserlerinin yayımlanması yasaklanmıştır. Şunu da belirtmek gerekir ki pek çok çağdaşının aksine günümüzde Babel'in 1920'de tuttuğu günlükleri hariç hiçbir el yazması gün ışığına çıkartılmamıştır. Ancak unutulması hedeflenirken 1954 yılında itibarı iade edilen sanatçının yapıtları sansürlenip 1957'de dostu İlya Erenburg'un ön sözüyle yeniden yayımlandığında ünü daha çok artar.

Aslına bakılırsa bu tarihe kadar, Rusya'da dışlanmasına rağmen eserleri pek çok batı ülkesinde yayımlanmış ve üzerinde ciddî araştırmalar

yapılmıştır. Günümüzde ise, özellikle Babel hakkında yazılmış İngilizce kitaplar dikkat çekecek kadar fazladır. Yazar, başta Amerika olmak üzere birçok ülkede araştırılmış, üniversitelerde tez konusu olarak incelenmiştir. 2004 yılında ise İsaak Babel'in anısına Stanford Üniversitesi'nde Amerika, Macaristan, İsrail, Rusya ve Çin'deki birçok üniversiteden konuşmacıların katılımıyla "İsaak Babel Bilmecesi" adlı büyük bir uluslar arası konferans düzenlenmiştir*. Babel hakkında yazılmış eserler arasında en çok ses getireni; Amerikalı Yahudi yazar Cynthia Ozick ve kızı Nataliya Babel'in babası ile anılarından ve sanatçı hakkında yapılan araştırmalara değinilen bir ön sözle yayımlanan ve bütün eserlerini kapsayan "The Complete Works of Isaac Babel" (İsaak Babel'in Bütün Çalışmaları) adlı kitaptır. Bizde bu kitabın Türkçe çevirisinde yer alan ön sözü kaynakçamıza dâhil ettik. Tezimizde yararlandığımız bu ön sözün çevirisi dışında, yazar hakkında Türkiye'de de hiç bir kapsamlı araştırma yapılmadığını ve yazarın tez konusu olarak incelenmediğini saptadık. Ülkemizde Babel hakkında sadece Türk ansiklopedilerinde adına kısaca değinilmiş ve yazarın öykülerinden bazılarının Türkçe çevirileri yayımlanmıştır.

Tez çalışmamızda, bugüne kadar Türkiye'de inceleme konusu olarak ele alınmamış, hatta birçok eseri Türkçeye hiç çevrilmemiş bir Sovyet yazarı olan Babel'in kısa öykülerinde işlediği konuları, sıradan aile bireylerinden sokak kadınları ve gangsterlere kadar toplumun her kesimini temsil eden çok sayıda kahramanlarını ve edebi üslûbunu incelemeyi amaçlıyoruz.

Tezimle ilgili çalışmalarımda benden tüm yardımlarını ve desteğini esirgemeyen Sayın hocam Prof. Dr. E. Zeynep GÜNAL'a sonsuz teşekkürlerimi arz ederim.

Ankara, 2009

Tuğba KARAGÖZLÜ

* The International Conference at Stanford University., "The Enigma of Isaac Babel" (February 29–March 2, 2004) (Erişim) <http://www.hoover.org/hila/exhibits/3243916.html>, 28 Mart 2009

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER.....	iii
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	3
1. İSAAK E. BABEL'İN YAŞAMI VE YAPITLARI.....	3
İKİNCİ BÖLÜM.....	19
2. İSAAK E. BABEL'İN ÖYKÜLERİNDE OTOBİYOGRAFİK ÖZELLİKLER VE YAHUDİ KÜLTÜRÜ.....	19
2.1. OTOBİYOGRAFİK ÖZELLİKLER.....	20
2.2. YAHUDİLERİN RUS TOPLUMUNDAKİ YERİ.....	34
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	47
3. İSAAK E. BABEL'İN ÖYKÜLERİNDE DEVRİM VE İÇ SAVAŞ.....	47
3.1. DEVRİM.....	50
3.2. İÇ SAVAŞ.....	73
3.3. ASKER VE PARTİZANLAR.....	84
3.4. ÖLÜM VE İNSANIN TRAJEDİSİ.....	100
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	113
4. İSAAK E. BABEL'İN ÖYKÜLERİNDEKİ KADIN VE ERKEK KAHRAMANLAR.....	113
4.1. KADIN KAHRAMANLAR.....	113
4.2. ERKEK KAHRAMANLAR.....	129
4.3. GANGSTERLER.....	142
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	163
5. ANLATI SANATI.....	163
SONUÇ.....	182
KAYNAKÇA.....	185
ÖZET.....	188
ABSTRACT.....	189
РЕЗЮМЕ.....	190

GİRİŞ

Tezimizde Babel'in öykülerini beş ana başlık altında inceleyeceğiz. Sanatçının yaşamı ve yapıtlardan oluşan ilk bölümde yazarın doğumundan ölümüne kadar, çocukluğu, ailesi, eğitim süreci, özel ve edebi yaşamı hakkında genel bilgiler vermeye çalışacağız. Elbette bu bilgiler Babel'in sanatına yaklaşımımızda yol gösterici olacaktır.

İkinci bölümde, sanatçının öykülerinde ortaya koyduğu otobiyografik özellikler ve Yahudi kültürünün Rus toplumu içerisindeki yeri üzerinde duracağız. Otobiyografik açıdan incelendiğinde ilk önce karşımıza, yazarın çocukluk dönemini anlattığı öyküleri çıkar. Bu eserlerde Babel çocukluğunu ve o dönemlerde Yahudilerin Rus toplumu içerisindeki konumunu açık bir şekilde gözler önüne serer. Ancak bu öyküler dışında, yazarın neredeyse hemen her eserinde kendi yaşamından izlere, Yahudilerin yaşamaya mecbur edildikleri acılara ve toplumdan dışlanışlarına rastlamanın mümkün olduğu da bir gerçektir.

Üçüncü bölümde, Babel'in savaş muhabirliği yaptığı dönemlerde tuttuğu notlardan ve günlüklerinden oluşturduğu "Konarmiya Öyküleri" adlı belgesel nitelikli sayabileceğimiz derlemesi üzerinde duracağız. Bu derleme dışında sanatçının gerek ilk gerekse son dönem öyküleri arasında birkaç savaş içerikli yapıtı daha vardır. Konu benzerliği nedeniyle bu öyküleri göz ardı etmeden üçüncü bölümde ele almayı uygun gördük. Bu bölümde devrim, İç Savaş, askerler ve partizanlar ve ölüm ve insan trajedileri üzerinde durarak, uzun ve yorucu savaş yıllarında cephede veya insanların iç dünyalarında yaşanan acılara Babel'in gösterdiği yaklaşımı sunmaya çalışacağız.

Dördüncü bölümde, Babel'in tüm öykülerinde yarattığı kahramanları gruplara ayırarak inceleyeceğiz. İlk olarak yazarın özel bir değer verdiği kadın kahramanlar üzerinde duracağız. Bundan sonra okurken kimi zaman bizi

gülümseten, kimi zaman h z nle ndiren, üzerlerinde Babel'in belli belirsiz ironisinin sezildiği erkek kahramanlar  inceleyeceğiz. Aynı bölümde belki de 20. yy. ilk yarısı Rus edebiyatında ilk kez ele alınan, aslında sokak kabaday larından öteye ge ememelerine rağmen yazarca "gangster" olarak adlandırılan kahramanlar üzerinde duracağız.

Beşinci ve son bölümde ise; yazarın öykülerinde ortaya koyduğu edebi sanatını inceleyeceğiz. Hangi  sl p sınıfında eserler verdiği, kelime hazinesindeki yal nlık ve cümle yapıları gibi üslûp özellikleri üzerinde durduktan sonra, anlatım tekniklerine değineceğiz. Sanatçının  yk lerinde kulland ı anlatıcı ve anlatıcının konumu, yazarın olaylara yaklaŐma perspektifi, anlatım tutumu, retorik figürler gibi birçok farklı anlatım tekniği üzerinde duracağız.

Bu bölümlerdeki incelememiz sırasında yazarın mektuplarıyla kalem arkadaşları olan 20. yy. Rus edebiyatının önde gelen sanatçıları Konstantin Paustovski ve İlya Erenburg'un, Babel'e ve sanatına ilişkin yazdıkları çalışmalar önemli kaynağımız olacaktır.

Bu tez çalışması sırasında, yazarın öykülerini orijinal Rusça metinlerine bağlı kalıp, incelenen konuya uygun  rne lemeleri Türkçeye çevirerek sunacağız. Bu sunumlar sırasında yazarın öykülerinin yanı sıra; mektuplarıyla günlüklerinden de faydalanacağız. Dönem yazarlarının Babel hakkında yazd ı eleştiri veya övgülere de tezimizde yer vererek anlatımımızı güçlendireceğiz.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. İSAAK E. BABEL'İN YAŞAMI VE YAPITLARI (1894 — 1940)

Sovyet Dönemi'nin rejim karşıtı olarak dışlanan Musevî kökenli yazarı İsaak Emmanuiloviç Babel 13.7.1894'te (1.7.1894)¹ Ukrayna'nın önemli bir liman kenti olan Odessa'nın Moldavanka bölgesinde Musevî kökenli, tarım malzemesi satan, ikinci sınıf bir tüccarın oğlu olarak dünyaya gelir.² Babeller sıradan bir Yahudi ailesidir. Aile, İsaak Babel'den beş yıl sonra dünyaya gelen kız kardeşi Meri ile tamamlanır.

Yahudi olmanın zorluklarını çok iyi bilen babaları çocuklarını çok küçük yaşta hayatta başarılı olmaları için eğitime zorlar. Babasının şiddetli baskıları nedeniyle çok erken dönemlerde eğitime yönelmek zorunda kalan Babel, neredeyse çocuk denebilecek yaşta Almanca, İngilizce, Fransızca ve İbranîce öğrenmeye başlar.³ Musevî olmanın getirdiği dini sorumlulukları da unutmamış olan babası Tevrat ve Yahudilerin dünyevî ve dini yasalarını oluşturan ilâhî yazılardan oluşan Talmud eğitimini de bunların üzerine ekler. O zamanlar bir çocuk olarak bu kadar sıkı bir çalışma sistemine ısınamayan Babel, anılarında bu konuyla ilgili şunları söyler:

“Evde hayat zordu, sabahtan akşama kadar birçok bilimle ilgilenmek zorundaydım. Sadece okulda dinlenebiliyordum...”⁴

¹ Rusya 1918'de Grigoriy takvimine geçince, eski takvim ve yeni takvim tarihleri arasında 13 günlük bir fark oluştu.

Vol'fgang Kazak, **Leksikon Russkoy Literaturı XX. Veka**, “Babel İ.E.”, Moskva, RİK “Kultura”, 1996, s. 33.

² P. A. Nikolayev, v.d., **Pisateli 20 Veka: Biografiçeskiy Slovar**, “Babel, İ.E.”, Nauçnoe İzdatel'stvo “Bolşaya Rossiyskaya Entsiklopediya”, “Randevu-Am”, Moskva, 2000, s. 58.

³ Nilolayev, **a.g.e.**, s. 58.

⁴ İsaak E. Babel, **Soçineniya v dvuh tomah**, Tom I., , “Avtobiografiya”, Moskva , Hudojestvennaya Literatura, 1990, s. 31.

Sanatçı çalışma temposundan ne kadar şikâyet etse de çocukluğunda eline aldığı her işte başarılı olur. Tek başarısızlığı babasının zorla aldırıldığı keman dersleridir. Müziğe karşı çok yeteneksiz olduğunun bir tek kendisi farkındadır. Babel “Uyanış” (Пробуждение, 1931) adlı öyküsünde, bu durumu şöyle dile getirir:

“... Kemanımdan dökülen sesler demirin eğesinden çıkan seslere benziyor, bende bile dayanılmaz sıkıntılar yaratıyordu; ama babam asla vazgeçmiyordu...”⁵

Babel çocukluğunu babasının onu zengin bir adam yapma arzusuyla bulduğu değişik çözüm yollarıyla mücadele ederek geçirir. Yaşamı boyunca katlandığı sıkıntı veren acılarının bir nedeni de bundan kaynaklanır. Ancak kaynağına inilirse; Yahudi bir aileden gelmesinin acılarının en büyük sebebi olduğu görülebilir. Babel, Yahudi olmanın sıkıntıları ile ilk olarak 20 Ekim 1905’te Çar II. Nikolay’ın Manifestosuyla tanışır. Bu bildiri ile Rusya’nın her yerinde Yahudilere karşı pogromlar (Çarlık Rusya’sında Yahudilerin toplu olarak öldürülmesi) yapılmaya başlanır. Babel daha on yaşında bu pogromlarla tanışır. Yazar bu dönemde; dedesinin öldürülüşüne, babasının dükkânının yağmalanışına, ailesinin Çar’ın askerlerinden kaçmak için komşularının evinde saklanışına şahit olur. Pogromlar sırasında dedesi dışında ailesinin hiçbir ferdine dokunulmamışsa da⁶ bu olaylardan derinden etkilenir ve kendine o dönemlerden ömür boyu hatıra kalacak olan “sinir bozukluğu” hastalığına yakalanır. Sonuç olarak küçük Babel’in hem sağlığı hem de eğitimi için ailesi sessizce Odessa’nın merkezine yerleşmek zorunda kalır.

⁵ Babel, a.g.e., Tom II, s. 172.

⁶ P. A. Nikolayev, v.d., **Pisateli 20 Veka: Biografiçeskiy Slovar**, “Babel, İ.E.”, Nauçnoe İzdatel’s tvo “Bolşaya Rossiyskaya Entsiklopediya”, “Randevu-Am”, Moskva, 2000, s. 58.

O dönemlerde Rus İmparatorluğu için Odessa çok önemli bir yerleşim merkezidir. Birçok farklı uyruk ve sınıftan insan bu şehirde beraber yaşar. İşte Babel daha dokuz yaşındayken sınavlarına hazırlanmaya başladığı Çar I. Nikolay tarafından Odessa'da kurulan Ticaret okuluna girme mücadelesine burada devam eder. Ticaret okulunda yabancı tüccarların, Yahudi simsarlarının, yüksek rütbeli Polonyalıların çocukları okumaktadır. Okul kontenjanına göre her kırk öğrenciden yalnızca ikisi Yahudi olabilir ve bu seçilen iki Yahudi öğrencinin babaları ise mutlaka zengin olmalıdır. Fakir bir Yahudi olarak Babel'in bu okula girebilmesi çok zor gözükür. Bu nedenle okula girmek onun için onur meselesi haline gelir. Ayrıca babasının oğlundan en büyük beklentisi de budur. Bu nedenle Babel çok çalışır, ancak Yahudiliği bir kez daha önüne engel olarak çıkartılır. Babel "Güvercinliğimin Öyküsü"nde (История моей голубятни, 1925) bir Yahudi'nin bu okula girmek için vermek zorunda olduğu mücadeleyi şöyle aktarır:

"Öğretmenler Yahudi çocuklarına kurnazca sorular sorardı, böyle şeytansı sorular başka kimseye sorulmazdı..."⁷

Ancak Babel bütün zorluklara rağmen bu okula girmeyi başarır. Yazarın edebiyata ilgisi ise okul yıllarında başlar. Tam bir kitap kurdu olur. Okumak onun için artık nefes almak kadar önemlidir. Müzik derslerinde bile nota sehпасına yerleştirdiği kitapları gizlice okur. "Bodrum Katında" (В подвале, 1931) adlı öyküsünde yazar daha sonraları, o günleri şu cümlelerle anlatacaktır:

"Yalancı bir çocuktum. Bu kitap okumamdandı: Her zaman çalışırdı hayal gücüm. Ders sırasında, molalarda, eve gidiş yolunda, geceleri masanın altında örtüye gizlenip bir şeyler okurdum hep. Bir kez kitabın içine gömüldüm mü, ne okuldan kaçıp limanda oynamak, ne Yunan Caddesi'ndeki

⁷ İsaak E. Babel, **Soçineniya v dvuh tomah**, Tom II., "İstoriya mayey golubyatni", Moskva, Hudojestvennaya Literatura, 1990, s.142.

*kahvelerde bilârdö öğrenmek, ne de Lanjeron'da yüzmek gibi dünyevî şeyler gelirdi aklıma...*⁸

Bu yıllarda Babel artık Fransızca'yı neredeyse ana dili gibi konuşur. Henüz on beş yaşındayken iki yıl süreyle Fransızca öyküler yazmaya başlar. Başka bir deyişle sanatçının ilk eserleri Fransızcadır. Bu dönemlerde önde gelen Fransız yazarlar Gustav Flaubert ve öykü ustası Guy de Maupassant'ın etkisi altındadır.⁹ Sanatçı o yıllarda çok geniş bir hayal gücüne sahiptir. Okuduğu kitapları anlatırken bile hayal gücünü kitapların konularına ekleyerek ortaya harika öyküler çıkartır. "Bodrum Katında" adlı öyküsünde Babel, bu özelliğini okuruyla şu şekilde paylaşır:

*"...Okuduklarıma bende sürekli bir şeyler katıyordum. Öyle yapmak zorundaydım o anda. Hayal gücüm olayı daha da dramatikleştiriyordu, sonuçları değiştiriyor, başlangıçları daha karışık ve daha gizemli hale sokuyordum..."*¹⁰

Babel tam bir sanat aşığıdır. Dostu İlya Erenburg anılarında sanatçının sanat tutkusunun çocukluk yıllarına uzandığını şöyle dile getirir:

"...Yaşama tutku ile bağlı olan, her an onun içinde olan Babel, ta çocukluğundan beri sanata adanmıştı kendini. (...) Yavaş ve zahmetli çalışırdı, yazdıkları, hiçbir zaman doyurmazdı onu. (...) Babel yalnız dış görünüşüyle bir yazardan farklı değildi, yaşaması da başka türlüydü. Diğer yazarlar gibi maun mobilyaları yoktu onun, kitap dolapları ya da sekreteri. Hatta yazı masası olmadan da yapabiliirdi o, yemek masasında yazardı; Molodenovo'da

⁸ Babel, a.g.e., s. 179.

⁹ P. A. Nikolayev, v.d., **Pisateli 20 Veka: Biografiçeskiy Slovar**, "Babel, İ.E." , Nauçnoe İzdatel'stvo, "Bolşaya Rossiyskaya Entsiklopediya", "Randevu-Am", Moskva, 2000, s. 58.

¹⁰ İsaak E. Babel, **Soçineniya v dvuh tomah**, Tom II., "V podvale", Moskva, Hudojestvennaya Literatura, 1990, s. 179.

köyün ayakkabı tamircisi İvan Karpoviç'in evinde bir oda kiraladığında, bir doğramacı tezgâhını yazı masası yerine kullanmıştı.”¹¹

Yazarın arkadaşı Konstantin Paustovski ise “Babel Hakkında Birkaç Kelime”(Несколько слов о Бабеле) adlı makalesinde yazarın sanatı hakkında şunları söyler:

“Babel'in ilk öykülerini el yazmalarından okudum. Onun kelimelerinde, diğer yazarların klâsik kelimeleriyle içimde oluşturduğu boşluğu yaşamadım. Onun kelimeleri daha yoğun, daha olgun ve canlıydı. Babel'in dili şaşırtıcıydı veya gerçekten büyüleyiciydi, son derece canlı ve kısa... Babel söz kalabalığından öğrenerek söz ederdi. Eserindeki gereksiz her kelime onun fiziksel tiksinti duymasına sebep olurdu. El yazmalarındaki gereksiz kelimeleri öyle zalimce karalardı ki kalemi kâğıdı parçalarlardı.

Babel çalışmalarını genellikle “yazıyorum” diye değil “uyduruyorum” diye adlandırırdı... Yavaş yazardı, el yazmalarını yayıncılara sürekli geç teslim ederdi. Çünkü onun için alışılmış olaylar zor zamanlar harcamadan korkunç olurdu, bir öykünün oturması için birkaç gün, hatta saatler gerekirdi, acele etmeden ve engelsiz idare edebilmeliydi...”¹²

Babel edebiyatla ilgilendiği dönemlerde eğitimini de ihmal etmez. Ticaret Okulunu bitirince Odessa Üniversitesine başvurur, ancak Yahudilere karşı uygulanan yasalar nedeniyle başvurusu reddedilir. Böylece Kiev Üniversitesi Finans ve Meslek Enstitüsü'ne girer. Eğitimini burada sürdürürken Ticaret Okuluyla paralel olarak Hukuk Fakültesine de devam eder, ancak bu alanda öğrenimini yarım bırakmak zorunda kalır.¹³ Babel, enstitü yıllarında ilk meyvelerini vermeye başlar. 1913'te ilk eseri “Yaşlı

¹¹ İlya Erenburg, “Babel bıl poetom”, Moskva, “Knijnaya palata”, 1989, (Erişim) http://www.lib.ru/PROZA/BABEL/about_wospominaniya.txt, 29 Şubat 2008

¹² Konstantin Paustovski, “Niskol'ka slov a Babele”, (Erişim) <http://www.pseudology.org/babel/Index.htm>, 29 Şubat 2008

¹³ P. A. Nikolayev, v.d., **Pisateli 20 Veka: Biografiçeskiy Slovar**, “Babel, İ.E.”, Nauçnoe İzdatel'stvo, “Bolşaya Rossiyskaya Entsiklopediya”, “Randevu-Am”, Moskva, 2000, s. 58.

Şloyme" Kiev'de "Ogni" dergisinde yayımlanır. 1916'da genç yazar Enstitü'yü bitirerek Peterburg'a yerleşir. Burada yasal ikamet belgesi olmadığı için sahte pasaportla polisten kaçarak yaşar. Babel, Peterburg'a ilk gelişini "Guy de Mopassan" (1920–1922) adlı öyküsünün daha ilk cümlelerinde okura şu şekilde aktarır:

*"1916 kışında sahte pasaport ve cebimde yarım kapık bile yokken kendimi Peterburg'da buldum. Beni, Rus edebiyatı öğretmeni Aleksey Kazantsev konuk etti... Yarı aç yarı tok yaşıyorduk. Arada bulvar yapraklarında günlük olaylarla ilgili makalelerimiz çok düşük bir fiyata yayımlanırdı."*¹⁴

Yazar, aynı yılda çok sevdiği ve desteğini yaşamı boyunca göreceği Maksim Gorki ile tanışır. Peterburg'a geldikten sonra yaşamındaki gelişmeleri ve Maksim Gorki ile tanışmalarını anlattığı "Başlangıç" (Начало, 1937) adlı öyküsünde bu dönemlerini okuruna aktaran Babel, Gorki'nin kendisi için ne kadar özel bir dost olduğunu gözler önüne serer. Yazar Peterburg'a ilk geldiğinde cebinde hiç parası yoktur, hatta kendini soğuktan koruyacak bir paltoya bile sahip değildir. Burada birçok derginin editörüyle görüşür ancak olumlu bir yanıt alamaz. "...En sonunda Gorki'ye gitmekten başka bir çaremin olmadığını anladım..."¹⁵, diyerek Gorki'nin dergisinin yolunu tutar. Gorki ile böylelikle tanışır ve bu tanışma yaşamının dönüm noktası olur. Babel, Gorki ile tanışmalarının kendisi için önemini şöyle aktarır:

"1916'nın sonunda şans eseri Gorki ile tanıştım. Her şeyi o buluşmaya borçluyum ve halen bugün bile A. M. Gorki'nin adını sevgi ve saygı ile anarım. 1916'da ilk öykülerimi Letopist'te yayımladı. Aleksey Maksimoviç bana çok önemli şeyler öğretip dünyaya öyle salıverdi. İki, üç seferlik, genç bir delikanlı olarak çabalarımın şans eseri başarılı olduğu ve aslında çok kötü

¹⁴İsaak E. Babel, *Soçineniya v dvuh tomah*, Tom II., "Guy de Mopassan", Moskva, Hudojestvennaya Literatura, 1990, s. 217.

¹⁵ Babel, *a.g.e.*, s. 366.

bir şekilde yazdığımın, edebiyatla bir yere varamayacağımın gayet açık olduğu bir döneme denk geldi bu yayınlar.”¹⁶

Babel’in de söz ettiği gibi, bu tanışma sonucunda Gorki’nin “Letopist” adlı dergisinde “Elya İsaakoviç ve Margarita Prokofyevna” (Элья Исаакович и Маргарита Прокофьевна, 1916), “Anne, Rimma ve Alla” (Мама, Римма и Алла, 1916) adlı öyküleri yayımlanır.¹⁷ Yazar, bu öyküleriyle edebiyat eleştirmenlerinden olumlu eleştiriler alır. Öyküleri ses getirmiştir. Dönem yazarlarından İ.M. Vasilevski¹⁸, Babel’in ilk öyküleri hakkında şunları söyler:

“Bunlar meraklı ve sevecen, genç ve biraz gülümseten bir bakış açısına sahip... Burada tertemiz bir yenilik var. Bu yenilikte okul anılarının söndürülmediği ve açıkça gösterildiği ortadadır.(Jurnal Jurnalov.1916. No. 52. C.14)”¹⁹

1917’de sanatçı edebiyatta şanslı değildir. “Banyo Penceresi” (Б щелочку, 1917) adlı öyküsünden dolayı pornografik yazılar yazmakla suçlanır. Ancak 1917 Devrimi’nin getirdiği hareketlilik sayesinde bu suçlama unutulup gider. Babel aynı yıl I. Dünya Savaşı sırasında kısa bir süreliğine Romen Cephesine gönüllü olarak katılır. Ancak Ekim Devrimi’nden sonra ordudan ayrılıp Odessa’ya geri döner.²⁰ Odessa’da çok fazla kalamadan tekrar Peterburg’a gitmek zorunda kalır. Burada yeni kurulmuş olan Çeka’nın²¹ İstihbarat teşkilâtı için çevirmenlik yapar. Yazar, “Yol” (Дорога,

¹⁶ “Pisateli: avtobiografi i portreti sovremennikih russkih prozaikov”, Moskova, Sovremenniy Problemi, 1926, s. 27.

¹⁷ P. A. Nikolayeva, v.d., **Pisateli 20 Veka: Biografiçeskiy Slovar**, “Babel, İ.E.” , Nauçnoe İzdatel’s tvo, “Bolşaya Rossiyskaya Entsiklopediya”, “Rande vu-Am”, Moskva, 2000, s. 59.

¹⁸ İ.M. Vasilevski: 1882–1938 “Jurnala Jurnalov” dergisinin editörü ve “Svobodniye Mıclı” gazetesinin yayıncısı. Ni- bukva takma adıyla biliniyor.

(Erişim) <http://www.pseudology.org/Literature/NeBukva.htm> 21.03.2008

¹⁹ P. A. Nikolayev, v.d., **Pisateli 20 Veka: Biografiçeskiy Slovar**, “Babel, İ.E.” , Nauçnoe İzdatel’s tvo, “Bolşaya Rossiyskaya Entsiklopediya”, “Rande vu-Am”, Moskva, 2000, s. 59.

²⁰ Nikolayev, **a.g.e.**, s. 59.

²¹ Çeka: Çrezvıçaynaya Komissiya “Olağanüstü Komisyon” .

Edward Hallet Carr, **Sovyet Rusya Tarihi: Bolşevik Devrimi 1917–1923**, çev. Orhan Suda, I. Cilt, 2.Baskı, İstanbul, Metis Yayınları, 2002, s. 393.

1932) adlı öyküsünde Peterburg'a ne zor şartlar altında gediğini ve Çeka'ya nasıl girdiğini kaleme alır. "Yol" adlı öykü şu cümlelerle son bulur:

"Çeka'nın yabancı işler bölümünde çevirmen oldum. Bana askeri kıyafetler ve yemek kuponu verdiler..."²²

Bu dönemler onu edebiyata daha da yakınlaştırır. M. Gorki'nin kapatılan dergisi "Letopist"den sonra çıkarttığı ve anti-Leninist olarak adlandırılan dergisi "Novaya Jizn"de makaleleri yayımlanır. "İlk Yardım" (Первая помощь, 1918), "Atlar Hakkında" (О лошадях, 1918), "Arkada Ayakta Duruyordum" (Я задним стоял, 1918) gibi günlük yaşamı ve dönem Rusya'sını konu alan birçok makalesi bu dergilerde yayımlanır. Bu dönemde "Jizn İskusstva" dergisi içinde makaleler yazar. "Saray Meydanı'nda" (На дворцовой площади, 1918), "Katerinenştadte de Konser" (Концерт в Катериненштадте, 1918) bu makalelerden bazılarıdır.

Babe, İç Savaş yıllarında kendini yeniden orduya adar. Besin dağıtım birliklerine katılır. Ancak bu işe de uzun süre katlanamaz ve Odessa'ya geri dönüp ilk eşi Yevgeniya Gronfayn ile evlenir.²³ Babel 'in yaşamına Yevgeniya Gronfayn'dan sonra daha birçok kadın girer. Yazarın kadınlara karşı çok büyük bir düşkünlüğü vardır.

Babel, 1920'de Odessa Parti Komitesi tarafından Polonya Cephesi'ndeki General Semyon Mihayloviç Budyonniy'in 1. Atlı Süvari Birliklerine "Kril Vasilyeviç Lyutov" takma adıyla savaş muhabiri olarak gönderilir.²⁴ İç Savaş bittikten sonra da ordudan ayrılıp, Peterburg'a geri döner. 1923'te "Benya Krik" ve "Odessa Öyküleri"ni (Одесские рассказы) bitirir. Bu öyküleri "Lef" ve "Krasnaya Nov" dergilerinde yayımlanır. Aynı

²² İsaak Babel, **Soçineniya v dvuh tomah**, Tom II., "Doroga", Moskva, Hudojestvennaya Literatura, 1990, s. 206.

²³ İzak Babel, **Odesa Öyküleri**, çev. Ragıp Zarakolu, 3.Baskı, İstanbul, Bilge Uluslar arası Yayıncılık, Ağustos, 2006, s. 189.

²⁴ P. A. Nikolayev, v.d., **Pisateli 20 Veka: Biografiçeskiy Slovar**, "Babel, İ.E." , Nauçnoe İzdatel'stvo, "Bolşaya Rossiyskaya Entsiklopediya", "Randevu-Am", Moskva, 2000, s. 59.

zamanda Yevgeni Zamyatin'ın bağımsız dergisi "Russkiy Sovremennik"ın ilk sayısında da "İvanlar" (Иваны, 1924) adlı öyküsü yayımlanır. Bu dönemde General Budyonniy'nin birliklerinde görevdeyken gözlemlediklerini öyküleştirdiği "Konarmiya Öyküleri" (Atlı Birlikleri Öyküleri) adlı derlemesinin üzerinde çalışmaya başlar. Bu çalışması belge niteliği taşıdığı için ayrı bir önem taşır. Bu eserler, savaş sırasında cephede askerler tarafından çıkartılan "Kızıl Süvari" (Красная кавалерист) adlı gazetede tek tek yayımlanmaya başlanınca, kendi birliklerinde yaşananların anlatıldığı öyküleri General Budyonniy sert bir şekilde eleştirir ve eleştirileri eserler ses getirdikçe sertleşir.²⁵

Bütün eleştirilere rağmen 1924'te Babel şöhretinin doruklarına ulaşır. Artık herkes tarafından tanınır. 20'li yıllar Babel için edebiyatta şanslı yıllar olsa da, özel hayatında karmaşa hüküm sürer. 1923'te babasının ölümüyle ailesindeki yaprak dökümü başlar. 1924'te kız kardeşi nişanlısının yanına Brüksel'e, 1925'te karısı Paris'e, 1926'da ise yazarın yanında kalan tek aile ferdi olan annesi, kızının yanına Brüksel'e göç edip, Babel'i yalnız bırakır. Yazarın bu şekilde tamamen yalnız kalışı yüreğindeki hüznü ve acıyı daha da artırır. Sanatçı 1926'da annesine yazdığı mektuplarda yaşadığı kederi söyle dile getirir:

"Sevgili annem, huzurlu olmayı ve bu kederli gözlerle dünyaya bakmamayı çok isterdim..."²⁶ (29 Eylül 1926)

"Sevgili annem şimdi çok çalışıyorum. Ama gene de çok fazla ruhsal sıkıntılarım var. Biliyorsun başarılı olabilmem için en önemli his huzurdur. Bende o yok..."²⁷ (5 Kasım 1926)

²⁵ Nikolayev, **a.g.e.**, s. 59-60.

²⁶ İsaak Babel, **Soçineniya v dvuh tomah**, Tom I., "Pis'ma", Moskva, Hudojestvennaya Literatura, 1990, s. 247.

²⁷ Babel, **a.g.e.**, s. 247.

Sanatçının annesine yazdığı bu mektuplardan alıntıladığımız cümleler içerisinde bulunduğu ruh halini ve dünyaya bakışını açıkça ortaya koyar. Yazar bu hüznünden kurtulmak için elinden gelen her şeyi dener. Tek arzusu ailesi ile bir arada olmaktır. Babel son nefesine kadar ailesini Rusya’da bir araya toplamaya çalışıp durur, ancak başarılı olamaz. Yeni rejim içinde ailesine yer yoktur. Babel bunu bildiği halde Rusya’daki işlerini bırakıp onların yanına da yerleşmez ve ülkesini terk etmez. Yurt dışında yaşamak yerine ülkesinde ölmeyi tercih eder. Yazar, 20 Ekim 1928’de Kiev’den annesine yazdığı mektubunda vatanına duyduğu sevgiyi açıkça ortaya koyar:

“Sabahtan akşama kadar edebiyat, ticaret ve vergilerle meşgulüm. – büyük bir müessesenin koşturmaları, çılgınlıkları, dilenmeleri, - düşününce her şey güzel olarak düzelecek. Bütün koşturmalarım bakmadan kendimi öz topraklarımda iyi hissediyorum. Burada yoksulluk var, hem de çok fazla keder — ama bunlar benim malzemelerim, dilim, ilgi alanlarım. Her şeyin normal haline döneceğine her geçen gün daha çok inanıyorum...”²⁸

Babel, yüreğindeki vatan sevgisi ne kadar güçlü olsa da, içindeki yalnızlığı yatıştırmayı başaramaz. Yazar cephedeyken tuttuğu 1920 günlüklerinde yalnızlığını şöyle aktarır:

“... İyice yoruldum bu yalnızlıktan, hayat önümden akıp gidiyor, ama benim için ne ifade ediyor!”²⁹ (04.06.1920, Jitomir).

Yalnızlık her geçen gün sanatçıyı daha da sıkı sarıp sarmalamaya başlar. Babel’de bu yalnızlığını sürekli kadınlarla paylaşmayı seçer. Babel’in yaşamının bu yanına bakılırsa kadınlarla ilişki kurmakta başarılı, ancak ilişkileri yürütmekte başarısız olduğu dikkat çeker. Aynı sıralarda Babel’in hayatına ona ilk çocuğunu verecek olan Tamara Kashirina girer ve bu ilişkiden Mihail adında gayri meşru bir çocukları olur. Oğlu Babel’e çok uğurlu

²⁸ Babel, **a.g.e.**, s. 287.

²⁹ Babel, **a.g.e.**, s. 365.

gelir. Oğlunun doğduğu yıl, Babel çok üretkendir. 1925'te Maksim Gorki'ye ithaf ettiği "Güvercinliğimin Öyküsü", "Krasnaya Gazeta" da yayımlanır ve 1926'da "Kızıl Süvari" adlı askeri dergide yayımlanan öyküleri kitap olarak çıkartılır. Babel'in ünü her geçen gün büyür.³⁰

1926'da Babel "Gün Batımı" (Закат) adlı tiyatro oyununu bitirdikten sonra "Benya Krik" adlı ilk senaryosu üzerinde çalışmaya başlar. Bu dönem Babel için yeni bir süreçtir. Senaryo yazarı olarak yeni bir kariyere başlar, ancak bu hevesi uzun sürmez. "Benya Krik" gösterime girdikten kısa bir süre sonra gösterimden kaldırılır. Daha yeni başladığı senaryo yazarlığı kariyerinin böylesine kısa sürmesi Babel'i derinden yaralar. Her şeyi bırakıp ilk eşinin yanına Paris'e gitmeye karar verir. Paris'e giderken Berlin'e uğrar ve orada da yeni bir sevgili edinir, ancak bu ilişkisi de uzun sürmez, sanatçı için sadece Paris'e gidişlerde ve dönüşlerde bir uğrak yeri olur. Babel, Paris'te yaklaşık bir buçuk yıl kalır, daha sonra dayanamayıp tekrar Moskova'ya geri döner. Yazar, Paris'teyken "Gün Batımı" adlı oyunu Odessa ve Bakü'de sahnelenir ve ilgi görür, ancak Moskova sahnesinde başarısızlığa uğrar. Babel bu olaya hiç üzülmeyiz, çünkü o dönem akli daha farklı konularla meşguldür. Paris dönüşünden beri toparladığı Odessa'daki yaşamını kaleme aldığı çocukluk öykülerinin üzerinde yoğunlaşır. Sanatında sakinlik hâkimken, özel hayatı her zaman olduğu gibi hareketlidir. Paris ziyaretinin meyvesi olarak ilk eşi Yevgeniya'dan Nataliya adlı bir kız çocuğu dünyaya gelir. Kızının doğumu da oğlunun doğumu kadar Babel'e şanslı ve bereketli gelir. Babel'in "Konarmiya" adı altında kitap olarak çıkartılan savaş öyküleri Almanca, İngilizce ve Fransızcaya çevrilip yayımlanır. Bu dünyaya açılmak için iyi bir fırsattır.

1932'de Babel genç bir mühendis olan Antonina Nikoleyevna Pirotskova ile tanışır ve ilişkileri başlar. Bu ilişkisi 1937'de Antonina'dan olan

³⁰ İzak Babel, **Odessa Öyküleri**, çev. Ragıp Zarakolu, 3.Baskı, İstanbul, Bilge Uluslar arası Yayıncılık, Ağustos, 2006, s. 189.

kızı Lidiya'nın doğumuna kadar sürer.³¹ 1932'de yazar tek Antonina ile değil, gelecekteki en yakın arkadaşı, kendisi gibi bir Sovyet yazarı olan ve I.Dünya Savaşı'nda savaş muhabirliği yapan İlya Erenburg'la da bu yıllarda yakınlaşır. İkisi arasında çok sıkı bir dostluk başlar. İlya Erenburg, Babel'in sanatına ve zekâsına büyük bir hayranlık duyar ve dostunu "Akıllı Haham"³² diye adlandırır. İlya Erenburg anılarında Babel ile dostluklarının başlamasıyla ilgili şunları yazar:

*"...Fırtınadan önceki o sıkıntılı günlerden biri umulmadık bir sevinç getirdi bana: Daha en içten ve en gerçek dostum olacak olan insanla, kendisine, çırağın ustasına duyduğu hayranlıkla bağlı olduğum yazarla, İsaak Babel'e tanıştım."*³³

1934'te toplanan I.Sovyet Yazarlar Kongresine Babel ve Erenburg beraber katılır. Bu kongrede Babel bütün yazarların gözü önündedir. Sanatçı bu kongrede, Stalin taraftarlarını eleştirir ve bunun üzerine tepki görür. Kongre kurulu Babel'i son dönemlerde ürün vermediği için verimsizlikle suçlar. Babel bu suçlamaları reddeder, sessizliğini verimsizlik olarak değil, yeni bir tarz olan "sessizlik üslûbu" olarak değerlendirdiğini söyler. Bu tarzın da ustasının kendisi olduğunu vurgular.³⁴ Bu kongrede İlya Erenburg, Babel'e yapılan bu suçlamaları biraz olsun yatıştırmak ve yazarında dediği gibi bunun bir üslûp olduğunu vurgulamak için şu örnekleri vererek kalem arkadaşını destekler:

"...Bir filin, bir tavşandan daha uzun bir gebelik süresi olduğunu söyledim; kendimi tavşana, Babel'i ise file benzetmişim. Yazarlar güldüler."

³¹ Babel, **a.g.e.**, s. 190.

³² İlya Erenburg, "**Babel bil poetom**", Moskva, "Knijnaya palata", 1989, (Erişim) http://www.lib.ru/PROZA/BABEL/about_wospominaniya.txt, 29 Şubat 2008

³³ Erenburg, **a.g.m.**, s. 2.

³⁴ Erenburg, **a.g.m.**, s. 5.

Ve Babel, konuşması sırasında bir espri yaptı, kendisinin, yeni bir edebiyat türünün- susuş türünün – ustası olduğunu söyledi.”³⁵

1934'te Stalin “Büyük Temizlik” diye adlandırılan kendisine ve ideolojisine düşman olan herkese karşı infazlara başlar. Babel de takip altındadır. Yazarın yurt dışına çıkma yasağı vardır. Ancak 1935'te devlet tarafından diğer bir Sovyet yazarı Boris Pasternak'la beraber Paris'e “Uluslararası Yazarlar Kongresi”ne gönderilir. Babel için bu Paris gezisi Stalin'in infazından kaçış için son şanstır. Ancak yazar bu fırsatı değerlendirmez. Heyetle beraber yeniden Rusya'ya döner.³⁶ Babel hakkında birçok çalışma yapan Amerikalı Yahudi yazar Cynthia Ozick³⁷ Babel'in 1920 günlükleri üzerine yazdığı eleştiride Babel'in bu davranışını şöyle eleştirir:

“Babel, Sovyetler Birliği'nde kalarak ve sonunda sanatını Sovyet yörüngelerinin kıstaslarına oturtmakta ısrar ederek, hayatını, dili için feda etmiş oldu.”³⁸

1935'te yazar tiyatrodaki son kez şansını dener. “Maria” adlı oyununu bitirir. Oyun sahnelenir, ama ses getirmez. Bu olay Babel'i üzmez, onu derinden sarsan başka bir olay gerçekleşir. 1936'da Gorki'nin ölümü yazarı derinden sarsar. Gorki ile aralarındaki ilişki sanatçı yakınlığından çok sıkı bir dostluktur. Babel'de bir dostunu kaybettiği için çok üzgündür. Ancak farkında olmadığı bir şey daha vardır. Artık o da gitgide kendi sonuna yaklaşmaktadır. 1937'de son öyküleri “Sulak”, “Di Grasso” ve “Öpücük” (Поцелуй) yayımlanır. Bu yıllarda yazar için çok önemli bir olay daha gerçekleşir. 1937'nin Yahudiler ve aydınlar için baskı yılı olmasına karşın Küçük Sovyet Ansiklopedisi'nin Mart 1937'de çıkarttığı ikinci baskısının birinci cildinde Babel'e yer verilmiştir.

³⁵ Erenburg, **a.g.m.**, s. 8.

³⁶ İzak Babel, **Odessa Öyküleri**, çev. Ragıp Zarakolu, 3.Baskı, İstanbul, Bilge Uluslar arası Yayıncılık, Ağustos, 2006, s. XII.

³⁷ Cynthia Ozick: (1928- ...) Amerika vatandaşı, Yahudi yazar ve araştırmacı. (Erişim) http://www.sevivon.com/show_jewish_author.asp?id=23 21 Mart 2008

³⁸ İzak Babel, **Odesa Öyküleri**, çev. Ragıp Zarakolu, 3.Baskı, İstanbul, Bilge Uluslar arası Yayıncılık, Ağustos, 2006, s. XVI.

L.Kagan'ın hazırladığı Babel hakkındaki bölüm, yazara yapılmış övgülerle doludur.³⁹

Yazar 1939'da anti-Sovyet bir organizasyona üye olmak ve Fransız ve Avusturyalıları casusluk etmek gerekçesiyle, Stalin'in emriyle tutuklanır bütün notlarına, öykülerinin orijinal nüshalarına el konur. Daha sonraları ismi aklandığında, tutuklanırken polis tarafından el konulan el yazmaları ortaya çıkartılmaz.⁴⁰ Günümüzde Babel'den geriye sadece 1920'de Birinci Süvari Ordusunda tuttuğu günlükleri kalmıştır.⁴¹ Babel'in kızı Nataliya Babel anılarında babasının tutuklanışını ve ortadan kaybolan el yazmaları ile ilgili şunları söyler:

*“15 Mayıs 1939'da Babel tutuklandı. Kayboldu. Tek bir iz bırakmadan, tek bir söz söylemeden. Âdeta buharlaştı. Kaldığı yerler arandı ve her kâğıt parçasına, mektuplarına, taslaklarına, müsveddelerine, her şeye el konuldu. Bunlar hiçbir zaman gün ışığına çıkmadı. Adı, çalışmaları sanki hiçbir zaman var olmamış gibi silindi...”*⁴²

Babel tutuklandıktan sonra bir yıl kaldığı Moskova'daki Lubyanka Hapishanesinde, ancak 1990'lı yıllarda kesinlik kazanan bilgiye göre⁴³; 27 Ocak 1940'ta⁴⁴ kurşuna dizilerek öldürülür. Yazarın hapishanedeki tüm çabalarına rağmen kimse suçsuz olduğuna inanmaz. Zira ölümünden sonra ismi tamamen unutulur.⁴⁵ Halk, Babel'in öldüğünden habersiz, gene bir yerlere çekilip, hiçbir eser vermediğini düşünmektedir.

³⁹ Babel, **a.g.e.**, s. X.

⁴⁰ P. A. Nikolayev, v.d., **Pisateli 20 Veka: Biografiçeskiy Slovar**, “Babel, İ.E.”, Nauçnoe İzdatel'stvo, “Bolşaya Rossiyskaya Entsiklopediya”, “Randevu-Am”, Moskva, 2000, s. 60.

⁴¹ İlya Erenburg, “Babel bil poetom”, Moskva, “Knijnaya palata”, 1989, (Erişim) http://www.lib.ru/PROZA/BABEL/about_wospominaniya.txt, 29 Şubat 2008

⁴² İzak Babel, **Odesa Öyküleri**, Çev. Ragıp Zarakolu, Bilge Uluslar arası Yayıncılık, İstanbul, 3.Baskı, Ağustos 2006, s. XII.

⁴³ Babel, **a.g.e.**, s. XVII.

⁴⁴ Wolfgang Kazak, **Leksikon pusskoy literaturı XX. veka**, “Babel İ.E.”, Moskva, RİK “Kultura”, 1996, s. 33.

⁴⁵ P. A. Nikolayev, v.d., **Pisateli 20 Veka: Biografiçeskiy Slovar**, “Babel, İ.E.”, Moskva, Nauçnoe İzdatel'stvo, “Bolşaya Rossiyskaya Entsiklopediya”, “Randevu-Am”, 2000, s. 60.

Bir zamanların popüler yazarının ölümü halka ancak bir yıl sonra bildirilir. Oysa Babel'in suçsuz olduğu ölümünden tam on dört yıl sonra, 1954'te de anlaşılır. Nataliya Babel, babasının tutuklanması ve ölümüyle ilgili bilgilere uzun uğraşlar sonucunda ulaşır. Anılarında babasının ölümü hakkında şunları söyler:

“1954'te yıllar süren resmi sessizliğin sonunda Babel'in ismi tekrar duyuldu. Daktiloda yazılmış yarım sayfalık bir yazı şunu beyan ediyordu: “Askeri Kolejin Babel İ.E.'yi ilgilendiren 26 Ocak 1940 tarihli hükmü, yeni ortaya çıkan durumların ışığında geri alınmıştır ve davasına, suç sayılacak öğelerin yokluğu nedeniyle son verilmiştir.” Haberin Moskova dışına, Avrupa'nın geri kalan yerlerine yayılması birkaç yıl aldı. 1990'lı yılların başında Sovyetler Birliği çöktükten sonra, birkaç cesur yürekli kişi KGB'nin, Babel hakkında tuttuğu belgelere ulaşabildi. Bu belgeler sanıkların tutuklanması ve sorguları hakkında ki kısa raporlardan oluşuyordu.

Artık, duruşmanın 26 Ocak 1940'ta Lavrenti Beria'nın özel odasında gerçekleştiğini biliyoruz. Yirmi dakika kadar sürmüştü. Karar önceden, hiçbir muğlâklık olmaksızın belirlenmiş; hemen uygulanmak üzere, kurşuna dizilerek idam.”⁴⁶

Yazarın ölümünden sonra 1957'de öykülerinden seçmeler, dostu İlya Erenburg ön sözüyle yeniden yayımlanmaya başlar.⁴⁷ Rusya'nın ardından batı Avrupa'da ve Amerika'da farklı dillere çevrilmiş öyküleri yayımlanır. 1990-91'de ise Moskova'da kapsamlı iki ciltlik bir baskı yayımlanır. Ancak 1957'de eserlerine getirilen sansür bu ciltte de mevcuttur.⁴⁸

⁴⁶ İzak Babel, **Odesa Öyküleri**, çev. Ragıp Zarakolu, 3.Baskı, İstanbul, Bilge Uluslararası Yayıncılık, Ağustos, 2006, s. XVII.

⁴⁷ P. A. Nikolayev, v.d., **Pisateli 20 Veka: Biografiçeskiy Slovar**, “Babel, İ.E.”, Moskva, Nauçnoe İzdatel'stvo, “Bolşaya Rossiyskaya Entsiklopediya”, “Randevu-Am”, 2000, s. 60.

⁴⁸ İzak Babel, **Odesa Öyküleri**, çev. Ragıp Zarakolu, 3.Baskı, İstanbul, Bilge Uluslararası Yayıncılık, Ağustos, 2006, s. VII.

Yazar bu şekilde ölümünden sonra da edebiyatta sahnesinde yerini almış olur. İlya Erenburg anılarında yakın dostu Babel'in ardından şunları söyler:

“Hayat hiç de ilkbahar çayırı olmadı onun için. Fakat sonuna kadar, adalet, evrensellik ve hümanizm ideallerine bağlı kaldı o...”⁴⁹

Ölümünde sonra itibarı iade edilen Babel'in 1994'ün Temmuz'unda başta Rusya olmak üzere birçok ülkede 100. yaş günü kutlanmıştır.⁵⁰ Şu anda Dünya'nın birçok yerinde, özellikle Amerika'da Babel hakkında geniş çaplı araştırmalar yapılmaktadır. Eserleri farklı yazarların yorumları ile yeniden basılmaktadır.

⁴⁹ İlya Erenburg, **“Babel bıl poetom”**, Moskva, “Knijnaya palata”, 1989, (Erişim) http://www.lib.ru/PROZA/BABEL/about_wospominaniya.txt, 29 Şubat 2008

⁵⁰ P. A. Nikolayev, v.d., **Pisateli 20 Veka: Biografiçeskiy Slovar**, “Babel, İ.E.”, Moskva, Nauçnoe İzdatel'stvo, “Bolşaya Rossiyskaya Entsiklopediya”, “Randevu-Am”, 2000, s. 60.

İKİNCİ BÖLÜM

2. İSAAK E. BABEL'İN ÖYKÜLERİNDE OTOBİYOGRAFİK ÖZELLİKLER VE YAHUDİ KÜLTÜRÜ

Babel'in hemen hemen bütün öykü ve makalelerinde kendi yaşamına ve düşüncelerine ait izlere rastlamak mümkündür. Ancak otobiyografik olarak nitelendirebileceğimiz çocukluk dönemini konu aldığı öykülerde, yaşamına ve düşüncelerine daha keskin çizgilerle rastlarız. Tarih sayfaları karıştırıldığında Çar II. Nilolay'ın Yahudiler için çıkarttığı yok etme yasası ve Yahudilerin yaşadığı acılar bu eserlerin gerçekte olan bağlantısını sağlar.

Yazarın Odessa dönemi öyküleri, tarihi niteliklerinin yanı sıra, bu yok edilişlere tanık olan bir çocuğun yaşam zorluklarıyla da sanatsallıklarına kavuşturulur. Bütününde mükemmel bir uyum içerisinde olan bu eserler birbirinin devamıdır. Öykülerde bir çocuğun yaşadığı acılar, yalnızlığı, çaresizliği derinlemesine ve içtenlikle anlatılır. Bunda dinsel farklılığında etkisi vardır. Öykülerini kaleme alırken, kahramanının kişiliğine bürünüp, onun ağzından sözcüklerini kâğıda döken Babel, kahramanının olaylara bakış açısını net bir şekilde hissettirir. Ancak otobiyografik öykülerinde kahraman kendisi olduğu için duyguları aktarmadaki ustalığı daha net bir şekilde ortaya çıkar. Bununla birlikte bu öykülerde sözü geçen olaylar gerçek bir yaşamın izlerini taşımasına rağmen, kahramanın küçük bir çocuk olduğu düşünülürse gerçeklerin az da olsa hayal gücüyle süslendiği ve sübjektif bir biçimde aktarıldığını vurgulamak yanlış olmaz. Bütün süslemelere rağmen bu eserler aracılığıyla farklı dinden bir çocuğun Rus toplumu içindeki yaşamı, düşünceleri, sanatı, ailevi ve toplumsal ilişkileri, o dönem Rusya'sındaki siyasî ve sosyal problemler hakkında bilgi ediniriz. Bu nedenle, otobiyografik özellikli eserleri yazarı ve yaşadığı dönemi anlamamız açısından önemli bir kaynaktır. İncelememizde Babel'in otobiyografik öykülerinden yola çıkıp, diğer eserlerini göz önünde bulundurarak, bu eserlerde ortaya konan;

otobiyografik özellikler, Yahudi karakterler, Yahudi kültürü ve Yahudilerin Rus toplumu içerisindeki yeri üzerinde duracağız.

2.1. OTOBİYOGRAFİK ÖZELLİKLER:

Yazar, Odessa yaşamını anlattığı öykülerinde dokuz ve on dört yaş arasında hissettiği her duyguyu ve yaşadığı her olayı gözünü kırpmadan cesurca gözler önüne serer. Bu eserlerin hepsinin kahramanı acı çeken, yalnız bir çocuk olan Babel'dir. Sanatçının bütün eserlerinde otobiyografik özelliklere rastlamamıza rağmen, bu bölümde yazar tarafından verilen, kahramanın kendisi olduğunu net bir şekilde vurguladığı ve çocukluk dönemlerinin aktarıldığı öyküler üzerinde duracağız. Biz bu bölümde: "Çocukluğum. Büyükanneimin Yanında" (Детство. У бабушки, 1915), "Güvercinliğimin Öyküsü", "İlk Aşk" (Первая любовь, 1925), "Uyanış", "Bodrum Katında" ve "Di Grasso" adlı eserleri üzerinde duracağız. Böylece küçük bir çocuğun; Yahudiliğe, ailesine, eğitime, arkadaşlarına ve kadınlara o dönemlerdeki bakış açısını gözler önüne sıra ile sereceğiz.

Eserlerin geneline bakıldığında her birinde yoğun bir hüznün havasının hâkim olduğu dikkat çeker. Çünkü Yahudiler öldürülmekte ve toplum yaşantısı içinde onlara sert kurallar uygulanmaktadır. Küçük bir çocuğun, Yahudi olarak yaşamla olan düellosu, acımasızca üzerine gelen sıkıntıların açtığı yaralar ve içinde hüznün çınarının tohumlarının atılışı bu öykülerin her satırında hatta her kelimesinde buram buram okura varlığını hissettirir. Babel'in yaşamı göz önüne alındığında yaşamının her evresinde farklı farklı sıkıntılar yaşaması da bu durumun açıklaması olarak değerlendirilebilir. Yazar, bu acılarla yoğrulur, edebiyata da onlarla beraber girer. Bunun en açık örneği herhâlde ilk yayımlanan öyküsü "Yaşlı Şloyme"dir.

Yazarın çocukluk dönemlerini kaleme aldığı öyküler yazılış tarihlerine göre Babel'in edebiyattaki olgunluk dönemlerine denk gelir. Sanatçı bu

öykülerini kaleme aldığı dönemlerde iyice yalnızlaşır ve karamsarlığı iyice artar. Eserlerinde de bu yalnızlığı ve karamsarlığı net bir şekilde ortadadır.

İlk önce çocuk Babel'in Yahudiliği nasıl algıladığını inceleyeceğiz. Yazar acı Yahudi kaderini ilk olarak dokuz yaşındayken ailesinin isteği üzerine girmek zorunda kaldığı Çar I. Nikolay'ın Ticaret Lisesine hazırlandığı dönemde fark eder. Bu tanışma, yazarın Maksim Gorki'ye ithaf ettiği "Güvercinliğimin Öyküsü"nde kaleme alınır. Bu öyküde küçük bir çocuğun hayalini kurduğu bir güvercinlik ve üç güvercin arzusuna kavuşma mücadelesi anlatılır. Ne var ki bu hayaline kavuştuğu gün Rusya'da Yahudilere karşı toplu öldürülme eylemi gerçekleştirilir. Böylece küçük çocuk güvercinlerini kaybeder ve ailesinin de kaderi Yahudi oldukları gerekçesiyle değişir. Hayat onlar için daha da zorlaşmaya başlar. Yazar bu öyküsünün daha ilk cümlelerinde bir Yahudi olarak istediği okula girmesinin bile ne kadar zor olduğunu şu şekilde açıklar:

*"Daha dokuz yaşındaydım, sınavlardan çok korkuyordum. İki konudan Rusça ve aritmetikten en yüksek not olan beşten az almamam gerekiyordu. Bizim okulda sınıf mevcudu sınırlıydı, ancak yüzde beş, yani hazırlık sınıfına alınan her kırk öğrenciden sadece ikisi Yahudi olabiliyordu. Öğretmenler bu çocuklara (Yahudi çocuklarına) kurnazca sorular sorardı. Böyle şeytansı sorular başka kimseye sorulmazdı."*⁵¹

Bu cümleler açıkça olaya bakış açısını ortaya koyar. Bu okula girebilmesi eğitim düzeyine değil, ırkına bağlı olarak belirlenir. Ancak bütün zorluklara rağmen küçük Babel bu okula girmeyi ikinci denemesinde başarır ve bu onun toplumsal platformda verdiği ilk mücadeledir. Otobiyografik öykülerin geneline bakıldığında yazarın, bir Yahudi olarak, tek başarısının bu okula girebilmesi olduğu söylenebilir. Aynı eser içerisinde Babel, sadece okula girme mücadelesini değil, eserde eş zamanlı gerçekleşen toplu

⁵¹ İsaak Babel, *Soçineniya v dvuh tomah*, Tom II., "İstoriya moyey golubyatni", Moskva, Hudojestvennaya Literatura, 1990, s. 142.

öldürölme sırasında yaşadıklarından da söz eder. Bu öyküye adını veren ve sanatçının dokuz yaşından beri tasarladığı güvercin besleme hayaline on bir yaşında kavuştuğu gün, Rusya'da başlayan bu Yahudi soy kırımları küçük çocuğun yaşadığı acıları aktarmak açısından çok önemli bir simgedir. Yazar bu olayı özellikle vurgulayarak dinlerinin farklı olması gerekçesiyle ailesine yapılan eziyetleri, bir çocuğun ağzından okura aktarır. Sigara satıcısı Rus Makarenko'nun güvercinleri küçük çocuğun kafasına fırlatarak öldürdüğü sahnenin 20 Ekim 1905'de yaşanan toplu öldürme girişimiyle aynı anda yaşanması rastlantı değildir. Güvercinlerin öldürüldüğü sahne şöyle aktarılır:

“Yerde yatıyordum, ezilen kuşun bağırsakları kafamdan akıyordu... Sıcak güvercin bağırsakları alnımdan akıp gitti, açık kalmış tek gözümü de dışımdaki dünyayı görmemek için kapadım. Bu dünya ufacıktı, korkunçtu.”⁵²

Bir Yahudi olduğu gerekçesiyle, istediği hiçbir varlığa veya eşyaya kavuşma hakkı olmadığını bu şekilde anlaması, öyküsünde de vurguladığı gibi küçük bir çocuk için ağırdır. Yaşadığı dünya onun için korkunçtur. Küçük Babel'in başına gelenler bununla da kalmaz. Güvercinlerinin başına fırlatılarak öldürölüşüyle yıkılan Babel, evine döndüğünde dedesinin cesediyle karşılaşır. Dedesi, diğer Yahudilere gözdağı vermek isteyen askerler tarafından öldürölümüştür. Yazar öyküsünün sonunda dedesinin hakarete uğramış ölü bedenini öyle bir tasvir eder ki, onun çocukluk dönemlerinde neden Yahudilikten bu kadar korktuğunu anlarız. Yaşlı adamın ağzına ve pantolonuna balık sokulmuştur, talaş içinde yerde yatmaktadır. Göğsü ezilmiş, ayakkabıları parçalanmıştır.

Babel'in bu öyküsünde Yahudiliğe bakış açısını açıkça vurgulayan diğer bir unsur ise arzuladığı güvercinlerdir. Barışı sembolize eden güvercinlere sahip olma arzusu ile yıllardır yanan küçük çocuğun, güvercinlere sahip olduğu gün Çar'ın manifestosunun çıkması ve o dönem

⁵² Babel, **a.g.e.**, s. 149.

içerisinde bir Rus olan Makarenko tarafından bu güvercinlerin yazarın kafasına fırlatılarak öldürülmesi de dikkate değer bir noktadır. Bu ifadeler, o yaştaki bir çocuğun barış hakkındaki umutlarının sönüşünün en açık örneğidir. Böylece Babel âdeta o dönem insanı için barışın ne demek olduğunu ve sahip oldukları her şeyin ellerinden, en önemlisi özgürlüklerinin nasıl alındığını anlatmaya çalışır. Bu güvercinler hakkında bir diğer ilginç tasvir ise renkleridir. Babel'in güvercinleri vişne rengidir. Belki de o dönemlerde dökülen kanları veya yaşatılan vahşeti aktarmak için bu renk yazar tarafından özellikle seçilmiştir.

Bağlı oldukları din nedeniyle ailesi mutsuzluk ve fakirliğe mecbur bırakılmıştır. Bu nedenle yazar o dönemlerde Yahudiliğin, kendilerine sunduklarından pek de hoş söz etmez. Yahudilik o yaşlarda onun için; içerisinde mutsuzluğu, fakirliği, çaresizliği, cahilliği ve ölümü barındıran, acı bir yaşam demektir. Babel o dönemlerde Yahudi olarak yaşadıklarını ve Yahudiliğe bakış açısını en net şekilde gözler önüne serdiği “Güvercinliğimin Öyküsü” adlı eserinde pogromları, kaybettiği güvercinleri, dedesinin ölümünü, dükkânlarının halk tarafından yağmalanışını, askerlerden kaçan ailesinin saklandıkları evdeki durumunu ve pencereden babasının bir askerin dizleri önünde çöküşünü aktararak, Yahudi oldukları gerekçesiyle çektikleri acıları ayrıntılı bir şekilde kaleme alır.

“Güvercinliğimin Öyküsü” adlı eserin devamı sayılan “İlk Aşk”ta küçük bedeninin olaylar sonucu aldığı yaralar şu şekilde aktarılır:

“Hastalığım böyle başladı. O zamanlar on yaşındaydım. Ertesi sabah doktora götürdüler beni. Pogromlar devam ediyordu, ama bize dokunmadılar. Şişman biriydi doktor, sinir bozukluğu dedi.”⁵³

⁵³ Babel, **a.g.e.**, s. 159.

Geldiği ırk kadar Babel'in yüreğini ailesi de acıtır, ailesinden eserlerde pek de iç açıcı bir şekilde söz edilmez. Özellikle de ailenin erkek fertleri yalancılık, dolandırıcılık gibi kötü meziyetleriyle anlatılır. Ailenin erkekleri saf, hiç düşünmeden her işe giren ve her zaman başarısız olan kişiler olarak tanıtılır. Ailesinde utanç verici işler yapan kişilerde mevcuttur. Dedesi kutsal varlıklara hakaret ettiği gerekçesiyle hahamlıktan koyulmuş, amcası ise askerden kaçmak için bir generalin kızını kaçırıp işi bitince de kızı ortada bırakıp kaçmıştır.

Babel, eserler içerisinde ailenin erkek fertlerini bu şekilde tanıtırken, özellikle babasına herkesten çok yüklenir. Bütün eserlerinde babası, çok otoriter, her olayın istediği gibi olmasını arzulayan ve sürekli zengin olmak için uğraşan biri olarak kaleme alınır. Yazarın "Güvercinliğimin Öyküsü" adlı eserinde aktarılanlar, bu duruma iyi bir örnek olarak gösterilebilir. Küçük oğlunun Çar I. Nikolay Ticaret Lisesine ilk başvurduğunda, bölgenin önde gelen zenginlerinden birinin rüşvet verip, küçük Babel'in yerine oğlunu bu okula aldırması üzerine babası çok sinirlenir. Yazar, babasının bu olay neticesinde düşüncelerini öyküsünde şu şekilde kaleme alır:

"Marsilya'ya buğday ticareti yapan, tüccar Hariton Efrussi birinin eline beş yüz ruble sıkıştırdı, notum en yüksek nottan aşağıya çekildi, Efrussi'nin oğlu benim yerime okula girdi. Babamın çok zoruna gitti bu durum... Efrussi'yi dövmeye, olmazsa da iki gemi hamalına para vererek onu dövdürtmeye karar verdi, ama annem onu vazgeçirtti..."⁵⁴

Babası bu adamı sırf, oğlunun bu okulda okuyup, ilerde zengin bir iş adamı olmasını engellediği için dövmek ister. Yazar babasının zengin olma hayalleri dışında, sinirlendiği zaman şiddete başvurduğunu da yukarıdaki alıntıda olduğu gibi bir başka öyküsü "Uyanış"da da vurgular. Babel, babasının onu zengin ve ünlü bir müzisyen olması ve ailesinin yükünü

⁵⁴ Babel, **a.g.e.**, s. 142.

üzerlerinden alması hayaliyle yazdırdığı müzik derslerine gitmediğini öğrenince, çılgına dönüşünü, babasının hışmından korunmak içinde kendini tuvalete kilitlediğini, ancak babasının öfkesinden çılgına dönerek kapıyı kırmasını ayrıntılı bir şekilde anlatır.

Yukarıdaki alıntılardan da anlaşılacağı gibi, babasının otoritesi ve şiddeti altında büyümesi, eserlerinde ona yüklenmesinin temel sebebi olabilir. Yazar, otobiyografik öykülerinde yalnızca babasını değil, halasının kocasını da şiddet yanlısı bir erkek olarak kaleme alır. Zengin sınıf arkadaşı Mark'ın evlerini ziyarete gelmesinin anlatıldığı “Bodrum Katında” adlı eserinde, halasının eniştesinden yediği dayaklar en az Babel'in gördüğü şiddet kadar dikkat çeker. Eserde halasının dayak sahnesini yazar: *“Tam o anda, içerden pat diye bir ses geldi. Kocasından yediği yumrukla yere düşen Bobka Halamın sesiydi bu...”*⁵⁵, sözleriyle kaleme alır.

Bu öykülerde anlatılan kadın fertler ise kadersiz ve kocalarından çeken kişilerdir. Annesi babasının zengin olma hayallerinden ve sürekli hayatta başarısız olmasından yorulmuş, halası sürekli sarhoş olan kocasına ve dayaklarına katlanmak zorunda kalmış, büyükannesi ise eski Yahudi kuralları içinde yaşamını sürdürmeye çalışan ve buna çabalarken çok üzülen yalnız bir kadındır. Ancak yukarıda vurguladığımız gibi bu kadersiz kadınlardan eserlerde ayrıntılı bir şekilde söz edilmez. Yazar sadece dedesine ve ailesinin diğer erkek fertlerine duyduğu güvensizliği ayrıntılı bir şekilde anlatır. “Güvercinliğimin Öyküsü” adlı eserinde Çar I. Nikolay'ın Ticaret Lisesini kazandığı zaman, babasının çok heyecanlanıp, okul alış verişlerine erkenden başlama arzusuna annesinin verdiği tepki buna güzel bir örnektir:

“... Annem, bütün yaşananları görebiliyordu. (Yahudilerin başına gelenler ve gelecek olanları) Kocasının dilenci gururuyla gözleri hiç kamaşmamıştı, ailemizin bir gün dünyada herkesten daha zengin ve güçlü

⁵⁵ Babel, a.g.e., s. 184.

*olacağına dair kocasının anlaşılmaz inançlarına kendini hiç kaptırmamıştı. Bizden başarı falan beklemiyordu, bu kadar çabuk okul ceketi almak onu korkutuyordu. Sadece okul formasıyla resim çektirmeme izin verdi.*⁵⁶

Bu cümleler yazarın anne ve babası arasındaki, başarısızlıktan doğan kopuklukları da açıkça ortaya koyar. Ancak yazar ailesini aktarırken pekiyi meziyetlerden söz etmediğinden olacak yine aynı öyküde “...*Bu arada söylemek zorundayım, içinden geldiğim aile diğer Yahudi ailelerine benzemez*”⁵⁷, diyerek Yahudi çevrelerinden tepki görmek istemediğini de gözler önüne serer.

Babel’in eserlerinde ailesinden duyduğu hoşnutsuzluğun yanı sıra, fakirlikten duyduğu rahatsızlık da açıkça ortadadır. Özellikle yazarın on iki yaşında tanıştığı zengin sınıf arkadaşı Mark Borgman’la yakınlaşmasının ve Mark’ın onu, babasının kendi evlerinde düzenlediği bir toplantıya davet edişinin, orada zengin adamlarla tanıştıktan sonra fakirliğinden, ailesindeki cahil ve kaba insanlardan duyduğu utancı kapamak için söylediği yalanların anlatıldığı “Bodrum Katında” adlı eserde küçük, fakir bir çocuğun zengin insanların dünyasına girince başının dönüşü ve dinleri nedeniyle yoksul düşürülmüş bir aileden gelmesinin utancı açıkça gözler önüne serilir. Yazarın, o yaşlarda ailesi ve Yahudiliği hakkında bu şekilde olumsuz ve hoşnutsuz düşüncelere kapılması, geçici bir durumdur. Yazarın otobiyografisi incelendiği zaman; ilerleyen yaşlarında Yahudiliğe ve ailesine bağlılığı dikkat çeker. Bunların yanı sıra, çocukken sürekli şikâyet ettiği fakirliğe ve paraya verdiği değere bakış açısı da, ünlü bir yazar olduğu zaman, paraya önem vermeyişi, hatta iyi kazandığı halde biriktirmek yerine, eşine dostuna para yardımıyla bulunarak, elinde avucunda hiç para bırakmaması, göz önünde tutulursa, bu fakirlik kompleksinin, onu sürekli zengin bir adam yapmak için uğraşan babasının baskılarından doğduğu düşünülebilir.

⁵⁶ Babel, **a.g.e.**, s. 145.

⁵⁷ Babel, **a.g.e.**, s. 182.

Babel'in öykülerinde edebiyata bakış açısına geçecek olursak, bu incelememiz bize yazarın edebiyata ve kitap okumaya duyduğu sevginin küçük yaşta başladığını gösterir. Babel neredeyse eserlerinin her birinde bu sevgisini vurgular. Buna örnek vermek gerekirse yazarın, babasının zoruyla, ünlü biri olmak ve çok para kazanmak için yazıldığı müzik kursunda yaşadıklarını anlattığı "Uyanış " adlı eserinden alıntılatacağımız bu cümleler düşüncemizi destekler:

*"... Keman dersleri sırasında bir fırsatını bulup, nota sehpasının üzerinde Turgenyev'in, Dumas'ın kitaplarını okurdum. Çalışıyor gibi bu sayfaları ezberlerdim. Gündüzleri komşuların çocuklarının yaptıklarıyla ilgilenmezdim, ama akşamları onların bütün yaptıklarını kâğıda dökerdim. Ailemizde yazı yazmak bir gelenektir. Yaşlanınca deliren dedem Leyvi-İtshok "Başsız Adam" adlı bir öykü yazmakla geçirdi bütün ömrünü... "*⁵⁸

Yazarın, eserler içerisinde daha o yaşlarda edebiyata ve okumaya karşı duyduğu sevgi açık bir şekilde aktarılır. Dedesinin yazmış olduğu "Başsız Adam" adlı kitap ise yazarın diğer öykülerinde de birçok yerde karşımıza çıkar. Ayrıca yazar, bu öyküsünde müzik derslerinden kaçtığı sırada tanıştığı, "Odessa Haberleri" gazetesinin yazarlarından Yefim Nikitiç Smoliç'le edebiyat üzerine yaptığı konuşmaları da eser içinde vurgulayarak, o dönemlerde edebiyata duyduğu yakınlığı gözler önüne bir kere daha serer. Küçük Babel o dönemlerde yazdığı yazıları Yefim Nikitiç Smoliç'e götürür, Yefim Nikitiç Smoliç'de bu yazıları okur ve sanatçı ilk edebiyat eleştirilerini de belki de onun ağzından alır. Eserde Yefim Nikitiç Smoliç'in eleştirileri şu şekilde aktarılır:

"Düşünmeli, dedi yavaşça, her kelimededen sonra dura dura, senin içinde kutsal bir ateşin kıvılcımlarının olduğunu düşünmelisin... Şu anda sende eksik olan ne biliyor musun? Gençlik önemli değil, yıllar ilerledikçe

⁵⁸ Babel, **a.g.e.**, s. 172.

*halleder bunu ama yoksun olduğun doğa karşısında bir şeyler duymak, onu tanımak...*⁵⁹

Bu cümleler yazarın edebi üslûbu içerisinde önemli bir yere sahip olan doğa tasvirleri ve doğaya yönelişin temellerinin ta o dönemlerde atıldığına açıklaması olarak değerlendirilebilir. Bu eserler içerisinde yazar edebiyata ve kitap okumaya duyduğu sevginin yanı sıra derslerinden de söz eder. Babel öykülerinde derslerine çok çalıştığını her defasında üstüne basa basa vurgular. Sonuçta hayatta başarılı olmak adına, istese de istemese de bunu yapmak zorundadır. Hafta sonunu geçirmeye gittiği babaannesinde yazar, okulda aldığı altı dersi, bu derslerin öğretmenlerini ve yapması gereken ödevleri “Çocukluğum. Büyükanneimin Yanında” adlı eserde uzun uzadıya kaleme alır. Bir Yahudi olarak diğer insanlardan çok çalışması gerekir, sanatçı bu durumu “Güvercinliğimin Öyküsü”nde de kendini okuruna şu şekilde tanıtarak vurgular:

*“Bütün Yahudiler gibi kısa boylu ve zayıftım. Çalışmaktan başıma ağrılar girerdi.”*⁶⁰

Yazarın gene aynı öyküde aktardığı Çar I. Nikolay’ın Ticaret Lisesine hazırlanışı da bunun en net örneğidir.

*“... Ailemin çektiği sıkıntıların bilincinde olarak üç kitabın da her satırını ezberledim. Bu kitaplar: Smirnovskiy’in Rus Grameri, Yevtuşevskiy’in Problemleri ve Putsikov’ın Eski Rus Tarihi kitaplarıydı. Bu kitapları diğer çocuklar artık okumuyordu bile ama ben satır satır ezberlemiştim. Ertesi yıl Karavayev, bana kimsenin almadığı en yüksek notu verdi.”*⁶¹

⁵⁹ Babel, **a.g.e.**, s. 175.

⁶⁰ Babel, **a.g.e.**, Tom II., s. 145.

⁶¹ Babel, **a.g.e.**, s. 143.

Bir Yahudi olarak Rus okuluna girebilmesi için o yaş da bile bu kadar çok çalışmak ve kimsenin bilmediği bilgileri bilmek zorundadır. Babel eserlerinde belirttiği gibi her derste başarılıdır, ancak hayatı boyunca sadece müzik derslerinde başarısız olur. Babasının onu yazdırdığı Bay Zagurtstkiy'e ait müzik kursunda yaşadıklarını anlattığı “Uyanış” adlı eserinde müzikteki yeteneksizliğini Babel şöyle vurgular:

“... Kemanımdan dökülen sesler demirin eğesinden çıkan seslere benziyor bende bile dayanılmaz sıkıntılar yaratıyordu; ama babam asla vazgeçmiyordu...”⁶²

Belki de yazarı müzik karşısında bu kadar yeteneksiz kılan, zengin biri olmayı hayal eden babasına verdiği bir tepki olarak da değerlendirilebilir.

Sanatçının çocukluk dönemini kaleme aldığı bu eserler içerisinde dikkat çeken bir diğer özellikse neredeyse hiç dostunun veya arkadaşının olmamasıdır. Dokuz ve on dört yaş arasının anlatıldığı bu öyküler içerisinde Babel dostu olarak sadece “Bodrum Katında” adlı eserinde, on iki yaşındayken tanıştığı sınıf arkadaşı Mark Borgman’ı okura arkadaşı olarak tanıtır. Bu öyküde kısaca şunlar aktarılır: Babel okulda Yahudi olarak pek sevilmezken, okumaya olan düşkünlüğü ve okuduklarını hayal gücü ile birleştirip aktarmasıyla kendine göre bir çevre kurmayı başarır. O yıllarda en yakın arkadaşı Mark Borgman’dır. Mark’ın ailesi çok zengindir ve yaşamları refah içerisinde. Babel yaşamı boyunca onlar kadar zengin bir adam olamayacağını düşünmüş ve bunu da o kadar içlemiştir ki arkadaşına aile fertlerini olduklarından farklı olarak anlatarak âdeta ailesinin onurunu kurtarmaya çalışır. Bu işi de o kadar abartır ki ailesiyle ilgili anlattıkları karşısında bazen kendisi bile hayretler içerisinde kalır. Yazar, ailesinin sıradan bir Yahudi ailesi olmadığını düşünür. Ancak Borgman’ların evindeki şaşalı yaşamla kendi yaşamını karşılaştığında büyük bir hayal kırıklına

⁶² Babel, **a.g.e.**, s. 172.

uğraması onu bu yola sürükler. “Bodrum Katında” adlı eserde bu durum şöyle aktarır:

“Gerçek, benim uydurduklarımdan farklı ve şaşırtıcıydı. Gerçekle aramda nasıl bir bağ var hiçbir bilgim yoktu.”⁶³

Ancak Mark’ın Babellere iadeyi ziyaret için yaptığı bir Pazar gezmesiyle, Babel’in oyununun acı perdesi kapanır. Arkadaşını etkilemek için okuduğu şiir bir anda eniştesinin iğrenç küfürlerini bastırmak için söylenen sözlerle dönüşür. Küçük bir çocuk için bu olay tam bir yıkımdır. “... O gün yüksek sesle okuduğum dizeler kadar hiçbir şeyi sevmedim hayatım boyunca”⁶⁴, diye başladığı şiirinin tasvirini, sarhoş eniştesinin eve gelip huzursuzluk çıkartması ve teyzesini dövmeye başlamasıyla “...Yeryüzünün en zalim sesini bastırmaya çabalarken, çift görmeye başladım onu”⁶⁵, diye bitirirken, o sıra çektiği acıları ortaya açıkça koyar. Tıpkı okuduğu şiirde Sezar’ın ölü bedeninin yanında Roma halkına seslenen Antoniy gibi, o da kendi kırılan onurunu bastırmak için avazı çıktığıınca bağırır. Ama bu bağırış gerçekleri daha fazla saklamasına yardımcı olmaz ve her şey ortaya çıkar. Babel yıkılmıştır, yaşadığı utancın tarifi bile mümkün değildir. Bu öyküyü yazar, bu utanç yüzünden intihara kalkışmasının anlatımıyla bitirir.

Öykü, yazarın o dönemlerde yaşadıklarını ve olaylara bakış açısını ortaya açıkça koyar. Bazen Yahudi olduğu için, bazen de ailesi yüzünden sürekli onuru kırılıp durur. Bu durum psikolojisinde öyle bir yara açmıştır ki onu intihara kadar sürükler. Babel’in eserinde bu intihar sahnesini kaleme alması o dönemde yaşadığı acıları okuruyla hiçbir duygusunu saklamadan paylaşma isteğinin göstergesidir. Ona bu acıları yaşatan ve arkadaş edinmesine engel olan; Yahudi oldukları için bütün mal varlıklarının ellerinden alınması sonucunda fakir kalışları mı yoksa aile fertlerinin vurdumduymaz ve

⁶³ Babel, **a.g.e.**, s. 181.

⁶⁴ Babel, **a.g.e.**, s. 183.

⁶⁵ Babel, **a.g.e.**, s. 185.

basit davranışları mıdır, bunu bir türlü çözümleyemez. Bekli de bu çözümsüzlüğü sanatsal nedenlerle yeğlemektedir.

Babel'in çocukluk dönemlerinde psikolojisini etkileyen bir başka olay daha mevcuttur. Yazarın en bilindik yönlerinden biri olan kadınlara olan ilgisi, daha on yaşındayken ortaya çıkar. Sanatçı o dönemlerde kadına bakış açısını ortaya koyan bu olguyu da "İlk Aşk" adlı eserinde açıkça gözler önüne serer. Pogrom sırasında Çar'ın askerlerinden kaçan ailesinin sığındığı evde acıları farklı bir şekil kazanır. "İlk Aşk"ta yazar, ilk aşkı Galina'nın evindedir. Babel Galina'nın evine geldiğinde hissettiklerini eserinde şu şekilde kaleme alır:

*"... On yaşında bir oğlan çocuğu için acının ölçüsü çok daha büyük olur. Ey bana güvercinleri ve Şoyl'un ölümünü bile unutturan aptalca hayaller."*⁶⁶

Bu hayaller Galina'yla alâkalıdır. Galina askerden yeni gelen eşiyle çok mutludur, bu çift birbirlerine çok yakındır ve sürekli birbirleriyle öpüşmektedirler. Babel için bu çok büyük bir acıdır. Kıskançlık içerisinde erir gider. Yazar karı koca arasındaki bu yakınlıktan son derece rahatsız olur ve kıskançlığını şöyle kaleme alır:

*"... Bu öpüşleri pencereden görüyordum, bende büyük acılar yaratırdı bu öpücükler. Sınırsız hayaller işkence ederdi bana, ama bundan söz etmeye ne gerek var? On yaşında bir çocuğun aşkı ve kıskançlığı, bir yetişkininkinin aşkı ve kıskançlığıyla her bakımdan aynıdır..."*⁶⁷

Bu cümleler ile yazar hayatına ilk defa giren kadın ögesini bu şekilde ortaya koyar. Ayrıca bu alıntı bizlere, yazarın Paris'te geçirdiği zamanları ve yakın dostu Bernal'ın kız arkadaşı Jerman'a duyduğu hisleri aktardığı "Dante

⁶⁶ Babel, **a.g.e.**, s. 157.

⁶⁷ Babel, **a.g.e.**, s. 154.

Sokağı”nı anımsatmaktadır. Bu eserde de sanatçı romantik Paris gecelerinde yüreğinde hissettiği yalnızlığı ve yakın arkadaşının kollarında olan kadına karşı duyduğu kıskançlığı kaleme alır. Bu iki eserde de Babel sahip olamadığı bir kadın hakkında hislerini aktarır. “İlk Aşk” adlı eserinde bu ifadeleri on yaşında kullanırken, “Dante Sokağı”nda ise kırk yaşındadır. Bu da kaç yaşında olursa olsun yazarın sahip olamadığı kadınlara hislerinin hiçbir zaman değişmediğini gösterir.

Yazarın çocukluk dönemini kaleme aldığı öykülerinde kadına bakış açısı yaşadığı diğer olaylar gibi acı vericiyken, ileride on dört yaşına geldiğinde karşısına yeni yaşam zorlukları çıkar. Babasının yazdırdığı müzik kurslarından kaçtığı için cezalandırılıp, çalışmaya mecbur edildiği dönemlerde acıları tamamen farklılık kazanır. Bu yıllarda Babel artık on dört yaşındadır ve olayları eskisinden farklı değerlendirmeye başlamıştır. Artık onun için ne paranın, ne ailenin hatta ne de Yahudiliğinin bir önemi vardır. Tek düşündüğü özgürlüğüdür. Başkalarının denetimi ve kuralları altında yaşamaktan yorulur. Her şeyi bırakıp kaçmaya bile karar verir. Bu “Di Grasso” adlı eserde aktarılır. Babasının zoruyla çalışmak zorunda kaldığı patronundan da nefret etmektedir. Öyküsünün daha ilk cümlelerinde patronunu okura şöyle tanıtır:

“... Patronum düzenbaz bir iş adamıydı, gözleri hep kısık bakardı, uçları iyice kıvrılmış bıyıkları vardı. Adı Kolya Şvarts’tı”⁶⁸

Bilet satmakla uğraşan sanatçı tiyatroya da ilgi duymaya başlar. Ancak on dört yaşında bir delikanlı olarak, o sıralar tiyatroya duyduğu ilgi bile onu mutlu etmeyi başaramaz. Geçmişte yaşadıklarından ve hatta gelecekte yaşayacaklarından bıkkın halde yaşadığı yerlerden kaçmayı bile düşünür. Eserde yazarın o dönemler kaçma arzusu şu şekilde kaleme alınır:

⁶⁸ Babel, **a.g.e.**, s. 235.

“Bu iki karakterin arasında sıkışıp kalmıştım. Acı içinde seyrediyordum halinden memnun insanları, İstanbul’a kaçmaktan başka yapacak şeyim kalmamıştı.”⁶⁹

Bu cümleler daha on dört yaşında ki bir gencin yaşamdan ve etrafındaki insanlardan sıkılması ile yüreğindeki hüznün en açık göstergesidir. Babel otobiyografik olmayan “Karl Yankel” öyküsünde de bu yalnızlığa değinmeden geçemeyecektir.

“... Ben bu sokaklarda büyüdüm, sıra şimdi Yankel’deydi, ancak benim için kimse, onun için dövüştükleri gibi dövüşmemişti, beni düşünenler azdı.

“Mutlu olmaman imkânsız Karl Yankel” diye fısıldadım kendi kendime “Benden daha mutlu olmaman imkânsız.””⁷⁰

Yazarın dokuz ve on dört yaş arasını kaleme aldığı öykülerine bakıldığı zaman karşımıza net olarak küçük bir çocuğun; Yahudiliğe, ailesine, edebiyata, eğitime, arkadaşlığa, kadınlara ve iş dünyasına bakış açısı çıkar. Babel o dönemlerde yaşadığı acılar nedeniyle yaşamından hoşnut değildir. Bunun en büyük nedeni öncelikle Yahudi oluşudur. Bu durumu özellikle eğitim yaşamında küçük çocuk, kendi yaşıtı Ruslara oranla daha çok çalışmak zorunda oluşuyla bizlere gösterir. Kendi ezilmişliklerinin acısını ondan çıkartan ailesi ve aile içinde yaşananlarda çocuğun acılarını derinleştirmektedir. Öyküler boyunca sürekli yinelenen bu iki neden çocuk Babel’e yalnızlık getirir. Kendisinden büyük Galina’ya duyduğu aşk ise sancılı olsa da yaşamına ışık getiren bir motif olarak değerlendirilebilir.

⁶⁹ Babel, **a.g.e.**, s. 237.

⁷⁰ Babel, **a.g.e.**, s. 170.

2.2. YAHUDİLERİN RUS TOPLUMUNDAKİ YERİ:

Babel otobiyografik eserlerinde Yahudilerin toplum içerisindeki yerini de açıkça gözler önüne serer. Yazarın bakış açısı ön plâna çıktığı için de toplumdaki sosyal yapı ayrı bir önem kazanır. Bu nedenle “Yahudilerin Rus Toplumundaki Yeri”nde bir çocuğun gözünden, Yahudilerin toplum içerisindeki statüsünü ele alacağız.

Otobiyografik öykülerde yazar, ilk olarak 20 Ekim 1905'te Odessa'da yaşanan büyük bir Yahudi pogromundan söz eder. Bu pogromun ardından Rusya'da yaşayan Yahudilerin toplum içerisindeki yerleri tamamen sarsılır. Babel otobiyografik öykülerin hepsinde de bu pogromun ardından ortaya çıkan değişimleri kaleme alır. Eserlerde aktarılan bu değişimlere ve yaşananlara geçmeden önce, 20 Ekim 1905'te yaşanan pogrom hakkında kısaca bilgi vereceğiz.

Rus tarihine bakıldığında, I.Nikolay'dan başlayarak birçok çarın Yahudilere karşı sert yasalar çıkarttığı dikkat çeker. Babel bu öykülerinde okura, 20 Ekim 1905'te Odessa'da gerçekleştirilen pogromlardan söz etmesine rağmen, II. Nikolay döneminde Rusya'da 1903 ve 1907 arasında 50.000'i aşkın kişinin öldüğü 284 pogrom gerçekleşir.⁷¹ Bunun altında siyasî ve dini olmak üzere iki temel neden yatar. Siyasî neden; çarlık rejimi içerisinde yer alanların 1905 devriminden sonra yaklaşan daha büyük çaplı bir devrimin sinyallerini almalarından, toplum içerisinde bulunan Yahudileri de devrimci olarak görmelerinden ve Yahudileri kapitalist olarak değerlendirmelerinden kaynaklanır. Yahudilerin amaçlarının devlet yapısını çökertip, bu durumdan kendilerine pay çıkartarak, toplum içerisinde yerlerini sağlamlaştırmak olduğunu düşünmeleridir. Böyle bir düşüncenin nedeni ise Yahudilerin ticaretteki üstünlüklerinden kaynaklanmaktadır. Yahudilerin ticaretteki üstünlükleri, birçok ülkede olduğu gibi, Rusya'da da tepki

⁷¹ “Yahudiler ve Çarlar”

(Erişim) http://www.sevivon.com/jewish_history.asp?id=67, 11 Aralık 2007

almalarına neden olur.⁷² Saray ve çar ailesi içerisinde de Yahudilere karşı büyük bir nefret beslenir. O dönemlerde Yahudilerin hepsi hükümet tarafından terörist olarak görülür ve monarşiyi etkisiz hale getirmeye çalıştıkları düşünülür. Pogromların dini gerekçesinin temelinde ise, İsa'yı çarmıha geren Yahudilerden nefret eden Ortodoks Kilisesinin bu konudaki propagandaları yatar. Kilisenin dini ve dönem hükümetinin de siyasî olarak, yazılı basın aracılığıyla bu tarz propagandaları ile halkı kışkırtmasıyla olayları bastırmak adına, Yahudilere karşı başlatılan sert tutum zorunluluk gibi gösterilir.⁷³ İşte bu zorunluluktan doğan birçok sert yasa bu insanların yaşamını derinden etkiler.

Babel insanların değişen yaşamlarını otobiyografik öykülerde diğer eserlerine göre daha açık bir şekilde gözler önüne serer. Yazar, 1904 ve 1910 yılları arasında yaşadıklarını anlattığı bu öykülerinde; dönem sorunlarını, Rus topraklarında yaşayan Yahudi topluluğunun durumunu ve Yahudilerle beraber yaşayan Rusları da en az kendi yaşamı ve ailesi kadar net bir şekilde ortaya koyar.

Öykülerde geçen olayların anlatıldığı bu yıllar, sadece yazar ve ailesi için değil, Rusya ve Rusya insanı için de zor yıllardır. Ancak çarın manifestosu sonrasında Odessa'daki yaşam Ruslara göre Yahudiler için daha da zorlaşır ve Yahudilerin üzerlerindeki baskı eskisine göre daha çok artar. O dönem Rusya'sında Yahudi olmak dünyanın birçok yerinde olduğu gibi acı bir hayat demektir. 1905'te Çar II. Nikolay'ın Yahudilere karşı başlattığı bu sert yasalar bölgedeki Yahudilerin yaşamını neredeyse tamamen değiştirir. Yahudilerin 1905'ten önce öykülerin geçtiği Odessa'daki yaşamları göz önünde bulundurulursa bu net bir şekilde de ortaya çıkar. Rusya için önemli bir yerleşim merkezi olan Odessa, pek çok kültürün

⁷² İ. Burda, "Analitiçeskiye issledovaniya v istoričeskoye nauka", **Mejdunarodniy İstoričeskiy Jurnal**, No:16 İyul' -Avgust 2001, (Erişim)http://history.machaon.ru/all/number_16/analiti4/burda/part1/index.html, 11 Aralık 2007

⁷³ Aleksandr Katz, "**Yevrei. Hristianstvo. Rossiya**", (Erişim)<http://ok.zhitinsky.spb.ru/library/kazltrakta//.htm> 25 Aralık 2007

kaynaştığı bir kenttir. Birçok farklı uyruktan, sınıftan insan burada birlik ve beraberlik içinde yaşarken, Çarın manifestosuyla bu bölgedeki bütünlük tamamen bozulur. Yahudilerin eskiden huzurlu bir şekilde beraber yaşadıkları diğer toplumlarla manifesto sonrası araları iyice açılır. Öykülerde bu durum yazar tarafından sert bir şekilde asla vurgulanmaz. Ancak bu eserler dönem içerisinde Odessa’da yaşayan Yahudilerin diğer topluluklarla olan ilişkileri, toplum içerisindeki dışlanışları ve zaman içerisinde geleneklerini korumak için verdikleri mücadeleleri gözler önüne sermek açısından da altın değeri taşır.

Biz bu eserlerden yola çıkarak, Yahudilerin Rus toplumu içerisindeki yerini iki farklı açıdan ele alarak başlayacağız. İlk olarak Yahudilere ne olursa olsun sıcak bakan Rus halkı ve ikinci olarak da Yahudilerden hoşlanmayan Rus halkı. Bu iki bakış açısından ilki sadece “İlk Aşk” adlı eserde bir paragraf içerisinde karşımıza çıkarken, Yahudilerden nefret eden Rus halkı ise eserlerin genelinde hâkimdir.

“İlk Aşk” adlı öyküde anlatılan; Babellerin pogromlar başladığı gün, Rus komşuları, vergi müfettişi Rubstov’ların evine sığınmaları o dönem içerisinde Ruslar ve Yahudiler arasındaki gizli bir dayanışmanın kanıtı olarak değerlendirilebilir. Ancak bu gizli dayanışmanın yanı sıra bu toplumlar arasında Yahudilere karşı beslenen gizli bir düşmanlık da öykülerde açıkça belirtilir. Pogromların başladığı gün pazaryerinde yaşananların; hiç durmayan silâh seslerinin her yandan gelmesinin, Yahudilerin yollarda öldürülmesinin ve diğer toplumların Yahudilerin polis tarafından el konan yerlerini yağmalamaya çabalamasının, bir çocuğun bakış açısıyla aktarıldığı “Güvercinliğimin Öyküsü” bu düşmanlığın en açık örneğidir. Burada Babel yıllardır hayalini kurduğu güvercinlerine kavuşma macerasını kaleme alır. Bu güvercinlere sahip olduğu gün, 20 Ekim 1905’te Çar’ın bildirisiyle sadece güvercinlerini değil bütün sahip olduklarını kaybeder. Sonuçta o da bir Yahudidir ve ırkının çektiği acıların tadına o da varır. Yazar “Güvercinliğimin Öyküsü”nde pogromların başlamasını şöyle aktarır:

“Size anlattığım bu olaylar, benim ortaokul birinci sınıfa ilk girdiğimde, 20 Ekim 1905’te oldu. Çar II. Nikolay Rus halkına bir bildiri bahşetti, bazı kötü paltolu kişiler, kaldırım taşları üzerinde, halka uydurma sözler söylüyordu. Sokaklarda bütün gece silâh sesleri duyuldu. 20 Ekim sabahı komşunun oğulları, polis karakolunun orada uçurtma uçuruyor, bizim suçu da bütün kaplarını bırakmış, kıpkırmızı yüzü ve briyantimli saçlarıyla sokakta dolaşıyordu. Sonra fırıncı Kalistov’un oğullarını gördüm, sokağa deri kaplı bir at çıkartmış, üzerinde jimnastik yapıyorlardı. Kimse onları durdurmaya kalkmadı... Polisin elbiselerinin daha farklı oluşu da, annemin yüreğine daha büyük korku saldı. Polisten korktuğu için annem beni dışarı çıkartmadı...”⁷⁴

Babel eserinde pogromların başladığı ilk günü okuruna bu şekilde aktararak bölge içerisinde Ruslar ve Yahudiler arasındaki farkı da açıkça ortaya koyar. Pogromun başladığı gün bir çocuk olarak yazarın ilgisini dışarıda rahatça oynayan çocuklar çeker. Sonuçta o da bir çocuktur ve Rus çocukları dışarıda rahatça oynarken, onlar gibi rahat hareket etme hakkı elinden alınmıştır. Bu alıntıda dikkat çeken bir diğer ifade ise suçunun su kovalarını bir kenara bırakıp, süslenip ortalarda dolaşmasıdır. Bir Rus olarak bu durumdan çok memnun olduğu ortadadır ve yazar da suçu aracılığıyla Rusların Yahudilere karşı alınan bu sert yasalardan ne kadar memnun olduğunu ortaya koyar.

Yazar, yukarıda kaleme aldığı gibi, daha bu kadar küçük yaşta Yahudi olduğu gerekçesiyle bunları yaşamaya mahkûm bırakılmasını bir türlü anlayamaz ve ömrünün sonuna kadar da anlayamayacaktır. Bu durumun en güzel örneği, yazarın arkadaşı Konstantin Paustovskiy’in “Ağır İş” (Каторжная работа) adlı makalesinde Babel’in Yahudilere karşı yapılanlar hakkında düşüncelerini, yazarın ağzından aktardığı şu cümlelerdir:

⁷⁴ İsaak Babel, **Soçineniya v dvuh tomah**, Tom II, “İstoriya mayey golubyatni”, Moskva, Hudojestvennaya Literatura, 1990, s. 147.

“ ... Son gücümle çalışıyorum, ne yapabilirsem yapıyorum, çünkü Tanrı'nın bayramında burada olmak istiyorum, tabi ki beni buradan kovmazlarsa. Gözlüklerinin altından gözyaşları süzüldü. Gözlüğünü çıkarttı ve elleriyle gözlerini sildi. Ben ırkımı seçmedim, hiç beklenmedik bir anda, beklenmedik bir ses tonuyla söyledi, Ben Yahudiyim, Yahudi. Bütün olanları anlamak için çok zaman lâzım bana. Ancak bu Antisemitizm diye adlandırılan kara rezaleti hiçbir zaman anlayamayacağım. Sustu. Bende sustum ve bekledim. Çocukluğumda Yahudi pogromları sırasında bana dokunulmadı, ancak güvercinlerimin kafası koparıldı. Niçin? ...”⁷⁵

Yazarın Yahudiliğe diğer toplumların bakış açısına yaptığı bu sorgulama, yukarıda değindiğimiz gibi yaşamı boyunca cevap bulamadığı bir soru olarak kalır. Yazar “İlk Aşk” adlı eserinde de bu alıntıya benzer ifadeleri bir kere daha kullanır. Pogromlar başladığı gün sığındıkları Rus komşuları Rubstovların evinin penceresinden, babasını Çar askerlerinin dizleri önünde gördüğü sahnede, babasının ağzından kaleme aldıkları, bu düşüncemizin başka bir örneğidir:

“İşte, dedi babam dizlerinin üzerindeydi, Benim için değerli olan her şeyi yok ediyorlar. Neden yapıyor bunlar yüzbaşı?”⁷⁶

Yahudilere yapılan bütün bu eziyetler ve yaşamaya mecbur bırakıldıkları acıların niçin olduğu sorusu bu şekilde eserlerde okurun karşısına çıkar, ancak yazar hiçbir zaman bu sorunun cevabını bulamaz.

Babel otobiyografik öykülerde ve özellikle “Güvercinliğimin Öyküsü”nde o dönemlerde Yahudilerin yaşadığı acıları da açıkça aktarır. Eserlerde kaleme alınanlar kendi ailesinin yaşadıkları olduğu için, Yahudilerin toplumdaki yerlerini de ailesinin üzerinden gözler önüne serer. Pogromun ilk

⁷⁵ Konstantin Paustovskiy, “**Katorjnaya rabota**”,
(Erişim) <http://www.pseudology.org/babel/Index.htm> 29 Şubat 2008

⁷⁶ İsaak Babel, **Soçineniya v dvuh tomah**, Tom II, “Pervaya ljubov”, Moskva, Hudojestvennaya Literatura, 1990, s. 155.

günü dedesi öldürölür ve babasının dükkânı yağmalanır. Yazar “İlk Aşk”da yaşadıklarını kısaca şu şekilde özetler:

“... 1905’te düzenlenen pogromlar sırasında, Yahudilerin yaşamasına izin verilen Nikolayev ve diğer şehirlerde oldu bütün bunlar, katiller babamın dükkânını yağmaladı, dedem Şoyl’u öldürdü. Bunlar ben yokken olmuştu, ben İvan Nikodimîç’den güvercin almaya gittiğim sabah. On yıllık yaşantımın, beş yılında hayal ettiğim güvercinleri aldığım gün, tekerlekli sandalyede oturan Makarenko onları alımda öldürdü. Daha sonra Kuzma geldi beni Rubstovlara götürdü. Kapılarına beyaz bir tebeşirle haç çizilmişti, kimse onlara dokunmamış, annem ve babamda onlara sığınmıştı...”⁷⁷

Bu eserde dikkat çeken diğer bir unsur da, Rus komşuları Rubstovların kapılarına çizilen haç işaretidir. Rubstovların kapısının üzerine çizilen bu haç, o evde bulunanlara dokunulmayacağı anlamına gelir. Haç işareti o dönemlerde Rus ve Yahudi toplumları arasındaki uçurumun diğer bir simgesidir.

O sıralarda Yahudilerin evleri, işleri ve hatta yaşamları bile ellerinden alınır. Eserlerde bu durum da net bir şekilde gözler önüne serilir. Yahudilere ait neredeyse hiçbir eşya ve mal bırakılmaz. Babel, bu eserlerinde Yahudilerin mallarına göz koyan insanları kaleme alır. Çar askerlerinin Yahudilerin evlerini ve dükkânlarını dolaştığı sıralarda, Rus halkının da fırsatçılık yaparak Yahudilerin mallarını yağmalamalarının anlatımı birçok eserde dikkat çeker. “İlk Aşk”ta yazarın kendi babasının dükkânının yağmalanışı örnek olabilir:

⁷⁷ Babel, **a.g.e.**, s. 154.

“Sağ yanda, Balık sokağının köşesinde, kalabalık bizim dükkânı yağmalyordu. Çivi dolu kutuları, makineleri ve benim okul formamla çekindiğim yeni resmimi sokağa atıp, tahrip ediyorlardı.”⁷⁸

Bu cümleler o dönemlerde Yahudilerin bütün varlıklarına, gerek Çarlık gerekse halk tarafından el konduğunun göstergesidir. Halkın yağmalamalarına askerlerinde izin vermesi Çarlığın bu olaylara bakışını gözler önüne serer. Yukarıdaki alıntıdan anlaşılacağı gibi, o dönemlerde Çar manifestosuyla Yahudilerin çoğu yoksul düşmüş, onuru kırılmış aileler haline getirilir. Böylelikle de bu insanlar ayakta kalma mücadelelerine daha sıkı sıkıya sarılarak, yaşamlarını sürdürmeye mecbur bırakılır. Babel bu durumu “Bodrum Katında” adlı öyküsünde ailesini şu şekilde tanıtarak açıkça gözler önüne serer: *“Yoksul düşmüş, yıkım içinde bir aileden geliyordum.”⁷⁹* Yazar bu bir tek cümlesiyle bir Yahudi ailesi olarak toplum içerisinde yaşadıklarını net bir şekilde aktarır.

Babel bu eserlerinde doğal olarak Rus halkının neden Yahudilerden bu kadar nefret ettiğini de açıklar. Yahudilerin, çar manifestosuna kadar yaşadıkları toplum içerisinde, ticaretteki üstünlükleri diğer topluluklar arasında öyle bir korku uyandırır ki, Çar’ın Yahudilere getirdiği sıkı kurallar âdeta onları mutlu bile eder. Talihleri döner ve bölge ticareti yeniden ellerine geçer. “İlk Aşk”ta Babel’in babasına bağırarak arkadaşının şu sözleri bu durumu açıklar niteliktedir:

“Vlasov kısık, heyecanlı bir sesle, “İşte” dedi. “Yahudiler serbestçe ticaret yapsın diye istemiyoruz özgürlüğü biz. Çalışan insanın hayatını aydınlat, çalışmasına karşılık ve büyük yüküne karşılık. Yapman gerekeni yap...”⁸⁰

⁷⁸ Babel, **a.g.e.**, s. 155.

⁷⁹ Babel, **a.g.e.**, s. 180.

⁸⁰ Babel, **a.g.e.**, s. 155.

Bu cümleler diğer toplumların Yahudilerin ticaretteki üstünlüklerinden duydukları rahatsızlığı da ortaya koyar.

Çar manifestosunun ardından öykülerde dikkat çeken diğer bir değişiklik ise, Yahudi olanlara o dönemlerde herkesten daha az şans verilmeye başlanmasıdır. Bu durumun en açık örneği de “Güvercinliğimin Öyküsü”nde Çar I. Nikolay’ın Ticaret Lisesine girme mücadelesidir. Babel’in bu okulda Yahudilere ayrılan kontenjan sadece yüzde beş olduğunu ve Yahudi çocuklarına sorulan sorularında kimseye sorulmayacak kadar kurnazca olduğunu vurgulaması, Yahudilere toplum içerisinde sunulan imkânları açıkça gösterir. Yahudilerin o dönemlerde, kolayca bir kişinin başarabileceği bir iş için bile çok çalışmaları gerekir. Ancak bu zorluklar onları birbirine daha da çok yakınlaştırır. Birinin başarısı, hepsinin başarısı olarak değerlendirip, herkeste sevinç uyandırır hale gelir. Bu olay her azınlık için geçerlidir, ancak o dönem Rusya’sında yaşayan Yahudiler için ayrı bir önem taşır. O dönemlerde bir Yahudinin bir işte başarılı olması hepsinin kırılmış onurunun yüceltilmesi demektir. Küçük Babel’in bütün zorluklara rağmen Çar’ın okuluna girmeyi başarması ve kazananlar listenin açıklandığı zaman bölgedeki bütün Yahudilerin onun isminin yazıldığı listeyi görmek için okulun önünde toplanması, bu durumun en güzel örneğidir.

“... Bütün komşular, akrabalar bu listeyi görmek için okula gitti, hatta büyük dedem Şoyl bile gitti.”⁸¹

Ayrıca Babel bu zaferini Yahudi tarihin en önemli olaylarından biri olan ve Yahudiliğin yayılmasını sağlayan Davud efsanesine benzeterek, milleti için bu başarının ne kadar önemli bir olay olduğunu net bir şekilde ortaya koyar. O dönem Rusya’sında Yahudilerin bir işte başarılı olmak için verdikleri mücadele, yüzyıllar önce atalarının verdikleri mücadeleler ile eş değerdedir.

⁸¹ Babel, **a.g.e.**, s. 145.

“...Tombul yanaklı Rus çocuklarını yenmiştim, sonradan görme oğlanları; Tıpkı eski zamanlarda, Yahudi kralı Davud’un Goliat’ı⁸² yendiği gibi, şimdi ben de Goliat’ı yenmiştim...”⁸³

Bu cümleler o dönem Odessa’da yaşayan Yahudilerin diğer toplumlar arasındaki yerlerini okura bir kere daha gösterir. Çok çalışıp az kazanırlar. Toplum içerisindeki konumları Yahudileri değişik yollardan geçimlerini sağlama arayışlarına da yönlendirir. Babel “Uyanış”ta bu değişik yönelişlerden bir örneği de şu şekilde aktarır:

“Yazgılarından kurtulmak için başka bir yol bulamayan babalarımız, Küçük çocukların kemiklerine dayanan bir piyango düzenlemişlerdi...”

(...)

Bir çocuk dört, ya da beş yaşına geldiğinde anası bu cılız çocuğu Zagurtskiy’e götürürdü. Bay Zagurtskiy rugan ayakkabılı Yahudi bodurlar fabrikası işletirdi.”⁸⁴

Bu öyküde anlatılan Bay Zagurtskiy, o dönem Odessa’daki en ünlü müzik öğretmenidir. Zagurtskiy çocukları küçük yaşlarda kursunda eğitir, yetenekli olanları Moskova’ya gönderir ve bu çocukların ünlü olmasına yardımcı olur. Bu aileler için de çok önemlidir. Çünkü ün demek para demektir, hayırlı evlâtlar ailelerinin yüklerini erken yaşlarda üstlerinden alıp ve ailelerinin sıkıntılarını hafifletmelidir. O yıllarda neredeyse bölgedeki her Yahudi, çocuklarını bu kurslara bu umutla göndermeye başlar. Babel’in babası da aynı umutla oğlunu bu kurslara yazdırır, ancak müziğe karşı çok

⁸² I.Yahudi Kralı Şaul Filistinlilere karşı yaptığı savaşta Davud tek başına dev Goliat’a karşı savaşır. Goliat’ın tek bir zayıf noktası vardır o da alnının ortasıdır; sapanıyla attığı taşla onu alnından vurur ve yener, sonra kafasını keser. Bu mitolojik söylenti Davud’un yönetimindeki Yahudi kavminin, kendisinden çok daha fazla kalabalık olan kavimleri bile yenmesine, vaat edilen topraklarda bir krallık kurmasına atıftır.

Kitabı Mukaddes: Eski ve Yeni Ahit, I. Samuel, Bap 17, 45- 55, İstanbul, Kitabı Mukaddes Şirketi, 1993, s. 290- 291.

⁸³ İsaak Babel, **Soçineniya v dvuh tomah**, Tom II, “İstoriya mayey golubyatni”, Moskva, Hudojestvennaya Literatura, 1990, s. 146.

⁸⁴ Babel, **a.g.e.**, s. 171.

kabiliyetsiz olan yazar bu kurslardan kaçır ve babasının zengin olma denemesini şu sözlerle sonlandırır:

“Harika çocuklar ana, babalarına zenginlik sağlamıştı, oysa babam üne ulaşmayı beklerken, yoksullukla kucaklaşmıştı.”⁸⁵

Ayrıca “Çocukluğum. Büyükanneimin Yanında” adlı öyküde büyükannesinin Babel’e verdiği şu öğüt bu düşüncemizi destekler niteliktedir:

““Oku” dedi gücünü toplayarak. “Oku ki her şeyi; zenginliği ve ünü elde et. Her şeyi bilmek zorundasın. Herkes ayağına kapanıp, önünde eğilecektir. Herkes seni kıskanmalı. İnsanlara inanma. Arkadaşlarına da inanma. Onlara paranı verme yüreğini de!”⁸⁶

Bu cümleler bir Yahudi’nin hayatta başarılı olmak adına yapması gerekenleri net bir şekilde gözler önüne serer.

Öykülerin geneline bakıldığında Yahudilerin Rus toplumu içersinde verdikleri başka bir mücadele de geleneklerini ve dini inançlarını, yeni rejimin sıkıntılarıyla harmanlayıp sürdürmek için ellerinden geleni yapmaya çalışmalarıdır. Bunu yaparken yine birçok acıya göğüs germek zorunda kalsalar da kısmen başarılı olurlar. Bu öykülerden yola çıkarak, o bölgedeki Musevîlerin dini geleneklerine gelirsek Babel, bu konu hakkında çocukluk dönemini anlattığı eserlerinde ayrıntıya kaçmadan sadece üstü kapalı olarak söz eder. Öykülerde Musevî inancı hakkında pek iç açıcı noktalar vurgulanmaz. Genel olarak; Hahamlardan ki bu Hahamlar pekiyi tasvir edilmez. Eserlerde din adamları karşımıza ya bol bol yemek yemek için toplantılara giderken ya da dua etmek için peşin para isterlerken çıkar veya

⁸⁵ Babel, **a.g.e.**, s. 172.

⁸⁶ Babel, **a.g.e.**, Tom I., s. 41.

Yahudilerin yeni yıl bayramından, Hasidizm⁸⁷ gibi dini birkaç terimden kısa bir şekilde söz edilir. Bu terimlerde çoğunlukla “Güvercinliğimin Öyküsü”nde Babel’in okula girişini kutlamak için babasının evde verdiği yemeğin tasvirleri arasında geçer. Sözünü ettiğimiz dini anlatımlara, öyküler içerisinde örnek vermemiz gerekirse, Babel’in dedesi öldüğünde ona son duasını etmek için gelen hahamın tasvir edildiği sahne iyi bir örnek olacaktır. Bu durum “İlk Aşk” adlı öyküde şöyle aktarılır:

“...“Ona şarap verin. ” dedi kapıcı , “Eğer haham karnını iyi doyurursa bütün gece Tanrının başını şişirir.”

“Lütfen Reb Aba” dedi babam, “Ölü için dua edin karşılığını ödeyeceğim.”

“Ama ödemeyeceğinizden korkuyorum”, dedi haham can sıkıcı bir sesle ve küçümseyen bakışlı yüzünü masaya dayadı...⁸⁸

Hahamın, bir ölünün ruhuna dua okurken bile tek düşüncesinin bu işin karşılığında alacağı paranın kesin olup, olmadığıdır. Bunu açıkça din adamlarına yapılan bir eleştiri olarak değerlendirmek mümkündür. Yazar otobiyografik öykülerinde Musevî inancı, gelenekleri ve din adamlarından kötü ve kısaca söz etmesine rağmen, ilk dönem öykülerinden olan, ismini bir Yahudi bayramından alan, “Şabos-Nahamu” (1918) adlı eserinin giriş bölümünde, Yahudilerin önemli bir bayramı olan Serb’i⁸⁹ okuruna ayrıntılı bir şekilde aktarır:

⁸⁷ Hasidizm: Mesihçi hareketlerin yarattığı hayal kırıklıklarına karşı Orta Avrupa’da 18.yüzyılda ortaya çıkan mistik hareket. Bu akımın kurucusu İsrail Ba’al Şem Tov ismiyle tanınan İsrail Ben Eliezer’dir. Bu tarikat mensuplarına Hasidik (tzaddik: aziz) adı verilir. Bu hareketin vurguladığı en önemli unsur, ruhun öğrenimden, kalbin de zekâdan üstün olduğu idi. Hasidik hareket, kalbi seçer. Ruh, öğrenimden daha fazla şey ifade etmektedir. Tarikat “ Tanrı ile birlikte olmayı” savunur ve kendiliğinden var olan bir Tanrıya sevinçle tapınır. Hasidlik bir süre geleneksel Musevîlikle çatışmıştır. Günümüzde ise en katı Musevîliğin temsilcisi durumundadır. Memo Larousse, Genel: Görsel ve Tematik Ansiklopedi, “**Dinler ve Mitoloji: Musevîlik**”, I. Cilt, İstanbul, Aydın kitaplar, 1991, s. 309.

<http://www.medyamasada.com/index.php?newsId=499> 08 Mart 2008

⁸⁸ İsaak Babel, **Soçineniya v dvuh tomah**, Tom II, “Pervaya lyubov” , Moskva, Hudojestvennaya Literatura, 1990, s. 157.

⁸⁹ Serb (Şabat): Cuma akşamı güneşin batışından 18 dakika önce başlayan, Cumartesi akşam 3 küçük yıldızın gözükmesine kadarki güne Şabat(Sebt) günü denir. Tanrı’nın dünyayı 6 günde yaratıp 7.

“...Altıncı gün, yani Cuma akşamı; dua etmek gerekir; nişanlılar omuzlu başlıklarını giyinip, köyde dolaşırlar. Akşam yemekleri pişirilir evlerde. Yahudi evlerinde, iki kadeh votka içilir, bunu ne Tanrı, ne de Talmut yasaklamıştır. Yemekte balık dolması ve kuru üzümlü börekler yenir. Akşam yemeğinden sonra neşe içerisinde toplanılır. Evin reisi, karısına hikâyeler anlatır, sonra bir göz kapatılır ve ağız açılır ve uyumaya başlanır...”⁹⁰

Yazar bu öyküsünde, diğer eserleri göz önüne alınırsa, Musevîlikten daha kapsamlı bir biçimde söz eder. Yukarıdaki alıntıda anlatılan bu kutsal gecede yapılan ibadetler arasında dikkat çeken bir Yahudi geleneği daha mevcuttur. Eserlerde ayrıntıya girilmeden Yahudi gelenekleri anlatıldığı için küçük bir ayrıntı olmasına rağmen bu bölümde Serb gecesinde sofraları süsleyen ve bir Yahudi yemeği olan balık dolmasından da söz edeceğiz. Yazar “Çocukluğum. Büyükanneimin Yanında” adlı eserinde de üzerine basa basa bu yemeği över. Öyküde Babel hafta sonu kalmak için gittiği, büyükannesinin kendine hazırladığı yemek menüsünün şu şekilde aktarır:

“...Yemekte Balık Dolması (bu uğruna Yahudiliği seçebileceğiniz bir yemektir.) lezzetli, koyu bir çorba, soğanlı kızarmış et, salata, komposto, kahve, poğaça ve elma vardı...”⁹¹

Babel Yahudilerin Rus toplumundaki yerini özellikle 1905 yılındaki pogromlardan sonra ki haliyle gösterir. Ortaya konan tablo hoş değildir, yazarın çocukluğu gibi acıklıdır. Ancak burada Babel “Kim haklı?” sorusuna girmeden Rusların ve Yahudilerin pogroma kadar gelişlerinin nedenlerini açıkça ortaya koyar. Sanatçı bunu iki topluluğun ticarete olan yaklaşımı

günde dinlenmesini hatırlamak ve o günü kutsamak amacıyla Yahudiler haftada bir gün bu nedenle çalışmadan o günü ibadete ayırırlar.

Memo Larousse: Genel, Görsel ve Tematik Ansiklopedi, “Dinler ve Mitoloji: Musevîlik”, I. Cilt, İstanbul, Aydın kitaplar, 1991, s. 309.

⁹⁰ İsaak Babel, *Soçineniya v dvuh tomah*, Tom I, “Şabos-Nahamu”, Moskva, Hudojestvennaya Literatura, 1990, s. 73.

⁹¹ Babel, *a.g.e.*, s. 38.

üzerinden yapar. Hahamlar bile tüccardır. Ancak olaylar geleneksel olan öğelerin de katılımıyla folklorik bir renk kazanmıştır. Babel Yahudilerin Rus toplumu içindeki yerlerine “Konarmiya Öyküleri”nde de yer vermekten çekinmez. Öykülerde karşımıza; sürekli dışlanan, aşağılanan ve acı çekmeye mahkûm bırakılan Yahudiler çıkar. Bu durum, yazarın güçlü Yahudi gangsterleri kaleme aldığı “Odessa Öyküleri” hariç bütün eserlerinde aynıdır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. İSAAK E. BABEL'İN ÖYKÜLERİNDE DEVRİM VE İÇ SAVAŞ

Savaş ve devrim yıllarına şahit biri olarak Babel'in eserlerinde dönem içerisinde yaşanan tarihi olaylar da belirgin bir şekilde gözler önüne serilir. Yazarın savaş muhabirliği yaptığı yıllarda kaleme aldığı "Konarmiya Öyküleri" dışında savaşı ve devrimi işlediği daha birçok eseri mevcut olmasına rağmen, Babel 1920 ve 1923'de yayımlanan "Konarmiya Öyküleri" adı altında toplamış olduğu savaş öyküleri derlemesiyle zirveye ulaşır. Bu eserler İç Savaş yıllarında yazarın General Semyon Mihayloviç Budyonniy'in süvari birliklerinde "Kril Vasiliyeviç Lutov" takma adıyla savaş muhabirliği yaptığı yıllardaki gözlemlerini sanatıyla süsleyip öyküleştirdiği otuz altı kısa eserden oluşur. Öyküler birbiriyle bağlantılı olup sanki tarihi bir tiyatro oyunu gibi sırayla perdelenir. "Konarmiya Öyküleri"nde gerçek kahramanlar ve İç Savaş sırasında yaşanan gerçek olaylar konu edildiği için eser tarihsel belge niteliği taşır. Yazardan geriye kalan 1920'de cephede tuttuğu günlükler, bu öykülerin gerçekliğini açıkça ortaya koyar.

Babel, "Konarmiya Öyküleri" üzerinde çalışmaya 1920'de cephedeyken başlar, her birinin derlenip, yayımlanması ancak 1923'te gerçekleşir. Öyküler sırayla dönemin önemli yayın kaynakları "Pravda", "İzvestiya", "Lef", "Krasnaya Nov' " gibi dergi ve gazetelerde yayımlanır. Eserler daha sonraları cephede yayımlanan askeri gazete "Kızıl Süvari" de (Krasniy kavalrist) Kril Vasiliyeviç Lutov imzası altında bir araya getirilir ve "Konarmiya" (Birinci Atlı Birlikleri) adı altında toplanarak 1926'da kitap olarak basılır. "Konarmiya Öyküleri" adı altında toplanan bu öyküler yurt dışında da ilgi görür ve Almanca, Fransızca ve İngilizce çevirileri yayımlanır.⁹² Kitap o sıralarda çok ses getirir. Ancak General Budyonniy eserlerden çok rahatsız olur. Bu öykülerin askerlerine sürülen kara bir leke, bir iftira olduğunu

⁹² İzak Babel, **Odesa Öyküleri**, çev. Ragıp Zarakolu, 3.Baskı, İstanbul, Bilge Uluslar arası Yayıncılık, Ağustos 2006, s. 189.

vurgular. 1924'te bu öyküler teker teker yayımlanmaya başlanınca, General Budyonniy'in eserlerle ilgili ilk şiddetli eleştirileri baş gösterir ve General Budyonniy öyküler yayımlanmaya devam ettikçe de eleştirilerini hızını kesmeden sürdürür.⁹³

Babel'in savaş muhabirliği anılarından oluşan bu öykülerinin temelinde, 1917 "Bolşevik Devrimi" ve "İç Savaş"ın etkileri bulunur. Yazar, bu öykülerinde samimî bir şekilde çoğu zaman özeleştiri yaparak okuruna savaş durumunu, askerlerin ruh halini ve dönem Rusya'sını sanatsal bir şekilde aktarır. Babel bu öykülerinde bir edebiyatçı olarak abartıya kaçtığını da söylemekten çekinmez. Yakın arkadaşı İlya Erenburg anılarında Babel'in bu konuya ilişkin görüşünü şöyle dile getirir:

*"... Ama Babel, büyük bir sanatçının ağır başlılığı ile kendini eleştirmekten kaçınmamıştır. Üslûbunun fazla parlak olduğunu, basitliği yakalamağa çalıştığını, hayalcilikten kurtulmaya çalıştığını sık sık söylerdi."*⁹⁴

İlya Erenburg ise Kızıl kahramanların Babel'in söz ettiği abartıdan uzak olduğunu düşünür. Yukarıda alıntıladığımız bölümün sonunda sanatçının sanatındaki abartı ile ilgili olarak kendi fikrini de şu şekilde açıklar:

*"Babel yine de Kızıl Süvarinin kahramanlarını "süslememiştir", iç dünyalarını ortaya çıkartmıştır. Yalnızca, ordudaki günlük çalışma hayatını değil, o zamanlar kendisini umutsuzluğa sürüklemiş olan birçok eylemi de anlatmadan geçmiştir. Sanki ışıldağını, bir insan kendini açığa vurduğu anda ancak onun üzerine tutmuş gibidir..."*⁹⁵

⁹³ P. A. Nikolayev, v.d., **Pisateli 20 Veka: Biografiçeskiy Slovar**, "Babel, İ.E.", Moskva, Nauçnoe İzdatel'stvo, "Bolşaya Rossiyskaya Entsiklopediya", "Randevu-Am", 2000, s. 58.

⁹⁴ İlya Erenburg, **"Babel bıl poetom"**, Moskva, "Knijnaya palata", 1989,

(Erişim) http://www.lib.ru/PROZA/BABEL/about_wospominaniya.txt, 29 Şubat 2008

⁹⁵ Erenburg, **a.g.e.**, s. 15.

Ayrıca İlya Erenburg “Konarmiya Öyküleri”nin ilk yayımlanışı ve öykülerin yalınlığı konusunda anılarında şu sözlere yer verir:

“‘Konarmiya Öyküleri’nin ilk yayımlanışını hatırlıyorum. Herkes kitaptaki hayal gücüne hayran kalmıştı; hatta ince bir fanteziden söz edenler bile vardı. Ama Babel, kendi gözleriyle ne görmüşse onu anlatmıştı. Bunun tanığı, yanından hiç ayırmadığı, kendisinden sonra da yaşayan çalışma defterinin ortada oluşudur.”⁹⁶

İlya Erenburg’un bu sözlerine katılmamak elde değildir. Babel’in üslûbuna bakıldığında dilindeki ve kahramanlarındaki yalınlık dikkat çeker. Yazar sıradan insanları ve onların sıradan yaşamlarını eserlerinde konu alır. “Konarmiya Öyküleri”nin kahramanlarının abartıdan uzak olduğunun ispatı ise yukarıda da İlya Erenburg’un değindiği gibi yazarın o dönemlerine ait olan 1920 günlükleridir. Bu günlükler Babel’den geriye kalan tek yazılı belgelerdir ve yazar bu günlüklerinde de “Konarmiya Öyküleri”ne konu ve kahraman olarak seçtiği kişi ve olaylardan söz etmiştir. Ayrıca bu öyküler içerisinde yazarın varlığı açık bir şekilde hissedilir. Babel’in yaşamı boyunca hep yüreğinde hissettiği yalnızlık, hüznün, yakasını bırakmayan Yahudi düşmanlığı ve tabii ki öykülerin çoğunda alaya alınmasına sebep olan gözlükleri eserlerin hemen hepsinde ön plândadır.

Biz bu bölümde ilk olarak “Konarmiya Öyküleri”nden yola çıkarak yazarın ilk dönem ve son dönem eserleri içerisinde gözler önüne serilen; Devrim, İç Savaş, askerler ve partizanlar ve bu kahramanlar içerisinde ihanet ve sadakat, ölüm ve insan trajedileri üzerinde duracağız.

⁹⁶ Erenburg, **a.g.e.**, s. 16.

3.1. DEVRİM:

Babel'in öykülerinde devrim teması her eserinde neredeyse farklı şekillerde kaleme alınır. Yazar "Konarmiya Öyküleri"nde Rusya'da yaşanan 1917 devriminin ardından gerçekleşen olayları aktarırken. "Konarmiya Öyküleri"nin dışında, Ekim Devriminin öncesinde ve sonrasında Rus insanında ve Rusya da gerçekleşen değişimleri konu aldığı öyküleri de mevcuttur. Bu nedenle biz bu başlığı iki basamak halinde inceleyeceğiz. İlk olarak yazarın "Konarmiya Öyküleri"nde işlenen devrim konusuyla başlayıp, daha sonra diğer eserlerinde gözler önüne serdiği, yeni rejimin kuruluş aşamaları ve resmen ilânı neticesinde Rusya'da gerçekleşen değişimleri gözler önüne sererçemiz.

Bu bölümde "Konarmiya Öyküleri" dışında: "İmparatoriçe'nin Yanında Akşam" (Вечер у императрицы, 1923), "Çizgi ve Renk" (Линия и цвет, 1923), "Aziz İpatiyya'nın Sonu" (Конец св. Ипатия, 1924), "Karl- Yankel" (1931), "Yol", "Petrol" (Нефть, 1934), "Gapa Gujva" (1931) ve "Kolıvuşka" (1930) adlı öyküler üzerinde duracağız.

"Konarmiya Öyküleri"nde İç Savaş yıllarının anlatıldığına yukarıda değinmiştik. Ancak İç Savaş'ın temelinde bulunan ve gerçekleşmesine zemin hazırlayan en önemli olay 1917'de Rusya'da gerçekleşen Bolşevik Devrimi'dir. Babel "Konarmiya Öyküleri"nde neredeyse mucize yaratması beklenen Ekim Devriminin getirdiği hayal kırıklığının, İç Savaş yıllarındaki boyutunu gözler önüne serer.

Babel'in savaş öykülerinde devrim bazen büyük kurtuluş, bazen de acının ve çilenin devamı olarak gösterilir. Yazar "Gedali" (1924) adlı öyküde Polonyalılardan çok eziyet görmüş Yahudi Gedali'nin ağzından halkın devrime bakış açısını şu cümlelerle gözler önüne serer:

“Değerli efendim, Polonyalılar devrim karşıtı oldukları için vuruyorlar. Sizse devrimci olduğunuzdan vuruyorsunuz. Oysa Devrim mutluluktur. Ve mutluluk evdeki öksüz çocukları sevmez. Devrim iyi insanların işidir. Fakat iyi insanlar da adam öldürmez, öldürüyorsa bu zalimlerin işidir. Polonyalılar da zalim. Şimdi Gedali hangisinin devrimci, hangisinin karşı devrimci olduğunu nereden anlasın? ... Devrime evet diye bağırıyorum, ancak o yüzünü Gedali'den gizliyor, vurmaktan başka hiçbir şey yapmıyor...”⁹⁷

Gedali devrimi kısaca bu şekilde sorgular. Rus halkı özgürlük beklerken yeniden esaret ve ölümle karşılaşmıştır. Yazarın öyküsünde Gedali'ye bunları söyletmesi açıkça devrim sonrasında insanlara yaşatılan acılara karşı yaptığı bir eleştiridir. O dönemler birçok insan devrime körü körüne bağlıdır. Devrim, yaşadıkları sıkıntıların tek kurtuluş yolu olarak gözüktür. Devrim gerçekleşikten sonra büyük bir mutluluk hevesiyle daha da sıkı sıkı sarılırlar devrime, ancak çok geçmeden devrimin mutluluk vermediğini anlarlar. Devrimle beraber ölümler artar. Rusya daha I.Dünya savaşından tamamen çıkmadan, ülkede yaşanan dış savaş yetmezmiş gibi, bir de insanlar devrim uğruna kendi içlerinde bir mücadeleye başlamak zorunda kalır. Bu mücadele pek kolay değildir ve çok kan dökülür.

“Gedali” adlı öyküde sadece kahramanın devrim hakkındaki düşüncelerinden söz edilmez. Gedali ve anlatıcının konuşmaları arasında halkın devrimden beklentileri de dile getirilir:

“...Biz cahil insanlar değiliz. Enternasyonal nedir biliriz. Ben iyi insanların bulunduğu bir enternasyonal istiyorum. Bütün insanların dinlenmesini ve tümüne gerekli belge ve yaşam şartlarının verilmesini istiyorum. Bana kalırsa insan yemeli, içmeli ve hayatını sevinçle geçirmeli... Sen enternasyonalin neyle yendiğini biliyor musun Pan yoldaş?

⁹⁷ İsaak Babel, **Soçineniya v dvuh tomah**, Tom II, “Gedali”, Moskva, Hudojestvennaya Literatura, 1990, s. 30.

*Barutla yenir, dedim yaşlı adama ve en iyi cins kanla lezzetlendirilir.*⁹⁸

Devrim arifesinde ve devrimin ardından yaşananlara bakıldığında anlatıcının bu son sözlerinin ne kadar yerinde olduğu dikkat çeker. Devrimin en büyük silâhı insandır. Devrim, uğruna ölmek veya öldürmek gerektirir. Devrimin ardından Rus halkının akli birçok sorunla karşılaşır. Gedali'nin de yukarıda dediği gibi halk sevinçle yaşamak yerine, kan, öfke ve ölümle ödüllendirilir. Elllerinden sahip oldukları alınır. Çünkü her şey yeni rejime aittir.

“Bir Atın Öyküsü” (История одной лошади, 1920) adlı eserde yazar, okurun karşısına köylülerden ölmek üzereyken aldığı beyaz bir ata çok bağlı olan Hlebnikov'u çıkartır. Tümen komutanı Savitskiy, bin dereden su getirerek Hlebnikov'un elinden bu atı alır ve yerine iyi cins siyah bir at verir. Ancak Hlebnikov bu ata bir türlü alışamaz. Temmuz ayında gerçekleşen başarısız bir savaştan sonra Savitskiy görevden alınır ve yerine yeni bir tümen komutanı getirilir. Hlebnikov'da yeni komutanın gelişini fırsat bilir ve ordu kurmay başkanlığına atının geri verilmesini istediğini bildiren bir dilekçe yazar. Dilekçeye olumlu cevap verilir, ancak Hlebnikov atını yine de geri alamaz. İyice çılgına dönen Hlebnikov Komünist Partiye yeni bir dilekçe yazar. Bu dilekçedeki şu sözler her şeyin devrime ait olduğunun en açık göstergesidir:

“Komünist partinin mutluluk ve sınırsız adalet temelleri üzerine kurulduğunu ve bu nedenle küçük insanların da dertleriyle ilgilenilmesi gerektiğini düşünüyorum. Ben burada beyaz atıma değinmek istiyorum. Ben bu atı köylülerin bitip tükenmeyen direnmeleri sırasında, açlıktan öldü ölecekken, ellerinden zor aldım. Bütün arkadaşlarım cansız atımla dalga geçerken, ben bu atın canlanması için çalıştım... Bana verilen siyah atı sevedim. Bu ata bir türlü dayanamıyorum... Ve şimdi parti bugünkü

⁹⁸ Babel, a.g.e., s. 31.

*yapısıyla benim malım olan atı bana geri vermiyor, bu nedenle bu dilekçeyi yazmaktan başka yol bulamadım...*⁹⁹

Yazar yalnızca somut olan dünyanın değil, soyut olan dünyanın da devrim tarafından yönlendirildiğini vurgular. Halkın inançları bile devrime aittir, çünkü devrimin dini yoktur. Bizce de “Gedali”de, başkahramanın şu cümleleri buna en net kanıtı olacaktır:

*“Devrime hep birlikte evet diyoruz, ama bunun için Serb’e hayır mı dememiz gerekiyor? ...”*¹⁰⁰

Ya da “Savaş Sonrası” (После боя, 1924) adlı eserde anlatıcıya haykıran Akinfiyev’in şu sözleri: “... Tanrı’ya inanıyorsun hain! ...”¹⁰¹ Ancak bu durumun tam tersi olarak; dini olmayan devrimin de din içerisinde yeri yoktur. “St. Valenta Kilisesi” adı eserde bir papazın Kızıl Askerleri aforoz ettiği sahneden devrimin ve devrim taraftarlarının dinin içerisindeki yeri de gözler önüne serilir:

*“... St. Valenta Kilisesi’nin zangocu gök gürültüsüne benzeyen bir sesle ve mükemmel bir Lâtinceyle hepimizi birden aforoz ediyordu...”*¹⁰²

Bu cümleler dini olmayan devrim taraftarlarının kiliseyi istemediği gibi kilisenin de onları istemediğinin göstergesidir. Öyküler içerisinde devrimin dini olmadığına dair birçok ifadeye rastlamak mümkündür. Devrim bünyesinde kendinden başka hiçbir inanç sistemini barındıramaz. Barındıracak olsa kendine karşı beslenmesi gereken bağlılığı bir başka inançla paylaşması gerekir. Bu durumda devrimin bölünmez bütünlüğünü ve devrime bağlı insanların sadakatlerini tehlikeye atabilir. O nedenle devrim içerisinde inanılabilecek ve tüm varlığıyla ona bağlanabilecek tek bir inanç vardır; o da

⁹⁹ Babel, a.g.e., s. 64.

¹⁰⁰ Babel, a.g.e., s. 30.

¹⁰¹ Babel, a.g.e., s. 124.

¹⁰² Babel, a.g.e., s. 89.

“Devrim”dir. Aynı düzen din içerisinde de geçerlidir. Bu nedenle devrim ve dini bir arada bulundurmak neredeyse imkânsızdır.

Babel’in bu öykülerinde devrimin insanlar üzerindeki trajik etkisi açıkça yansımaktadır. Devrim bu trajik etkisiyle sıradan insanların aklını iyice karıştırır. İnsanlar devrimin ne demek olduğunu kavrayamaz. Ancak devrimi kendilerince çözümlediklerini düşünenler de vardır. Devrim Rus halkının tamamı için değil, devrim taraftarları için mutluluktur. Askerleri cepheye taşıyan trene binebilmek için istasyona satmaya getirdiği elindeki tuz çuvalını kundak şekline getirip, kucağında bir çocuk varmış süsü vererek, kendini askerlere acılı bir anne gibi gösteren, en sonunda da yolculuk ederken sahtekârlığının ortaya çıkması neticesinde trenden atılan bir kadının öyküsünün anlatıldığı “Tuz” (Соль, 1923) adlı eserde sahtekâr kadının trenden atılınca Kızıl askerlere haykırışı, devrim taraftarı olmayanların, devrime bakış açısını net bir şekilde ortaya koyar:

“Tuzum elimden gitti nasılsa, artık gerçeği söyleyebilirim. Siz Rusya için kafa yormuyorsunuz. Her şeyi Yahudi Lenin ve Trotski’yi kurtarmak için yapıyorsunuz...”¹⁰³

Aslına bakılırsa halk da kendi açısından haklı görülebilir. Devrim uğruna yara alan onlardır. Devrimin vaadi olan mutluluk umutları bile devrimin içerisinde ölüp gider. Akıllarında tek bir soru vardır. O halde devrim onların mutluluğu için değilse, ne içindir? Gerçekte felsefi olan bu soru neredeyse her öyküde karşımıza çıkar.

Devrime inançları zedelenen bu insanların yanı sıra, her ne pahasına olursa olsun devrime yürekten inananlar da öykülerde çoğunluktadır. Özellikle de Kızıl askerlerin devrime bağlılığı öyküler içerisinde dikkat çeker. Yukarıda alıntıladığımız “Tuz” adlı öyküdeki kadın kahramanın söylediği

¹⁰³ Babel, a.g.e., s. 75.

sözlere, trenden onu atan askerin verdiği cevap açıkça bu bağlılığın göstergesidir.

“...Lenin ve Trotski bizlere özgür bir hayatın yolunu verebilmek için, kürek mahkûmları gibi çalışıyor...”¹⁰⁴

İşte bir devrimcinin düşüncelerinin temeli bu şekildedir. Devrimciler ağızlarında sloganlarla devrim uğruna savaşırlar. Birçok öyküde bu sloganlar okura aktarılır. “Tuz”da askerlerin *“Dünya devrimi için ileri,”¹⁰⁵* sözleri veya “Bir Atın Öyküsünün Devamı” (Продолжение истории одной лошади, 1924) adlı eserdeki şu sözler her halde en ateşli cümlelerdir.

“...Şimdi bile savaştan ve kanını feda eden bir dizi asker, köylü ve işçiden kurulu bir çelik bağ ile bağlıyız birbirimize; kan çelikten akarsa şaka değildir yoldaş, ancak kazanmak ve ölmek demektir...”¹⁰⁶

“İhanet” (Измена, 1924) adlı öyküde ise devrimi aktaran cümleler daha ateşlidir. 2400 parti numaralı bir Kızıl asker ve iki arkadaşı savaş sırasında yaralanıp, hastaneye kaldırılır. Bu üç kızıl asker hastanede yatarken, iyileşmiş, sırf cepheye dönmemek için hastanede boş boş yatan kızıl askerleri görür ve çok üzülür. Savaş devam ederken onların nasıl burada bir işe yaramadan durabildiklerini anlayamazlar ve 2400 parti numaralı asker, parti komitesine hastanede tembellik yapan kızıl erleri şikâyet etmek için bir dilekçe yazar. Dilekçesine kendi hayatını anlatarak başlar. Bu bölümde mektubu yazan askerin devrim ve devrimcilere bağlılığını anlatan şu cümleler düşüncemize örnek olarak verilebilir:

“...1914’te kadar hayatımı ev işleriyle uğraşarak geçirdim... Daha sonra emperyalistlerin safına geçerek kentli Puankar ve Alman devriminin

¹⁰⁴ Babel, **a.g.e.**, s. 75.

¹⁰⁵ Babel, **a.g.e.**, s. 103.

¹⁰⁶ Babel, **a.g.e.**, s. 103–104.

*cellâdı Eberta-Nosk'u evimde sakladım. Ve böyle şeyleri bir kenara bırakarak, Lenin'le beraber yoldaş Trotski benim vahşî süngümü bir yana düşürdüler ve bana uğruna savaşılmaması gereken daha güzel şeyler gösterdiler...*¹⁰⁷

Öykülerde devrime bağlılığın dikkat çektiği gibi neredeyse aktarılan her olay devrimin üzerine kuruludur. Taraftarları devrim uğruna, her şeyden vazgeçmek zorundadır. Ancak zaman zaman umursamaz olunmalıdır. Babel cephede kendine bir kazak erin elinden alınıp verilen Argamak adlı atın öyküsünü anlattığı “Argamak”da (1932) kahramanını anlatırken devrime de ince bir gönderme yapar.

*“... Baulin yirmi yaşına kadar hiçbir şeyi dert etmemiştir. Bu onun karakteristik bir özelliğidir ve bu özellik daha birçok insanda da mevcuttur. Devrimin başarıya ulaşmasını sağlayanda budur...”*¹⁰⁸

Yazar bu cümleyle âdeta devrimin başarısı için akan kanların devrim içerisinde dert edilmeyecek kadar sıradan olduğunu vurgulamak ister. Baulin gibi devrimde hiç bir şeyi dert etmez. Her iş olması gerektiği gibi olur.

“Hahamın Oğlu” (Сын рабѣи, 1924) adlı öyküde ise yazar, devrimin sınıflar arası farkları ortadan kaldırması özelliğini gözler önüne serer. Öyküde savaş sırasında askerleri cepheye taşıyan trenin mola verdiği sırada anlatıcı istasyonda bekleyen askerlere Trotski broşürleri dağıtırken, bir anda istasyonda toplanmış halkın arasında perişan halde önemli din adamlarından sayılan Jitomirsko Hahamının oğlu İlya'yı görür:

“...Askerlere Trotski broşürü attım. Ama içlerinden sadece biri ölü ve kirli elini bir tane broşür almak için uzattı. O zaman fark ettim ki bu el Jitomirsko Hahamının oğlu İlya'nın eliydi. Görür görmez tanıdım onu Vasili.

¹⁰⁷ Babel, **a.g.e.**, s. 114.

¹⁰⁸ Babel, **a.g.e.**, s. 130.

Ve prensin her şeyini yitirerek askerler arasında ezile büzüle yürüdüğünü görmek öyle iç parçalayıcı bir şey ki, bütün askeri kuralları bir kenara atarak, onu çekip aldık trene...”¹⁰⁹

Devrimden önce sefa içinde yaşayan insanlar devrimden sonra yer değiştirir. Devrim onların sefasını sona erdirir. Eskiden eller üzerinde dolaşırken şimdi yerlerde sürünmekte, hatta açlık içerisinde kıvranmaktadır. Jitomirsko Hahamının oğlu İlya'nın da başına aynı şey gelir. İlya açlık ve sefalet içerisinde sürünerek can verir. Devrim bütün dengeleri değiştirmiştir.

“Konarmiya Öyküleri”nin genelinde devrim yukarıda değindiğimiz yönleriyle ön plâna çıkartılır. Acıları, döktüğü kanlar, sebep olduğu ölümler, insanlara getirdiği ve götürdüğü, kısacası iyi ve kötü yönleri Babel tarafından okuruna cepheden bu şekilde aktarılır. Bu bölümün devamında ise yukarıda aktardığımız “Hahamın Oğlu” adlı eserde de gözler önüne serilen, devrim sonrasında ortaya çıkan yeni rejim içerisinde değişen dengeleri inceleyeceğiz. Yazarın gerek ilk dönem, gerekse son dönem öyküleri arasında devrim değişik yerlerde ve değişik kişiler üzerinden gözler önüne serilir. Yazar bazen sıradan bir adamı saraya sokup ya da bir köye yeni rejim kurallarını getirip, burada yaşananları aktararak devrim sonrasında gerçekleşen düzeni kaleme alır. Bu nedenle bu bölümün devamında öykülerde yeni rejimin etkileri üzerinde duracağız. Bu bölümü yazarın edebiyat sahnesinde ilerleyişini göz önünde bulundurarak ilk dönem ve son dönem öyküleri diye iki basamakta inceleyeceğiz.

Yazar, ilk ve son dönem öykülerinde genel olarak devrimin ardından Rusya'nın değişen dengeleri kaleme alır. Devrim ideolojisi veya devrime bağlılık bu öykülerinde “Konarmiya Öyküleri”nde olduğu kadar net aktarılmaz. Bu bölümde yazarın devrimin ardından ortaya çıkan değişimleri aktardığı ilk dönem öyküleri : “İmparatoriçenin Yanında Akşam”, “Çizgi ve Renk”, “Kaptan

¹⁰⁹ Babel, **a.g.e.**, s. 129.

Her Şeyi Kaçırdın!” (Ты проморгал, капитан!) ve “Ermış İpatiyya’nın Sonu” ve son dönem öyküleri: “Yol”, “Karl Yankel”, “Petrol”, “Gapa Gujva” ve “Kolıvuşka” adlı eserleri üzerinde duracağız.

Yazar bu öykülerinin her birinde Rusya’da yeni rejimle beraber değişen sistemleri ve dengeleri gözler önüne açıkça serer. Her öyküde farklı çevrelerdeki değişimler aktarılır. Yazar bir öyküsünde Peterburg’daki değişikliklerden söz ederken, başka bir öyküsünde sıradan bir köyde gerçekleşen değişimleri aktarır. Bu nedenle öyküleri belli bir bütünlük içerisinde tek tek ele alacağız.

Yazarın devrimin ardından ortaya çıkan değişimleri kaleme aldığı öykülerini incelemeye “İmparatoriçenin Yanında Akşam” adlı eserinden başlamak yerinde olacaktır. Bu öyküde evsiz bir adamın ısınmak için, sarayı gezmeye gelen bir grup insanın arkasına saklanıp, gizlice saraya girmesi ve sarayın içerisinde gördükleri aktarılır. Öyküde evsiz adamın saraya girişi şu şekilde kaleme alınır:

“Gözden kaçmış, bekleme salonunun arasından sıvıştım, bu hiç de zor değil. Saray boştu. Acele etmeyen bir fare gibi yandaki odaya doğru tırmandım. Dul İmparatoriçe Mariya Fedorovna’nın kütüphanesiydi burası...”¹¹⁰

Öykü içerisinde kahraman bulunduğu odayı da şöyle tasvir eder:

“... Tek başıyaydım. Kristal alev alev yanan avize, bana sarı ipeksi ışınlar yayıyordu. Isıtma sisteminde güçlü bir sıcaklık yükseliyordu. Kocaman divan buz kesmiş tenime huzur veriyordu. Detaylı aramam sonunda neticesini verdi. Şöminenin içinden patatesli börek, bir tencere, bir tutamda çay ve şeker buldum. Ve işte bir ispirto ocağı, mavimsi dilini dışarı çıkarttı. Bu

¹¹⁰ Babel, a.g.e., Tom I., s. 95.

gece insan gibi akşam yemeği yiyecektim. Eski zamanları yansıtan vernikli Çin işi oymalı masaya her şeyi yaydım. İncecik peçeteler vardı...”¹¹¹

Bu cümleler ile eskiden İmparatoriçenin oturduğu divanda şimdi sıradan bir evsizin oturması veya İmparatoriçenin masasında yemek yemesi değişen dengeleri çarpıcı ama bir o kadarda ironik biçimde gözler önüne serer. Öykünün devamında aktarılan şöminenin içinden çıkan yemekler ve ispiro ocağı buraya sürekli birilerinin geldiğinin göstergesidir. Yeni rejim öncesi göz önünde bulundurulduğunda bu evsiz adamın saraya girme olasılığı mümkün değilken, yeni düzenle saraya girmekle kalmayıp, çariçenin kütüphanesine kadar ulaşmayı başarması yukarıda vurguladığımız gibi değişen dengelerin gözler önüne serildiği traji komik bir örnektir.

Bu evsiz adam karnını doyurduktan sonra kütüphanede dolaşmaya başlar. Kütüphanedeki kitapları karıştırırken imparatoriçenin günlüklerini bulur ve okumaya başlar. Kitapları okuduktan sonra gecenin geç bir saati saraydan çıkmak için oradan ayrılır. Koridorlarda dolaşp, çıkış kapısını ararken yanlışlıkla III. Aleksandr'ın odasına girer. Yazar eserinde bunları anlatarak âdeta eski düzen temsilcilerinin gizli ve mahrem hiçbir yönlerinin artık kalmadığını göstermek ve net olarak da eski düzenin devrimin ardından nasıl değiştiğini, dengelerin nasıl yer değiştirdiğini aktarır. Ancak eserin sonu okurun aklını karıştırır niteliktedir. Saraya gizlice giren evsiz kahraman, yazar tarafından son bölümde tekrar ait olduğu yere, istasyondaki boş bankına gönderilir. Öykü şu cümlelerle bitirilir:

“Gece saat birde sokaktaydım. Nevskiy beni uykusuzluğuna aldı. Uyumak için Nikolayevskiy istasyonuna gittim. Kim buradan kaçarsa yeri boştur. Bilirsiniz Peterburg'da gece evsiz şairi nereye çekerse ordadır.”¹¹²

¹¹¹ Babel, **a.g.e.**, s. 95.

¹¹² Babel, **a.g.e.**, s. 97.

Bu tarz bir son yazarın diğerk öyküsü “Ermış İpatiyya’nın Sonu” adlı eserinde de okurun karşısına çıkar. Bu öyküde de “İmparatoriçenin Yanında Akşam” adlı eserinde olduğu gibi, eski düzen temsilcilerinin yaşadığı yerlerin el değıştirmesi aktarılır. İpatyevskiy Manastırını ziyarete gelen anlatıcının burada karşılaştıklarının anlatıldığı bu öykü şu cümlelerle başlar:

“Dün İpatyevskiy Manastırındaydım, çevredeki keşişlerin en sonuncusu İllarion bana iktidarda olan Romanovların evini gösterdi. Moskovalılar buraya 1613’te Mihail Fedoroviç’e çarlığı kabul etsin diye yalvarmaya gelmiş. Çar’ın annesi Marfa’nın önünde yalvaranların diz çöktüğü köşeyi, bu kadının iç karartıcı yatak odasını ve Kostromskiy ormanlarındaki kurt avlarını seyrettiği gözetleme kulesini gördüm. İllarion ile eski iner kalkar köprüleri gezdik, eski derebeylerinin odalarına yuva kuran kargaları ürküttük. Sonunda tanımlanması güç güzellikteki bir kiliseye ulaştık.”¹¹³

Eski düzen taraftarlarının yaşadıkları yerlerin bu şekilde dile getirilmesi yazarın hümanizmi düşünüldüğünde anlaşılır gelecektir. Yeni rejimle ortadan kaldırılan, sonuçta bir dönemler yaşamış insanların hayatlarıdır. Her ne kadar bu hayatlar yeni rejim kuralları içerisinde yanlışlıklarla dolu olarak değerlendirilse de yıkılan bu eski düzen içinde bulunan insanların acılarına yazarın duyduğu saygı ve yakınlık olarak değerlendirilebilir.

Öykü yukarda söz ettiğimiz cümlelerin ardından, kilisenin tasviriyle devam eder. Romanovların evlerin bulunduğu bölgeye ve kiliseye devlet tarafında köylüler yerleştirilmeye başlanmıştır.

“... Kadın Moskova Çarlarının beşiğine kap kacaklarını, kazını ve borusuz gramofonunu taşıyordu... Büyük bir şaşkınlıkla İllarion herkesi yerleştirmeye başladı. Hepsine yer verildi. Ve Kostroma Keten Fabrikasında

¹¹³ Babel, a.g.e., s. 112.

alışan tekstilci işçilere kırk mesken arandığı ve buraya yerleşmek için bugün yola çıktıkları bildirildi.”¹¹⁴

Bir zamanlar Romanov hanedanının yaşadığı ve ibadet ettiği bu yerler şimdileri köylü ve işçilerin eline geçer. Hatta yk içerisinde Romanovların eşyalarının bile el değiştirdiği vurgulanır.

“...İllarion beni çay içmeye çağırdı, derebeyi Romanovların eşyaları müzeye kaldırılmadan, aşırdığı çay fincanlarını sessizce koydu masaya.”¹¹⁵

“İmparatoriçenin Yanında Akşam” adlı eserde olduğu gibi bu öyküde de asilzadelerin eşyalarının bile el değiştirmesi vurgulanır. Yukarıda incelediğimiz bu iki öyküde eski düzenin, yeni rejim içerisinde yok olup gittiğinin en açık örnekleridir. Babel, ilk dönem öyküleri içerisinde yeni düzeni sadece el değiştirmesiyle değil, yeni düzen temsilcileriyle de kaleme alır. Babel’in “Kaptan Her şeyi Kaçırdın!” ve “izgi Renk” adlı eserlerinde, yeni düzen temsilcileri olan Lenin, Trotski ve Kerenskiy’den söz edilir. Ancak bu iki öyküde ne Lenin’in, ne de Kerenskiy’in, ne de Trotski’nin siyasî kimliklerinden ve ne de gerçekleştirdikleri işlere değinilmez.

Lenin’in cenaze töreninin olduğu gün Londra’dan Rusya’ya buğday almak için gelen Halifaks adlı geminin soğuk nedeniyle limana zorunlu demir atması, tayfalarının kaptanlarından habersiz Odessa’da gezintiye çıkmalarının ve Lenin’in cenazesinin Odessa’ya yansımalarına tanık olmalarının aktarıldığı “Kaptan Her şeyi Kaçırdın!” adlı öyküde Lenin’den ancak öykü bitirilirken şöyle söz edilir:

“Bu dakikalar da Moskova’da Kızıl Meydan’da Lenin’in cesedi yeraltına indiriliyordu. Bizde, Odessa’da ise düdükler alıyor ve fırtına esiyordu ve topluluk dağılımtı...”¹¹⁶

¹¹⁴ Babel, a.g.e., s. 113.

¹¹⁵ Babel, a.g.e., s. 113–114.

Yazar bu öyküsünde Lenin'den kısaca söz ederken, “Çizgi ve Renk” adlı eserinde Aleksandr Fedoroviç Kerenskiy’i ayrıntılı bir şekilde kaleme alır. Anlatıcının Ollila’daki bir sanatoryumda tanıştığı Kerenskiy ile yaptığı bir orman gezisi ve bu gezinti sırasında aralarında Kerenskiy’in gözlerinin miyopluğuyla ilgili geçen sohbet aktarılır. Babel, bu öyküsünde âdeta Kerenskiy’le aralarındaki bir benzerliği ortaya koymak ister. Bilindiği gibi yazarın da gözlerinde sorun vardır. Kullandığı gözlükler cephede görev yaptığı yıllarda alay konusu olmuştur. Ünlü liderin miyoplunun konu edilmesi de bundan kaynaklanmış olabilir.

Anlatıcı öykünün sonunda Kerenskiy’i farklı bir şekilde, bir mitingde konuşmacı olarak görür. Bu durum şu şekilde aktarılır:

“Altı ay sonra Aleksandr Fedoroviç’i 1917’nin Haziranında Rus ordusunun ve mahkemelerimiz başına geçtiği zaman, gördüm.”¹¹⁷

Bu cümlelerin ardından Rusya’da düzenlenen bu mitingde konuşmasından ve ardından Trotski’nin konuşmasından kısaca söz edilir ve eser Trotski’nin *“Yoldaşlarım ve kardeşlerim...”*¹¹⁸, sözleriyle bitirilir. Yazarın bu öyküleri içerisinde yeni düzen temsilcilerinden siyasî işlevlerine hiç değinmeden kısaca söz etmesi belki de dönem rejimi içerisinde var olan sansür korkusu ve yanlış bir ifadede bulunmaktan duyduğu endişe olarak adlandırılabilir. Ya da onların insanlığına sıradan özelliklerini göstererek farklı bir bakış getirme isteği olabilir.

Babel’in ilk dönem öyküleri içerisinde yeni rejimin etkileri bu şekilde gözler önüne serilirken, son dönem öykülerinde ilk dönem eserlerindeki farklı ifadeler göze çarpmaz. Yazarın Devrim arifesinde Kiev’den askeri bir

¹¹⁶ Babel, **a.g.e.**, s. 109.

¹¹⁷ Babel, **a.g.e.**, s. 107.

¹¹⁸ Babel, **a.g.e.**, s. 107.

görev için Peterburg'a gerçekleştirdiği tren yolculuğunu ve Peterburg'da karşılaştığı zorlukları kaleme aldığı ve otobiyografik sayılabilecek "Yol" adlı öyküsünde Devrimin Rusya üzerindeki etkileri gözler önüne açıkça serilir.

Anlatıcı Kiev'den Peterburg'a Çeka başkanına, komutanından bir mektup götürmekle görevlidir. Böylece Kiev'den Peterbug'a gitmek için trene biner. Kaldığı vagon sobalıdır ve treni hızlı gitmeye başlamıştır. Bu durum onu ve yol arkadaşlarını çok mutlu eder. Öykü içerisinde de bu durum özellikle vurgulanır.

"...Sobalı bir vagonda olduğumuz için mutluyduk. 1916 yılında bir trenin hızlı gitmesi insanı mutlu ederdi..."¹¹⁹

Bu cümleler o dönem Rusya'daki insanların sıradan şeylere bile ne kadar muhtaç olduklarını ve en küçük şeylerin bile onları ne kadar mutlu edebildiğini ortaya açıkça koyar. Seyahat ettikleri vagon sıcaktır ve trenleri ikide bir aranmak için veya başka bir sorun nedeniyle durdurulmadan hızlıca gitmektedir. Aslında birçok insan için sıradan olan bu durum o dönem Rus insanı için çok büyük bir ekstradır. Öykünün devamında anlatıcı birçok dönem zorluğunu aşarak en sonunda Peterburg'a ulaşır. Peterburg'a ulaşmasını da şöyle dile getirir:

"...Akşamın dokuzuydu saat, sokağın sonunda bir eczane vardı, eczanedeki termometre eksi yirmi dördü gösteriyordu..."¹²⁰

Öykü içerisinde bu cümleyle yazar âdeta o dönemler Rusya'da yaşanan maddî ve manevî zorlukların yanı sıra doğa olaylarının da ne kadar etkili olduğunu vurgulamak ister. Ancak öykünün sonunda anlatıcı bütün zor şartlara rağmen görevini başarır ve o dönem Çeka'da görevli Kalugin'e ulaşır. Kalugin Kışlık Saray'dadır. Anlatıcıyla görüşmesini de Çariçe Mariya

¹¹⁹ Babel, **a.g.e.**, Tom II, s. 201.

¹²⁰ Babel, **a.g.e.**, s. 203.

Fedorovna'nın kütüphanesinde yapar. Elinde de Çar II. Nikolay'ın oyuncakları vardır. Yazarın ilk dönem öykülerinden "İmparatoriçenin Yanında Akşam"da olduğu gibi bu öyküde de anlatıcı Çariçe Mariya Fedorovna'nın odasındadır ve resmi görev için bulunduğu memurun elinde çariçenin oğlu Nikolay'ın oyuncakları vardır. Bu cümleler "İmparatoriçenin Yanında Akşam" adlı öyküde ortaya konan dengelerin değişiminin bir başka örneğidir. Bu anlatımlarla yazar okuruna o yıllarda artık eski dönem beyliklerinin son bulduğunun ve yeni bir dönemin kapılarının resmen aralandığının mesajını verir. Anlatıcıyla buluşan memur Kalugin yeni rejimin temsilcisidir ve misafirlerini çariçenin odasında ağırlar. En ilgi çekici olan nokta ise Çar II. Nikolay'ın oyuncaklarının ellerinde olmasıdır. Yazar eserinde bunları vurgulayarak âdeta düzenin o yıllardaki değişim sürecini gözler önüne sermek ister. Bu eserde dikkat çeken diğer bir unsur ise, öykünün sonunda Ekim Devriminde çok önemli bir rolü olan M. Solomonoviç Uritskiy'den¹²¹ söz edilmesidir. Her ne kadar Uritskiy'in ismi yalnız tek bir yerde geçse ve bu cümlede hiç ayrıntıya girilmemiş olsa da, yazar bu ismi kullanarak öykü içerisinde yeni rejimin varlığını bir kere daha hissettirir. Ayrıca devrimi gözler önüne seren bu öykülerde Lenin, Trotski, Kalugin veya Uritskiy'den söz edilmesi, bu kişilerin o dönemin terminolojisi haline geldiğini gösterir. Bu kullanımda çok doğaldır.

Yazar son dönem öykülerinde ise yeni rejimle değişen birçok farklı düzenden söz eder. Bu öykülerden "Karl Yankel"de yeni rejim içerisinde değişen dini olguları, "Petrol" adlı öyküde değişen petrol sanayiye, "Gapa Gujba" ve "Kolıvuşka" adlı öykülerde ise yeni rejim içerisinde köy yaşamındaki yenilikleri kaleme alır.

Babel'in torununu kaçırıp gizlice sünnet ettiren ve bunun üzerine mahkemeye verilen bir anneanneden yola çıkarak, yeni rejim içerisinde

¹²¹ Moisey Solomonoviç Uritskiy: (1873–1918) Ukraynalı, Yahudi Sosyal demokrat, Ç.K.'nın Kurucusu.
(Erişim) <http://www.hrono.ru/biograf/uricki.html> 15 Mart.2008

Yahudi inancının eriyişini kaleme aldığı “Karl Yankel”, öyküleri arasında en çok ses getirenidir. Öyküde nalbant İoyın Brutman’ın hasidik inancına sıkı sıkıya bağlı karısı Brana’nın torununu kaçırap gizlice sünnet ettirmesi üzerine damadı tarafından mahkemeye verilmesi aktarılır. Öykü mahkeme salonunda geçer. Öykünün konusu kısaca şu şekildedir: Nalbant Brutman’ın üç oğlu ve bir kızı vardır. İki oğlu evden kaçıp partizanlara katılmıştır. Büyük oğlu vurulup ölür, ortanca oğlu da Kızıl Kazaklara katılıp alay komutanı olur. En küçük oğlu ise şehirde kalıp bir fabrikada çalışmaya başlar ve hiç evlenmez. Yaşamı boyunca çocuklarına dini duyguları aşıl原因amayan Brana’nın artık tek arzusu dinine bağlı bir torun sahibi olmaktır. Oğullarından ümidi kesince de kızı Polya’ya yönelir. Ancak Polya kendine eş olarak Komünist partiye bağlı Ovsey Belotserkovskiy’i seçmiştir. Olay şöyle aktarılır:

“ ... Polya’nın çok isteyeniy vardı. Polya ise Ovsey Belotserkovskiy’i seçmişti. Biz bu seçimi bir türlü anlayamadık. Üstelik en şaşırtıcı olan gençlerin çok mutlu yaşıyor olmaları...”¹²²

Yazarın bu cümleleri gizli bir ironi olarak değerdendirilebilir. Hasidik inanca sıkı sıkıya bağlı bir kadının kızı komünist partiye kayıtlı inançsız bir erkekle evlenir. Polya’nın bu adamla mutlu olması imkânsız gözükür. Ancak bu evlilikte ikisi de çok mutludur. Peki, o zaman yanlışlık nerededir. Ortada bir yanlışlık yoktur. Aşk bütün inançların üzerindedir.

Ancak kızının mutluluğu Brana’yı mutlu etmez. Kızı ve damadından olacak torununun hasidikliğe değil, komünizme sıkı sıkıya bağlı olacağının farkındadır. Kızı ve damadı çocuklarına, Karl Marks’ın anısına, Karl Marks ismini koymayı kararlaştırır. Bu durum Brana’yı torununu kaçırmaya kadar iter. Yaşlı kadın torununu kaçırap hem sünnet ettirir, hem de çocuğa eski bir Yahudi ismi olan Yankel adını verir. Öyküde anlatıcı bu durumu ve damadının neden kayın validesini mahkemeye verdiğini şöyle açıklar:

¹²² İsaak Babel, **Soçineniya v dvuh tomah**, Tom II, “Karl Yankel”, Moskva, Hudojestvennaya Literatura, 1990, s. 164.

“...Evlendikten bir yıl sonra Ovsey kaynanası Brana Brutman’ı dava etti. Ovsey’in resmi iş için başka yerde olmasından ve Polya’nında hastaneye gitmesinden yararlanarak, yaşlı kadın yeni doğmuş torununu kaçırmış, onu sünnetçi Naftul Gerçik’e götürüp, orada on yıkıntının, on eski Hasidik sinagoguna sürekli giden ihtiyarın önünde, çocuk için bir sünnet töreni düzenlemiştir.”¹²³

Mahkemede Brana bu suçlamayla yargılanır. Yazarın bu cümlelerinde dikkat çeken ifadeler bulunur. *“... On yıkıntının (eski inançlara sıkı sıkı bağlı), on eski hasidik sinagoguna sürekli giden ihtiyarın önünde torununu sünnet ettirir...”*, ifadeleri yazarın bu kadının yaptığı işe karşı olumlu düşünceler beslemediğini ortaya koyar. Öykü en sonunda hâkimin çocuğa hem anne babasının koyduğu isim Karl, hem de anneannesinin koyduğu Yankel ismini vermesi ve çocuğun adının Karl Yankel olduğunun açıklanmasıyla bitirilir. Sanatçı bu öykü ile açıkça dini yok sayan yeni rejim içerisindeki Yahudi inancının durumunu gözler önüne serer. Artık inançlarını sürdürmek için insanlar çok değişik yolları denemek zorundadır. Yeni rejimin insanların inançlarını korumak uğuruna yaptıkları işleri yargılama hakkı da mevcuttur. Anlatıcının, damat Ovsey’in olayı öğrenince yaptıklarını aktarması da bu düşüncemizi destekler:

“Ovsey döndükten sonra her şeyi öğrenir. Ovsey partiye kayıtlıdır. En sonunda bu konuyu parti sekreteri Gostorg Bıçaç’a danışmaya karar verir.

“Ahlâksız bir oyuna gelmişsin, bu durumu mutlaka düzeltmelisin.” der Bıçaç ona.”¹²⁴

Bu alıntıda vurgulanan *“Ahlâksız bir oyuna gelmişsin”* cümleleri yeni rejim içerisinde din olgusunun nasıl değerlendirildiğini açıkça göstermektedir.

¹²³ Babel, a.g.e., s. 164.

¹²⁴ Babel, a.g.e., s. 170.

Bu öykünün dışında “Petrol” adlı öyküde de yazar yeni düzen ile değişen petrol sanayi hakkında okuru bilgilendirir. Bu öykü içerisinde, o dönemler petrol sanayideki gelişmeler hakkında bilgi verilmesinin, yanı sıra bu işte çalışan bir kadının da hikâyesi eklenerek eser makale sıradanlığından bir öyküye dönüştürülür.

Bu öyküde 1930’lu yıllarda Rusya’da gerçekleştirilen petrol çalışmaları ve bu çalışmaların yapıldığı enstitüde yaşananlar aktarılır. Öykü okura, Petrol Sendikasında kalem müdürü olan anlatıcının ağzından aktarılır. Anlatıcı çalıştığı yeri şöyle tanıtır:

“... Ben Petrol Sendikasında kalem müdürüyüm... Burası açıkça bizim bölgemiz olan Sahalin’de, petrol enstitülerinde yapılan araştırmaların organize edildiği bir işletmedir.”¹²⁵

Öykü içerisinde bu işletmede çalışanların yeni rejimin gereksinimi olarak Petrol rezervlerini arttırmak için yaptıkları çalışmalar diyaloglar halinde aktarılır.

“Çağrıldığım toplantıda, sonuna kadar konuşmayı başaramadım. Bir anda Viktor Andreviç hakkında o keskin soru geldi. O anda merkez komitenin kararı geldi, bu kararda eski beş ayrı yerden delinmiş petrol kuyularını iptal etme ve 1932’ye kadar kırk milyon ton petrol üretmemiz bildiriliyordu...”¹²⁶

Bu çalışmalar aktarılırken enstitü çalışanlarından biri olan Zinayda adlı bir bayanın hamileliğinden de söz edilerek okurun ilgisi konuya doğru çekilir. Öykü belli bir düzen içerisinde sunulur. Zinayda’nın hamileliğiyle âdeta paralel olarak petrol sanayideki gelişmeler hakkında bilgiler verilir. Öyküde Zinayda’nın hamileliği aktarıldığı sırada Petrol sanayiye geliştirmek için oluşturulan yeni fikirlerden, bu fikirlerin açıklanacağı yeni bir toplantıdan söz

¹²⁵ Babel, a.g.e., s. 224.

¹²⁶ Babel, a.g.e., s. 225.

edilir. Yukarıda alıntıladiğımız cümlelerde bu toplantıda alınan yeni kararları vurgulamıştık. Zinayda'nın hamile olduğunu öğrendiği sıralar tıpkı karnındaki bebek gibi bu gelişme projeleri de yeni oluşmaktadır. Toplantının ardından proje tamamlanınca yazar bebeği de dünyaya getirtir.

Yazarın bu öyküsü diğer eserlerinden daha farklıdır. Babel diğer öykülerinde genellikle bireyler üzerinde durarak, onların yaşadıkları sıradan olayları dönemle paralel olarak bir yazarın gözünden kaleme alırken, bu eserinde biraz olsun makale yazarlığına kaymıştır. Babel'in elimizde olan ve dönemin önde gelen dergilerinde kaleme aldığı makalelerine bakılınca bu durum net bir şekilde ortaya çıkar. Babel bu eserinde, diğer öykülerinden farklı olarak dönem olaylarını aktarmak için hamile bir kadını kaleme alırken, diğer öykülerinde kaleme aldığı kahramanı anlatmak için dönem olaylarını kullanması "Petrol" adlı öyküyü diğer öykülerinden ayırır.

Yukarıda incelediğimiz bu öykülerin hepsinde yeni rejimle beraber şehirde meydana gelen değişiklikler aktarılırken "Gapa Gujva" ve "Kolıvuška" adlı öykülerde köy yaşamındaki değişimler gözler önüne serilir. Bu iki öykü yazar tarafından 1930'un ilkbaharında kaleme alınır. Her iki öyküde ortak kahramanlar mevcuttur. Bu ortak kahramanlar köylerde bulunan yeni rejim uygulayıcılarıdır. "Gapa Gujva"yı yazar âdeta "Kolıvuška" adlı öyküsünde yaşananları açıklamak için yazmış gibidir. Öyküleri incelerken aşağıda bu durumu örneklendireceğiz.

İlk olarak köy yaşamındaki değişimleri incelemeye "Gapa Gujva" adlı öyküden başlayacağız. Bu öyküde sanatçı yeni düzenin köy yaşamına girdiği ilk dönemleri aktarır. Öykü "Velikaya Krinita" köyünde geçer ve bu köydeki evlilik geleneklerinden söz edilerek eser başlar. Bu girişin ardında düğün sırasında yapılan eğlencelerden söz edilir ve öykünün asıl konusuna giriş yapılır. Yazar öyküsünün odak noktasını sıradan bir köylü kadın olan Gapa Gujva'ya çevirir. Olaylar onun etrafında döner. Öyküde yeni rejim temsilcileri de en az Gapa Gujva kadar öne çıkartılır. Bölge temsilcisi İvaşko Yevdokim

Hazerenko, sekreter Şevçenko, kolhoz başkanı ve teftişe gelen Voron'kova hâkimi öyküde yeni düzen temsilcileridir. Okur “Kolıvuşka” adlı öyküde de yine bu temsilcilerle karşılaşır.

Eserde ilk olarak karşımıza bölge temsilcisi İvaşko çıkartılır. Yolda İvaşko yürürken karşısına Gapa Gujva çıkar ve onu eleştirir.

“Hadi seninle buğdayımızı bölüşmeye gidelim. Her şey senin olacak temsilci, sadece yarın ama bugün değil, dedi yaşlı kadın. İvaşko başını kaldırdı ve dedi ki: Sizinle buğday paylaşmam densizlik olur...”¹²⁷

Bu cümlelerle köylünün yeni rejim temsilcilerine bakış açısı ortaya açıkça konur. Öyküde dürüst bir köylü kadın olarak tanıtılan Gapa Gujva'nın bölge teslimcisine bunları söylemesi, yazarın okuruna gösterdiği köyde yaşayanların sağduyusudur. Gapa Gujva'nın bu cümlelerinden İvoşko'nun bölgede pek sevilmediği ve köylülerin haklarını yediği açıkça ortaya çıkar. Öykü içerisinde bölgeye gelen teftiş hâkiminin haberini alınca değirmenci Trofim'in, İvoşka hakkında söylediği şu sözler bu düşüncemizi destekler:

“...İvaşko Voron'kov'dan hâkiminin geleceğini duyunca bütün görevlerini örtbas etti.”¹²⁸

Voron'kov'dan teftiş için bir hâkimin geleceği haberiyle köyde yaşam zorlaşmaya başlar. Köyde hâkim için hazırlıklar yapılır. Toplantı düzenlenir. Toplantıya köyün önde gelen isimleri çağırılır. Gapa Gujva'da o kişiler arasındadır. Öyküde toplantı ve toplantının düzenlenme sebebi şu şekilde aktarılır:

“...Salonda Velikaya Krinitsa köyünün yaşlıları sessizce oturuyordu. Salonun penceresinin camı bir önceki toplantıdaki kavgada kırılmıştı...”

¹²⁷ Babel, **a.g.e.**, s. 188–189.

¹²⁸ Babel, **a.g.e.**, s. 190.

*Voron'kov'dan gelen hâkim omuzlarını kaldırmış, masada Velikaya Krinitsa köyünün protokol listesindeki isimleri okuyordu... Yanında sekreter Harçenko köy ile ilgili iddianameyi yazıyordu. Çizgili kâğıda bütün suçları, vergi borçlarını ve cezalarını yazıyordu. Köye Voron'kov'dan gelen hâkim herkesi toplantıya çağırmayı reddetti, sadece onların temsilcileri vardı. Vergi borçlularının, tüccarların, mal beyannamelerinin ve çiftlik sahiplerinin isimlerinin yazılı olduğu listenin düzeltilmesini emretti...*¹²⁹

Toplantı köyde yapılan dolandırıcılık işlerini ortaya çıkartmak ve devlete verilmesi gereken parayı tam olarak almak için düzenlenir. Artık köyde işleri kimse kendi kârına çeviremeyecektir. Toplantıya gelen Gapa Gujva bu durumdan çok memnun olur ve hâkime şunları söyler:

*“... İyi bir insana benziyorsunuz. Artık bizim kolhozda herkes aynı yorganın altında uyuyacak gibi gözüyor, diye sesli söyledi Gapa Gujva”*¹³⁰

Bu öykü aslında konu itibarî ile Gogol'un “Müfettiş”ini anımsatır. Tıpkı “Müfettiş”te olduğu gibi “Gapa Gujva”da da çarpık düzen mizahî anlatımlarla aktarılır. Her ne kadar bu eserde vergi müfettişi kendini saklamasa da, “Müfettiş”te ve “Gapa Gujva”da anlatılan zaman zarfı arasında çok büyük farklılık olmasına rağmen aslında hiç bir şeyin değişmediği ortadadır.

Öykü bu şekilde devam eder. Bölgeye gelen hâkim bölge temsilcilerini devlete vergi borcu olanlardan paralarını toplamakla görevlendirir. Öykü böylelikle son bulur. Bu eser ile yazar yeni rejimle denetimi sıklaşan vergi sisteminden ve eski rejim içerisinde herkesin istediği yöne işlerini çevirerek vergi vermeden ceplerini doldurduğunu gözler önüne serer. Gapa Gujva'nın da yukarıdaki alıntıda “Artık bizim kolhozda herkes aynı yorganın altında uyuyacak gibi gözüyor,” demesi bu durumun en açık örneğidir.

¹²⁹ Babel, **a.g.e.**, s. 191.

¹³⁰ Babel, **a.g.e.**, s. 191–192.

İşte bu öykünün son bulduğu yerde de sanki “Kolıvuşka” adlı eser başlar. “Gapa Gujva” adlı öyküde borçluların listesi çıkartılıp, vergi borcu olanlardan bu vergilerinin toplanma işine karar verilir, “Kolıvuşka” adlı eserde ise bu borçların toplanmasına başlanır. Bu öyküde de “Gapa Gujva” adlı eserde vergi toplamakla görevlendirilen kişiler vardır. Görevliler İvan Kolıvuşka’dan vergi borcunu almak için evine gelir, ancak İvan borcunu ödeyecek durumda değildir. Bunun üzerine İvan’a evine el konulacağı söylenir. Öyküde bu olay şöyle aktarılır:

— *Senin evine el konacak, dedi haciz memuru.*

— *Ya ben ne olacağım?, diye sordu İvan,*

— *Sen sürgüne gidiyorsun..., diye cevap verdi haciz memuru.”¹³¹*

Bunları duyunca İvan çılgına döner. Ne yapacağını bilemez. Baltayı eline alır, kapının önünde duran hamile kırsağının kafasını okşar ve baltayı alnına vurur. Kısarak inlemeye başlar, bunun üzerine iyice sarsılıp ambara doğru koşar ve baltayla kalbur makinesine vurur. İçeriden annesi gelir ve sakinleştirir. Etraftakiler ne yapacaklarını bilemez. İvan o geceyi köyde herkes tarafından tanınan ve sevilen Abraham dedenin evinde geçirir. İki geç saatlere kadar konuşur. Abraham dede bütün bunların neden olduğunu anlayamayan İvan’a, yaşananların neden bu hale geldiğini şöyle özetler:

“... Köylerde açgözlülük var... Bizim devletimizde de açgözlüler var...”¹³²

İvan ertesi gün evine gelir ve etrafında toplanan yetkililere sorar:

“Beni nereye kovuyorsunuz? Ben nereye giderim... Sizin aranızda burada doğdum..., diye bağırır Kolıvuşka.”¹³³

¹³¹ Babel, a.g.e.,s. 270.

¹³² Babel, a.g.e.,s. 273.

¹³³ Babel, a.g.e.,s. 273.

Ancak İvan'ın bu sözleri de bir işe yaramaz ve evine el konur. Yazar öyküsünü de şu cümleyle bitirir:

“O günden sonra hiç kimse İvan'ı bir daha Velikaya Staritsa'da görmedi.”¹³⁴

Bu öyküde açıkça fakir bir köylünün dramı gözler önüne serilir. “Gapa Gujva” adlı öyküye bakıldığında yeni rejim temsilcisi vergi hâkiminin gelmesi köylüde sevinç uyandırırken, “Kolıvuşka” adlı öyküde büyük bir drama sebebiyet verir. Özellikle “Kolıvuşka” adlı öyküde Abraham dedenin söylediği: “... Köylerde açgözlülük var... Bizim devletimizde de açgözlüler var...”, sözleri dönem rejimine karşı büyük bir eleştiridir. İvan'ın elinden evini alabilecek kadar açgözlülerin devlet içerisinde bulunduğu gözler önüne serilir. İki öykünün de temelinde yeni rejimle beraber değişim gösteren köy yaşamını yazar bu iki öyküsünde yukarıda incelediğimiz şekilde farklı iki açıdan okuruna aktarır.

Babel'in savaş muhabirliği dönemlerine ait gözlem ve notlarından oluşan bu eserler ve bu serinin dışında kalan yazarın ilk ve son dönemlerine ait birkaç öyküsü içerisinde devrim ve devrimin ardından ortaya çıkan yeni rejimin etkileri gözler önüne serilir. Her öyküde büyük umutlarla beklenen Devrim nedeniyle gerek doğrudan gerekse de dolaylı olarak acı çeken insanlarla karşılaşırız. Yeni rejimle beraber yaşam düzenleri, sosyal çevre içerisindeki konumları ve hatta düşünme yetileri bile değişime uğrar. Özellikle sanatçının ilk dönem eserlerinde Devrim'in oluşturduğu sınıflar arasındaki değişim ön plâna çıkartılır. Çarlık düzeninde alt tabakadan sayılan bir kişinin saraya girebilmesi ya da geçici hükümetin başkanı Kerenskiy'nin sıradan insanlar arasında gösterilmesi devrimin bu etkisinin hatta değişikliğin en çarpıcı biçimde aktarımıdır. Savaş öykülerinde ise Devrimin ülkeye ve insana

¹³⁴ Babel, a.g.e.,s. 274.

yansıması işlenir. İnsanların devrimden beklentileri, yaşadıkları hayal kırıklığı ve devrimin sebep olduğu acılar kaleme alınır. Son dönem eserlerinde de devrimle değişen siyasî yapı gözler önüne serilir. Bu eserlerde dönem temsilcileri, köy ve şehir yaşamında olan yenilikler aktarılır.

3.2. İÇ SAVAŞ:

1917 Bolşevik Devrimi ile ateşlenen devrimciler, 1918'de I. Dünya Savaşı henüz bitmemişken Rusya'daki çarlık rejimini tamamen yok etmek için harekete geçer. Bu atağın nedeni, 1917'de Geçici Hükümetin dağılmasına rağmen, devrimden önce hükümetin almış olduğu seçim kararının iptal edilmemesi ve seçimin 12/25 Kasım'da gerçekleştirilmesidir. Çünkü seçim sonuçları Bolşevikler açısından pek de olumlu değildir. Bolşevikler yapılan seçimde dörtte bir oranında oy almış ve iyice endişelenmeye başlamışlardır. Taraftar toplamaya çalışan Bolşevikler, iktidarı kaybetmemek için oldukça kanlı geçecek bir mücadeleye başlar.¹³⁵ Böylelikle devrim yanlısı Bolşevikler (Kızılar) ve Çar yanlısı olanlar (Beyazlar) arasında üç yıl (1917–1920) sürececek olan bir iç savaş patlak verir.

İç Savaş varlığını ve tüm şiddetini ülkenin her yerinde hissettirir. Daha I. Dünya Savaşı'nın yorgunluğunu atamadan yeni bir savaşa girişen Rusya için bu büyük bir yaradır. Ülke hem maddî, hem de manevî sorunlarla bir anda uğraşmaya başlar. Rusya ekonomisi gitgide bozulmakta ve halk açlıkla cebelleşmektedir. Ayrıca, uzun zamandır savaş halinde olmaları da ruh hallerini iyice bozar. Halk açlık ve soğukla mücadelenin yanı sıra, birde kendi içinde savaştan memnun değildir. Bolşevikler bu nedenle birçok çevreden tepki alır, özellikle de kırsal kesimden şiddetli tepkiler gelmeye

¹³⁵ Edward Hallet Carr, **Sovyet Rusya Tarihi Bolşevik Devrimi 1917–1923**, çev: Orhan Suda, 2.Baskı, I. Cilt, İstanbul, Metis Yayınları, 2002, s. 109.

başlar.¹³⁶ Bu dönemlerde Rusya âdeta üçe bölünür. Bir yanda Beyaz, bir yanda Kızıl taraftarlar bulunur. Diğer yandan hem Beyazlarla, hem de Kızıllarla aynı anda anlaşmaya çalışan ve ormanlarda yaşamaya başlayan “Yeşiller” ortaya çıkar. 1918’in ortalarında Beyazlar savaş içerisinde ataktadırlar. Kızıllara göre daha az savaş malzemesine ve askeri güce sahip olmalarına rağmen ordusundaki askerlerin profesyonel olması, bir de İngiliz, Amerikalı, Fransız ve Japon müttefiklerinden aldığı destekler sayesinde Kızıllara karşı üstün durumdadırlar. Ancak 1918’in sonlarına doğru dengeler sarsılır. Trotski tarafından yüksek düzeyde örgütlü ve güçlü bir Kızıl Ordu oluşturulur. Üstünlük Kızıllara geçer ve böylece dengeler değişerek savaş üç yıl boyunca devam edip gider. Savaşı Bolşevikler kazanır. Bolşeviklerin savaşı kazanma nedenlerinden biri de, muhaliflerinin kendi aralarında anlaşamaması ve bir program üzerinden hareket edememelerinden kaynaklanır¹³⁷. Bu savaş sonrasında, her ne kadar kazanan bir taraf olsa da ülke çok büyük zarar görür. Özellikle halk çok derinden yaralanır. Savaş sonrasında yaklaşık sekiz milyon insan savaştan, açlıktan, hastalıktan ve terörden ölmüş, yaklaşık iki milyon insansa, özellikle aydın ve elit kesimden kişiler, ülkesinden ayrılmak zorunda bırakılmıştır.¹³⁸

Babel’in öykülerinde ise işlenen savaş teması, yukarıda açıkladığımız, Rusya’da üç yıl boyunca sürüp giden bu İç Savaş yıllarının aktarıldığı öykülerle gözler önüne çıkartılır. Yazarın savaş yıllarını kaleme aldığı eserleri “Konarmiya Öyküleri” adı altında topladığı öykü derlemesi içerisinde net bir şekilde ortadadır. Bu öykülerin dışında sanatçının son dönem öykülerinden “İvan-da Mar’ya” (1932) adlı eserinde de savaş teması işlenir. Babel bu eserler dışında hiçbir öyküsünde savaşı açıkça ortaya koymaz. Yazarın öykülerinde İç Savaş adlı bölümümüze, Babel’in savaş sırasında cephede

¹³⁶ Prof. Dr. Fahir Armaoğlu, **20. Yüzyıl Siyasî Tarihi 1914–1980**, 6. Baskı, Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1989, s. 128–132.

¹³⁷ Bkz: Robin Milner, Gulland Nikolay Dejevskiyçev, **Rusya ve Sovyetler Birliği Tarihi: “Ekim Devrimi ve İç Savaş”**, çev. Metin Çulhaoğlu, VIII. Cilt, İstanbul, İletişim yayınları Equinox, 1993, s. 150- 153.

¹³⁸ A.C. Orlov, v.d., **İstoriya Rossii s drevneyşih vremen do haşey dnei**, “Grajdanskaya Voyna v 1918- 1920 gg.”, Moskvo, Prospekt, 1999, s. 375.

gözlemlediği olayları ve kişileri kaleme aldığı “Konarmiya Öyküleri”nden başlayacağız.

“Konarmiya Öyküleri”nde okura, Kızıl General Semyon Budyonniy’in I.Süvari birliklerinde, bu dönemlerde yaşananlar aktarılır ve bu nedenle okur olayları Kızıl cepheden öğrenir. Ancak bu demek değildir ki Babel okurunu Kızıllardan tarafa çekmeyi amaçlamaktadır. Öyküler incelendiğinde Babel’in olaylara ne kadar tarafsız yaklaştığı açıkça görülecektir. Kısacası eserler Kızıl cepheden anlatılmasına rağmen, Kızıl askerlerin hatalarına ve düşmanları olan Beyazlara da öykülerde yer verilir. Çünkü yazarın gözünde hepsi Rus’tur.

Bu öykülerde savaş konusuna, eserlerde ortaya konan savaş mantığını ele alarak başlamak doğru bir yaklaşım olacaktır. “Konarmiya Öyküleri” içerisinde yer alan “İki Numaralı Tugay” (Комбриг два, 1923) adlı öyküde savaş mantığı şu şekilde aktarılır:

“...Ya onları yeneceğiz, ya da bu uğurda öleceğiz. Başka yolu yok. Anladın mı?”¹³⁹

İşte bütün askerlerin savaş mantığı bu cümlelerde açıkça ortaya konur. Hepsinin yürekleri ateşle doludur. İster Kızıl olsun isterse Beyaz hiç fark etmeden yüreklerindeki amaç aşkına gözleri dönmüşçesine savaşırlar. Hiçbir an ölümden korkmadan, ülküsü uğruna ölmeye razı bu insanlar eserlerde dikkat çeker. Savaşın iyice kızıştığı bir anda tabur komutanı Trunov’un, birlikleriyle, ormanlık alanda Amerikan bombardıman uçaklarıyla karşılaşmasının ve emrindeki askerleri korumak adına, Trunov’un uçakların hedefini şaşırtmak için, kendini feda etmesinin anlatıldığı “Piyade Tabur Komutanı Trunov” (Эскадронный Трунов, 1924) adlı öyküde Trunov’un kendini askerleri ve ülküsü uğruna hiç gözünü kırpmadan ölüme atmadan

¹³⁹ İsaak Babel, **Soçineniya v dvuh tomah**, Tom II, “Kombrig dva”, Moskva, Hudojestvennaya Literatura, 1990, s. 48.

önce, yazıcısına yazdırdığı son görev pusulasındaki şu cümleler dönem insanların savaşa ne gözle baktıklarının ve görevlerine ne kadar sadık olduklarının en açık göstergesidir:

“Bugün öleceğim, düşmana birkaç el ateş etmem ve bir tanesini bile olsun tepe üstü çevirmem mümkünken bunu mutlaka yapmalıyım. Ölümümle de görevimi takım komutanı Semyon Galov’a devrederim”¹⁴⁰

Savaşa bağlılığı bizce en güzel anlatan ifadelerden biri de bu cümlelerdir. Tabur komutanın son anlarında bile askerleri ve ordusunu düşünüp yerine birini atayarak askerlerini yalnız bırakmaması, ordusuna ve askerlerine bağlılığının en açık göstergesidir. Ancak bu öykülerde sadece savaşa bağlı insanlardan değil aynı zamanda savaştan kaçmak için her yolu deneyen insanlardan da epeyce söz edilir. “İki İvan” adlı öyküde gözler önüne serilen fahrî papaz yardımcısı İvan Agayev’in savaşa katılmamak için sağır numarası yapması veya “İhanet” adlı öyküde hastanede iyileştikleri halde boş boş savaşmamak için yatan Kızıl askerler gibi birçok hain de bu eserlerde aktarılır. Öykülerde bu tarz insanlara karşı bastırılmayacak derecede büyük bir nefret hâkimdir. Bunun nedeni elbette ki, ülkelerine ve ideolojilerine bağlı insanların, vazifelerinden kaçan insanlara duyduğu nefretten kaynaklanır. Yazarın bu tutumunu ise bu başlıktan sonra ele alacağımız ihanet adlı alt başlıkta derinlemesine inceleyeceğiz.

Tarihi belge niteliği taşıdığını söylediğimiz “Konarmiya Öyküleri”nde sıcak savaş sahnelerine de sık sık rastlarız. Bu sahnelerde bazen zafer coşkusunun mutluluğu, bazen de yenilginin hüznü dikkat çeker. “Konkin” (1924) adlı öyküde zafer şu cümlelerle dile getirilir:

“... Öyle iyi işler başarıyorduk ki, ağaçlar önümüzde diz çökmüştü.”¹⁴¹

¹⁴⁰ Babel, a.g.e., s. 95.

¹⁴¹ Babel, a.g.e., s. 66.

Ancak zaferin mutluluğu bu şekil de aktarılırken, kaybetmenin hüznü de “Dul Kadın” (Вдова, 1923) adlı öyküde şöyle dile getirilir:

“O anda yeryüzünde korkunç bir ses duyuldu. Dört yeni alaydan oluşmuş düşman birlikleri savaşa girmişti, Busk’a ilk yaylım ateşine başlamışlardı. Haberleşme birliklerimiz dağılmıştı. Busk’daki iki ırmak arasına kurulmuş set alev almıştı. Alevler garnizonun üzerinden, ateşler içindeki ağır kuşkanatları gibi kalkıyordu.”¹⁴²

Bu öykülerden alıntıladığımız, sevinç ve hüznün cümleleriyle daha birçok yerde karşılaşırız. “Konarmiya Öyküleri” içerisinde yazar hiç çekinmeden birliğin yaşadığı bütün yenilgilerden ve hiç övünmeden bütün zaferlerden soğukkanlılıkla ve tarafsız bir şekilde söz eder. Yazarın son dönem öykülerinden olan, İç savaş yıllarında Rusya’da ilk defa gerçekleştirilen buğday ticaretinin anlatıldığı “İvan-da-Mar’ya” adlı öyküsünde de, “Konarmiya Öyküleri”nde rastladığımız savaşın gidişatının aktarıldığı cümlelere yeniden rastlarız:

“Cephe yirmi verst ötedeydi. Binbaşı Vojenilik Çek taburuyla birleşen Ural kazakları, Kızıl birlikleri Nikolayevsk’ten sürmek için saldırıyordu. Kuzeyde ise Samara’dan gelen Kurucu Meclis Üyeleri Komitesine bağlı birlikler ilerliyordu...”¹⁴³

Herkes için olduğu gibi Babel için de savaş çok can acıtıcı bir olaydır. Yazar eserlerinde savaşa duyduğu öfkeyi de açıkça ifade eder. Savaşın derinlemesine anlatıldığı “Konkin” adlı öyküdeki şu sözler savaşın nasıl olduğunu okura açık bir şekilde aktarır:

¹⁴² Babel, **a.g.e.**, s. 108.

¹⁴³ Babel, **a.g.e.**, s. 210.

“...Her cephede göğüs göğüse savaşılyordu, insanlar kedi köpek gibi birbirlerini parçalıyordu...”¹⁴⁴

Yazar, savaşı temel aldığı bu öykülerde insanların birbirini gözünü kırpmadan öldürmesini açıkça eleştirir. Neredeyse bu eleştiri her öyküde karşımıza çıkar. Bu durumu kendi ağzından da okuruna net bir şekilde bildirir. Babel “Savaş Sonrası” adlı öyküsünü şu cümle ile bitirir:

“...Tamamen, bir cenaze çelenginin ağırlığı altındaymışım gibi yürürken, en kolay ustalıktan, kaderime beni korusun diye yalvarıyordum; insanları yok etme ustalığından...”¹⁴⁵

Bu cümleler yazarın, bir insanın başka bir insanı öldürmesine duyduğu nefreti açıkça gözler önüne serer. Ancak öldürme zorunluluğundan insanlar ne kadar nefret etse de bu zorunluluk savaşın en temel amacıdır. Yukarıda öykülerden alıntıladığımız savaş sahnelerinin yanı sıra yazarın cephede tuttuğu günlüklerde de savaş sahneleri dikkat çeker. Yazarın günlüklerinden bu sahnelere örnek vermek gerekirse 14.07.1920 (Belov) tarihli notundan alıntıladığımız cümleler açıklayıcı olacaktır:

“İkinci Tugay gece Lutsk’ta atağa, düşman ise kontratağa geçti. Çok güçlülerdi. Dubno’yu delip geçmek istiyorlardı. Dubno ise bizimdi...”¹⁴⁶

Savaş şiddetini her gün biraz daha arttırarak bu şekilde cephelerde sürüp gider. Artık askerler savaşmaktan değil, yorgunluktan ölmek üzeredir. Savaşın acıları ve yükü yetmezmiş gibi bir de o dönemlerde savaşa ek olarak yoksulluk, açlık ve Rusya’nın sert iklimi de eklenince şartlar askerler için iyice zorlaşmaya başlar. “Zamostye” (1924) adlı öyküde bu zorluklar şu şekilde aktarılır:

¹⁴⁴ Babel, **a.g.e.**, s. 66.

¹⁴⁵ Babel, **a.g.e.**, s. 124.

¹⁴⁶ Babel, **a.g.e.**, Tom I., s. 374.

“Yağmur yağıyordu. Sellerin üstündeki toprakta rüzgâr ve karanlık uçuyordu. Tüm yıldızlar simsiyah bulutların içine gömülmüştü. Yorgunluktan tükenmiş bitkin atlarımız soluk soluğaydı, karanlıkta ayaklarını sıkıntılı sıkıntılı oynatıyorlardı. Onlara yiyecek hiçbir şey vermemiştik. ...”¹⁴⁷

Yazar günlüklerinde de zor hava şartlarını vurgular. 30.08.20 tarihli notunda zor hava şartlarını şöyle aktarır:

“Sabah Pnevskaya'ya vardık. Zamost'ye'de operasyon devam ediyordu. Hava her zamanki gibi kötüydü, yağmur yağıyordu, hem de sulu sepken her yer çamurdu. Yollar geçit vermiyordu. Yerde veya samanların üstünde uyumaya imkân yoktu...”¹⁴⁸

O dönemler Rusya açlık ve soğuktan perişan düşmek üzeredir. Öykülerin çoğunda da bu durum vurgulanır. Bir erin annesine yazdığı mektubun alıntılıandığı “Mektup” (Письмо, 1923) adlı eserde ise, bu dönemlerle ilgili şunlar kaleme alınır:

“Sevgili annem Yevdokiya Fedrovna, ne bulursan bana gönder. Senden rica ediyorum, ufak domuzu kes ve bir sepet içine koyup yoldaş Budenniy'in politik bölümünde Vasiliy Kurdyukov adına gönder. Her gün aç yatıyorum, fazla bir giyeceğim yok, üstelik havalar yeterince soğuk ...”¹⁴⁹

Savaşın zorlukları içerisinde; yoksulluk, açlık ve soğuk eklenince iyice çekişmez bir hal alır. Askerler sadece yiyecek ve giyecek açısından zorluk çekmekle kalmaz, aynı zamanda savaş malzemesi konusunda da çok büyük zorluklarla karşılaşır. Savaşın tüm hızına rağmen cephelerdeki askerler silâhsız ve atsız olarak savaşa devam etmek zorundadır. Afonka Bida adlı bir

¹⁴⁷ Babel, **a.g.e.**, Tom II., s. 110.

¹⁴⁸ Babel, **a.g.e.**, Tom I., s. 426.

¹⁴⁹ Babel, **a.g.e.**, Tom II., s. 11.

askerin savaş sırasında çok sevdiği atının yaralanmasının ve atının ölmesi üzerine, üzüntüden çılgına dönen Afonka'nın ortaldan kaybolmasının anlatıldığı "Afonka Bida"da (1924) Babel bu zor durumu okuruna şu cümlelerle aktarır:

"... En çok her üç köylüden birine silâh verilebiliyordu ve bu silâhlara konan mermiler uymuyordu bile..."¹⁵⁰

Askerler bütün zorlukların yanı sıra malzeme eksiklikleriyle de uğraşmak zorunda kalır. Silâhları olmadığı gibi çoğu zaman tek atın üzerinde iki süvarinin savaştığı bile olur. "Zamostye" adlı öyküde sanatçı şu cümlelerle bu durumu açıklar:

"Kala kala yalnızca bir at kalmıştı ikimize. Ancak yine de ikimizi birden Sitansta'den alıp götürmeyi başardı bu at. Ben eğere, Volkov ise arkaya oturmuştu."¹⁵¹

Bu alıntılar Rusya'da yaşanan bu zorlukları yeterince gözler önüne serer. Savaş, bütün zorluklar üzerine eklenen fakirlik ve soğukla devam eder gider. Savaş malzemesindeki eksiklikler gittikçe artarken savaşın hızlanmasıyla beraber bu eksiklikleri ortadan kaldırmak için farklı işlerde kullanılan araçlar da savaş malzemelerine dönüştürülür. Eski dönemlerde, memurların ve papazların kullandıkları üçüncü sınıf, tek atın çektiği, üstü kapalı, karşılıklı oturma yerleri bulunan arabalar savaş malzemesine dönüştürülüp diğer savaş malzemelerini taşımakta kullanılmıştır. Rusya hem bu zorluklarla mücadele eder ve hem dışarıda düşmanlarıyla savaşır, hem de iç dünyasında bu türden mücadeleler verir. Savaş insanları birbirine düşürüp kardeşi kardeşe, oğlunu babasına ve babasını oğluna öldürmüştür. Bir erin annesine yazdığı mektup aracılığıyla cephede Beyaz olan babanın, Kızıl olan oğullarına yaptığı işkenceler, hatta daha ileri gidip bir oğlunu öldürmesi ve en

¹⁵⁰ Babel, **a.g.e.**, s. 80.

¹⁵¹ Babel, **a.g.e.**, s. 113.

son olarak babasını büyük bir zevkle hem ordusu adına, hem de kardeşinin intikamını almak için öldüren bir evlâdın öyküsünün anlatıldığı “Mektup”ta aktarılanlar bunun en açık örneğidir. Öykünün kahramanı annesine yazdığı mektupta, beyazların safında olan babasının kendisine ve kardeşlerine, Kızıl oldukları gerekçesiyle yaptıklarını şu şekilde aktarır:

“Mektubumun ikinci satırında sana, bundan tam bir yıl önce kardeşim Fedor Timofeiç Kurdyukov’u öldüren babamdan söz edeceğim. Yoldaş Pavliçenko’nun yönettiği Kızıl tugayımız Rostov’a doğru ilerlerken, içimizden ihanet edenler çıktı. Bu ihanet yüzünden hepimizi esir aldılar. Babam o zamanlar General Denikin’in (Beyaz general. 1919 yılında güney Rusya’da ve Ukrayna’da burjuva-toprak sahibi askeri bir diktatörlük kurdu. 1919 yazında ve sonbaharında Moskova’ya saldırdı, ama 1920 başında Kızıl ordu tarafından yenilgiye uğratıldı.) emrinde bir bölük komutanıydı... Bir süre sonra Timofeiç babamın gözüne ilişti ve babam onu bir yandan kamçılıdı ve bir yandan küfredip durdu. Aptal, soyu belli olmayan kızıl köpek, piç kurusu seni vb. birçok söz söyleyerek kırbaçlamaya, karanlık basıp da, Timofeiç ölene kadar devam etti. Sana Timofeiç’in mezarında bir haç bile olmadığını yazarken, babam tarafından yakalandım... Kurtarıcı İsa’nın çektiklerini ben de onun elinden çektim...”¹⁵²

Bu cümlelerin devamında mektubu kaleme alan erin büyük abisinin, öldürülen kardeşinin intikamını almak için babasını gözünü kırpmadan öldürmesi aktarılır. Bu öykü savaşın acı yüzünün en açık şekilde kaleme alınmış halidir. Ayrıca alıntının son cümlesi de dikkate değer. Bu cümle karşı kıyılarda oluşun en trajik noktasını açıkça ortaya koyuyor. Acı ancak İsa’nın acılarıyla kıyaslanarak ölçülendiriliyor.

Çok kanlar akar o dönemde Rusya’da, çok aile dağılır, çok köy yağmalanır ve çok kadına tecavüz edilir. Savaş kandır ve ne yazık ki her şeyi

¹⁵² Babel, a.g.e., s. 12.

de beraberinde kanatır. Bu savaş öykülerin temelinde işte bu acılar yatar. Ama en trajik olan aile kavramına önem veren Rusların aile içinde ikiye bölünmeleridir.

Yazarın İç Savaşı konu aldığı diğer bir öyküsü ise yukarıda vurguladığımız “İvan-da-Mar’ya”dır. Burada 1918 yazında Rusya’da ilk defa gerçekleştirilen buğday ticareti ve o dönem ülkede yaşananlar aktarılır. Öyküde anlatıcı da bu seferin muhasebecisidir. Eser içerisinde bu seferde çalışmak için gönderilen kişiler, Samarskiy bölgesinde buğday seferinde çalışan emekçiler diye adlandırılır.¹⁵³ Bu emekçiler gece gündüz ülkelerinin refahı için çalışır. Mallarını satar ve karşılığında buğday alıp ülkelerinin yolunu tutmak isterler. Ancak 1918 yazı Rusya için çok hareketlidir. Ülkede bir iç savaş patlak verir ve savaş bu emekçilerin yanına kadar sokulur.

Savaş bu öyküde önemli bir motiftir. Esere adını veren İvan da Marya’da cepheye silâh taşıyan bir geminin adıdır. Öyküde bu gemi şöyle tasvir edilir:

“...Silâh cepheye Saratov’dan getirilirdi. İvan-da-Marya adlı gemi haftada iki kere Baronskoy limanına yaklaşır, tüfek ve mermi indirirdi. Geminin üzerinde kuru kafa resmi vardı ve altında “Ölüm” yazıyordu.”¹⁵⁴

Yazarın bu geminin üzerine kuru kafa resmini yerleştirip altına “Ölüm” yazması onun savaşa karşı olan bakış açısını bir kere daha açıkça ortaya koyar. Öykü içerisinde o dönem Rusya’sında büyük bir sıkıntı olan açlık ve kıtlıkta unutulmamıştır. Sık sık içkinin ve yiyecek bir şeyin bulunamaması vurgulanır. Anlatıcı öyküde açlığı şu şekilde aktarır:

“... Açlık, kumaşlara geçire geçire azı dişlerimizi bilemişti...”¹⁵⁵

¹⁵³ Babel, **a.g.e.**, s. 208.

¹⁵⁴ Babel, **a.g.e.**, s. 210.

¹⁵⁵ Babel, **a.g.e.**, s. 208.

Bu öykünün temelinde İç Savaş yıllarında Rusya'da yaşanan sıkıntıların cephenin dışında da bir gram azalmadan devam ettiğinin anlatımı yatar. Halkta savaşılan askerler gibi açtır. Onlarda yiyecek ve giyecek bir şeyler bulabilmek için didinir durur. Gerçekleştirilen bu buğday ticaretinin âmâcı da ülkeye sattıkları eşyaların parasıyla yiyecek getirmektir.

Babel'in savaşı temel aldığı bu eserlerinde, Rusya'da yaşanan İç savaş bu şekilde kaleme alınır. Savaş yılları Rusya ve Rus insanı için acı yıllardır. O dönemlerde hem çok kan dökülmüş, hem de insanlar açlık ve soğukla mücadele etmek zorunda kalmıştır. Yazar 1920'de cepheden kaleme aldığı günlüklerinde savaşı şöyle özetler:

*"... Bütün yaşantıları düşündüm bütün gece ve savaştan bir kere daha nefret ettim. Bu ne kadar endişe verici bir yaşam."*¹⁵⁶

Yazar İç Savaşı aktardığı bu öykülerinde, savaşın getirdiği acıları net bir şekilde ortaya koyar. Savaş sırasında ölen insanlar, savaş malzemesi eksikliği, insanların bozulan psikolojileri, açlık ve kötü hava şartları bu yapıtların her birinde, her zaman acı yüzünü değiştirmeden okurun karşısına çıkar. Bu eserlerde aktarılan savaş yıllarında, cephede aktif halde bulunup, bir kızıl asker olan yazarında savaşa bakış açısı açıkça ortadadır. Her eserinde savaştan bir ideoloji adına mücadele edilmesi gereken bir olgu olarak söz etmek yerine, insanları yok etmek için uğraşıp durulan bir durum olarak kaleme alması ve savaşın acı vermekten öteye geçemediğini vurgulaması en açık kanıttır. Yazarın savaş sırasında tuttuğu günlüklerde de bu düşüncemizi destekleyen ifadeler mevcuttur.

¹⁵⁶ Babel, a.g.e., Tom I, s. 398.

3.3. ASKER VE PARTİZANLAR:

Babel'in eserleri içerisinde gözler önüne serilen asker ve partizan gruplar en az diğer kahramanlar kadar ön plândadır. Yazarın eserleri incelendiği zaman bu kahramanlar karşımıza en net şekilde savaş öykülerinden oluşan "Konarmiya Öyküleri"n de çıkar. Ancak Babel'in gerek ilk dönem, gerekse son dönem öyküleri arasında da bu tür kişi veya kişileri kaleme alması da dikkate değer. Yazarın ilk dönem eserlerinden "Şeref Topraklarında" (На поле чести, 1920), "Mahno Bizim Babamız" (У батьки нашего Махно, 1924) ve son dönem eserlerinden "Çalışkan Kadın" (Старательная женщина, 1928) ve Sulak adlı eserlerinde asker ve partizan gruplardan söz edilir. Biz bu bölümde ilk olarak yazarın eserlerinde gözler önüne serdiği askerlere daha sonra ise partizan gruplara değineceğiz. Bu incelememiz sırasında da bu kişiler üzerinden ihanet ve sadakat temalarını ele alacağız. Eserlere savaş öykülerinden oluşan "Konarmiya Öyküleri"nden başlayacağız. Ancak bu öyküler içerisinde çizilen askerleri incelerken, bu eserlerin yazarının da o dönemler bir asker olduğunu göz ardı etmeden, bu kahramanları asker olarak Babel ve diğer asker kahramanlar olarak iki gruba ayırarak gözler önüne sereceğiz.

"Konarmiya Öyküleri"nde kaleme alınan kahramanlar; Kızıl askerlerdir. Babel bu askerleri süslemeden, iç dünyalarıyla okuruna aktarır. 1914'te I. Dünya Savaşı'yla Rusya'da başlayan zor yıllar, Bolşevik Devrimiyle hızlanıp, 1917'nin son baharında daha I.Dünya Savaşı bitmeden Rusya'nın içindeki karışıklardan çıkan bir İç Savaşla devam eder. Yıllardır savaşan askerler çok yorgundur. Umutları ve güçleri tükenmiştir. Ancak ne kadar umutları tükenirse tükensin Babel'in bu eserlerinde kaleme aldığı Kızıl birlikler genellikle cesur, saldırgan ve sert Kazaklardan ve acemi köylülerden oluşur. Bu askerlerin arasında ise zayıf, kısa boylu ve sürekli alay konusu olan gözlükleriyle "Kırıl Vasiliyeviç Lutov" takma adıyla yazarımız tutunmaya çalışır. Babel öykülerin çoğunda varlığını yazar olmaktan çok bir asker olarak hissettirir. Babel orduya girişini aktardığı "İlk Kazım" (Мой первый гусь, 1924) adlı

öyküsünde, ateşli kazakların arasına nasıl katıldığını ve burada komutanı tarafından nasıl karşılandığını şöyle aktarır:

“Tümen komutanına bu bölüğe atandığımı gösteren kâğıdı uzattım. “Günlük emirler bölümüne koy! Rahat edebileceği bir yere yerleştirin onu ve cepheden de uzak tutun. Okuman yazman var mı senin?” dedi komutan.

— Evet, var. Peterburg Üniversitesinde Hukuk bölümüne adaydım,” dedim komutanın demir gibi gençliğini kıskanarak.

— Demek şu düşünürlerdensin,” dedi ve güldü. “Burnunun üzerinde gözlükler de var! Nasıl berbat bir şey! Sanırım hiç araştırmadan gönderdiler seni buraya. Burası dört gözler için çok sıcak bir yerdir. Bizimle başarılı olabilecek misin, ne dersin?”¹⁵⁷

Yazar eserinde bu ifadeleri dile getirerek açıkça daha ilk günden, ordu içerisindeki durumunu gözler önüne serer. Eserlerin geneline bakıldığında da bir asker olarak yazarın ordu içerisinde dışlandığını vurgulayan daha birçok ifade mevcuttur.

Babel ne yaparsa yapsın kendini bu cesur askerlere sevdirmeyi başaramaz, hatta masum bir kazı, geldiği ilk gün kendini onlara ispatlamak için öldürür. “İlk Kazım” adlı öyküde bu durum yazarın ağzından şu şekilde kaleme alınır:

“Bir anda dönüp çevreme baktım, uzak sayılmayacak bir yerde birinin kılıcını elime aldım. Bir kaz bahçenin içerisinde ağır ağır geziniyor, arada bir tüylerini kabartıyordu. Onu elime alıp yere attım, botlarımın altına, kafası kopup yuvarlandı...”¹⁵⁸

¹⁵⁷ Babel, **a.g.e.**, Tom II., s. 32.

¹⁵⁸ Babel, **a.g.e.**, s. 33-34.

Yazar güçlü görünmesi gerektiğinden zavallı bir kazı öldürmeye mecbur kalır. Askerler arasında fiziğiyle onlara uygun değildir. Cılız olabilir ama cesur biri olduğunu bu şekilde ispatlayabileceğini düşünür. Ayrıca hayatının her döneminde bir sorun olarak karşısına çıkan Yahudiliği de ordu içerisinde sevilmemesinin nedenleri arasındadır. Kendisine komutanı tarafından verilen, bir kazak askere ait olan Argamak adlı bir ata iyi bakamadığı için, atın eski sahibiyle aralarında gizli bir düşmanlığın başlamasının anlattığı “Argamak” adlı eserinde Babel bu durumu şöyle aktarır:

“Arkadaşlıklarını kazanamadığım bu insanlar arasında yapayalnızdım.”¹⁵⁹

Yazar günlüklerinde de bu yalnızlığını sık sık vurgular. 04.06.1920 (Jitomir) ve 13.07.1920 tarihli notlarında kullandığı şu ifadeler yazarın yalnızlığını derinden hissettirir:

“... İyice yoruldum, bu yalnızlıktan, hayat önünden akıp gidiyor, ama benim için ne ifade ediyor.”¹⁶⁰

“ Bugün benim doğum günüm. Yirmi altı yaşına girdim. Bugün el yazmalarımı değil evimi, işimi düşündüm, hayat uçup gidiyor. Aptalca bir keder beni yeniyor...”¹⁶¹

Babel askerlere kendini sevdirmeye uğraşıp dururken, en sonunda da at âşığı olan kazakların ilgisini ata binerek çekmeye karar verir. Sanatçı cidden ata binme konusunda en az kazaklar kadar başarılıdır ve bu özelliğiyle de kazakların ilgisini çekmeyi ve aralarına girmeyi başarır. “Argamak” adlı öyküde Babel, kazak bir erden emanet aldığı ata iyi

¹⁵⁹ Babel, **a.g.e.**, s. 134.

¹⁶⁰ Babel, **a.g.e.**, Tom I., s. 365.

¹⁶¹ Babel, **a.g.e.**, s. 372.

bakabilmek için uğraşırken, sonunda usta bir at binicisi olduğunu ve kazakların onun at üzerindeki ustasına hayranlıkla bakışını şöyle aktarır:

“... Kazaklar bana ve atıma gözlerini dikmiş bakıyorlardı.”¹⁶²

Ancak bu hayranlık uzun sürmez, Babel yeniden yalnız kalır. Yazar bu ifadelerle belki de en mahrem sırlarını okurunun kulağına bu şekilde fısıldar. Babel’in hayatı boyunca yakasını bırakmayan yalnızlığı, ateşli kızıl askerlerin arasında bile geçmez. Yazar etrafındaki insanların sempatisini kazanmak için ordu içerisinde çok farklı mücadeleler vermek zorunda kalır. Bu zorlukların yanı sıra bir asker olarak öldürme zorunluluğundan da nefret etmektedir. Yukarıda “İç Savaş” adlı bölümde de yazarın savaşa bakış açısını aktarırken bu durumu vurgulamıştık. Asker olarak yazardan söz ettiğimiz bu cümleleri bitirirken, yazarın kendi ağzından “İlk Kazım” adlı öyküsünün son cümlelerinde savaş sırasında bir asker olarak hissettiklerini alıntılayarak, asker olarak Babel’i incelememize son vermek yerinde olacaktır:

“Dökülen kanlardan kirlenmiş yüreğim, acılarla ağzına kadar dolup taşmıştı.”¹⁶³

Babel’in ordu içerisinde askeri kimliğini bu şekilde aktardıktan sonra “Konarmiya Öyküleri”ndeki asker tiplerine geçerse, hepsinin karakter olarak birbirine benzediğini söylemek yanlış olmayacaktır. Her birinin hayattan tek beklentisi vardır; o da ölmekten o günü bitirebilmek. Ölüm yanlarında dostları gibi olmuştur artık. Ölümle iç içe yaşamak ruh hallerini derinden yaralar ve onları âdeta ruhsuz savaş makinelerine dönüştürür. Askerler gündüzleri savaşır, geceleri de rüyalarında savaşmaya devam ederler. Bu eserlerde ölümle ilgili daha birçok ifade kaleme alınır. Savaşın kaçınılmaz sonu olarak görülen ölüm, askerleri ölmek için diğer insanları öldürmeye iter. Her gün

¹⁶² Babel, **a.g.e.**, Tom II., s. 135.

¹⁶³ Babel, **a.g.e.**, s. 34.

yanlarında dostları bir bir ölürken, bir gün sıranın kendilerine de geleceğinin bilincinde olmaları onları uykularında bile rahat bırakmaz.

Ayrıca bu ruhsal sıkıntıların ve baskıların üzerine yoksulluk, Rusya'nın sert iklimi ve uzun soluklu savaşın yorgunluğu eklenince askerler iyice tükenmeye başlar. Askerler için sadece bunlar sıkıntı değildir, en büyük problemleri savaş malzemesinin eksikliğidir. Çoğu zaman üç ere bir silâh düşer veya iki er tek ata binmek zorunda kalır. Askerler bütün bu yaşananlardan yorulur. Babel günlüklerinde de savaş sırasında askerlerin yorgun olduğunu sık sık vurgular 11.07.20. (Belev) ve 26.07.20 (Leşnyuv) tarihli notlarında cephedeki askerlerin ne kadar yorulmuş olduğunu yazar şöyle aktarır:

“... Budyonniy'in Rovno'nun elinden alınması hakkındaki emri geldi. Takımımız şiddetli ataklardan inanılmayacak kadar yorulmuştu, eski sonuçları alamıyorduk. Yirmi yedi Mayıs'tan beri durmadan savaşıyorduk, eğer dinlenemezsek savaşacak gücümüz kalmayacaktı.”¹⁶⁴

“... Bu sabah Brodi bölgesini ele geçirdik. Yeniden düşman birlikleri etrafımızı sardı, Budyonniy'in kesin emriyle dört kere düşmanı yerinden oynatıp kaçırmaya çalıştık ama bunu yapacak gücümüz yoktu.”¹⁶⁵

Yazar, ilk dönem eserlerinden “Şeref Topraklarında” adlı öyküsünde de savaş sırasında savaşmaktan yorulmuş askerlerden söz eder. Bu eserde her ne kadar İç Savaş yılları yerine Fransız- Alman Savaşı aktarılmış olsa da, savaş içerisinde ne için savaşılırsa savaşılsın, yukarıda vurguladığımız gibi askerlerin savaşmaktan yorulması gözler önüne serilir. Bu öykü yazarın ilk dönem eserleri arasında savaş ve savaş içerisindeki askerlerden söz ettiği tek öyküsüdür. 1920'de kaleme aldığı bu eserinde yazar Fransız – Alman savaşında yaşananları aktarır. Bu öykü yazarın Komutan Gaston Vidal'in

¹⁶⁴ Babel, **a.g.e.**, Tom I., s. 369.

¹⁶⁵ Babel, **a.g.e.**, s. 389.

“Büyük Savaşta Tipler ve Anekdötler” adlı kitabından alıntıladiğı dört kısa öyküden oluşur. Bu dört öyküden ilk ikisinde savaş içerisinde yorgun düşmüş ve umutsuzluğa kapılmış askerlerin ruh halleri ayrıntılı bir şekilde işlenir.

Derlemenin ilk öyküsü “Şeref Topraklarında”; Almanların Fransa’yı bombalamaya başladığı dönemler aktarılır, öykü içerisinde sıcak savaş sahneleri vardır. Ancak öykünün konusu savaşmaktan yorulmuş bir askerın savaşta kaçmak için saklanması ve bu durumu fark eden komutanın askere çıkışması aktarılır. Asker komutanının bütün direktmelerine rağmen savaşa dönmez.

“Yemin ederim komutanın... Her şeyi denedim... Başaracaksın dedim kendi kendime, soğukkanlı ol dedim... Cesaret toplamak için bir şişe temiz ispiro bile içtim. Yapamıyorum komutanım. Korkuyorum komutanım...”¹⁶⁶

Bu alıntılar savaşın ve ölüm korkusunun bir birey üzerinde ne kadar etkili olduğunu gözler önüne serer. Eserin devamında da askerın bu sözleri üzerine komutanın hiç gözünün yaşına bakmadan askeri bir taşın kenarında başından vurarak öldürmesi aktarılır.

İkinci öykü ise “Asker Kaçağı” (Дезертир)’dır. Bu eserde ise Fransız bir komutanın kendi cephele ve Alman cephesi arasında bir Alman askeriyle karşılaşması aktarılır. Bu askerde savaşmaktan yorgun düşmüştür ve askerden kaçmaya kalkışır.

“Savaşmaktan çok sıkıldım komutanım, gecenin altısında bile mermi sesleri uyumamıza izin vermiyor.”¹⁶⁷

Bu cümleler hangi ulusun savaşı olursa olsun her insanın savaş içerisindeki acı kaderini açık bir şekilde gözler önüne serer. Bu eserin

¹⁶⁶ Babel, a.g.e., s. 81.

¹⁶⁷ Babel, a.g.e., s. 82.

sonunda komutan bu askere bir silâh verir. Asker ya savaşa dönecektir ya da kendini orada öldürecektir. Asker kendini vurur ve ölür. Her ne kadar bu öykülerde İç Savaş konu edilmemiş olsa da sonuçta savaş halindeki askerlerim psikolojisi net bir şekilde ortaya konur. Babel'in asker kahramanlarını incelediğimiz "Konarmiya Öyküleri"nde de bu eserlerde kaleme alındığı gibi savaşmaktan yorulmuş, savaştan kaçmak için ölümü bile bir kurtuluş olarak gören askerler yeniden karşımıza çıkar. Bu askerlerin aksine eserlerde ne olursa olsun pes etmeyen kahramanlarda kaleme alınır.

Savaş askerin omuzlarında ağır bir yükür. Her an başuçlarında bekleyen ölüm, bir gün bir yerlerden nasıl olsa çıkıp gelecektir. Ancak askerler tüm bu sıkıntılara ve acılarına rağmen akşamları bir ateş yakıp etrafında toplanır. Neşeli kazakların türküleriyle, küçük kızıl davullardan çıkan nöbet değişiminin zamanının geldiğini bildiren sesler başlayana kadar eğlenirler. Bu eserlerde kazakların türkülerine de yer verilir. Yazarın eserlerinde kaleme aldığı bu kazak türkülerine örnek vermek gerekirse, "Brodi Yolu" (Путь в Броды, 1923) adlı öyküsünde kazak asker Afonka Bida'nın söylediği şu türkü verilebilir:

"Yiğit adında bir attı, votka ile sarhoş olan bir adamın malıydı, kafası kesildiği gün... Yiğit sadık bir attı. Tatillerde bu subay durmadan içerdi, kafası kesildiği gün midesinde tam beş şişe vardı. Dördüncü şişeden sonra atının üzerine bindi, cennete yol aldı..."¹⁶⁸

Görüldüğü gibi askerlerin eğlenmek için söyledikleri türkünün sözleri bile içinde bulundukları duruma çok uygundur. Askerlerin savaş sırasındaki bir diğer eğlence kaynağı da kendilerinin çıkardığı askeri gazete "Kızıl Süvari"dir. Askerler bu gazetenin her sayısını okumak için yanıp tutuşur. Bu gazetenin dağıtım işlerinde çalışan bir erin annesine yazdığı mektuptan alıntılanan "Mektup" adlı eserde er bu gazeteyle ilgili şunları söyler:

¹⁶⁸ Babel, a.g.e., Tom II., s. 40.

“... Beni Politik bölüme verdiler, bu bölüm adına gazete, dergi ve kitap dağıtıyoruz. Moskova merkez komitesi tarafından yayımlanan Pravda gazetesi ve askerler tarafından çıkartılan Kızıl Süvari gazetesi, savaş alanında olan her asker bu gazeteyi okumak için yanıp tutuşuyor. Okuduktan sonra ruhu kahramanlıkla doluyor ve hasat mevsiminde ekin biçer gibi Polonyalıları biçiyor...”¹⁶⁹

Bu cümleler askerlerin nasıl bir ruh hali içinde olduğunu ve bir umut ışığıyla nasıl coştuklarını ortaya açıkça koyar. Askerler içlerinde büyüyen umutsuzluğu, biraz olsun bastırmak ve kendilerine duydukları güveni arttırmak için bu gazeteye ihtiyaçları vardır. Etraflarında olan hiç bir gelişmeden haberleri olmayan kahramanların, âdeta kurtarıcısı olan bu gazete onların morale ne kadar ihtiyacı olduğunu göstergesidir. Bu gazetede kaleme alınan her hangi bir kahramanlık öyküsü, bütün askerlerin kendine ve savaşa olan inancını güçlendirmeye yeter. Savaş içerisinde ölümden ve açlıktan başka hiçbir olayla karşılaşmayan bu insanların, ertesi gün hala hayatta olabilmek için mücadele vermelerinin bir diğer nedeni de, gazetelerde yazan, belki gerçekleşmesi imkânsız bile olsa mübalâğa ile süslenip aktarılan savaşla ilgili yazılanları okuma arzusudur. Cepheye dışardan gelen bu haberlere özellikle iyi haberlere susamış bu askerleri şevke getiren, onların savaşırken kendilerine olan inançları güçlendiren bu gazete sayfalarının önemi net bir şekilde gözler önündedir. Bu bölümde incelediğimiz askerler neredeyse her türlü zor şarta rağmen savaşmış, kanlarının son damlasına kadar ülkeleri uğruna akıtarak sadakat olgusunun simgeleri olurlar. Ancak yazar bu eserlerinde, cesur ve sadık kahraman askerlerden söz etmekle kalmamış aynı zamanda bu cesur askerlerin arasından çıkmış hainlerden ve bu hainlerin ihanetlerinden de söz etmiştir.

¹⁶⁹ Babel, a.g.e., s. 11.

Bu eserlerde kahramanlar kadar hain olarak kaleme alınan kişi ve partizan gruplarda net bir şekilde gözler önüne serilir. Biz bu bölümde ilk olarak incelediğimiz öykülerde karşımıza çıkan ve birliklerine ihanet etmiş kişi veya gruplardan oluşan partizan ve partizan gruplardan söz edip, daha sonra “Konarmiya Öyküleri”nde aktarılan hainler ve ihanetlere değineceğiz. Bu eserlerde karşımıza cesur askerlerin yanı sıra savaş sırasında silâhına mermi koymayı bile unutacak kadar korkan, yaraları geçtiği halde hastanede keyif çatıp savaştan kaçan, askerlikten kaçmak için sağır numarası yapan, hatta ordusunu düşmana satan hain askerlerde çıkar. Bu askerlerden bazıları da birliklerinden ayrılıp, Rusya’nın karışık siyasî yapısından yararlanıp, değişik amaçlar için partizan gruplar kurar. Yazarın “Konarmiya Öyküleri”nin dışında ilk dönem öykülerinden “Bizim Babamız Mahno” ve son dönem öykülerinden “Çalışkan Kadın” ve “Sulak” adlı eserlerinde bu söz ettiğimiz partizan gruplar gözler önüne serilir. Eserler içerisinde kaleme alınan partizan gruplarıyla yazarın ilk döneme ait “Bizim Babamız Mahno” adlı eserinde ilk kez karşılaşırız. Babel’in bu öyküsünde kaleme aldığı Mahno gerçekte var olan bir partizandır. (Nestor Mahno: 1888–1934 Ukraynalı Anarşist. On yedi yaşında politik dünyaya katılır ve Anarko- Komünistlerin saflarına katılır. 1908’de anarşist gruplara üye olmak ve şiddet gösterilerinde görev almak suçuyla idam cezası alır, ancak küçük olduğu gerekçesiyle cezası ömür boyu hapisce çevrilir. Dokuz yıl hapisanede kalır, bu süre zarfında kendini geliştirir ve 1917’de diğer politik tutuklularla serbest bırakılır. Serbest bırakılınca köyü Gulyay Pole’ye geri döner. Köylüleri örgütler ve Anarşist bayrak altında bir çete kurar. Her geçen gün gittiği yerlerde partizan toplamaya başlar ve git gide güçlenir. Taraftarları tarafından “Batko Mahno” (Babamız Mahno) lâkabını alır. 1919’da Beyazlara karşı, kendi kimliklerini korumak şartıyla Kızıl Ordunun safında savaşır. Bolşevikler bu durumdan rahatsız olur ve onlara karşı Rus basınıyla beraber saldırıya geçer. Aynı yıl Mahno’yu öldürmeye çalışan iki Çeka ajanı yakalanır, idam edilir. Bunun üzerine Trotski tarafından Mahno sınır dışı edilir. Mahno ve karısı bir müddet Polonya’da saklanır, daha sonra Ukrayna’ya geri dönmeye çalışır. Bir müddet

Almanya'da yaşar. Daha sonrada Paris'e yerleşir. Sağlığı iyice bozulmuştur. 1934'te Tüberkülozdan ölür.)¹⁷⁰

Bu partizan Kiev'de ortaya çıkıp çok hızlı bir şekilde taraftar toplayarak kendine bir ordu kurar. Mahno'nun bu kadar hızlı taraftar bulmasının nedeni savaştan yorulmuş ve savaşın sonunda neredeyse bütün sahip olduklarını kaybetmiş kırsal kesim insanların sığınacak güvenli bir el araması ve Mahno'yu da o sıralar bir kurtarıcı gibi görmesidir. Mahno Ukraynalıdır ve sesini bu bölgede duyurmuş bir partizandır. Ukrayna halkı da kendi topraklarından olan birine güvenmek ister. Ancak halk Mahno'da beklediğini bulamaz. Mahno ve grubu canları nasıl isterse öyle davranır. "Bizim Babamız Mahno" adlı bu öyküde Yahudi hizmetçi Ruhlya altı Mahno askeri tarafından tecavüze uğrar ve Mahno'da ordusunun adını temize çıkartmak için bir soruşturma başlatır. Bu iş içinde en beceriksiz adamı Kikin'i görevlendirir. Öykü kızın başına gelenlerin aktarımıyla başlar:

*"Geçen akşam altı Mahno askeri hizmetçi kızın ırzına geçtiler. Sabah, altı kere tecavüze uğramış kızı, yoklamak için gidip görmeye karar verdim. Kızı mutfakta buldum. Leğenin üzerine eğilmiş çamaşır yıkıyordu..."*¹⁷¹

Yazarın gece altı kere tecavüze uğramış bir kadını bu şekilde aktarması da dikkat çeker. Kadın hiç bir şey olmamış gibi ertesi gün çamaşır yıkarken sorguya çekilir. Yazarın bu ifadeleri kullanması sorgunun ne kadar sıradan ve sonuçsuz olduğunu önceden vurgulamak istemesinden kaynaklanır. Bir diğer nokta ise kadının yaşadıklarının o dönemlerdeki sıradanlığıdır. Öyküde anlatıcı Kikin'i ise şöyle tasvir eder:

¹⁷⁰ "Vospominaniya - Kniga, Pusskaya Revolyutsiya na Ukraine: ot marta 1917 goda po aprel' 1918 goda", **Nestor İ. Mahno**,

(Erişim) <http://www.nestormakhno.info/russian/index.htm> 11 Aralık 2007

¹⁷¹ İsaak Babel, **Soçineniya v dvuh tomah**, Tom I., "U bat'ki naşevo Mahno", Moskva, Hudojestvennaya Literatura, 1990, s. 110.

“Mutfakta kızın yanında Mahno’nun birliklerinden gönderilmiş Kikin oturuyordu. Bölükte Kikin aptallığı ile tanınırdı, bu işe yaramaz dakikalarda kafasında hiçbir şeyin değeri yoktu.”¹⁷²

Kikin’in aklı soruşturma sırasında elindeki miğferinin altın kaplama şeridini nasıl geçireceğindedir. Gözünde tecavüze uğramış kadının miğferinin şeridi kadar değeri yoktur. Kikin soruşturmasını en sonunda yapar ve sonuç olarak Mahno askerlerini suçsuz bulur. Tecavüze uğramış bir kızın hakkını araması için böyle bir adamın gönderilmesi ve eserin sonunda hiçbir Mahno askerinin ceza almaması yazarın ordusuna ihanet eden Mahno ve adamlarının adaletsizliğine yaptığı bir eleştiri olarak değerlendirilebileceği gibi aynı zamanda dönem Rusya’sında yaşanan bozuklukları da bu şekilde gözler önüne serme çabası olarak değerlendirilebilir. Babel bu eserin dışında “Çalışkan Kadın” ve “Konarmiya Öyküleri”de de yukarıda olduğu gibi Mahno ve grubunun adaletsizliğini ve hainliğini kaleme alır.

Yazarın partizanları konu aldığı bir diğer eseri “Sulak”da ise Andrian Sulak adlı bir köy öğretmenin hikâyesi aktarılır. Anlatıcı öyküsüne şöyle başlar:

“1922 yılında Vinnitsk bölgesinde Gulaya adlı darma duman edilmiş bir eşkiya çetesi vardı. Çetenin başkanı Andrian Sulak adlı bir köy öğretmeniydi. Andrian Galitsiya’ya kaçtı ve bütün gazeteler öldüğünü yazdı. Bu bildiriden altı yıl sonra öğrendik ki Sulak hayattaymış ve Ukrayna’da saklanmış. Çernişev ve ben bu iş için görevlendirildik. Cebimizde hayvan teknikler belgesiyle Sulak’ın memleketi Hoşevatoy’a gittik...”¹⁷³

Anlatıcı ve arkadaşı Çernişev Sulak’ın memleketine onu aramak için giderler ve Sulak’ı bir çukurun içerisinde âdeta hayvanlaşmış bir şekilde bulup kurşuna dikerler. Öyküde bu durum şöyle aktarılır:

¹⁷² Babel, a.g.e., s. 110.

¹⁷³ Babel, a.g.e., s. 239.

“Merhaba Andriyan, akşam yemeği için toplanıyoruz.” dedi Çernişev. Bir anda cüce bana doğru atıldı, dişlerini koluma geçirdi, titriyor ve inliyordu. Çukura ateş ettik. “Andriyan, sen bize canlı lâzımsın.” dedi Çernişev ve çukura zıpladı.

Sulak aşağıdan süngüsünü çıkarttı ve şakırdattı.

“Seninle insan gibi konuşmaya çalışıyorum.” dedi Çernişev ve ateş etti. Sulak sarı duvara dayandı, bedenine elledi ve ağzından kan geldi ve düştü...”¹⁷⁴

Ancak bu anlatılanların perde arkasına bakıldığında okur daha farklı bir gerçekle karşılaşır. Öyküde anlatılan 1922’de dağıtılan bir çetenin reisinin altı yıl sonra yakalanıp, öldürülmesi dönem rejiminin bir başarısıdır. Rusya’da ortaya çıkan partizan gruplar özellikle Ekim Devrimi ve ardından gelen İç Savaş yıllarında ortaya çıkmaya başlar. Bunun nedeni Rusya’daki güçlerin bu dönemlerde onlarla uğraşacak vaktinin ve gücünün olmamasından kaynaklanır. Yukarıda da vurguladığımız gibi bu çete’nin 1922’de İç Savaş bittikten sonra dağıtılması da bu düşüncemizi destekler niteliktedir.

Öykü içerisinde dikkat çeken başka bir unsur ise Gulaya adlı çetenin reisinin fiziksel durumundaki değişiklik ve görevlilerin ellerinde hayvan teknikleri belgesiyle onu tutuklamaya gitmesidir. Çete reisi neredeyse yarı hayvanlaşmıştır. Yazarın Andrian’nın sonunu böyle aktarması akıllara tek bir fikri getirir. 1922’de beri ortalarda gözükmeyen Andrian’nın polisten saklandığı altı yıl içerisinde yaşadığı psikolojik baskının onu hayvanlaştırdığıdır.

Kendi aralarında örgütleşip, çeşitli partizan gruplar kuran bu insanların yanı sıra yazarın “Konarmiya Öyküleri”nde ülkesine ve ordusuna farklı şekillerde ihanet etmiş asker veya vatandaşlar da kaleme alınır. “Konarmiya

¹⁷⁴ Babel, a.g.e., s. 240–241.

Öyküleri”nde karşımıza çıkan ilk ihanet “Novograd’daki Katolik Kilisesisi” (Костел в Новограде, 1923) adlı eserde aktarılan papaz yardımcısı Romuald’un, ordusunu hiç düşünmeden düşman birliklerine satmasıdır. Yazar Romuald’ı ve sonunu eseri içerisinde şu şekilde aktarır:

“...Gençliğimin yumuşak belleği Romuand’ı çoktan unuttu, o en küçük sevgi duymadan ihanet etmişti bizlere ve serseri bir kurşuna hedef olup gitti...”¹⁷⁵

Yazarında öyküsünde vurguladığı gibi vatanına ihanet eden birinin sonu mutlaka ölümdür. Yazar bu cümlelerle açık bir mesaj verir. Vatanına ihanet eden Romuald serseri bir kurşunla ölüp gider. Bu kadar onursuz birinin ölümünü aktarırken de savaş sırasında cesurca savaşan askerlerin ölümünün aktarımından farklı bir ifade kullanılması gereklidir. Babel’de bu hain adamın serseri bir kurşunla öldüğünü söyleyerek, değersiz bir birey olduğunu vurgulamak ister.

Bu eser içerisinde Romuald’ın görev yaptığı kilisenin papazı da en az yardımcısı kadar haindir. O da yardımcısı gibi vatanının geçirdiği maddî ve manevî zor günlerde çok değerli mücevherler ve bir çuval dolusu para saklayarak ülkesine ihanet eder ve en sonunda askerlerin bölgesine geldiğini duyunca da kilisede bulunan evinden gizlice kaçır. Eserde papazın evinde bulunan kıymetli eşyalar şu şekilde aktarılır:

“İçeri girdik ve etrafı araştırdık... Yerde gizli geçitler bulduk. Bu geçitler kûf tutmuş mağaralara açılıyordu... Burada altın dolu bir sandık ile kutsalların en kutsalı içerisinde, Fas derisinden örülmüş bir çuval içerisine doldurulmuş banknotlar bulduk. Ayrıca zümrüt işlemelerle dolu Paris işi bir mücevher kutusu da bulduk.”¹⁷⁶

¹⁷⁵ Babel, a.g.e., s. 8.

¹⁷⁶ Babel, a.g.e., s. 10.

Bir papazın bile o dönemlerde ülkesine karşı ne kadar dürüst olduğu da dikkate değer. Din adamlarının ihanetiyle ilgili bir başka örnek ise “Aziz Valentin’in Yanında” (У святого Валента, 1924) adlı öyküde yer alır. Bu eserde askerlerden kaçmak için kadın kılığına giren papaz şöyle tasvir edilir:

“Beresteçko birliğimizce dün akşam ele geçirildi. Kurmay kurulu Rahip Tuzinkeviç’in evine yerleştirilmişti. Tuzinkeviç ise birliklerimiz Beresteçko’ya girmeden kadın kılığına girerek kaçmayı başardı...”¹⁷⁷

Bu savaş öyküleri serisi içerisinde Romuald gibi düşmana birliklerini satan bir diğer hain ise Maslakov’dur. Babel, Maslakov’u “Afonka Bida” adlı öyküsünde okuruna yazarın notu ile tanıtır:

“Yazarın notu; Kırk ikinci tümenin üçüncü tugay komutanı olan Maslakov yola getirilemeyen bir gerillâdır. Daha sonrada Sovyetlere ihanet etmiştir.”¹⁷⁸

Yazar Maslakov’u dipnot düşerek âdeta önemli bir isimmiş gibi lânse eder. Bunu yapmaktaki âmâcıda Maslakov’un ihanetini okuruna iyice anlatmak ve onun bir hain olduğu vurgulamaktır.

Öykülerde tabî ki sadece Romuald ve Maslakov değildir birliklerine ihanet eden. Polonya Savaşı başlayınca birçok kazak karşı tarafa geçer ve kendilerine önder olarak da eski Kızıl asker Yakovlen’in seçip, bir partizan grup kurar. Öykülerde bu ihanetlerden sık sık söz edilir. Ancak bazı yerlerde bu ihanetlerinde sebebi açıklanır. Savaşın getirdiği zorluklar, askerler üzerinde çok ağır bir baskı kurar. O nedenle birçok asker ya savaştıkları cephenin düşeceğini düşünüp karşı tarafa geçer ya da gruplaşarak kendi cephelerini karşılarına alma cesaretini gösterir.

¹⁷⁷ Babel, **a.g.e.**, s. 86.

¹⁷⁸ Babel, **a.g.e.**, s. 81.

Bu öykülerde aktarılan ihanet sadece düşman birliklerine kendi birliklerini satmak veya gruplaşmakla olmaz, birçok asker birliklerine farklı şekillerde ihanet eder. Ölüm korkusuyla savaştan kaçan askerlerin sayısı da küçümsenmeyecek kadar çoktur. “İki İvan” adlı öyküdeki fahrî papaz yardımcısı İvan Ageyev’in askere gitmemek için sağır numarası yapması ihanetin değişik yollarından biridir. Ancak papazın numara yaptığıının farkında olan kazak arabacı İvan Akinfiyev öykü içerisinde bu ihaneti şöyle sorgular:

“... Ben de bilmek istiyorum, bir insanın kulağını kapaması doğru mu yanlış mı, düşman kerpetenle geldiğinde, düşman karnımızı deştiği zaman, ayaklarımıza kurşunlar sıktığında... Öğrenmek isterim ölüm, korku ve daha birçok tehlikeyle çevrili olduğumuz bir sırada, kulağını kapamak doğru mu?”¹⁷⁹

Fahri papaz yardımcısının askerden kaçmak için yaptığı bu haince numara bile bu serinin içerisinde yer alan, hainlere karşı en büyük eleştirinin yapıldığı “İhanet” adlı eserde anlatılanlardan sonra sıradan bir numara gibi gözükür. 2400 parti numaralı kızıl bir asker ve Golovitsin, Kustov adlı iki arkadaşının savaş sırasında yaralanıp bir hastaneye kaldırılmaları ve bu sırada savaş devam ederken, hastane içerisinde doktorlarla anlaşp, iyileştikleri halde hastaneden taburcu olamayan kızıl askerin anlatıldığı “İhanet” adlı eser Kızıl askerlerin iyileştikleri halde taburcu edilmemesini yetkilere bildiren bir şikâyet dilekçesinden oluşur. Bu üç kafadar hastaneye gidince iyileştikleri halde hastanede işsiz güçsüz oturan askerleri görür ve dehşete kapılırlar. Anlatıcı dilekçesinde bu durumu şöyle aktarır:

“...Hepsi piyade olan Kızıl ordu askerleri yapılmış yataklarında oturmuş kumar oynuyor ve bütün oynak hemşirelerde pencerenin önünde durmuş, gelene geçene cilve yapıyorlardı.

— Savaş bitti mi çocuklar? Diye sordum

¹⁷⁹ Babel, a.g.e., s. 97.

— *Savaş bitti – diye karşılık verdiler...*¹⁸⁰

Bu durum üç cesur Kızıl askere çok ağır gelir ve dürüstlükleri nedeniyle alay konusu olurlar. Onlara sağlıklı Rus askerlerinin savaş hala devam ederken savaştan kaçmak için hasta numarası yapması ve doktorların da bu olaya müsaade etmesi çok ağır gelir. Anlatıcı şikâyet dilekçesini söyle bitirir:

*“Size söylüyorum yoldaş Burdenko, ihanet pencereden bakıp bize gülüyor, ihanet aynı şekilde yalın ayak dolaşüyor evlerimizde, evin döşeme tahtaları gıcırdamasın diye de ayakkabılarını çıkartmış.”*¹⁸¹

Bu cümlelerle açıkça ihanetin kendi içlerinde olduğu vurgulanarak, sert bir eleştiri yapılır. Bu alıntıya benzer bir başka örnek ise aynı seri içerisinde bulunan ve bir erin annesine yazdığı mektuptan oluşan “Mektup” adlı öyküde de karşımıza çıkar:

*“...Yoldaş Pavliçenko’nun yönettiği kızıl tugayımız Rostov’a doğru ilerlerken, içimizden ihanet edenler çıktı. Bu ihanet yüzünden hepimizi esir aldılar...”*¹⁸²

Babel’in savaşı temel aldığı öykülerinde karşımıza iki farklı asker tipi çıkar. Bunlardan ilki ateşli ve kanının son damlasına kadar ordusuna ve ülkesine bağlı, ikincisi ise ölüm korkusundan veya çeşitli çıkarlardan dolayı ordusuna ve ülkesine ihanet edenlerdir. Yazar bu öykülerinde yıllardır savaşmanın verdiği yorgunluk, ölümün getirdiği psikolojik baskı, zor hava şartları, savaş malzemesindeki eksikliği ve açlığın askerler üzerindeki etkilerini açık bir şekilde ortaya koyar. Bu zorluklar bazılarını ihanette sürüklerken bazılarını ise daha da sıkı bir şekilde ordusuna ve ideolojisine

¹⁸⁰ Babel, **a.g.e.**, s. 115.

¹⁸¹ Babel, **a.g.e.**, s. 117.

¹⁸² Babel, **a.g.e.**, s. 12.

bağlar. Yazar bu eserlerinde çeşitli şekillerde; düşmana bilgi sızdırma, düşman safına geçme, çeteleşip, birliklere ve halka eziyetlerde bulunma gibi ihanetleri kaleme alır. Ancak bu ihanetlerin hiçbir zaman cezasız kalmadığı da eserlerde dikkat çeker. Sanatçı öykülerinde bu kahramanları ya öldürmüş ya da sert bir şekilde eleştirerek okurun zihninde cezalarını vermiştir.

3.4. ÖLÜM VE İNSAN TRAJEDİSİ:

Babel'in bütün eserleri incelendiği zaman, sanatçının gözler önüne serdiği ölüm ve insan trajedileri dikkat çeker. Yazarın kahramanlarının çoğu acı çeken insanlardır. Babel bu kahramanlarıyla kendi acılarını ve yalnızlığını dile getirir. Bu kahramanlar toplum içerisinde dışlanmış, yalnız karakterler olarak gözler önüne serilir. Birçok eserde insan trajedileri ve ölüm temalarına rastlamamıza rağmen, bu bölümde yazarın bu temaları açık bir şekilde gözler önüne serdiği, ilk dönem eserlerinden olan “Şeref Topraklarında”, “Konarmiya Öyküleri” ve son dönem eserinden “Yaşlılar Evinin Sonu” (Конец богательни, 1932) adlı yapıtları üzerinde duracağız.

Yazar, dört kısa öyküden oluşturulan “Şeref Topraklarında” adlı ilk dönem eserinde insan trajedileri ve ölüm temasını gözler önüne açıkça serer. Bu eserin üçüncü ve dördüncü öyküleri olan “Baba Maresko’nun Ailesi” (Семейство папаши Мареско) ve “Dininden Ayrılan” (Квакер) insan trajedileri ve ölüm temasının ön plâna çıkarıldığı öykülerdir.

Bu derlemenin üçüncü öyküsü olan “Baba Maresko’nun Ailesi”nde Fransız-Alman Savaşı sırasında gerçekleşen bombalamalar sırasında evlerinin çökmesi nedeniyle enkaz altında kalıp ölmüş ailesinin ölü bedenlerini alıp, gömmek isteyen Maresko’nun, cepheye gelip komutandan ailesinin cesetlerini istemesi aktarılır. En sonunda da aile gömülerek Maresko huzura erdirilir. Bu eserle yazar ailesini savaş içerisinde kaybetmiş bir adamın mücadelesini, ailesinin ve bu kahramanının acı trajedisini de bu

şekilde gözler önüne serer. Dördüncü öykü “Dininden Ayrılan”da ise Ston adlı dinine çok bağlı bir asker kaleme alınır. Asker dini inançlarına göre insan öldürmek istemez.

“... Dini inançları onun adam öldürmesine izin vermiyordu...”¹⁸³

Ston her şeye rağmen dininin gereği olarak kimseyi öldürmeden savaşa devam eder. Ston’na savaş sırasında güç veren tek varlık çok sevdiği atıdır. Savaş iyice ilerleyince atına verecek arpa bulamaz ve atı açlıktan ölür. Ston bu acıya dayanamaz ve intihar eder. Ston atının aşkından dini inançlarını çiğner. Savaş sırasında günaha girmek korkusuyla kimseye öldürmeyen Ston, atının acısıyla en büyük günah sayılacak olan intiharı seçmiştir. Öyküde bu nedenle bu ismi alır. Eser şu cümlelerle biter:

“İşte atının aşkı yüzünden dininden ayrılıp öldü Ston.”¹⁸⁴

Bu öykü ile yazar değişik bir açıdan insan trajedisini ve ölümü işler. Ston atının ölmesine dayanamayıp intihar eder. Yazarın daha birçok eserinde Ston’un trajedisine benzer örnekler mevcuttur.

Biz bu bölümde incelememize yazarın insan trajedilerini ve ölümü açıkça gözler önüne serdiği savaş öykülerini derlemesi “Konarmiya Öyküleri”yle devam edeceğiz. Bu öykülerin temelinde savaşın aktarıldığı göz önünde bulundurulunca, eserlerde ölümün ve insan trajedisinin ne kadar derin olduğu bir kere daha ortaya çıkar. Bu serinin neredeyse her öyküsünde ölümün karanlık yüzü kendini gösterir. “Konarmiya Öyküleri”nin ilk eseri olan İç Savaş yıllarında Novgorod’a Kızıl birliklerin ilerleyişinin anlatıldığı “Zbruç Geçişi”in ilk paragrafı şöyle başlar:

¹⁸³ Babel, **a.g.e.**, s. 87–88.

¹⁸⁴ Babel, **a.g.e.**, s. 88.

“...Çar I. Nikolay’ın köylülerin kemiklerinden yaptırdığı Brest’ten Varşova’ya doğru ilerliyorduk.”¹⁸⁵

Öykü serisinin daha ilk cümleleri bunlardır. Askerler köylülerin kemiklerinden yapılmış köprüden geçerek savaşa doğru ilerlerler. Bu alıntı öykülerin içerisindeki ölüm temasını daha ilk cümlelerle gözler önüne bu şekilde serer. Kısacası öykülerin hepsinde savaşın ve hayatın kaçınılmaz sonu olan ölüm acısı yazar tarafından derinden hissettirilir.

Öykülerde ölüm teması ise farklı şekillerde işlenir. Bu eserlerde bazen bir insanın, bazen bir hayvanın ve bazen de bir tarihin ölümüne rastlamak mümkündür. Genel olarak öykülerin her birinde bir insan ölümü görmek mümkündür. Kahraman bir Tabur Komutanının ordusu uğruna ölümü seçmesinin anlatıldığı “Tabur Komutanı Trunov ” adlı öyküde Tabur Komutanı Trunov’un ölümünün tasviri eserlerde işlenen ölüm temasına iyi bir örnek olacaktır:

“Düşman uçakları tarafından delik deşik edilmiş tabur komutanı Trunov’un cesedini bugün Sokal’a getirdik. Trunov’un aldığı yaraların çoğu yüzündeydi, yanakları delik deşikti, dili dağılıp kopmuştu...”¹⁸⁶

Bu öyküler içerisinde bir atın ölümüne ise; Çok sevdiği atı Stepan’ının savaş sırasında yaralanıp ölmesi üzerine çılgına dönüp ortarlardan kaybolan Afonka Bida’nın başına gelenlerin aktarıldığı “Afonka Bida” adlı öykü örnek gösterilebilir. Bu öykü insan trajedisi ve ölüm teması yönünden çok zengindir. Bu öyküde ölmek üzere olan atının yanı başında duran Afonka Bida’nın ruh hali eserde şu şekilde kaleme alınır:

“Elveda Stepan, dedi kuru bir sesle, atından ayrılırken. Ve eğilip atını selâmladı. O sessiz obamıza sensiz nasıl gideceğim ben? Sensiz ne

¹⁸⁵ Babel, **a.g.e.**, Tom II. s. 6.

¹⁸⁶ Babel, **a.g.e.**, s. 90.

yapacağım işlemeli eğerinle? Elveda Stepan, diye haykırdı, boğazı tıkanırcasına. Sonra kapana kısılmış bir fare gibi değişik sesler çıkartı ve hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı...”¹⁸⁷

Bu cümleler savaş sırasında sık sık yaşanan at ölümlerinin askerler üzerindeki psikolojik etkisini açıkça ortaya koyar. Afonka Bida'nın atına “Stepan” diye hitap etmesi de yazarın okuruna yaptığı bir kelime oyunudur. Yazar, eseri içerisinde uzun uzun kahramanının yalnızlığını anlatmak yerine, bir insana ait olan bir ismi sıradan bir ata vererek, üstü kapalı bir şekilde, aktarmak istediklerini bir ismin üzerinden gözler önüne serer. Afonka Bida savaş sırasında kızıl cephede cesurca savaşan bir askerdir. Sahip olduğu tek varlık ise atıdır. Bu at onun için âdeta iyi bir dost, bir aile olur. Bu nedenledir ki bu ata bir insana ait olan “Stepan” diye hitap edilir. Yazar bu ismi kullanarak Afonka Bida adlı askerin yalnızlığını kaleme alır. Savaş sırasında sahip oldukları her şeyi kaybeden bu insanlar için bir atın ne kadar önemli olduğu böylelikle ortaya konmuş olur.

Bu eserin devamı da en az bu alıntıladığımız cümleler kadar önemlidir. Öykünün devamında Afonka Bida'nın atı Stepan'nın ölümünden sonra iyice çılgına dönmesi, dağlara kaçıp ve burada köyleri basıp, kendine Stepan kadar güçlü bir at araması aktarılır. Afonka Bida, bu atı bulana kadarda birçok köylüyü ordudan at saklamak gerekçesiyle öldürür. Bu öyküsünü yazar, savaş sırasında bir asker için atının ne kadar önemli olduğunu gözler önüne sermek için kaleme alır. “Konarmiya Öyküleri” içerisinde at ölümlerinin ve bu ölümlerin ardından sahiplerinin yaşadığı acıları anlatan birçok örnekle karşılaşırız.

Eserler içerisinde bir insanın ve bir atın ölümünün anlatımının yanı sıra savaş sırasında yok edilen tarihin ölümüne de rastlamak mümkündür. Bu öyküler içerisinde tarihin ölümüne örnek verilebilecek en güzel cümleler Kızıl

¹⁸⁷ Babel, a.g.e., s. 82.

askerler tarafından ele geçirilen, eski yerleşim birimlerinden biri olan Berestečko'nun anlatıldığı “Berestečko” (1924) adlı öyküde gözler önüne serilir. Bu öyküde uzun yıllar önce inşa edilmiş ve eskiden kontların yaşadığı önemli bir yerleşim yeri olan Berestečko'nın savaş sırasında harabeye dönmesinin anlatıldığı şu cümleler bu düşüncemizi açıklar:

“... Akşama doğru bir tepeye tırmandım ve orada buraların, yani yeni Berestečko'nun eski sahipleri Rakiborski kontlarının yağma edilmiş şatolarını seyrettim...”¹⁸⁸

Bu cümleler savaşla beraber yok olan tarihin ortaya konduğu en açık örneklerdir. Eskiden bu bölgelerde Kontlar gezerken şimdi bu topraklar Kızıl askerlerin mekânı olmuştur. Artık onlardan geriye bir şey kalamamıştır. Bu kontların şatoları bile belki de oralara hayatı boyunca giremeyecek insanlar tarafından yağmalanır. Kanlı savaş, tarihi bile öldürmeyi başarır.

Bu öykülerde ölüm yukarıda değindiğimiz gibi değişik şekillerde ve neredeyse her satırda okurun karşısına çıkar. Eserlerde çok sayıda askerin ölüm korkularından da söz edilir. Askerler rüyalarında bile ölümle yüz yüzedir. Zamostye adlı bölgeye kızıl askerler tarafından yapılan saldırının anlatıldığı “Zamostye” adlı yapıtta anlatıcının cepheyleken gördüğü bir rüya okura şöyle aktarır:

“İsa – dedi – ölmüş kulunun ruhunu al.” O göz kapaklarımın üzerine zedelenmiş iki beşlik koydu ve açık ağzımı otla kapattı. Acı iniltilerimi ve kenetlenmiş çenemi zor tutuyordum. Bozuk paraların altında göz bebeklerim yavaş yavaş oynuyordu, ellerimi bir türlü açamıyordum... Sonun da uyandım.”¹⁸⁹

¹⁸⁸ Babel, **a.g.e.**, s. 70.

¹⁸⁹ Babel, **a.g.e.**, s. 110.

Yazar öyküleri içerisinde rüyasında bile öldüğünü gören askerleri anlattığı gibi, silâh seslerinden uyuyamayan askerlerden de söz eder. Öyküler içerisinde cümle aralarına sıkıştırılarak aktarılan bu durum yazarın cephede kaleme aldığı günlüklerde de dikkat çeker.

“Endişe içinde, bir iki saat uyudum...”(06.06.1920 Rovno)¹⁹⁰

“Uyumak istiyorum, ama başaramıyorum”(04.08.1920)¹⁹¹

Görüldüğü gibi yazar cephede tuttuğu notlarla üzerlerindeki psikolojik baskı nedeniyle uyuyamadığını söyleyerek ruh halini okuruna yansıtmak ister. Bu da insan trajedilerinin en açık örneğidir.

Savaş sırasında neredeyse her asker ölüm düşüncesinden bıkkınlık duyar hale gelir. Savaşın ölüm demek olduğunun farkındadırlar. Savaşırken başlarının üzerinden geçen mermiler ölümün soğuk nefesini yüreklerinde hissettirir. Yazar bir saldırı sırasında olanları ve askerlerin cephedeki durumlarını anlattığı “Savaş Sonrası” adlı eserinde, askerlerin ölüm korkusundan duydukları rahatsız edici ruh halini kelimelere şu şekilde döker:

“... Ölümün o boğucu yakınlığını hissedince ansızın midem bulandı...”¹⁹²

Ölümden mide bulandıracak kadar iğrenen bu askerler savaş içerisinde ölümün kaçınılmaz son olduğunun da bilincindedirler. Yazar, bu savaş öyküleri arasına ölmüş ermişlerin mezar taşlarını dile getirdiği “Kozin’deki Mezarlık” (Кладбище в Козине, 1923) adlı eserini de âdeta ölümün acı yüzünü bir kere daha göstermek için kaleme almış gibidir. Bu

¹⁹⁰ Babel, **a.g.e.**, Tom I., s. 366.

¹⁹¹ Babel, **a.g.e.**, s. 401.

¹⁹² Babel, **a.g.e.**, Tom II., s. 123.

öyküde azizlerin hatta Prenslerin bile ölümün pençesinden kurtulamadıkları aktarılır. Onlardan geriye kalan sadece mezar taşlarıdır.

“Ananiya’nın oğlu Azrail, Yegova’nın elçisi.

Azrail oğlu İliya, unutulmuşlukla tek başına çabalayan beyin.

İliya’nın oğlu Volf, on dokuzuncu baharında Tora Prensini şerrine uğradı.

...

Ey ölüm, ey doymazların doymazı, ey aç gözlü hırsız neden bir kez olsun korumadın bizleri.”¹⁹³

Bu öyküde ölümün ne sınıf, ne rütbe, ne de güç tanımadığı açık bir şekilde ortaya konur. Yukarıda alıntıladığımız mezar taşlarında dile getirilen kişiler azizlerdir, ancak ölüm onların bile yakasını bırakmaz. Son cümlede vurgulandığı gibi bir kere olsun kimseye tolerans göstermez.

Savaş yılları göz önünde bulundurulunca bu kişiler mezarları olduğu için bile şanslı sayılır. Savaş meydanları yatacak bir mezarı olmadan, ortalık yerde duran cesetlerle doludur. Öykülerin çoğunda bu durum cümle aralarında vurgulanır. Bu duruma örnek vermek gerekirse, askerden kaçmak için sağır numarası yapan bir fahrî papaz yardımcısının anlatıldığı “İki İvan” adlı eserdeki şu cümleler yerinde olacaktır:

“... Eğerimi düzeltip, bir kır yoluna doğru yol aldım, yolda bir yerlerde çişim geldi ve durdum. Pantolonumu indirip, çişimi yapmaya başlayınca elime bir şeylerin sıçradığını fark ettim. Küçük lâmbamı yakıp, yere baktım. Yerde bir Polonyalıının cesedi duruyordu...”¹⁹⁴

Bu öykülerde yukarıda da alıntılarla açıkladığımız gibi ölüm varlığını neredeyse her cümlede hissettirirken, ölümün insan trajedisi üzerinde etkileri

¹⁹³ Babel, a.g.e., s. 60.

¹⁹⁴ Babel, a.g.e., s. 98.

de ortaya açıkça konur. Babel bu öykülerde insanların trajedilerine de derinlemesine iner. Her ölümün ardından etrafındaki insanların yaşadıkları acılar ve ruh hallerindeki değişiklikler yazar tarafından ustaca kaleme alınır. Hiçbir kahraman yakınında gerçekleşen ölüme soğukkanlılıkla yaklaşamaz. Askerlerin savaş sırasında üzerlerinde yeterince baskı varken, değer verdikleri varlıkları kaybetmesi, onlar için tarifi mümkün olmayan ağır bir yıkım olur.

“Prişepa” (1923) adlı öykü bu durumun en net örneğidir. Kızıl bir asker olan Prişepa Beyazlara esir düşer. Bir yıl sonra Beyazlardan kaçmayı başarır. Ancak bu olayı içeren Beyazlar, Prişepa’nın bütün ailesini öldürür ve köylülerde Beyazlar tarafından saldırıya uğrayan aileye hiç yardım etmeden, bütün yaşananları fırsat bilip evlerini yağmalar. Ailesinin ölümüyle çılgına dönen Prişepa, da köyüne gidip her yeri alt üst eder. Anlatıcı Prişepa’nın yaptıklarını eserde şöyle anlatır:

“...Girdiği yerlerde anasına ait bir mal, babasına ait bir pipo bulursa yaşlı kadınları acımasızca şişliyor, köpekleri kuyu başına asıyormuş, ikonaları parçalıyormuş...”¹⁹⁵

Prişepa’yı bu hale getiren ölüm acısından başka ne olabilir ki? İşte ölümün getirdiği acı insanı böyle bir trajediye sürükleyebilir. Ailesinin ölümüyle çılgına dönen Prişepa ölümün verdiği acıyla gözünü kırpmadan karşısına çıkan her şeyi yok etmeye başlar. Yazar bu öyküsüyle ölümün getirdiği acının insan üzerinde ki etkisini açıkça gözler önüne sermiş olur.

Bu öyküler içerisinde Prişepa’ya benzer bir başka örnekte yukarıda kısaca değindiğimiz “Afonko Bida”da atının ölümüyle çılgına dönüp ortadan kaybolan Afonka’nın köylülere yaptıklarıdır. Afonka Bida atı savaş sırasında yaralanıp ölünce kendini dağlara atar. Orman girişlerinde pusuya yatıp,

¹⁹⁵ Babel, **a.g.e.**, s. 61.

yoldan geçen Polonyalıların atlarını ellerinden alır, ormanlarda köylülerin sakladığı atları arayıp, köylüleri ordudan at saklamak suçuyla öldürür. Bütün bunları ise kendine ölen atı Stepan gibi iyi bir at bulmak için yapar. Öyküde Afonka Bida'nın atının ölümünden sonra yaptıkları şöyle aktarılır:

*“Başka birliklerden, bizden çok uzaklarda Afonka'ya rastlayanlar olmuş. Afonka ya yatmış bir Polonya atısının geçmesini bekliyor ya da ormanda at saklayan köylülerinin sakladıkları atları arıyormuş, köyleri ateşe veriyor ve Polonyalı çiftlik kâhyalarını mal gizlemekle suçlayıp vuruyormuş...”*¹⁹⁶

Afonka Bida'nın atını bir Polonyalı askerin kurşunu öldürür. Polonyalıların üzerlerine bu kadar gitmesinin nedeni de budur. Yukarıda alıntıladığımız bir paragraflık bu bölüm, Afonka Bida'nın yaşadığı trajediyi açıkça gözler önüne serer. Afonka Bida'ya bütün bu çılgınlıkları yaptıran atının ölümünün verdiği acıdır. Tıpkı “Dininden Ayrılan” adlı yapıtın kahramanının atı Ston'un ölümünden sonra kendini kaybedip, intihar etmesi gibi. Afonka Bida ile aralarında tek bir fark vardır. Biri acısından öldürmeyi seçerken diğeri ölmeyi seçmiştir.

Bu eserlerde Babel ölüm acısının, insanı soktuğu trajediyi mükemmel bir şekilde gösterir. Ancak bu öykülerde temelinde ölümün sebep olmadığı insan trajedilerine de rastlamak mümkündür. Askerlerin savaş sırasında konakladığı bölgelerde yerleştirildikleri evlerdeki, insanların trajedisi de öykülerde dikkat çeker. Babel'in “Beresteçko” adlı öyküsünde konakladığı evin sahibesini okura şu şekilde tanıtmaması bu durumun güzel örneklerinden biri sayılabilir:

¹⁹⁶ Babel, **a.g.e.**, s. 84

“...Dulluğun tüm acılarının ete kemiğe büründüğü, kızıl saçlı bir kadının evine demir atmak kısmet olmuştu bana...”¹⁹⁷

Bu öykünün yanı sıra diğer öykülerde de askerlerin savaş sırasında konakladıkları ev sahip veya sahibelerinin acı kaderleri de birçok eserde vurgulanır. Yazar bu trajedileri, o dönemlerde ki Rus insanının acı kaderini göstermek için özellikle kaleme alır. Rus insanı savaş yıllarında ölümle karşılaşmasa bile en az ölüm kadar acı olan açlık ve soğukla da cebelleşmek zorunda kalmıştır. Bu durumda psikolojilerini derinden etkiler.

Babel Savaş sırasında tanıştığı insanların trajedilerini bu öykülerinde kaleme alır. Yazarın “İsa Saşka” (Сашка Христос, 1924) adlı öyküsü bu düşüncemizin en açık örneğidir. Bu eserde savaştan hiç söz edilmez. Yazar, cephede tanıştığı Saşka’nın acı hayat hikâyesini kaleme alır. Saşka neredeyse çocuk yaşta, yaşlı bir hayat kadınıyla beraber olduğu için tedavisi olmayan cinsel bir hastalığa yakalanır ve bu hastalık yüzünden birçok sıkıntı çeker. Hastalığı nedeniyle hiçbir kadınla beraber olmaması gerekmektedir. Eğer bir kadınla beraber olursa o kadının bir daha iyileşme imkânı yoktur. Saşka ise bu durumdan rahatsız olmaz. Onun için kadınlar önemli değildir. O çocukluğundan beri azizler gibi çoban olmayı arzular ve bunu başarmak içinde çok mücadele verir. Çoban olabilmek için üvey babasının onayını alması gerekir. Bu arzusuna ulaşmak içinde öz annesini bile hiçe sayar. Saşka, bu cinsel hastalığa üvey babasıyla beraber şehirde yakalanmıştır, köye döndüklerinde ise, üvey babasına, kendisine çoban olması için izin vermesini söyler, ancak adam izin vermez bunun üzerine annesine hastalıklarını söylemekle tehdit eder. Üvey babası da annesinin bir daha kendisiyle beraber olmamasından korkarak bu teklifi kabul eder. Saşka da en sonunda, özendiği azizler gibi çoban olur, ancak bu arzusu için annesinin sağlıklı ve diri vücudunu heba eder. Buda Saşka’nın hayatının sonuna kadar acı duymasına yol açar.

¹⁹⁷ Babel, a.g.e., s. 69

Yazarın son dönem öykülerinden “Yaşlılar Evinin Sonu” adlı eserinde de insan trajedileri dikkat çeker. Yazarın “Düşkünler Evinin Sonu” adlı eserinde “İsa Saşka”da olduğu gibi ölüm temasını işlemez, ancak bu öyküde; bakıma muhtaç olan ihtiyarların barınması için Odessa’da kurulmuş bir düşkünler evinin yeni rejimin ilerlemesiyle beraber yok oluşu ve bu evde yaşayan insanların, değişen şartlar nedeniyle ortaya çıkan yaşam trajedileri aktarılır. Anlatıcı öyküsüne bu düşkünler evinin nasıl ve nereye kurulduğunu anlatarak başlar:

“... Kumaş tüccarı Kofman karısı İsabella’nın anısına, mezarlığın bitimine bir düşkünler evi kurdu. Bu evin mezarlığa yakınlığı kafe Fankoni’de birçok alaya sebep oldu. Ama sonunda Kofman’ın en doğruyu yaptığı ortaya çıktı. Devrimden sonra mezarlığın yanında yaşayan yaşlı erkek ve kadınlar mezar kazma, dua okuma ve ölü yıkama işine yöneldiler. Fakir insanlara siyah örtülü, gümüş püsküllü meşe tabut kiralama işine de giriştiler.”¹⁹⁸

İhtiyarların yaşamı o dönemlerde birçok insana göre çok rahat geçer. Yaptıkları işle çok para kazanır ve iyi yemekler yerler. O yaştaki insanların ihtiyacı olan sadece karınlarını doyurup, sıcak bir yerde uyumaktır. Öyküde ev sakinlerinden olan Ar’ye Leyb’in huzur evine çiçek aşısı yapmaya gelen hemşireye söyledikleri bu durumun en açık örneğidir:

“...Bizim amacımız yaşayacağımız sürenin sonuna kadar yaşamak ve son anımızda kendimize eziyet ettirmemekten ibarettir...”¹⁹⁹

Bu cümlede Ar’ye Leyb’in söyledikleri aslına bakılırsa Babel’in öykülerinde söz ettiği bütün yaşlı tiplerinin ortak fikridir. Örneğin “Yaşlı Şloyme” adlı ilk öyküsünde yazarın kaleme aldığı Şloyme’nin de hayattan tek beklentisi, Ar’ye Leyb ile aynıdır. O dönem Rusya’sında bir ihtiyarın

¹⁹⁸ Babel, a.g.e., s. 193.

¹⁹⁹ Babel, a.g.e., s. 196.

arzuladığı en rahat ihtiyarlık; sıcak bir yerde ve karnı tok bir şekilde yaşayıp gitmektir.

Düşkünler evinde rahat bir yaşam süren ihtiyarlar, Alman mahallesinde çıkan bir isyanla mutlu günlerini geride bırakır. Huzur evi sakinlerinin rahat etmesi için elinden gelen her şeyi yapan Garnizon başkanı Gerş Lugobiy bu isyanda öldürülür ve yerine tümen komutanı Len'ka Broytman geçer. Artık düşkünler evinin sakinleri geçimlerini sağlayacak malzemeyi bulamaz hale gelir. Anlatıcı düşkünler evindeki değişimi şöyle aktarır:

“Evde gelir azalmıştı. Şimdi yiyecekleri içinde balık kılçıkları yüzen mavi bir suydu. İkinci olarak ise içinde yağ bulunmayan arpa lâpasıydı.”²⁰⁰

Yaşlıların bu evde artık iyice rahatı kaçmaya başlar. Bir gün yaşlılara eskiden olduğu gibi iyi yemekler getirilir. Akşam ise Sosyal Güvenlik Teşkilâtı tarafından tiyatroya bile götürülürler. Ertesi sabah ise herkesten erken kalkan Ar'ye Leyb duvarda yaşlılar evinin onarım için kapatılacağını bildiren ilânı görür. Böylelikle yaşlılar evden çıkartılıp onarım işlerine yardım etmek için çalışmaya mecbur bırakılır. Yazar öyküsünü yaşlıların onarım çalışmaları sırasında ki hallerini okura şöyle tasvir ederek bitirir:

“İri at onu ve mezarlık müdürünü çekip kente götürdü. Yolda düşkünler evinden kovulan yaşlı kadın ve erkeklerle karşılaştılar. Sessizce, yüklerinin altında iki büklüm topallayarak ağır ağır yürüyorlardı. Kızıl askerler onları sıraya sokuyordu. Felçlilerin tekerlekli sandalyeleri gıcırdıyordu. Eski ilâhîcilerin, düğünlerde soytarılık yapanların ve sünnet düğünlerinde aşçılık yapanların göğüslerinden gelen astımlı solukları ve hırıltıları yayılıyordu.”²⁰¹

Bu bitiş cümleleriyle yazar sıradan bir düşkünler evinde kalan ihtiyarların acı kaderini aktarır. Yeni rejimle beraber o dönemler Rusya'da

²⁰⁰ Babel, a.g.e., s. 194.

²⁰¹ Babel, a.g.e., s. 200.

birçok insanın başına geldiği gibi düzenleri bozulmuş ve rahatları kaçmıştır. İki büklüm olmuş bedenleri kızıl askerlerin denetimi altında çalışmaya mecbur bırakılır.

Babel'in eserlerinde birçok konunun ve temanın önünde tutulan insan trajedileri ve ölüm teması yukarıda da vurguladığımız şekilde, hemen hemen bütün eserlerinde farklı açılardan gözler önüne serilir. Yazarın her eserinde bu konuların bulunması dikkatte değer, ancak biz bu bölüm içerisinde, bu konuların yazar tarafından en net şekilde ortaya konduğu öyküleri üzerinde durduk. Bu eserler aracılığıyla da farklı farklı ölüm şekillerine ve ölümün ardından ortaya çıkan trajedilere ve bazı eserlerde ise ölümle hiç bağlantısı olmayan trajedilerle karşılaştık. Babel, bu öykülerinde bazen bir insanın ölümünden, bazen bir hayvanın ölümünden ve bazen de bir tarihin ölümünden söz ederken, bu ölümlerin bireyler üzerinde sebep olduğu trajedileri de gözler önüne serer. Yazar için ölüm ve insan trajedileri yaşamın vazgeçilmez malzemeleridir. Eserlerini kaleme alırken yarattığı kahramanların acı yaşamlarından da eserlerde en az eserin konusu kadar ayrıntılı bir şekilde söz etmesinin de nedeni budur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. İSAAK E. BABEL'İN ÖYKÜLERİNDEKİ KADIN VE ERKEK KAHRAMANLAR

Babel'in öykü sanatını incelerken göz ardı edemeyeceğimiz bir diğer unsur ise yazarın kahramanlarıdır. Sanatçı için kahramanı ve bu kahramanın renkli kişiliği eserin konusundan daha fazla önem taşır. Tezimizin birçok yerinde vurguladığımız gibi insana hayran olan yazar için bu kaçınılmaz bir tutumdur. Babel'in kahramanları içinden geldikleri toplumda sık sık karşılaşılan kişilerdir. Her çevreden, her sınıftan insan bu karakterlerin arasındadır. Sanatçı bu kahramanlarını aktarırken, onların karakterleriyle okuruna çok renkli bir sunumda bulunur. Eserler incelendiğinde de bu tutum açıkça ortaya çıkar.

Bu bölümde Babel'in kahramanlarını daha iyi gözler önüne serebilmek adına üç ana başlık oluşturduk. Bu başlıklardan ilkinde kadın kahramanlar, ikincisinde erkek kahramanlar ve üçüncü olarak da erkek kahramanlardan ayrı olarak "Odessa Öyküleri"nde kaleme alınan erkek kahramanları yani gangsterleri ayrı ayrı ele alacağız. Erkek kahramanları iki başlığa ayırmamızda ki en önemli neden Babel'in yarattığı gangsterlere karşı duyduğu sevgi ve özendir. Hemen hemen her kahramanına bir dostu, sevgilisi, akrabası v.s. gibi samimî ve hassas davranan yazar için gangsterler biraz daha ağır basar. Bu gangsterlerin bir diğer özelliği ise sanatçıyı edebiyat sahnesinde zirveye çıkartmalarıdır. Aşağıdaki incelemelerimiz sırasında bu kahramanları daha net bir şekilde ortaya koymayı amaçlıyoruz.

4.1. KADIN KAHRAMANLAR:

Babel'in biyografisi göz önünde bulundurulduğunda yaşamında özel bir yere sahip olan kadın ögesinin öykülerinde de ön plâna çıkması şaşırtıcı bir

durum olarak değerlendirilmez. Sanatçının en büyük zaafı olarak değerlendirilebilecek kadın tutkusu eserlerinde de etkin durumdadır. Öykülerinin geneline bakıldığında sıradan kadın tiplerini dikkat çeker. Babel'in kadın kahramanları basit düşünen ve sıradan bir yaşam süren kadınlardır. Yazar neredeyse her çevreden kadını kendine kahraman olarak seçer. Okurunun karşısına kadın kahraman olarak bazen bir hizmetçiyi, bazen bir hayat kadını, bazen bir hemşireyi, bazen edebiyat düşkünü zengin bir kadını ve bazen de sıradan bir köylüyü çıkarır. Sanatçı için kahramanı olarak seçtiği kadın tipinin felsefî yönleri önemli değildir. Onun için sadece kadın olması ve kadınsal duygularının ağır basması yeterlidir.

Babel öykülerinde kaleme aldığı kadın kahramanlarına, erkek kahramanlarına göre daha toleranslı ve koruyucu davranır. Bir fahişenin müşterisiyle yaptığı pazarlığı kaleme alırken bile okurun gözünde bu sıradan kadını öyle bir aktarır ki, okur onu sorgulamaya kalkmaz. Bu tutum Babel'in kadın kahramanına karşı takındığı, karakteristik sayılan koruyucu yaklaşımından kaynaklanır, kahramanlar ne kadar hata yaparlarsa yapsınlar, eserin sonunda bir şekilde yazar tarafından temize çıkartılır.

Babel'in öykülerinde kaleme aldığı kadın kahramanları genel olarak değerlendirirsek karşımıza üç ana model çıkar. Bu genellemelerden ilki anne konumundaki kadın kahramanlar, ikincisi erkeklerin yaşamları üzerinde etkili kadınlar, üçüncüsü ise hayat kadınlarıdır.

Sanatçının anne konumundaki kadın kahramanları; "Çocukluğum. Büyükanneimin Yanında", "Anne, Rimma ve Alla", "Bir Çimdikte", "Şabos-Nahamu" (1918), "Bir Kadın Hakkında Öykü" (Сказка про бабу, 1923), "Baba" (Отец, 1924), "Lyubka Kazak" (1924) ve "Karl Yankel" (1931)) adlı öykülerde karşımıza çıkar. Yazar bu eserlerinde anne konumundaki kadın kahramanlarını neredeyse her öyküsünde farklı özellikleriyle gözler önüne serer. "Anne, Rimma ve Alla" ve "Bir Çimdikte" adlı öykülerinde iki kızı olan ve kızlarını korumak için uğraşan, "Bir Kadın Hakkında Öykü"de çocuk

arzusu duyan, “Lyubka Kazak”ta çocuğunu koruyup kollamayan ve “Çocukluğum. Büyükanneimin Yanında”, “Baba” ve “Karl Yankel” adlı öykülerde ise torunları için çabalayan kadın kahramanlar kaleme alınır.

Anne konumundaki kadın kahramanları iki kızı olan ve kızlarını korumak için uğraşan bir annenin yaşadıklarının anlatıldığı “Anne, Rimma ve Alla” ve bu esere benzerliğiyle dikkat çeken “Bir Çimdikte” adlı öykülerden başlayarak inceleyeceğiz. Bu iki öyküde de neredeyse aynı durumda olan, ancak farklı şekillerde kızlarını korumaya çalışan iki anne karakteri kaleme alınır. “Anne, Rimma ve Alla” adlı öyküde kocası evinden uzakta olan Varvara Stepanovna’nın maddî sıkıntılar nedeniyle evinin iki odasını kiraya vermesi ve büyük kızının da bu kiracılardan biriyle birlikte olduğunu duyunca kızını bu adamdan vazgeçirme mücadelesi aktarılırken, “Bir Çimdik” adlı öyküde Fanni Osipovna Kebçik adlı bir annenin büyük kızı Marusa’yı ziyarete kimlerin geldiğini öğrenmek ve kızını korumak için komşusundan evindeki banyo penceresine çıkarak, kızının odasını gizlice izlemesini istemesi ve bu işin karşılığı olarak ta kendisine para verip rot gencilik yaptırmaması kaleme alınır.

Bu öykülerden “Anne, Rimma ve Alla”da neredeyse kızlarıyla arasındaki bütün sevgi bağları kopmuş bir anne kaleme alınır. Eserde anne ve kızları arasındaki tartışmalara uzun uzun yer verilir:

— Anne seninle konuşmak istiyorum. Her şey parayla olmuyor. Her şeyin başı huzurdur. Ben senle daha fazla yaşamayı başaramıyorum. Bana özgürlüğümü ver. Diye sert bir şekilde söyledi Rimma

— Lütfen, dün olanlardan dolayı mı bu? Dedi sakince Varvara Stepanovna, parlayan gözlerini Rimma’ya dikerek.

— Hayır, dün olanlardan değil. Burada benim nefesim kesiliyor.

(...)

— Anne, ne yapacağımı sana sormayacağım, diye ciyak ciyak bağırdı Rimma, Ne yapacağımı sana sormayacağım. Bana özgürlüğümü ver.

— *Lütfen, artık seni durduramıyorum, diye bir kere daha tekrarladı Varvara Stepanovna.*

— *Bana pasaportumu ver.*

— *Pasaportunu vermem.*²⁰²

Öykü bu tarz tartışmalarla devam eder. Varvara Stepanovna iyice bunalmıştır. Kızlarını korumak için uğraşırken, kızlarını kendine düşman etmiştir. Ancak kesinlikle suçlu o değildir. Babası uzakta olan iki genç kızı tek başına büyütmek çok zor bir iştir. Bu nedenle en son çare olarak Kamçatka'da Mahkeme üyesi olan kocasına bir mektup yazar:

*"... Kızlar artık daha fazla özgürlük istiyorlar. Mutlaka başlarında bağırıp çağıran bir baba lâzımdır. Benim yaptığım hiçbir şeye güvenmiyorlar. Bana öyle geliyor ki senin Kamçatka'da olman bir hata..."*²⁰³

Eser bu mektup ile son bulur. Varvara Stepanovna başlarında babaları olmadan iki genç kızı yetiştirmeye ve korumaya çalışan çok yalnız ve mutsuz bir kadındır. Bir türlü kızlarıyla iletişim kurmayı başaramaz. Babel çizdiği bu kadın kahramanıyla aile içerisindeki kopukluğu ve kuşak farklılıklarını bu şekilde gözler önüne serer. Ancak yazar bunu çok sıradan bir olaymış gibi öykü içerisinde kaleme alır. Sonuçta o bir annedir ve kızlarını korumak için elinden gelen her şeyi yapması gerekir.

Babel "Bir Çimdik" adlı öyküsünde ise "Anne, Rimma ve Alla'da kaleme aldığı anne karakterinden farklı bir anne modeli işler. Bu eserde karşımıza çıkan anne Fani Osipovna Kebçik diğer eserin kahramanı Varvara Stepanovna'dan daha farklı bir şekilde kızlarını koruma yolunu seçer. Bu iki anne karakteri aynı durumda farklı şekillerde kaleme alınarak, birbiriniz zıttı ilişkiler aktarılır. Öyküde Bayan Kepçik'in büyük kızının odasını komşusuna gizlice izleterek kızını kontrol eder. Yaptığı gizli kontrolün ortaya çıkmasıyla

²⁰² Babel, **a.g.e.**, Tom I., s. 51.

²⁰³ Babel, **a.g.e.**, s. 55.

da bu iki anne karakteri arasındaki fark ortaya çıkar. Varvara Stepanovna'nın kızları başlarına gelen her kötü olaydan annelerini suçlarken, Bayan Kepçik kızının odasını izlettiği ve suçlu olduğu halde kızlarıyla arasında hiç tartışma çıkmadan olay kapanır. Yazar neredeyse aynı iki konuyu farklı açılardan bu şekilde ele alır.

Babel eserlerinde yukarıda incelediğimiz gibi çocuklarını korumak için ne pasına olursa olsun mücadele veren annelerden söz ettiği gibi çocuklarına değer vermeyen anneleri de kahraman olarak seçer. Bu tarz kadın kahramanlara verilecek en iyi örnekte “Lyubka Kazak” adlı öykünün kadın kahramanı olacaktır. Âdeta erkekleşmiş, işten başka bir şey düşünmeyen, zamanının çoğunu iş adamlarıyla geçiren, zengin han ve taş ocağı sahibi Lyubka Kazak'ın hanına simsar Tsudeçkis'in nasıl kâhya olduğunun anlatıldığı “Lyubka Kazak”ta karşımıza kadın kahraman olarak Lyubka Kazak çıkar. Öykü Lyubka Kazak'ın tanıtımıyla şu şekilde başlar:

“Moldavanka’da, Dal’nistkaya ve Balkovskaya sokaklarının köşesinde Lyubka Şneyveis’in evi vardı. Bu ev içerisinde bir meyhane, bir han, bir yulafçı dükkânı ve yüzlerce çift Kryukovski ve Nikolayevski güvercini bulunan bir güvercinlik bulunurdu. Bunların yanı sıra kırk altı numaralı Odessa Taş Ocağı da Lyubka Şneyveis’a aitti. Bunlar içerisinde bir tek güvercinlik bekçi Yevzel’e aitti...”²⁰⁴

Zengin Lyubka Kazak sürekli iş peşinde koştuğu için emzikli oğlu Davitka'yla ilgilenecek vakit bulamaz, oğlu da başka adamların himayesi altında, annesini bekler durur. Lyubka Kazak'ın hanına borcu olduğu için patron gelene kadar bir odaya kilitlenerek, bekleyen Tsudeçkis'in ve hanın hem aşçı ve hem de muhabbet tellâli olan Pesya- Mindl'in ağzından yazar, bir anne olarak Lyubka'nın çocuğuna değer vermemesini eleştirir. Tsudeçkis kilitli odadan dışarı bakarken Davitka'yı uyutmaya çalışan Pesya-Mindl'i görür

²⁰⁴ Babel, a.g.e., Tom I., s. 147.

ve ona çocuğa meme vermesini söyleyip aşağılar. Pesya-Mindl'da Tsudeçkis'e şöyle cevap verir:

“... Görmüyor musun kocaman oğlan oldu, sadece annesinin sütünü istiyor. Annesi desen, eski taş ocaklarında dönüp duruyor. “Ayı” tavernasında Yahudilerle çay içiyor, limandan kaçak eşya alıyor ve oğlunu geçen sene yağan kar kadar düşünüyor.”²⁰⁵

Pesya-Mindl'in bu eleştirisinin yanı sıra Tsudeçkis'in de ağzından da Lyubka Kazak'ın anneliğine de sert bir eleştiri getirilir:

“Aç gözlü Lyubka, her şey senin olsun istiyorsun, sen dünyayı etrafına çekmeye çalışırken, oğlun da üzerindeki kırıntıları toplamak için masanın örtüsünü çekiyor. İlk buğday hasadı ve ilk dönem üzümünü hep sen istersin, beyaz ekmekleri güneşin en sıcak olduğu yerde pişirmeyi istersin, ama küçük oğlun sütsüzlükten sönmek üzere olan bir yıldız benziyor...”²⁰⁶

Lyubka'nın göğüslerinde de çalışmanın yorgunluğuyla oğluna verebilecek sütü kalmaz. Ancak oğlunu süttten kesecek vakti de yoktur. Çocuk bu nedenle çok huzursuzdur. Bu işte Tsudeçkis'e kalmıştır. Çocuğun yaşadığı süre içerisinde sürekli başkaları tarafından büyütülmesi, süttten bile başkaları tarafından kesilmesi yazarın Lyubka'nın anneliğine yaptığı sert bir eleştiridir.

Yazar, Lyubka Kazak karakteriyle evlâdına değer vermeyen, sadece iş düşünen bir kadın portresi çizer. Lyubka için oğlu, bir şişe kaçak votka kadar bile değerli değildir. Bu öykünün başından sonuna kadar çocuğunun kıymetini bilmeyen bir anne aktarılırken, “Bir Kadın Hakkında Öykü”de çocuk özlemi çeken bir kadının, anne olabilmek için yaptıkları kaleme alınır. Bu öykünün kahramanı Kseniya kocasını üç yıl önce savaşta kaybetmiştir. Tek

²⁰⁵ Babel, a.g.e., s. 148.

²⁰⁶ Babel, a.g.e., s. 149.

başına zengin bir adamın yanında hizmetçilik yapar. Köyün ebesinin de aklını çelmesiyle anne olmaya karar verir ve yıllardır namuslu bir şekilde sürdürdüğü yaşamını, sırf çocuk sahibi olabilmek için sonlandırır. Bunu fark eden patronu da Kseniya'yı işten çıkartır. Lyubka Kazak her şeye sahipken çocuğuyla ilgilenmezken, Kseniya sahip olduğu her şeyi kaybetmek pahasına çocuk sahibi olmayı göze alır. Yukarıda değindiğimiz gibi Babel'in bir birine zıt yarattığı kahramanlardan biride Lyubka Kazak ve Kseniya'dır.

Sanatçının öyküleri arasında anne konumunda kadın kahramanlar arasına dâhil edebileceğimiz bir diğer kadın kahramanları da büyükannelerdir. Yazarın "Çocukluğum. Büyükannemin Yanında", "Baba" ve "Karl Yankel" adlı öykülerde karşımıza torunları için bir şeyler yapmaya çalışan bu kadın kahramanlar çıkar.

"Çocukluğum. Büyükannemin Yanında" da Babel kadın kahraman olarak kendi büyükannesini sunar. Bu öyküsünde sanatçı büyükannesinde geçirmek zorunda olduğu bir hafta sonunu ve orada çalışması gereken dersleri kaleme alır. Yazar için hafta sonunu büyükannesiyile geçirmek çok can sıkıcı bir olaydır ve öykü içerisinde bu durumda sık sık vurgulanır. Sanatçının büyükannesi çok sert, otoriter ve eski kurallara bağlı bir kadındır. Büyükannenin bu özelliklerinin temelini oluşturan; farklı bir dine mensup olduğu için yaşamaya mecbur bırakıldığı acılar ve kocasının başına gelenler öykü ilerledikçe açıklanır.

Babel bir kadın kahraman olarak büyükannesine objektif davranmaz. Büyükannesinin eski zaman öykülerini anlatmayı ne kadar sevdiğini ve bu öyküleri anlatırken geçmişe ne kadar özlem duyduğunu söyleyerek; bu kadının yeni düzenden memnun olmadığını, hizmetçisini iyi iş yapmadığı gerekçesiyle azarlayışını eser içerisinde aktararak da ne kadar aksi bir ihtiyar olduğunu vurgular. Büyükannesi yazara sıkıntı veren bu yönlerinin yanı sıra, torununun geleceğini korumak içinde elinden gelen her şeyi yapan bir kadın kahramandır. Torununun hayatta başarılı olması onun tek temennisidir. Hafta

sonu yatıya gelen torununun rahat ders çalışabilmesi için, evinde en uygun ortamı oluşturması bu durumun en büyük destekçisidir.

“... Defteri yaydım, gayretle problemleri çözmeye başladım. Büyükanmem – tanrı korusun - çalışmamı bölmezdi. Çalışmama gösterdiği dikkat ve saygı nedeniyle, ifadesiz bir yüz takınırdı... Bir başkasına, sürekli izleyen ve bir an olsun uzaklaşmayan bu bakışlar çok ağır gelirdi, ama ben alışmıştım.

Sonra büyükanmem beni dinlemeye başladı. Doğruyu söylemek gerekirse Rusçası felâketti; Rusçayı, Lehçe ve İbranîceyle karıştırarak sözcükleri, kelimeleri kendine özgü bir yöntemle alt üst ediyordu. Elbette Rusça öğrenim görmemişti ve kitabı ters tutuyordu. Ama bu, dersi ona baştan sona anlatmama engel olmuyordu.”²⁰⁷

Bir büyükanne olarak en büyük arzusu, torununun geleceğini kurtarmak için iyi bir eğitim almasıdır. Öyküde de yazar büyükannesinin ağzından bu durumu vurgular:

“Oku – dedi anîden gücünü toplayarak, - oku ki her şeyi, zenginliği ve ünü elde edesin. Her şeyi bilmek zorundasın. Herkes ayağına kapanıp önünde eğilecektir. Herkes seni kıskanmalı. İnsanlara inanma. Onlara parayı verme, yüreğini de!”²⁰⁸

İşte onu torunu üzerinde otoriteye iten bu tümceler, aynı zamanda kadının yaşama bakış açısını ve kırılganlığını bir kere daha açıklar. Ayrıca bu tümceler aracılığıyla yaşlı kadının çok önceden insanlara güvenini kaybettiği özetlenir.

²⁰⁷ Babel, **a.g.e.**, s. 39.

²⁰⁸ Babel, **a.g.e.**, s. 41.

Babel'in öyküleri içerisinde kaleme aldığı bir diğer büyükanne de Yahudi inançlarına göre torununu sünnet ettirmek için kaçıran ve bu nedenle mahkemeye verilen, inançlarına sıkı sıkıya bağlı bir Yahudi kadının mahkemede yargılanmasının anlatıldığı "Karl Yankel" adlı öyküde okurun karşısına çıkar. Bu öykünün kahramanının üç oğlu ve bir kızı vardır. Üç oğlunun ümit verici yaşamları olmaması nedeniyle inançlarına sıkı sıkıya bağlı Bayan Brutman'a torun verecek bir tek kızı vardır. Bu yaşlı kadının hayatta tek arzusu, hasidik inanca bağlı torunlar yetiştirmektir. Ancak kızı partiye bağlı bir adamla evlenince, bütün hayalleri yıkılır. Kızı ve damadının yetiştireceği çocuğun inançsız olacağından emindir, bu da ona çok ağır gelir. Torunu da kendi çocukları gibi inançsız büyüyecektir. Bu korkuyla damadının şehir dışında olmasından yararlanıp torununu kaçıır. Yahudi inançlarına göre sünnet ettirir. Bu durumu fark eden damadı ise kayın validesini mahkemeye verir. Öyküde kısaca bu mahkemede yaşananlar aktarılır. İnançlarını torununa aşılama için çabalayan bu büyükanne hâkim önüne çıkartılır. Yazarın öyküsü içerisinde kaleme aldığı, yargılanan bu kadın hakkında kızının hâkime yaptığı şu savunma düşüncemizi destekler:

"Görüldüğü gibi annem çok dindardır. Kendi çocukları inançsız olduğu için çok acı çekti, torunun da bir Yahudi olarak büyümeyeceği gerçeği onu iyice sarstı. Annemin içinde büyüdüğü çevreyi göz önünde bulundurun..."²⁰⁹

Bu tümcelerden de görüldüğü gibi dolaylıda olsa rejim değişikliğine işaret ediliyor. Eski kuşak bu duruma karşı. Bu düşünceyle yazarın diğer bir öyküsü "Yaşlı Şloyme"yi incelerken de karşılaşıyoruz.

Eserlerde kaleme alınan başka bir büyükanne karakteri de "Baba" adlı öyküde karşımıza çıkar. Doğum sırasında kızı ölünce torunu hiç sevmediği damadına bırakmak istemeyip, küçük kızı kasabadan alıp, kendisiyle küçük bir köyde yaşamaya mecbur eden, Basya'nın büyükannesidir. Bu kadın

²⁰⁹ Babel, a.g.e., s. 167-168.

karakter Basya'nın yıllar sonra büyük bir kasabaya gelince bocalamasının nedeni olarak kaleme alınsa da, diğer eserlerde karşılaştığımız büyükanne karakterleriyle birebir uyuşur. Yukarıda incelediğimiz bütün eserlerde bu karakterler iyi veya kötü, kendi doğruları çerçevesinde torunlarını korumaya uğraşır.

Öykülerde anne konumunda kadın kahramanlarından sonra dikkat çeken diğer kadın kahramanlar ise, erkeklerin yaşamlarını yönlendiren kadın karakterlerdir. Bu kadın kahramanlar aktarıldıkları öykülerde bilinçli veya bilinçsiz etraflarındaki erkeklerin yaşamlarını derinden etkiler. Bu tür kadın kahramanlar özellikle “Odessa Öyküleri”nde ele alınır. “Odessa Öyküleri” içerisinde karşımıza ilk olarak, Moldavankalı gangster Benya Krik'in macerasının anlatıldığı “Kral” adlı öyküde, Benya Krik'in eşi ve diğer bir gangster Sender Eyhbaum'um kızı Tilya çıkar. Benya Krik önde gelen kabadayılardan sayılan Sender Eyhbaum'dan rüşvet alamaz ve evine bir gece ansızın acımasız bir baskın gerçekleştirir. Benya bu baskın sırasında ortaya çıkan Tilya'ya görür görmez âşık olur ve baskın hiç umulmadık bir şekilde son bulur. Baskından iki gün sonra Benya Sender Eyhbaum'dan aldıklarını geri vermek için evine gider, gitmişken de kızına talip olur. İki genç böylelikle evlenir.

Benya Krik'in eşi olacak Tilya'yı sadece bu sahnede görürüz. Anlaşılabacağı gibi Tilya Benya'nın yaşamı üzerinde güzelliğiyle etkin duruma geçmiştir. Hiçbir zaman kendisinden başka birine taviz vermeyen, gangsterler arasında ismini başarılı bir şekilde taşıyan, acımasız Benya Krik görür görmez âşık olduğu Tilya için elde ettiği paralardan ve dönemin önde gelen gangsteri Sender Eyhbaum'a karşı kazandığı zaferden vazgeçer. Tilya güzelliği ve cazibesiyle Kral'ın zaferini bozguna çevirir ve yaşamında bilinçsiz bir şekilde etkin duruma geçer.

Bir erkeğin kaderi üzerinde en az Tilya kadar etkili diğer bir kadın kahraman ise Kral'ın kız kardeşi Dvoyra'dır. Dvoyra karşımıza “Kral” ve “Gün

Batımı” adlı öykülerde çıkar. Her iki eserde de Babel Dvoyra’yı okura çirkin ve çökmüş bir kadın olarak tanıtır. Ancak yazar Dvoyra’nın neden bu kadar çirkinleştiğini eserlerinde açıklar. “Kral” adlı öyküde Dvoyra’nın düğünü sırasında olanlar aktarılırken, gelin şu şekilde tasvir edilir:

“... Ve kırklık Dvoyra, Benya Krik’in hastalıktan çarpılmış, her yeri şiş, gözleri yerinden fırlamış kız kardeşi, bir yastığın üzerinde, Eyhbaum’un parası ile satın aldığı, sessiz zayıf damatla beraber oturuyordu...”²¹⁰

Yazarın Dvoyra’yı bu kadar acımasızca tasvir etmesi diğer kadın kahramanlarının tasviriyle karşılaştırıldığında okura ilginç gelir. Dvoyra’nın çökmüşlüğü’nün yanı sıra yukarıda alıntıladığımız bölüm bu çirkin kadının yeni kocasının nasıl bir erkek olduğunu da ortaya koyar. Yazar öyküsünü bitirirken kaleme aldığı şu son cümlelerde yeni damadın yaşamında Dvoyra’nın yönlendirici gücünü gözler önüne açıkça serer:

“... Uykuyu düşünmeyen bir tek Dvoyra vardı. İki eliyle korkak kocasını gerdek odasına doğru götürüyordu. Âdeti onu yiyecekmiş gibi bakıyordu. Dişleriyle hafifçe bir fareyi tutup götüren bir kediye benziyordu.”²¹¹

Dvoyra’nın kocasıyla kedinin fareyle oynadığı gibi oynayacağı ima edilerek onun hayatındaki etkisi ortaya konur.

“Gün Batımı” adlı öyküde ise Dvoyra yine “Kral” adlı öyküde olduğu gibi çirkin bir kadın olarak tasvir edilir. Eserin konusu Krik kardeşlerin babalarının zulmüne daha fazla dayanamayacak hale gelmeleri ve babalarından yılların intikamını almaların aktarımıdır. Zalimliğinden Mendel Pogrom diye adlandırılan Mendel Krik saltanatının sonuna yaklaştığını bilmiyordur. Artık bu saltanatın ne zaman sonlanacağına karar verecek olanlar; Dvoyra ve erkek kardeşleridir. Dvoyra bu öyküde de en az erkek

²¹⁰ Babel, **a.g.e.**, s, 124.

²¹¹ Babel, **a.g.e.**, s. 126.

kardeşleri kadar babasının kaderi üzerinde etkilidir. Öyküde Dvoyra'nın babasına duyduğu öfke ve onu meydanda insanların içerisinde rezil etmesi yazar tarafından şu cümlelerle aktarılır:

“Levka için, Benya için, benim için ve bütün insanlar için, diyerek Dvoyra babasının kafasını yere vurdu. İnsanlar ayaklarına atıldı ve sallanan kollarla ona doğru koştular. Etraftakiler yaşlı adamı çeşmeye götürdüler ve musluğu açtılar. Kan oluktan su gibi akıyordu, suda kan gibi...”²¹²

Bu ifadeler Dvoyra'nın babasına duyduğu öfkeyi ve gücünü ortaya koyar. Diğer öyküde parayla satın alınan kocasının yaşamındaki etkisi bu eserde ise babasının yaşamına yansıtılır.

“Odessa Öyküleri”nde dikkat çeken diğer bir kadın kahraman ise Froim Graç'ın kızı Basya'dır. Basya erkeklerin yaşamlarını beklide yazarın bütün öyküleri içerisinde en açık ve güçlü bir şekilde yönlendiren kadın kahramandır. Bu kadın kahraman “Baba” adlı öyküde derinlemesine aktarılır. Hem babası hem de sevgisinin yaşamını tamamen değiştirir. Küçük kız büyükannesinin ölümü üzerine sıradan bir köyden çıkıp, babasının yaşadığı şehre ansızın gelir. Bir erkeğe âşık olur. Sevdiği erkekte kendini istemeyince, babasını intikam almaya zorlar. Froim'de onurunu kurtarmak için Benya'dan yardım ister ve acımasız Benya'nın eline düşen Basya'nın sevgilisi bir gönül eğlencesi yüzünden bütün varlığını yitirir. Böylelikle Basya hem babası hem de sevgisinin yaşamlarında büyük değişiklikler yaratır.

Babel'in öykülerinde Basya gibi onuru kırılan ve bu nedenle erkeklerin yaşamlarını derinden etkileyen kadın kahramanlara sık rastlanır. “Dante Sokağı”nda sevgilisinin kendisini aldattığını öğrenince çılgına dönüp, gözünü kırpmadan sevdiği erkeği öldüren Jerman karakteri, “Mahkeme” adlı öyküde sevdiği adam tarafından dolandırılan ve sevgisini polise şikâyet ederek on yıl

²¹² Babel, a.g.e., s. 264.

hapis cezasına çarptırılmasına sebep olan Madam Blyanşar karakteri veya “Şabos- Nahamu” adlı eserde sürekli fakirlik yüzünden kocasının başının etini yiyen, kocasını dolandırıcılığa sürükleyen ve eser içerisinde adı hiç açıklanmayan kadın kahraman erkeklerin yaşamlarını derinden etkileyen kadın karakterler arasına girer.

Babel’in eserleri içerisinde en çok dikkat çeken kadın kahramanlar; sıradan hayat kadınlarıdır. Yazarın bir hayat kadını kahraman olarak seçtiği: “Elya İsaakoviç ve Margarita Prokof’yevna”, “İlk Maaşım”, “İsa’nın Günahı” ve “Doidoi” adlı öykülerinde okurun karşısına bu hayat kadınları ve onların yaşamları çıkartılır. Yazar bu öykülerinin kadın kahramanını birer hayat kadını olarak seçmiş olsa da, eserlerinin hiç birinde bu kadınları aşığlamaz. Tam tersi okurun gözünde yaptıkları bu işi olması gereken, başka bir seçenekleri olmadığı için bu işi seçtiklerini vurgular ve bu kadınları da hassas insanlar olarak aktarır. Babel’in bu özelliği de biyografisi göz önünde bulundurulursa doğal karşılanmalıdır. Sanatçı, kahraman olarak seçtiği, hayat kadınlarını öyküsünün başında değersiz kadınlar olarak ve yaptıkları işinde saygı görmelerini gerektirmeyen bir iş olduğunu düşündürse de, öyküsünün sonunda mutlaka bu kadınlara bir şekilde saygınlık kazandırır.

Babel’in hayat kadınlarını kahraman olarak seçtiği bu öykülerde karşımıza ilk olarak 1916 yılında kaleme aldığı ilk eserlerinden “Elya İsaakoviç ve Margarita Prokof’yevna” çıkar. İş gereği bulunduğu şehirden ayrılması gereken bir memurun yolda karşılaştığı bir hayat kadınıyla geçirdiği iki günün konu edildiği bu öyküde kadın kahraman Margarita adlı bir hayat kadınıdır. Babel kahramanını okuruna diyaloglar aracılığıyla tanıtır. Eser müşteri ve hayat kadını arasındaki pazarlıkla başlar:

“Elinde çantasıyla, Gerşoviç karanlık bir sokağa girdi, ağır ağır yürüyordu. Köşede uzun boylu bir kadın figürü ona seslendi.

— Gelsene kedici

Gerşoviç başını kaldırdı, parlayan gözlükleriyle kadına baktı. Düşündü ve kendini tutamarak “Peki” dedi

Kadın koluna girdi ve köşeyi döndüler.

— Nereye gidiyoruz? Otele mi?

— Bana sen bütün gece lâzımsın, dedi Gerşoviç

— Bu üç rubleye patlar babalık

— İki, dedi Gerşoviç

— Hesap yok babalık...

İki buçuk rubleye anlaşıp, yollarına devam ettiler.²¹³

Bu tarz diyalogların dışında dikkat çeken bir diğer anlatım ise Margarita ve müşterisi arasında geçen ciddi konularla alâkalı konuşmalardır. Yaşamdan, insanlardan ve maddî sorunlardan uzun uzadıya konuşmaları yazarın kahramanın sadece cinsel arzulara değil ruha ve beyne de hizmet ettiğini gösterme çabasını ortaya koyar. Ayrıca sanatçının hayat kadınlarını kahraman olarak seçtiği bütün eserlerinde bu tutumu dikkat çeker. Bir hayat kadını da olsa kahraman mutlaka saygıyı hak eder. Bu nedenledir ki bu eser bitirilirken, kadın kahramana isim ve soy ismiyle hitap edilerek hak ettiği saygınlık kazandırılır. Eser şu cümlelerle biter:

“— Güle güle, Margarita Prokofyevna

— Güle güle, İlya İsaakoviç²¹⁴

Görüldüğü gibi soy ismi açıklanarak Margarita hak ettiği saygıyı eserin sonunda alır. Babel’in tıpkı Margarita gibi saygı duyulması gereken bir kişi olarak kaleme aldığı bir başka hayat kadını da “İlk Maaşım” adlı eserde Vera karakteri olarak karşımıza çıkar. Eserde Vera hakkında şöyle bir yorum yapılır:

²¹³ Babel, **a.g.e.**, s. 43.

²¹⁴ Babel, **a.g.e.**, s. 46.

“... Ben Vera’yı tecrübe etmedim, çünkü onu öldüremezdim, bir kere daha aşkımin kollarını koparamazdım, bu benim son altınım olacak”²¹⁵

Bir hayat kadının altın olarak değerlendirilmesi yazarın bu tarz kadınlara verdiği değeri ortaya koyar. Babel “Elya İsaakoviç ve Margarita Prokof’yevna” adlı öykünün sonunda Margarita’ya kazandırdığı saygınlığı bu eserde de Vera’ya bu şekilde kazandırır. Ayrıca sanatçı öyküsünde Vera’nın işine verdiği özeni şu şekilde kaleme alarak ta saygınlığı hak ettiğini gözler önüne serer:

“... Vera’nın hazırlanışı bir doktorun ameliyata hazırlanmasına benziyordu...”²¹⁶

Yazarın hayat kadınlarına kazandırdığı saygınlığın bir başka örneği de “İsa’nın Günahı” adlı fantastik eserde karşımıza çıkar. Bir meyhanede çalışan Arina üçüncü çocuğuna hamiledir ancak karnındaki çocuğunu hiç düşünmeden önüne kim çıkarsa onunla birlikte olur. Babel böyle bir kadını bile sahipsiz bırakmaz. Onu eserinin sonunda İsa’nın huzurunda bile haklı çıkartarak, toplum içerisinde aşağılanıp, dışlanan bir hayat kadını bu şekilde yüceltilir. Eser şöyle bitirilir:

“-- Gör işte halimi İsa, işte göbeğim. Bütün şehir onu tepeledi, ama ona bir şey olmadı. Bunları değerli İsa sen anlayabildin mi?

İsa’nın gözyaşları Arina’ya cevap verir ve Kurtarıcı Arina’nın dizlerinin önüne iner.

— Affet beni Arinuşka, günahkâr tanrını affet, sana yaptıklarım için affet!

— Sana af yok İsa, diye cevap verir Arina”²¹⁷

²¹⁵ Babel, **a.g.e.**, s. 253.

²¹⁶ Babel, **a.g.e.**, s. 248.

²¹⁷ Babel, **a.g.e.**, s. 118.

Arina bütün işlediği günahlarla İsa'dan bile temizdir. Yazarın bu eseri toplumsal bir eleştiri olarak değerlendirilebilir. Toplum içerisinde Arina sıradan, günahkâr bir kadındır. Ancak onu bu hale getiren duygular kendi suçu değildir. Kadınsal duygularını kendi seçmemiştir, karşısına çıkan erkeklerden gördüğü eziyetleri kendisi istememiştir. En önemlisi bu güne kadar doğurduğu çocukların suçlusu da o değildir. Sonuçta bu durum biyolojik bir olaydır. Yazar bu öyküsünde aslında toplum içerisinde değersiz bir kadının ağzından dini ve toplumsal yapıyı eleştirir. Dini yönden birçok erkekle bağlantısının olması günahıdır. Ancak onunla beraber olan, ona sadece etten bir varlık gözüyle bakan erkeklerin hiç mi suçu yoktur. Babel Arina'nın üzerinden içinde bulunduğu toplumu bu şekilde eleştirir. Öykü içerisinde Arina'nın sürekli tekrarladığı : “... *Ben Tverskoy'de ki Madrid ve Luvr otelinin kadınıyım. Bu otelde çalışmak demek kim buraya gelirse sahibin o demektir, ister bir Yahudi olsun, isterse başkası,*” sözleri bu düşüncemizin en büyük destekçisidir.

Yazarın Arina'da olduğu gibi toplumu eleştirdiği ve gene bir hayat kadınıni kahraman olarak seçtiği “Doidoi” adlı öyküde de karşımıza eskiden bir meyhanede dansçı olarak çalışan ve sonra hemşire olarak adını temize çıkarmak isteyen bir kadın kahramanın öyküsü anlatılır. Çalıştığı hastanede hastalarla flört ettiği gerekçesiyle, hiç günahı yokken işten kovulur. Yazar bu öykü ile bu tarz kadınları sürekli suçlayan toplumu eleştirir. Doidoi'nin hastanede hastalarla cilveleşmediği halde, geldiği ortam göz önünde tutulup, yapmadığı bir iş için işinden olması kendi suçu değil, onu farklı açılardan değerlendiren insanların suçudur. Yazar bu öyküsünde toplumun bu tarz kadınları nasıl değerlendirdiğini ortaya koyar. Tıpkı Arina'da olduğu gibi, Doidoi'de toplum yüzünden acı çeker.

Babel'in kadın kahramanları, özel hayatındaki kadın olgusu gibi eserlerinde de ön plândadır. Yazar kadın kahramanlarını her zaman korur ve asla yalnız bırakmaz. Onların yanlışlarını eserinde açıklamalar yaparak olması gereken bir tutum gibi gösterir. Sanatçı kadınsal duygulara, toplumsal

kurallardan daha çok yönelir. Onun kadın kahramanları basit düşünen ve basit yaşamlar süren, ihtiraslı kadınlardır. Torununu kaçırıp yasa dışı bir şekilde sünnet ettiren bir büyükanneyi, müşterisiyle pazarlık yapan bir hayat kadını veya parayla satın alınan bir erkekle evlenen kırkılık bir kadını bile toplumsal kuralların dışına iterek, kadınsal ihtiraslarıyla aktarır. Eserlerde üç ana kadın karakter modeli karşımıza çıkar. Bunlardan ilki anne konumunda kadın karakterlerdir. Yazar, bu karakterlerden Lyubka Kazak hariç bütün kahramanlarını çocuğu veya torunu için mücadele verirken kaleme alır. İkinci kadın karakter modeli ise erkeklerin yaşamları üzerinde etkin durumda olan kadınlardır. Bu kadınların hepsi bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde etrafındaki erkeklerin yaşamlarını derinden etkilemeyi başarır. Ancak bu başarıları erkeklerin yaşamları için pek de iç açıcı sonlar getirmez. Son kadın kahraman modeli ise hayat kadınlarıdır. Babel için birçok kahramanın önüne geçen bu kadın karakterler eserlerde özenle işlenir. Yazar bir hayat kadını kahraman olarak seçtiği her eserinde mutlaka toplum tarafından aşağılanan bu kadınlara saygınlık kazanmayı başarmıştır. Bu bölümdeki incelememizden de anlaşılacağı gibi Babel özel yaşamında kadınlara karşı ne kadar hassassa eserlerinde de kadın kahramanlarına karşı en az o kadar hassastır.

4.2. ERKEK KAHRAMANLAR:

Kadın kahramanlar gibi Babel'in erkek kahramanları da toplumun her yerinden alınmış kişilerdir. Bazen sıradan bir köylü, bazen zengin bir iş adamı, bazen bir işçi; kısacası yazarın eserlerinde her meslek grubundan ve her sosyal çevreye ait erkek kahramanlarla karşılaşılır. Babel, erkek kahramanlarına, kadın kahramanları kadar tolerans göstermeden, onları hatalarıyla ve günahlarıyla gözler önüne açıkça serer. Kadın kahramanını koruyup kollarken, erkek kahramanlarını eserlerinde savunmasız bırakması da, yazarın kadınlara yakınlığını bir kere daha ortaya koyar. Babel'in erkek kahramanları genellikle acı çeken, etrafındakilere de acı çektiren erkeklerdir. Eserlerin geneline bakıldığında; çapkınlıklarıyla, düzenbazlıklarıyla, şiddet

yanlısı olmalarıyla kadınların yaşamlarını değiştiren erkeklerin yanı sıra duygusal ve gizeme meraklı erkek kahramanlar da dikkat çeker.

Yazarın eserlerinde ki erkek kahramanları incelemeye, ilk yayımlanan öyküsü “Yaşlı Şloyme”den başlamak yerinde olacaktır. Şloyme, yazarın acı çeken erkek kahraman tipinin en güzel örneğidir. Bu kahraman seksen altı yaşında, yaşadığı toplum ve ailesi içerisinde hiç önemsenmeyen, bir eşya gibi bir köşeye bırakılıp, unutulup gitmiş bir ihtiyar olarak eserin daha ilk cümlelerinde okura tanıtılır. Şloyme’nin hayatta tek düşüncesi sıcak bir yere sahip olmak ve karnını doyurmaktır.

Yazar kahramanını bu şekilde tasvir ederek, onun toplum ve ailesi içerisindeki konumunu açıkça ortaya koyar. Şloyme’nin neredeyse hiç yıkanmadığı için çevresine yaydığı kokular dışında belki de etrafındakilere varlığını hissettiren hiçbir özelliğinin bulunmaması ve tek derdinin karnını doyurmak ve kemiklerini ısıtmak olduğunun vurgulanması, yaşlı adamın yalnızlığının ve acısının aktarımıdır. Şloyme yalnız bir adamdır. Bir ölü gibi unutulup gitmiştir. Eser ilerledikçe Şloyme’nin acıları da artmaya başlar. Şloyme’nin acılarının temelinde Yahudiliği vardır. Yahudi oldukları gerekçesiyle yaşadıkları evden çıkartılacaklarını öğrenince de dehşete kapılır. Yeni bir düzene ayak uyduracak gücü artık kalmamıştır. Alıştığı sıcak köşesinden başka bir yer ona göre değildir. Yazar kahramanın evlerinden çıkarılacakları haberini alınca kapıldığı dehşeti açıkça eserde ortaya koyar. Bu dehşette onu intihara kadar sürükler. Eserin sonunda Şloyme’nin intihar etmesi aktararak da öykünün kahramanının ne kadar zayıf ve aciz olduğunu gözler önüne serilir. Eser şu şekilde bitirilir:

“Gece, soğuktan titreyerek yatağından kalktı. Kimseyi uyandırmamak için sessizce küçük gaz lâmbasını yaktı. Ağır ağır, yaşlılara özgü iniltilerle, iki büküm eskimiş, kirli elbisesini giymeye başladı. Daha sonra bir gün önce hazırladığı ipe tabureyi aldı ve zayıflıktan iki yana sendeleyerek duvara tutuna tutuna dışarı çıktı. Hava birden bire soğumuştur... Tüm vücudu

*titriyordu. Şloyme ipi hızlıca kancaya taktı, kapının yanında durdu, tabureyi koydu, üstüne çıktı, ipi titreyen elleriyle boynuna geçirdi, son bir güçle tabureyi itti, altmış yıl boyunca hiç ayrılmadığı şehrine donuk gözlerle baktı ve kendini bıraktı.*²¹⁸

Bu kahramanın acıları her ne kadar maddî yoksunluklardan gibi gözükse de, en büyük sorunu Yahudiliğidir. Babel’de Şloyme gibi kahramanların her ne sebepten olursa olsun çektiği acıları okuruna uzun uzun aktarmaktan âdeta zevk alır.

Yazarın acı çeken kahramanlarından bir diğeri ise “Şabos-Nahamu” adlı eserinin erkek kahramanı Gerşe’dir. Gerşe fakir bir Yahudidir. Evli ve çocukları vardır. Çalışır ancak ailesini geçindirecek parayı bir türlü kazanamaz. Karısı da bu duruma itiraz edip onu dolandırıcılığa kadar sürükler. Babel, bu eserinin ilk cümlelerini de tıpkı “Yaşlı Şloyme” adlı eserinde olduğu gibi kahramanının yaşadığı acıları daha net bir şekilde açıklamak için bir paragrafla özetler. Eser Yahudiler için önemli bir gece olan Serb’in anlatımıyla başlar. Herkes evinde karnı tok, mutlu bir şekilde bu geceyi kutlarken Gerşe tek başınadır.

“Bütün Yahudilerde adet böyleydi. Ancak bu bütün Yahudiler arasında Gerşe dâhil değildi...

*Gerşe üflemeli çalgılar gibi boş midesiyle, evine döndü...*²¹⁹

Herkes evinde mutlu iken Gerşe maddî yetersizliklerle uğraşması yetmezmiş gibi bir de aile içerisindeki huzursuzlukla boğuşur durur. Yazar, Gerşe’nin bu acı durumunu da karısıyla olan diyaloglarında gözler önüne serer. Bu durum Gerşe’yi dolandırıcılığa kadar sürükler. Gerşe maddî olarak yetersiz olduğu ve ailesine bakamadığı ve bu nedenle de eşiyle sürekli tartıştığı için dini duyguları kullanarak, saf bir kadını dolandıran bir

²¹⁸ Babel, **a.g.e.**, s. 36.

²¹⁹ Babel, **a.g.e.**, s. 73.

Üçkâğıtçıya dönüşür. Gerşele’de yalnız ve çaresizdir. Bu yalnızlığı ve çaresizliği de Şloyme gibi Yahudiliğinden kaynaklanır. Aralarındaki tek fark Sloyme çaresizliğinden kurtuluş yolu olarak intihar ederken, Gerşele’de dolandırıcılığı seçmiştir. Yazarın diğer birçok eserinde de Gerşele ve Şloyme’ye benzer acı içerisinde çaresiz kalan ve yanlış yollara savrulan insanları görmek mümkündür.

Yazarın eserlerinde acı çeken erkek kahramanların yanı sıra şiddet yanlısı olup, çevresindekilere eziyet çektiren erkek kahramanlarda kaleme alınır. Ancak bazen erkeklerin kadınlara gösterdiği şiddet, yazar tarafından o kadar olağan bir durummuş gibi aktarılır ki okur bu olayı olması gereken bir durum olarak değerlendirir. Hatta Babel bazen özellikle erkek kahramanlarını daha açık bir şekilde gözler önüne sermek için kadınlara gösterdikleri şiddeti öykülerde ön plâna çıkartır. Eserlerde bu düşüncemizi ortaya koyacak birçok ifadeye rastlarız. Yazarın erkek kahramanının karakterini net bir şekilde ortaya koymak için kaleme aldığı şiddet yanlısı bu erkek kahramanlara verilecek en iyi örnekler ilk dönem öykülerinden “Halk Kütüphanesi” ve son dönem öykülerinden “Çalışkan Kadın” adlı eserler olacaktır. Bu iki eserde de daha ilk paragraflarda erkek kahramanlar karşımıza neredeyse birbirine çok yakın anlatım şekilleriyle çıkar. İki öyküde de anlatılmak istenen olay ve kişiler bu şiddet taraftarlıklarıyla açıkça ortaya serilir. Odessa’da bulunan ve savaş yıllarından sonra onarılıp, halka açılan bir kütüphanenin içerisindeki kişilerin ve günlük olayların kaleme alındığı “Halk Kütüphanesi” (Публичная библиотека, 1916) adlı eserinde yazar bu kütüphanede çalışan memur tiplerini şu şekilde kaleme alır:

“Burada, vestiyerde çalışan memurlar, esrarengiz bir şekilde sessizdirler, huzuru korumak için ne gerekirse yapar bu esmer erkekler, esmer kadınlar, bunların ortası yoktur.

*Bu kişiler evlerinde genellikle pazarları bozuk ispirto içip, karılarını döverler, ancak kütüphanede iken karakterleri değişir; gürültücü olmayan, silik ve somurtkan insanlar olurlar...*²²⁰

Burada bu memurların, karılarını dövmelerinin aktarımı, karakterlerini daha açık bir şekilde gözler önüne sermek için kaleme alınır. Bu duruma benzer diğer bir örnek ise yazarın, İç Savaş yıllarında ortaya çıkan, Ukraynalı partizan Nestor Mahno'nun çetesinin bir kadına yaptığı haksızlığın anlatıldığı “Çalışkan Kadın” adlı eserde karşımıza çıkar. Bu öykü Mahno adamlarıyla şeker pazarlığı yapan ve bir türlü onlarla anlaşamayan bir köylü kadının, bu adamlardan yediği dayanın anlatımıyla şu şekilde başlar:

*“... Kadın kapıya doğru koşmaya başladı ve kapıda Mahno ile karşılaştı. Mahno uzun kamçısıyla onu bağladı ve üst dudağını yardı...”*²²¹

Bu başlangıçla yazar tarafından hedeflenen; Mahno'nun adamlarının adaletsiz ve acımasız oluşu açıkça gözler önüne serilir. Yazar, yukarıda da değindiğimiz gibi bu iki öyküde de dayacı erkek kahramanlarının karakterlerini açıklamak için bir araç olarak kaleme alır.

Babel'in eserlerinde dayak, bazen kahramanın karakterini açıklamak için bir araç olmak yerine, toplumsal bir yarayı kanatan bir amaç haline dönüştüğü de dikkat çeker. Yazarın birçok eserinde etrafındakilere şiddet uygulayan kişilerden söz edilir. Bazen bir erkek karısını, bazen bir baba oğlunu, bazen bir kadın kendi öz babasını döverken eserlerde karşımıza çıkar. Bu dönem insanı için dayanın ne kadar sıradan bir durum olarak değerlendirildiğinin göstergesidir. Bu duruma bir örnek vermek gerekirse yazarın ilk dönem öykülerinden “İsa'nın Günahı” adlı öyküde karşımıza çıkan Serega'nın sevgilisi İrina'ya yaşattıklarının aktarımı yerinde bir örnek olacaktır. Serega'nın sevgilisi İrina'ya attığı dayaklardan eserlerde ayrıntılı bir

²²⁰ Babel, **a.g.e.**, s. 47.

²²¹ Babel, **a.g.e.**, Tom II., s. 160.

şekilde söz edilir. Serega dönem rejimi içerisinde askere gitme vakti gelmiş bir erkektir. Sevgilisi ise hamiledir. İrina, Serega'dan olacak üçüncü çocuğuna hamiledir. Serega'nın askere gidişi üzerine kadın hayatını sürdürebilmek için başka erkeklerle o askerdeyken beraber olacağını söyleyince adamın verdiği cevapta ilginçtir. Eser içerisinde bu durum şöyle aktarılır:

“Seni beklerken Sergunya bana hesap sorma. Dört yıl ayrı kalacağız, ben bu dört yılda en az üç tane daha doğururum, bu odada çalışmak demek, kim buraya gelirse sahibin o demektir, ister bir Yahudi olsun, isterse başkası. Sen buraya döndüğünde, rahmim yorgun düşmüş olacak...

*Öyle olacak, dedi Serega ve başını salladı...*²²²

Bir erkek olarak Serega'nın bu durumu kabullenmesi okura ilginç gelir ancak İrina'nın bu sözlerinin devamı Serega'yı çıldırtmaya yeter:

“... Üç ay sonra doğuracağım bu bebeyi, sonra yetimhaneye vereceğim ve sonra evleneceğim, dedi İrina.

*Serega bunları duyunca, kemerini çıkartı ve İrina'yı çekti. Karnına karnına çalışmaya başladı*²²³

Yazarın bu dayak sahnesinin tasviri, toplumun dayağa karşı bakış açısını açıkça ortaya koyar. Dayak yemek, uyumak gibi sıradan bir durumdur. “İsa'nın Günahı” adlı bu eserde baştan sona kadar, bir otelde hizmetçilik yapan İrina'nın erkeklerden çektiği eziyetlerin anlatımıyla doludur.

Yazarın biyografik öykülerine bakıldığında da kendi babası ve halasının kocasının da şiddet yanlısı erkekler olarak kaleme alınması da dikkate değer. “Otobiyografik Özellikler” adlı bölümde de bu durum üzerinde durmuştuk. O bölümde de söz ettiğimiz gibi kendi ailesi içerisinde, daha çok küçük yaşlarda şiddet ve sıkı otorite kuralları içerisinde büyüyen bir çocuğun,

²²² Babel, a.g.e., Tom I., s. 115.

²²³ Babel, a.g.e., s. 115.

ilerde kaleme aldığı eserlerde şiddet yanlısı erkekleri kaleme alması ve bu durumunda ona sıradan gelmesi kadar olağan bir durum yoktur.

Eserlerde dikkat çeken bir diğer özellikse tarih kitaplarında adı geçen gerçek kişileri de yazarın kahraman olarak seçmesidir. Babel dönem Rusya'sının önemli liderleri Lenin, Kerenskiy ve Trotski'yi de öykülerinde kahramanı olarak seçer. Bu kahramanlar yazarın ilk dönem öyküsü; Odessa'ya gelen İngiliz bir geminin tayfalarının geldikleri gün Lenin'in cenaze törenine tanık olmalarının anlatıldığı "Kaptan Her şeyi Kaçırdın!" ve son dönem öykülerinden olan; Aleksandr Fedoroviç Kerenskiy'in bir sanatoryum gezisinin anlatıldığı "Çizgi Renk" adlı eserlerinde karşımıza çıkar. Bu liderler dışında Rus Hükümetine düşman olan partizan Nester Mahno'da eserlerde kaleme alınır. Ancak yazar bu tarihi kişilikleri kaleme alırken, siyasî olarak derinlere inmeden, sadece kişisel özelliklerini ortaya koyar. Bunun en ilgi çekici örneği de "Çizgi ve Renk" adlı eserden başkası olamaz. Sanatçı bu eserinde Aleksandr Fedoroviç Kerenskiy'in miyop oluşunu kaleme alır, siyasî kişiliğinden ise sadece öyküsünün sonunda Rus ordusunun mahkemelerinin başına geçtiğini vurgulayarak bitirir. Bu durumda dönem rejiminin yazarlar üzerinde kurduğu baskının edebiyatlarına yansımaları olarak değerlendirilebilir.

Yazarın erkek kahramanları birçok yönden birbirinden farklılık gösterir. Genelde bu kahramanlar karşımıza; acı çeken ve çektiren, şiddetten geri durmayan acımasız ve sert kahramanlar olarak çıkarken, bu kahramanların tam tersi olarak hassas ve edebiyata düşkün kahramanlarda eserlerde mevcuttur. Sanatçının hassas ve edebiyata düşkün kahramanlarına örnek ise en güzel şekilde, ilk dönem eserlerinden "İlham" (Вдохновение, 1917) adlı öyküsünün kahramanı üzerinden gösterilebilir. Bu eserinde Babel karşımıza edebiyata büyük bir hayranlık duyan ve bir kitap yazmak için uğraşan Mişka'yı çıkartır. Mişka "Yasak Kapı" adlı bir eser üzerinde çalışıp durur, ancak bir türlü istediği mükemmelliği yakalayamaz. Yazdığı eseri de komşusuna okutur. Babel, Mişka'nın ağızından kendi edebiyat sevgisini de

gözler önüne serer. Eser içerisinde bu kanıya varmamızı sağlayan ifadeler şunlardır:

“Hata yaptığımı hissetmiyorum, ama bende yetenek var. Babam sürekli bir memuriyet işi aramamı istedi. Ben sustum...”²²⁴

Öyküdeki bu ifadeler iyi bir yerde çalışsın diye uğraşıp duran Babel’in babasına karşı yaptığı üstü kapalı bir eleştiri olarak değerlendirilebilir. Mişka’nın edebiyat sevgisine geçerse, Mişka kötü yazmasına rağmen edebiyatta bir gün başarılı olacağına inanan ve bunun için çabalayan biridir. Hatta eserin sonunda kendini Dostoyevskiy’e benzetmesi de bu nedenle ilgi çekicidir.

“Ben sadece akşamları yazabiliyorum, tek başımayken, sessizlik içindeyken ve ruhum yanarken. Dostoyevskiy de öyleymiş, geceleri yazarmış sürekli ve bu zaman zarfında semaverinde çay içermiş, bense sigara içiyorum... Anladın değil mi duman tavanda toplanana kadar.”²²⁵

Eser içinde Mişka’nın sürekli sigara içmesi de ayrıntılı bir şekilde vurgulanır. Bu durum âdeta başarıyı arayan ve bir türlü bulamayan kahramanın içerisindeki mutsuzluğu gözler önüne sermek içindir. Eserde Mişka’nın kendini Dostoyevskiy’e benzetmesi de, onun gibi kendini kötü ve yalnız hissettiğinde yazmayı başardığını düşünmesi, kahramanın manevî sorunlarını açıkça ortaya koyar. Sonuçta Mişka mutsuz ve yalnız bir adamdır. Ona göre mutluluk, sadece edebiyatta bulunabilecek bir duygudur. Öyküde de üstüne basa basa bu durumu Mişka kendi ağzından açıklar:

“Yeryüzünde mutluluğun olmadığı söyleyenler aptal, mutluluk denilen ilhamda saklıdır...”²²⁶

²²⁴ Babel, **a.g.e.**, s. 68.

²²⁵ Babel, **a.g.e.**, s. 68.

²²⁶ Babel, **a.g.e.**, s. 66.

Bu cümleler yaşamı boyunca edebiyattan kopamayan yazarımızın mutlu olma mücadelesini, eserlerinde sürekli en mükemmel duyguyu yakalama çabasını ve bu çaba neticesinde yabancı yaşamların ve kişilerin gizemine duyduğu ilgiyi de ortaya koyar.

Sanatçının eserlerinde, yukarıda değindiğimiz gibi kişilerin özel ve gizli yaşamlarına duyulan ilgide net bir şekilde ortadadır. Babel anılarında da bu özelliğiyle ilgili şunları söyler:

“İnsan her şeyi bilmek zorundadır. Bu lezzetli bir şey değildir, ama ilgi çekicidir.”²²⁷

Dostu İlya Erenburg ise anılarında Babel’in bu yönünü şöyle dile getirir.

“... Bıkıp usanmadan her yere burnunu sokar, her şeyi bilmek, öğrenmek isterdi Babel.

(...)

... Bir yazarın hayat karşısında aç gözlü olmamasını akli almazdı”²²⁸

Babel için gizeme duyulan sevgi, edebiyatının en önemli yapı taşıdır. Yazarın birçok eserinde de bu yönü açıkça ortadadır. Bunun en açıklayıcı örneği de yazarın 1917’de kaleme aldığı ve pornografiyle suçlanıp, sansüre uğrama kararının alınmasına sebep olan “Bir Çimdikte” adlı eseri olacaktır. Bu öykünün erkek kahramanı başkalarının özel ve gizemli yaşamına çok merak duyan bir erkektir. Tıpkı Babel gibi başkalarının yaşamları hakkında bilgi sahibi olmayı sever. Bu kahramanın adı eserde açıklanmaz. Ancak kahraman meraklılığıyla çok dikkat çeker. Komşusunun kızlarını korumak bahanesiyle, ilginç bir şekilde kızın annesinin de rızasıyla, ev sahibesinin büyük kızının odasına, kendi banyo penceresinden merdiven dayayıp, genç

²²⁷ Babel, **a.g.e.**, Tom I., s. 7.

²²⁸ İlya Erenburg, **“Babel bıl poetom”**, Moskva, “Knijnaya palata”, 1989, (Erişim) http://www.lib.ru/PROZA/BABEL/about_wospominaniya.txt, 29 Şubat 2008

kızın odasına girip çıkanları kontrol eden bu kahraman, yazarın eserleri içerisinde farklı bir yere sahiptir. Babel'in en bilindik yönü olan, gizli yaşanan ve gizli tutulan her bilgiyi ve haberi öğrenme merakı burada bu kahramanın üzerinden kaleme alınır. Bu kahraman öyle meraklıdır ki bir genç kızın odasını dikizlerken yakalanması üzerine bile, hiç pes etmeden kızın odasını gözlemeye devam eder.

Babel'in kahramanlarının geneline bakıldığında bu öyküdeki erkek kahramanın diğer kahramanlarından farklı olması dikkat çeker. Yazar eserleri içerisinde kahramanlarının isimlerini çoğunlukla verirken ki bir hayat kadınının bile ismi eser içerisinde vurgulanırken, bu kahramanın ismini kesinlikle açıklamaz. Bu durum aslına bakılırsa sadece bu kahraman için geçerli olmasa da gene de, komşusunun kızının odasını dikizleyen bu anlatıcıya karşı aldığı bir koruma politikası olarak değerlendirilebilir. Bu kaniya varmamızın nedeni ise gene yazarın yaşama ve insanlara bakışından kaynaklanır. Babel her insanın özel hayatına girmeyi çok normal ve olması gereken bir durum olarak gördüğünden, bu durum onun için eleştirilecek veya anormal karşılanacak bir durum sayılmaz.

Yazar için meraklı kahramanların dışında ilginç karşılanmayacak bir diğer kahraman tipi ise eserlerde kaleme alınan çapkın erkeklerdir. Babel'in özel hayatı düşünüldüğünde bu durum normal karşılanmalıdır. Ancak kaleme alınan bu çapkın erkek kahramanlar genellenirse sonlarının, çapkınlıkları neticesinde kötü sonuçlandığı da dikkat çeker. Biz, yazarın kaleme aldığı çapkın erkek kahramanları "Dante Sokağı" ve "Mahkeme" adlı son dönem öykülerinden yola çıkarak gözler önüne sereceğiz. "Dante Sokağı" adlı öyküde karşımıza iki erkek kahraman çıkar. Biri öykünün anlatıcısı diğeri ise Jan Benal'dir. Jan Benal bir Fransız'dır. Kadınlara aşırı derecede düşkündür. Eserde Jan Benal'in çapkınlıklarının aktarımıyla doludur. Anlatıcının, Jan Benal ile tanıştıktan sonra yaşama şekli tamamen değişir. Eser içerisinde de bu durum vurgulanır. Anlatıcı bu değişimi şöyle aktarır:

“İlk tanışmamızda bana gittiğim restoranlar, kafeler ve genel evler nerde onları sordu. Cevaplarım onu korkuttu.

— Sizin yaşamınızı değiştirmek lâzım, dedi. Ve bizde yeniledik... ”²²⁹

Bu ifadelerle yazar Jan Benal’i okura daha net bir şekilde gözler önüne serer. Bir insanın yaşamını değiştirebilecek kadar, bir birey üzerinde etkili olması, kadınlar konusundaki yeteneğinin de sinyallerini verir. Jan Benal kadınlarla çok rahat iletişim kurabilen bir adamdır. Jerman adlı bir Fransız kadınla da yeni bir ilişkiye başlar, ancak çok geçmeden ondan sıkılır ve yeni bir sevgili bulur. Jerman’da bunu kabullenemez ve Jan Benal’i öldürür. Yazar, Jan Benal adlı erkek kahramanı üzerinden çapkınlığın bir erkeğe nelere mal olabileceğini gözler önüne serer. Jan Benal çaplığının neticesinde, kalbini çalıp, ortada bıraktığı kadın tarafından öldürülür. Babel’in içerisinde çıkamadığı kadın karmaşası bu öyküde bu şekilde, yazar tarafından ortaya konur.

Eserler içerisinde çapkın erkek profilini gözler önüne seren diğer bir eser ise “Mahkeme” adlı öyküdür. Bu eserde altmış yaşında zengin bir kadın olan Madam Blyanşar’ın ilk önce kalbini çalan, daha sonrada onu dolandıran, emekli Yarbay İvan Nedaçin çıkar karşımıza. Nedaçin, bu bayanın kendini şikâyet etmesi üzerine yargılanır ve on yıl sürgün cezası alır. Bir kadının kadınlık onuruyla oynamasının cezasını da böyle ödemiş olur. Nedaçin de Jan Benal gibi bir kadını üzdüğü için cezalandırılır. Tezimizin “Kadın Kahramanlar” adlı alt başlığında savunduğumuz gibi, yazar kadın kahramanlarının intikamını almayı bu şekilde başarır.

Babel, çapkın erkek kahramanların dışında, yine kadınlara düşkün ancak onlara bir o kadar da saygılı erkek kahramanları da kaleme alır. Bu kahramanlar genel olarak ta karşımıza, hayat kadınlarıyla vakit geçiren, onlara âşık olan erkekler olarak çıkar. Her halde bu duruma en iyi örnekler

²²⁹ İsaak Babel, **Soçineniya v dvuh tomah**, Tom II., “Ulitsa Dante”, Moskva, Hudojestvennaya Literatura, 1990, s. 229.

yazarın ilk dönem öykülerinden “Elya İsaakoviç ve Margarita Prokofyevna” ve son dönem öykülerinden “İlk Maaşım” adlı eserler olacaktır. “Elya İsaakoviç ve Margarita Prokofyevna” adlı eserde bir hayat kadını ile iki gün geçiren Elya Gerşkoviç karşımıza çıkar. Gerşkoviç yazar gibi Odessalıdır, ancak bir Yahudi değildir. “İlk Maaşım” adlı eserde ise karşımıza Tiflis’te yaşayan, ismini açıklamayan anlatıcı çıkar. Anlatıcı o bölgede herkes tarafından bilinen Vera adlı bir hayat kadınına âşıktır. Bu kadınla bir gece geçirmek için elindeki bütün parayı harcar. Bu iki öyküde de bu kahramanların ve hayat kadınlarıyla geçirdiği geceler aktarılır. Ancak yazarın bu tarz erkek kahramanları, kadınları etten bir obje gibi görmek yerine onları tamamen duygusal açıdan ele alır. Bu iki eserinde kadın kahramanlarının toplum içerisinde, aşağılanan hayat kadınları olduğu düşünülürse, onlarla zaman geçiren erkeklerinde bu kadınlara cinsel olarak yaklaşacakları düşünülür. Ancak bu iki kahramanında, hayat kadını olmalarına rağmen, cinsellikten uzak, daha saf ve temiz duygularla bu kadınlara yaklaşması, yazarın bir erkek olarak olaya yaklaşımını açıkça gözler önüne serer. “Elya İsaakoviç ve Margarita Prokofyevna” adlı eserde Gerşkoviç’in Margarita’yla geçirdiği ikinci gece, odaya girdikleri zaman geçen diyaloglar bu duruma açıklayıcı olacaktır:

“Margarita koyu renk bir elbise giymişti. Yemek yerken konuşmaya başladılar:

— Ayda elli rubleden azıyla hayatta geçinemiyor insan, dedi Margarita. Bizim işte elbiseye pek para gitmez, ama sabah ve akşam da karnını sadece çorbayla doyuramazsın ya... On beş ruble de kira veriyorum.

— Odessa’da, Moldavanka’da, dedi Gerşkoviç, balığı eşit parçalara bölmeye çalışırken, düşünceli düşünceli, on rubleye krallara lâayık bir odayı tutarsın.

— Dışarıda da bir sürü karışıklık oluyor, sarhoşlardan kendimi koruyamıyorum, dedi Margarita.

— Herkes kendi kaderini yaşar, dedi Gerşkoviç ve sonra ailesini,

*bozulan işlerini, askerde olan oğlunu anlatmaya başladı...*²³⁰

Öyküden alıntıladığımız bu cümleler, bir hayat kadını ve müşterisi arasındaki masum ilişkiyi gözler önüne serer. Birbirleriyle iki iyi dost gibi dertleşmeleri ve eserde bu durumun vurgulanması dikkati çeker. Diğer öykü “İlk Maaşım”da da tıpkı Gerşkoviç ve Margarita’nın aralarında geçen diyaloglar gibi sıradan ifadelere rastlamamız, yazarın hayat kadınlarına da bakış açısını görmemiz için önemlidir. Bu öyküde uzun uzun hayat kadını Vera ve anlatıcının bir biriyle en mahrem sırlarını paylaştığı diyaloglar geçer. Anlatıcı öyküsünün sonunda da bu kadınla geçirdiği gecenin yaşamı boyunca sahip olabileceği en değerli varlık olduğunu söylemesi de verdiği değeri ortaya koyar.

Babel’in erkek kahramanları farklı çevreden seçilmiş, sıradan insanlardır. Yazar her kahramanını felsefî yönlerine değil, insanî yönlerine yönelerek gözler önüne serer. Onun için önemli olan kahramanlarının duyguları ve tutkularıdır. Öykülerde genel olarak karşımıza acı çeken, yalnız, kadınlara şiddet göstermekten hiç çekinmeyen, aynı zamanda bir o kadar da kadınlara düşkün erkekler çıkar. Bu erkeklerin yanı sıra çevresinde yaşananlara karşı bastırılamayacak kadar merak duyan erkek kahramanlar da göze çarpar. Yazarın eserinde siyasî isimleri de kahraman olarak seçmesi de dikkat çeker. Rusya Siyaseti içerisindeki isimlere eserlerinde yer vermesi dönem olaylarından kopamayışının göstergesi sayılır. Yazar erkek kahramanlarına, kadın kahramanlarına gösterdiği toleransı göstermez. Eserler içerisinde onları çoğu zaman yalnız bırakır. Bu durumda çoğu yerde vurguladığımız yazarın kadınlara yakınlığını bir kere daha ortaya koyar.

²³⁰ Babel, **a.g.e.**, Tom I., s. 46.

4.3. GANGSTERLER:

İsaak Babel'in edebiyat dünyasında zirveye ulaşmasını sağlayan "Odessa Öyküleri"nin kahramanları gözü kara ve çılgın gangsterlerdir. Bu öykü derlemesinin kahramanlarının her eserde aynı olması dikkat çekicidir. Okurun her öyküde aynı kahramanla karşılaşması, kahraman hakkında daha önceden edinilmiş belli bir bilgi dağarcığına sahip olduğundan, onların olaylara verdiği tepkileri ve anlatılmak istenenleri daha rahat duyumsamasına yardımcı olur. Yazarın bu tutumu belki de gangsterleri aktardığı yapıtlarının başarısının en önemli nedenidir.

Yazarın bütün öyküleri göz önünde bulundurulduğunda, eserlerine kahraman olarak seçtiği gangsterler sadece "Odessa Öyküleri"nde karşımıza çıkmaz. Babel'in bu öykü derlemesinden bağımsız olarak gene aynı kahramanları kaleme aldığı gerek ilk dönem gerekse de son dönem eserleri de mevcuttur. Ancak "Odessa Öyküleri" sanatçının edebi kariyeri içerisinde ayrı bir değer taşır. Yazar, 1924'de bu öyküler yayımlanmaya başladığında mesleğinin zirvesine ulaşır. Sanatçının kızı Nataliya, bu eserlerin babasının hayatındaki yeri hakkında şunları söyler:

"... Babel gençliğinde yazmaya başladı, ama kendisi, bir edebiyat adamı olarak, kariyerinin başlamasını "açık ve özlü olarak" ancak 1924'e bağlar. İleride "Odessa Öyküleri"nin (Gangster öyküleri) ve "Kızıl Süvari" (Konarmiya Öyküleri) ciltlerini oluşturacak öykülerin basılmaya başlandığı dönemdir bu..."²³¹

Bu eserlerin yayımlanmaya başladığı dönemler Babel için zirveye tırmanış yıllarıdır. Bu öykülerin yayımlanmasıyla sanatçı sıradan bir Yahudi yazarı kabuğundan sıyrılıp, ismini hemen her çevreye duyurmayı başarır. Babel'in arkadaşı ve dönem yazarlarından Konstantin Paustovskiy , "Odessa

²³¹ İzak Babel, **Odessa Öyküleri**, çev: Ragıp Zarakolu, 3.Baskı, İstanbul, Bilge Uluslar arası Yayıncılık, Ağustos 2006, s. IX.

Öyküleri”nin o dönemlerde edebiyatta yarattığı etkiler hakkında “Size Mouppassant’lar Garanti Ediyorum” (Мопассанов я вам гарантирую) adlı makalesinde şunları söyler:

“Gençlik yıllarımda eserleri anlamaya başladım ve birkaç yazarı büyücü olarak değerlendiriyordum. “Kral” adlı öyküyü okuduktan sonra edebiyatımıza bir büyücünün daha eklendiğini anladım. Kahramanlarını hiçbir zaman renksiz ve solgun yazmıyordu. “Kral” adlı öyküde anlatılanlar hepimiz için çok farklıydı. Sadece insanları değil, motifleri de farklıydı, ancak öyküde beklenmedik, meçhul olaylar, enerjik ve canlı diyaloglar vardı. Bu öyküde yaşam anlatılıyordu, groteskleri değildi onu başkalarından ayıran. Her ufak tefek ayrıntıda yazarın keskin bakışı fark ediliyordu. Güneşin pencereye beklenmedik bir anda vurması gibiydi, zarif pasajlar metni istilâ etmişti, cümlelerin melodisi Fransızcaya çevrilmiş gibiydi: ahenkli ve muhteşem melodilerdi.”²³²

Babel, gangsterleri kahraman olarak seçtiği ve onların maceralarını kaleme aldığı bu öyküleri üzerinde çalışmaya resmen 1921’de başlar ve öykülerin sıra ile yayımlanıp ve bir araya toplanışı ise 1924’ü bulur. Yazarın ilk plânı “Odessa Öyküleri” adı altında dört farklı öyküyü bir araya toplamaktır. Bu öykü derlemesi içerisinde “Kral” (Король, 1921), “Bu İş Odessa’da Nasıl Oldu?” (Как это делалось в Одессе, 1923), “Baba” (1924), “Lyubka Kazak” (1924) adlı öyküler bulunur. Ancak yukarıda da vurguladığımız gibi “Odessa Öyküleri” adı altında toplanan bu dört öykünün dışında, bu eserlerde tanıtılan kahramanların başlarından geçen maceraların devamı niteliğinde üç farklı öyküyü daha sanatçı edebi yaşamında kaleme alır. “Tırnak İçinde Adalet” (Справедливость в скобках), “Froim Graç” ve “Gün Batımı”, “Odessa Öyküleri”nin devamı sayılabilecek eserlerdir. Babel bu seriye sonradan eklediği bu üç öyküden sadece “Tırnak İçinde Adalet” adlı eserinin 1921’de

²³² Konstantin Paustovskiy, “**Vospominaniya o Babele**”, “Мопассанов я вам гарантирую”, (Erişim) http://www.lib.ru/PROZA/BABEL/abaut_vospominaniya.txt 29 Şubat 2008

yayımlanışını görür, diğer öyküleri “Froim Graç” (1963’te, New York’ta) ve “Gün Batımı” (1964’de, Rusya’da) ise yazar öldükten sonra yayımlanır.

Yazarın dostu İlya Erenburg anılarında, Babel’i edebi sanatının zirvesine çıkartan “Odessa Öyküleri”ni yazmaya başladığı dönem ile ilgili şunları söyler:

“...Yetişme ve ilk gençlik dönemlerinde Babel, “Odessa Öyküleri”nin kahramanlarıyla karşılaşır: Haydutlar ve vurguncular, miyop hayalperestler ve romantik zamparalarla.”²³³

İlya Erenburg’un da vurguladığı gibi öykülerin kahramanları bu tarz kişilerdir. Babel bu öykülerde sıradan Moldavanka kabadayılarını gözler önüne serer. Yazar bu eserlerinde yer alan Odessa’lı gangsterlere karşı âdeta büyük bir yakınlıkduyar ve yarattığı karakterlerden kopmayı bir türlü başaramaz. Babel’in bu öykülerinin yanı sıra kaleme aldığı “Benya Krik” (1926) adlı sinema senaryosunda ve “Gün Batımı” adlı piyesinde bu kahramanlardan kopamaması ve onları yeniden, farklı şekillerde kaleme alması bunun göstergesidir.

“Odessa Öyküleri”nin o dönemler bu kadar ses getirmesinin ve yazar için de bu kahramanların özel olmasının bir diğer nedeni ise, Babel’in bu öyküleri içersinde yarattığı kahramanlar aracılığıyla Yahudi sorununa farklı bir açıdan yaklaşması olarak değerlendirilebilir. Bu kahramanların hemen hemen hepsi Yahudidir. Sanatçının diğer öykülerinde söz ettiği ezilmiş ve sürekli acı çekmeye mahkûm bırakılmış Yahudiler bu eserlerde ezilenler safından, ezenler safına geçmiş, insanlara korku salan, güçlü Yahudi kahramanlara dönüşür. Babel bu kahramanları kaleme alarak âdeta aşağılanmış Yahudi onurunu kurtarmak ister. Bu düşüncemizi net bir şekilde açıklayacak en iyi örnek bu öyküleri “Otobiyografik Öyküler” de aktarılan Yahudi kahramanlarla

²³³ İlya Erenburg, “**Babel bıl poetom**”, Moskva, “Knijnaya palata”, 1989, (Erişim) http://www.lib.ru/PROZA/BABEL/about_wospominaniya.txt, 29 Şubat 2008

karşılaştırmak olacaktır. “Otobiyografik Öyküler”de karşımıza polis ve etraftaki diğer toplum mensupları tarafından sürekli aşağılanıp, her şeyleri ellerinden alınan ve buna ses çıkaramayacak kadar korkak Yahudiler çıkartılırken, “Odessa Öyküleri”nde beraber yaşadıkları diğer topluluklara hatta polise bile korku veren, sürekli etraflarındaki insanların elinden istediklerini alabilecek kadar cesur ve istediklerini alırken de insanların ses çıkaramayacağı kadar güçlü Yahudilerden çıkartılır. Bu öykülerin kahramanları kısacası güçlü ve korkusuz gangsterler ve onların etraflarındaki adamlarıdır.

Ancak bu öykülerde ki güçlü ve korkusuz kahramanlarla ilgili akıl karıştıran bir soru mevcuttur. Bu kahramanları, öykülerde yaptıkları işlere bakarak gangster mi, yoksa kabadayı mı diye adlandırılmak gerekir? Yazar bu kahramanlarını öyküleri içerisinde “soyguncu veya haydut” (налетчик) diye adlandırır. Ancak bu eserlerle ilgili yapılmış araştırmaların hemen hepsinde bu kahramanlar gangster yerine soyguncu veya haydut kelimesi kullanılarak adlandırılır. Aslına bakılırsa bu kahramanların gangster mi, yoksa haydut mu olduklarına karar vermek çok zordur. İki kelime arasında sözlük bazındaki farklılık şudur: Gangster yasa dışı işler yapan çete üyesi demekken, haydut ise silâhlı soygun yapan kişi demektir. Bu öykülerdeki kahramanlar ise hem çeteleşip, yasa dışı işlere yönelen, hem de silâhlı soygunlar yapan kahramanlardır. O nedenle bu kahramanları adlandırmak çok zordur. Ancak onları nasıl adlandıırırsak adlandıralım hepsinin tek bir ortak yönü vardır, oda yaşadıkları ve etraflarındakilere yaşattıkları yaşam ne kadar kötü ve acımasız olsa da, bu kahramanlar okurda hiç antipati uyandırmaz. Bunun nedeni yazarın kadın kahramanlarına gösterdiği toleransı bu kahramanlarından da esirgememesinden kaynaklanır. Babel gangsterleri kaleme aldığı öyküler içerisinde bu adamları eli kanlı katiller olarak aktarırken bile eser içerisinde mutlaka kahramanlarının yaptığı hataları örtbas edecek ifadeler kullanır.

Odessa’da ortaya çıkan sokak insanların maceralarının anlatıldığı bu eserlerde konu bütünlüğü mevcut değildir. Sadece kahramanların isimleri aynı, yaşanan ve aktarılan olaylar ise birbirinden bağımsızdır. Her öyküde aynı kahramanlar farklı şekillerde ve yerlerde okurun karşısına çıkartılır. Buna örnek olarak öykülerin başkahramanı olan “Benya Krik”in öykülerde aktarılan maceraları sırasında belirtilen medenî durumunu vermek yerinde olur. Örneğin Benya Krik “Kral” adlı öyküde karşımıza gangster Sender Eyhbaum’um kızı Tilya ile evli, “Baba” adlı öyküde Froim Graç’ın kızı Basya ile nişanlı, “Gün Batımı” adlı öyküde bekâr, “Tırnak İçinde Adalet” adlı öyküde yeniden evli olarak gösterilir. Ya da bu duruma başka bir örnek vermek gerekirse; Froim Graç’ın “Baba” adlı öyküde kızının oynacağı olmuş, onun yüzünden onuru kırılmış, Benya’dan yardım isteyerek onurunu kurtarmak zorunda kalan bir arabacı olarak aktarılırken “Odessa’da Bu İş Nasıl Oldu?” adlı öyküde Benya’yı gangsterler arasına alan, acımasız ve önde gelen çete üyesi olarak kaleme alınışı verilebilir. Babel, âdeta okuruna bu uyumsuzluğu sunarak bu tehlikeli kahramanların aslında hayal gücünün mahsulü olduğunu göstermek ister. Fakat bu uyumsuzluklar öykülerin tadını kaçırmamış tam tersi uyumsuzluğun verdiği bir uyumla zirveye çıkartmıştır. Bekli de konular birbirinin devamı olsaydı, yazar bu eserlerinde aktarmak istediklerini bu kadar güzel organize demezdi.

Bu öykülerde dikkat çeken bir diğer unsur ise bu derlemeye ismini veren Odessa’nın öyküler içerisinde hiç göz önüne serilmemesidir. Bu büyük şehir sadece coğrafi konum olarak kaçakçılık için uygun olduğundan ve Odessa limanına demir atan yabancı gemilerle gelen kaçak mallardan söz ederken okura aktarılır. Bu, yazar için mekânın değil orada yaşayan kişi ve olayların ön planda olduğunu gösterir.

“Odessa Öyküleri”, “Tırnak İçinde Adalet”, “Froim Graç” ve “Gün Batımı” adlı eserlerinde Moldavanka çeteleri, bu çetelerin faaliyetleri, çeteler arası çatışmalar ve gerçekleştirdikleri baskınlar, bölgede polisin konumu, kısacası Moldavanka’nın karanlık yüzü yazar tarafından gözler önüne bu

eserlerin kahramanları aracılığıyla serilir. Bu öyküler içerisinde on beş farklı gangsterin ismi geçer. Ancak bu ismi geçen gangsterlerin her biri sanatçı tarafından ön plâna çıkartılmaz. Öyküler içerisinde ön plâna çıkartılanlar genellikle çete reisleri ve çetenin önde gelen isimleridir. Bu eserlerin geneline bakıldığında dikkat çeken tek bir kahraman vardır. Her öyküde mutlaka bir yerde ondan söz edilir. Öykülerin vazgeçilmezi bu kahraman Moldavanka'nın gelmiş geçmiş en büyük gangsteridir. Bölgede ondan daha cesur ve güçlü hiç kimse yoktur. Bu gangster elbette ki arabacı Mendel Krik'in oğlu Benya (Benstion) Krik'tir.

Peki, her eserde mutlaka bir kahramanlığı bulunan bu gangster neden bu öykülerde bu kadar ön plâna çıkartılır? Gerçek bir kahraman mıdır, yoksa yazarın hayalinde oluşturduğu bir kabadayı mıdır? Bu soruların cevapları öyküler içerisinde üstü kapalı da olsa verilir. Bu eserlerle gangsterlerin maceralarının anlatıldığı bir seri oluşturulacaksa, bu gangsterlerin etrafında toplandığı bir çeteden söz edilmesi gerekir ve bu çetenin de bir reise ihtiyacı vardır. Babel kahramanları arasında söz ettiği çetenin başkanı olarak Benya'yı seçer. Benya Krik diye bir adamın gerçekte yaşayıp yaşamadığına gelinecek olursa, bu muallâkta kalan bir soru olur, Babel ne anılarında, ne mektuplarında, ne de başka bir notunda Benya Krik adlı bir adamla karşılaştığını yazmaz. Ancak bu durum Benya Krik diye biri yok deme hakkını da bizlere vermez. Yazarın çevresinde olan biten her olayı, duyduğu ve merak ettiği sıradan bir hikâyeyi bile saatlerce dinleyebilme özelliğinin olduğu düşünülürse, bekli Benya Krik diye bir adamı görmese bile, birilerinden duyup kaleme almış olabileceği de göz ardı edilmemelidir. İlya Erenburg'unda anılarında vurguladığı şu cümleler sanatçının Benya'yı tanımış veya her hangi birinden duymuş olma düşüncemizi destekler:

“Babel hemen bir meyhaneye götürdü beni. Kalabalık ve karanlık bir yere girince şaşırdım. Kılıksız soyguncular, usta hırsızlar, arabacılar, kenar mahalle bahçıvanları, eski aydınlar burada toplanmışlardı... Çok kibar, ufak ve yaşlı bir adam geldi yanımıza oturdu. Babel'e damadının, karısını nasıl

*boğmaya kalktığını anlatmaya başladı. "Bilirsin, Veroşka kılını kıpırdatmaz. Defol dedi sadece, kusura bakma ama lütfen defol, bu benim kız bilirsin çok kibar." Ben daha fazla dayanamadım ve Babel'e gidelim dedim, o çok şaşırdı ve neden burası çok ilginç dedi."*²³⁴

Babel'in İlya Erenburg'u götürdüğü meyhanenin müdavimlerinin; kılıksız soyguncular, usta hırsızlar, arabacılar, kenar mahalle bahçıvanları, eski aydınlar olması ve hepsinin bu öykülere konu edilen kahramanlara benzemesi de dikkat çekicidir. İlya Erenburg'un bu cümlelerinden iki yargı çıkartabiliriz; Babel bu meyhanede ya da başka bir yerde böyle bir adamla tanıştı, ya da böyle bir adam hakkında bir şeyler duyup hayal gücüyle harmanlayıp, Benya Krik adlı bir kahramanı ortaya çıkardı.

Benya Krik ister gerçek, isterse hayali bir kahraman olsun sonuçta bu eserlerde yazar tarafından okurun karşısına acımasız bir gangster olarak çıkartılır. Ancak okur bu acımasız adama karşı büyük bir yakınlık duyar. Peki, okuru Benya'ya karşı sempati duymaya iten şey nedir? Bu sorunun cevabı da gene yukarıda vurguladığımız gibi yazardan kaynaklanır. Yazar öykülerinin hiç birinde Benya'yı okuruna kötülemez. Onun yaptığı her iş âdil ve olması gerekli bir zorunluluk olarak gösterilir. Benya'nın "Karl" adlı öyküde polis karakolunu yakmasının, "Odessa'da Bu İş Nasıl Oldu?" adlı öyküde kendi adamını öldürmesinin ve "Baba" adlı öyküde sıradan bir bakkalın dükkânını yağmalamasının, eserler içerisinde mutlaka mantıklı bir açıklaması vardır. Benya, polis karakolunu kardeşinin düğünü için toplanan arkadaşlarının yakalanmasını önlemek için yakmış, ilk baskını sırasında yanında bulunan adamını ise suçsuz bir genci keyfiyetten öldürdüğü için vurmuş ve sıradan bir bakkal dükkânını ise dostu Froim Graç'ın onurunu kurtarmak için yağmalamıştır. Babel öyküleri içerisinde Benya'nın yaptığı bu kötü davranışların sebebini tıpkı kadın kahramanlarına yaptığı gibi açıklayarak okurunda Benya'ya karşı sempati uyandırır.

²³⁴ Erenburg, **a.g.e.**, s. 1.

Bu düşüncemize en iyi örnek her halde Benya'nın dönem gangsterlerinden Sender Eyhbaum'a gerçekleştirdiği baskının tasviri verilebilir. Benya bir gece ansızın Sender Eyhbaum'un evini arkadaşlarıyla basar:

*"... Onları eli bıçaklı bir delikanlı bekliyordu. Bir vuruşla ineği yere yatırıyor ve kalbine bıçağı saplıyordu. Kanın aktığı yer sanki ateş gülleri gibi parlıyordu ve silâh sesleri inliyordu. Bu silâh sesleri Benya'dan geliyordu, olanlara bakmaya gelen, inek sağan işçi kızları kovalıyordu. Sonra diğer adamlarda ateş etmeye başladı, eğer havaya ateş etmezsen birini öldürebilirsin. Ve böylelikle altı inek Benya'nın ayakları altına düşerek öldü..."*²³⁵

Bu baskın sırasında zavallı inekleri kurşuna dizerek öldürürken tasvir edilen Benya, okurdan ilk başta tepki alır, ancak daha sonra bu tasviri bitirirken yazarın; *"... Eğer havaya ateş etmezsen birini öldüre bilirsin, "* cümleleri ise okurun aklını iyice karıştırır. Yazar kahramanına bu son cümlesi ile toleransını gösterir. Okur, Benya'ya günahsız yere hayvanları öldürüyor diye kızarken, bir anda insanları korumak için uğraşmasını takdir eder. İşte okurun Benya'ya duyduğu sempati, yazarın bu tarz ara cümleleri ile ortaya çıkar.

Babel'in öykülerde Benya'ya karşı tutumundan kısaca söz ettikten sonra öyküler içerisinde Benya'nın aktarımına ayrıntılı bir şekilde geçelim. Benya Moldavankalı gangsterlerin kralıdır. "Odessa'da Bu İş Nasıl Oldu?" adlı öyküde Benya'nın gangsterler dünyasına nasıl girdiği şu şekilde anlatılır:

"Bençik dünyaya tek gözle bakan Froim Graç'la görüşmeye gitti. Froim'e dedi ki:

²³⁵ İsaak Babel, *Soçineniya v dvuh tomah*, Tom I., "Korol", Moskva, Hudojestvennaya Literatura, 1990, s. 121–122.

— Beni yanına al. Senin sahiline bağlanmak istiyorum. Bağlandığım sahilde kârlı çıkar bu işten.

Graç ona şöyle cevap verdi:

— Kimsin sen, nereden geliyorsun ve neyle geçiniyorsun?

— Bir fırsat ver bana Froim...

(...)

Ve gangsterler Benya'nın durumunu konuşmak için toplandılar. Ben orda yoktum, ama bir toplantı olduğu söylenir. O sıra merhum Levka Bık başkanlık ediyordu.

Tek gözlü Froim düşündüklerini söyledi:

— Benya az konuşur, ama öz konuşur. Az söyler ve bir daha söylemeye gerek duymaz.

— O zaman, dedi merhum Levka. Onu Tartakovskiy'de deneyelim.²³⁶

Babel okuru ile kahramanını bu diyaloglar aracılığıyla tanıştırır. Benya güçlü ve korkusuzdur. Yazar âdeta bunu ispatlamak için de kahramanını dönemin önde gelen acımasız gangsteri Tartakovskiy'e gönderir. "Odessa'da Bu İş Nasıl Oldu?" adlı eserde Tartakovskiy şöyle tanıtılır:

"Tartakovskiy "Bir buçuk Yahudi" (poltora jida) veya "dokuz soygun" (devyat' naletov) diye adlandırılırdı. "Bir buçuk Yahudi" derlerdi ona çünkü hiçbir Yahudi onun kadar atak ve hiçbir para onun gibi değerli olamazdı. Odessa'nın en uzun polisinden daha uzundu. Yahudilerin en kilolusundan daha ağırdı. "Dokuz Soygun" derlerdi ona çünkü Levka Bık ve firmasına bağlı olan arkadaşları Tartakovskiy'in bürosuna ne sekiz, ne de on, tam dokuz baskın düzenlemişti. Daha o zamanlar Kral diye adlandırılmayan Benya'ya "Bir buçuk Yahudi"ye yapılacak onuncu baskını gerçekleştirme şerefi verilmişti..."²³⁷

²³⁶ Babel, a.g.e., s. 128.

²³⁷ Babel, a.g.e., s. 128.

Babel'in Tartakovskiy'i bu şekilde okura tanıtır daha sonra Benya'yı daha ilk işinde Tartakovskiy'in üzerine göndermesi yukarıda da söz ettiğimiz gibi yazarın kahramanına yaptığı bir ayrıcalıktır. Babel kahramanının gücünü ve adaletini okuruna göstermek için onu Tartakovskiy'e gönderir. Sırf bir çeteye girebilmek için durduk yere bir adamın dükkânını basa bilecek bir kabadayı olarak öykünün başında aktarılan Benya, eserin sonunda adaletin simgesi olarak gösterilir. Bu öyküde gangster Benya âdeta bir Robin Hood'a dönüşür. Tartakovskiy'in bürosuna gerçekleştirilen onuncu baskın sırasında kendi adamı sarhoş Yahudi Savka Butsis'a'nın sadece heyecan olsun diye vurduğu Tartakovskiy'in yardımcısı zavallı İosif Muginşteiy'n için Benya'nın yaptıkları okurun takdirini kazanır. Benya'nın baskın sırasında vurulan İosif'i alıp iyi bir hastaneye götürmesi, onun sağlığıyla yakından ilgilenmesi, acımasız olarak çizilen Benya'ya ayrı bir hava katar. İosif'in bir serserinin kurşunuyla ölmesi üzerine intikamını almak için kendi adamına karşı ettiği yemin de dikkate değer:

“...Anamın mezarı üzerine yemin ediyorum ki Savka, sen de onunla beraber gömüleceksin.”²³⁸

Benya'nın günahsız kişilere karşı büyük bir zaafı vardır. Yazar Benya'nın merhametli tarafının anlatımını burada bitirmez. Benya hastaneye kaldırdığı zavallı İosif'in ölümünden kendini sorumlu tutar. Bu nedenle kimseye boyun eğmeyen Kral, oğlunun ölümü üzerine hiç bir geçim kaynağı kalmayan acılı annenin yanına gidip ölen oğlunun patronu Tartakovskiy'den kadının geleceği için pazarlığa bile girişir. Bu pazarlıkta da başarılı olur. “Odessa'da Bu İş Nasıl Oldu?” adlı öyküde Tartakovskiy ve Benya'nın yaptığı pazarlık şu şekilde kaleme alınır:

²³⁸ Babel, **a.g.e.**, s. 132.

“Sonra birbirleri ile ağız dalaşına girdiler. “Bir buçuk Yahudi”, Benya ile tartışıyordu. Ben o sıra orda değildim. Ama orda olanlar hatırlar. En sonunda peşin beş bin ve ayda elli ruble üzerinde uzlaşabildiler.”²³⁹

Yazarın bu tarz suç örtbas edici ifadeleri Benya’ya karşı sempati uyandırır. Eserde Benya’ya kazandırılan merhamet ve adalet duygusu öykünün geri kalanında da gözler önüne serilir.

Benya merhum İosif’in ardından sadece bunu yapmaz. Ona asla unutulamayacak bir cenaze töreni düzenler. Cenaze töreninde de konuşma bile yapar:

“... Baylar, bayanlar! Sevgili İosif hayattan ne gördü? Sadece bir hiç. Ne için çalıştı? Başkalarının parasını saymak için. Ne için öldü? Tüm çalışanlar adına öldü... Bayanlar, baylar zavallı İosif için dua ettikten sonra, tanımadığınız birisi olan Savka Butsis için de, son dinlenme yerine giderken dua etmenizi isteyeceğim, sonuçta o da bir ölü.”²⁴⁰

Benya’nın bu İosif için son konuşması cidden insanın tüylerini ürpertecek türdedir. Benya verdiği sözü tutup, İosif’in intikamını almış, ettiği yemini de yerine getirip Savka’yı öldürüp İosif’le aynı gün gömmüştür. Yazar eserde bu durumu vurgulayarak, Benya gibi sıradan bir kabadayıyı sözünün eri bir babayiğide çevirir. Artık Benya takdiri hak eder. Bu yaptıklarından sonra Moldavanka’da ilk defa bir gangstere verilen “Kral” unvanını alır ve namını tüm Odessa’ya duyurur. “Odessa’da Bu İş Nasıl Oldu?” adlı eser Benya’ya bu unvanı kimin verdiği anlatımıyla biter:

“Duvarda benden önce en iyi yeri kapan Peltek Moyseyka arabanın arkasından bakarak “Kral” dedi. Şimdi her şeyi biliyorsun. Ona ilk kimin Kral dediğini. Moyseyka’nın neden o kelimeyi tek gözlü Froim’e veya deli Kolka’ya

²³⁹ Babel, a.g.e., s. 134.

²⁴⁰ Babel, a.g.e., s. 135–136.

söylemediğini de öğrendin. Eğer burnunun üzerinde gözlüklerin ve ruhundaki son bahar hala duruyorsa ne faydası var bunları bilmenin?”²⁴¹

Artık Benya'nın lâkabı “Kral”dır. Öykülerde de çoğu zaman Kral diye adlandırılır. Kral'ın her öyküde mutlaka bulunduğu yukarıda değinmiştik. Benya “Kral” adlı öyküde kız kardeşini evlendirirken, “Baba” adlı eserde Froim Graç'ın kızının onurunu korurken, “Gün Batımı”nda babasından intikam alırken, “Tırnak İçinde Adalet”de bir kooperatifin başkanı olarak ve “Froim Graç”da ise adamlarının çıkardığı olaylarla okurun karşısına çıkar.

Öyküler içerisinde Benya her ne kadar değişik durumlarda ve özelliklerde karşımıza çıksa da, bu öyküler içerisinde değişmeyen tek yönü korkusuzluğu ve acımasızlığıdır. Eserler içerisinde Benya'nın acımasızlığına verilecek birçok örnek bulunur. Benya'nın acımasızlığına en açık örnek olarak “Kral” adlı öyküde aktarılan dönemin önde gelen gangsteri Sender Eyhbaum'a yaptığı baskın gösterilebilir:

“Her biri birbirinden açık üç mektup cevapsız kaldı. O zaman Benya işe koyuldu. Elleri uzun sıırıklarla, gece yarısı dokuzu birden geldiler. Sırııklara zifte batırılmış kumaşlar dolanmıştı. Alev gibi yanan dokuz yıldız Eyhbaum'un kapısında belirdi. Benya kilerin kapısını kırdı, inekleri birer birer dışarı çıkarttı. Onları eli bıçaklı bir delikanlı bekliyordu. Bir vuruşla ineği yere yatırıyor ve kalbine bıçağı saplıyordu. Kanın aktığı yer sanki ateş gülleri gibi parlıyordu ve silâh sesleri inliyordu... Ve böylelikle altı inek Benya'nın ayakları altına düşerek öldü...”²⁴²

Benya'nın ne kadar acımasız bir gangster olduğunu bu cümleler açıkça ortaya koyar.

²⁴¹ Babel, **a.g.e.**, s. 136.

²⁴² Babel, **a.g.e.**, s. 121–122.

Benya'nın korkusuzluğuna da örnek vermek gerekirse gene aynı öyküde aktarılan karakol yakma sahnesinin tasviri yerinde olur. Öykü kısaca şöyledir. Kral'ın kız kardeşi Dvoyra'nın düğünü vardır. Odessa'nın önemli gangsterleri bu düğünde toplanmıştır. Bölgeye yeni atanan polis komiseri ise bu düğünün gangsterleri bir arada basmak için çok büyük bir fırsat olduğu düşünür. Ancak Kral ve arkadaşlarını tanıyan diğer polis memurları bunun doğru olmayacağını farkındadır. Benya'ya bu baskının haberi önceden gelir. Haberi getiren çocuk olayları şöyle aktarır:

“— Komiser bütün adamları topladı. Onlara - Biz mutlaka Benya Krik'in evini basmalıyız, çünkü imparatorun olduğu yerde kral olamaz. Benya Krik bugün kız kardeşini evlendiriyor tam günüdür.

— Devam et

— Öyle olunca aynasızlar korktu. Eğer biz bugün Benya Krik'in evini basarsak gözü döner ve o zaman çok kan akıtır...²⁴³

Bu alıntıdan anlaşılacağı gibi bölgedeki polisler bile Benya'dan çekinir. Benya'nın bölgedeki hâkimiyeti bu cümleler ile açıkça ortaya konur. Bu olayın haberini alan Benya üç adamını yarım saatliğine göreve çıkartır. Aradan çok geçmeden polisler baskına hazırlanıp karakoldan çıkarlarken, karakol yanmaya başlar. Anlatıcı bu durumu o kadar şevkle anlatır ki okur olması gerekenin bu olduğunu düşünür. “Kral” adlı öyküde bu olayın tasviriyle biter:

“...Karakol alevler içerisindeydi, muhafızsız kalan tutuklular kaçıyorlardı, polisler dumanlı merdivenlere atılıp, pencerelerden sandıkları, dosyaları fırlatıyorlardı... Büyük iş başarmayı düşünen çaylak Komiser kaldırımında durup bıyıklarının ağzına giren kısımlarını çiğniyordu. Yeni çaylak donmuş kalmıştı orda. Benya komiserin yanından geçti, geçerken de asker selâmı verdi.”²⁴⁴

²⁴³ Babel, a.g.e., s. 121.

²⁴⁴ Babel, a.g.e., s. 126.

Aslına bakılırsa öykü içerisinde yazarın aralara sıkıştırdığı cümleler ile aktardığı: Bir kısım polisin Benya'ya karşı gerçekleştirilecek bir baskın karşısında bu kadar ileri gidebileceğinin öngörüsünde bulunması ve öykünün sonunda Benya'yı ve diğer gangsterleri yakalamak için harekete geçen komiseri "çaylak" diye adlandırılması, okurun aklında iki farklı olguyu ortaya çıkartır. Birincisi Benya'nın çok güçlü olduğunun ispatı, ikincisi ise bölgedeki güvenlik teşkilâtının ne kadar yeteneksiz ve korkak olduğuna dair yazarın yaptığı bir eleştiri olarak da değerlendirilebilir.

Benya Krik kadar ailesi de bu öyküler içerisinde önemlidir. Zalim mi zalim babası Mendel Krik, babasının kölesi haline gelmiş annesi Nehama, asi erkek kardeşi Levka ve evde kalmış kız kardeşi Dvoyra. Krik ailesinin bu fertleri ve aile ilişkileri "Gün Batımı" adlı öyküde ayrıntılı bir şekilde aktarılır. Zalim olan babalarının baskısından sıkılmış kardeşler, hem kendilerini hem de o bölgede yaşayan insanları babaları Mendel Krik'ten kurtarmak için, ona karşı isyan edip, döverler. Sonradan babalarını dövdükleri için suçluluk duyarlar ancak yaptıkları işten de geri dönemezler. Bu öykünün dışında "Baba" adlı eserde de Mendel Krik'in oğullarından yediği dayaklardan da söz edilir. Öyküde Mendel Krik'in yediği dayaklar şöyle aktarılır:

"...Mendel Krik masaların birinde yeşil bir bardakta şarap içiyor, öz oğullarının – büyük oğlu Benya ve küçük oğlu Levka'nın-kendini nasıl dövdüklerini anlatıyordu. Boğucu ve yüksek sesle öyküsünü anlatıyor, dökülen dişlerini gösterip, karnındaki yaralara etrafındakileri dokunduruyordu. Etrafındaki Volinskiy Sadikleri²⁴⁵ porselen gibi yüzleri ile Mendel'in sandalyesinin arkasından palavralarını dinliyorlardı. Duyduklarına şaşırıyorlardı..."²⁴⁶

²⁴⁵ Sadik : (цадик)Yahudi mistikleri.

Memo Larousse, Genel, Görsel ve Tematik Ansiklopedi, "Dinler ve Mitoloji: Musevîlik", I. Cilt, İstanbul, Aydın kitaplar, 1991, s. 309.

²⁴⁶ İsaak Babel, **Soçineniya v dvuh tomah**, Tom I., Odesskiye rasskazı, "Otets", Moskva, Hudojestvennaya Literatura, 1990, s. 143.

Yazar öyküleri içerisinde baba Mendel Krik'i "Lyubka Kazak" hariç diğer öykülerinde mutlaka bir yerlerde okurun karşısına çıkartır. Bunu yapmasının nedeni de zalim ve bencil bir adam olarak çizilen Mendel Krik'ten yola çıkarak oğlu Benya'nın neden acımasız bir gangster olduğunu açıklama isteğidir. Ancak öyküler içerisinde anlatılanlara bağlı kalarak Mendel ve Benya'nın acımasızlıkları bir birinden epey farklıdır. Mendel Krik âdil değildir. Her kimden öfkesini çıkartmak isterse çıkartır. Benya Krik'in acımasızlığı ise babasınıninkine benzemez. Benya âdildir ve haksız olana karşı acımasızdır.

"Gün Batımı" adlı öyküde Mendel'in bütün acımasızlıklarından söz edilir ve çocuklarından yediği dayak yazar tarafından yeniden okurun karşısına olması gereken bir ceza olarak çıkartılır. Benya ve kardeşleri babalarını döverek hata yapmamış, tam tersi babalarının herkese çektirdiği acıların intikamını almış olarak gösterilir. Eserlerde Benya Krik ile ailesindeki fertlerin öne çıkan özellikleri bunlardır. Kral acımasızdır. Bu nedenledir ki Moldavanka'nın en büyük gangsterlerinden bir olan Sender Eyhbaum'um damadı olur. Gerektiğinde öz babasını bile öldürürcesine dövebilir. Kral korkusuzdur. Polise bile kafa tutabilir. Benya masuma karşı merhametlidir. Suçsuz yere ölen zavallı İosif Muginşteyn'in intikamını alır ve annesinin geleceğini kurtarır. Benya onuruna çok düşkündür. "Tırnak İçinde Adalet" adlı öyküde aktarılan kendisine ihanet eden Tsudeçkis'e Benya'nın söyledikleri bunun en açık örneğidir:

"—Mösyö Krik benim Tsudeçkis'im ne yaptı da sizi incitti?, diye sordu karım.

*— Ne yapacak, diye cevap verdi Benya, ayaklarını burun deliklerime kadar soktu, gözlerinden yaşlar geliyordu. O benim ismimi gölgede bıraktı, arkadaşlarımla önünde beni rezil etti, onunla vedalaşabilirsiniz Madam Tsudeçkis, çünkü benim şerefim mutluluğumdan daha önemli ve o canlı kalamaz artık..., dedi.*²⁴⁷

²⁴⁷ Babel, a.g.e., s. 93.

Bu cümleler Benya'nın namına ne kadar değer verdiğini açık bir şekilde ortaya koyar. Bütün öykülerde ismini korumak ve yüceleştirmek için çalışan Benya'nın okur, bu durumu bir şekilde dile getirmesini bekler. Bu beklenti de "Tırnak İçinde Adalet" adlı öyküde gerçekleşir.

Benya'nın bu öyküler içerisinde öne çıkan diğer bir özelliği de tıpkı Babel gibi kadınlara karşı zaafıdır. "Baba" adlı öyküde Benya'nın bir hayat kadınıyla geçirdiği gecenin tasviri, Babel'in 1917'de aldığı pornografik yazılar yazma suçlamasını destekler niteliktedir. Zira öyküde anlatılan gece inlemeler, gülüşmeler ve samimî anları içeren sözcüklerle betimlenmektedir.

Öykülerde dikkat çeken bir başka özellik ise, Benya'nın para talep ettiği kişilere yazdığı mektuplardır. Kral yazdığı mektuplara cevap alamadığında veya aldığı cevap olumsuz olduğunda, o kişilere karşı baskınlarını gerçekleştirir. "Kral" ve "Odessa'da Bu İş Nasıl Oldu?" adlı öykülerde aktarılan bu mektuplar Babel'in Benya'ya yaptığı ayrı bir toleranstır. Karşısındaki kişiye uyarıda bulunarak hareket etmesi, onu okurun gözünde haklı duruma geçirir. "Odessa'da Bu İş Nasıl Oldu?" adlı öyküde Benya'nın Tartakovskiy'e yazdığı uyarı mektubuna cevap alamaması üzerine gerçekleştirdiği baskında, Tartakovskiy'in adamı İosif Muginşteyn'e gerçekleştirdiği baskının nedenini açıkladığı şu sözler düşüncemizi destekler:

"...Arkadaşım olarak söyle bana Muginşteyn; Benden bir iş mektubu aldı, neden beş kopek verip de bir tramvaya binip benim evime gelip, beni evimde görmez, ailemle oturup da bir bardak votka içip, oyun oynamaz? Bana neden yüreğini açmaz? Bana gelip "Benya böyle böyle, işte benim durumum, bana iki gün ver, sana ödeyeyim" deseydi. Ne diyecektim ki ben? Domuz domuzla karşılaşmaz, insan insanla karşılaşır. Muginşteyn beni anladın mı?"²⁴⁸

²⁴⁸ Babel, a.g.e., s. 131.

Benya hem iyi hem de kötü bir karakterdir. Doğruyu, yanlış, acımazsızlığı, merhameti, korkaklığı, cesareti, haksızlığı ve adaleti aynı anda sembolize eden değişik bir karakterdir. O nedenle sadece Babel içinde değil aynı zamanda Rus Edebiyatı için de ayrı bir önem taşır. Aslından Rus Edebiyatının geneline bakıldığında bu tarz bir karakter nedeysen ilk defa bu öykülerde gözler önüne serilir. Ses getirmeleri de o nedenle çok doğaldır.

Eserlerde Benya Krik'ten bu kadar söz ettikten sonra ön plâna çıkartılan diğer gangsterlere de değinmek yerinde olur. Bunlar Benya'nın kayın pederi ve Moldavanka'nın önde gelen gangsterleri Sender Eyhbaum, Benya'nın çeteye yeni girdiğinde topluluğun başkanlığını yapan Levka Bık ve çetenin önde gelen ismi Froim Graç'tan da söz edilir. Bu öyküler içerisinde Sender Eyhbaum ve Levka Bık'tan ayrıntıya girilmeden cümle aralarında söz edilirken. Froim Graç'a ayrıntılı bir şekilde aktarılır.

Froim Graç “Kral” ve “Lyubka Kazak” adlı öyküler hariç diğer öykülerde mutlaka karşımıza bir yerlerden çıkar. “Baba” ve “Froim Graç” adlı eserlerde ise kahraman odur ve sadece onun başından geçenler kaleme alınır. Bu iki öyküde Froim Graç'ın sıradan, zavallı ve korkak bir arabacı olarak aktarılırken, diğer öykülerde gangster kimliğiyle karşımıza çıkartılır. Froim Graç Benya'nın hep yanında yer alır. “Odessa'da Bu İş Nasıl Oldu?” adlı öyküde Benya'yı çeteye sokan isim olarak, “Baba” adlı öyküde kızının koca merakı nedeniyle köşeye sıkışmış sıradan bir at arabacısı olarak, “Froim Graç” adlı eserde kimsesiz kalmış torununa bakan, Çeka tarafından izlenilip, sorgulandıktan sonra öldürülen eski bir gangster olarak okura aktarılır.

“Baba” ve “Froim Graç” adlı her iki öyküde de Froim Graç'ın trajedisi açıkça gözler önüne serilir. “Baba”da kızının yirmi yıl sonra biranda yanına gelmesiyle sıradan hayatı değişir. Kızı bakkalın oğlu Solomonçik Kaplun'a âşık olmuştur. Froim kızının dırdırlarından bıkip usanıp bakkala kızını oğluna alması için ricada bulunur, ama bakkal tarafından aşağılanıp, reddedilir.

Bunun üzerine hem bakkaldan intikamını almak hem de kızının onurunu kurtarmak için Benya'dan yardım alır. Bu yardım karşılığında da kızını Benya ile nişanlar. Froim Graç'ın bu öyküde sessiz sakın bir arabacı olarak çizilmesi diğer öykülerde aktarılan korkusuz gangster tipiyle ters düşer.

Bu eserden sonra Froim Graç'ın sonunun anlatıldığı "Froim Graç" adlı öyküye geçmek yerinde olur. Bu öyküde Froim'in acı sonu aktarılır. Benya'nın adamlarının çıkarttığı bir olaydan dolayı Çeka, Froim'i sorgulaması için Moskova'dan özel bir yargı hâkimi getirir. Bu hâkimin adı Boroviy'dir. Boroviy Froim'i sorgular, sonrada öykü yerde yatan Froim'in cesedinin tasviri ile devam eder:

"...Sarmaşıklarla sarılmış duvarın orda yerdeki çadır bezinin üzerinde Froim Graç sele serpe yatıyordu. İki Kızıl asker onun cesedi başında sigaralarını tütürüyordu.

— Tıpkı ayı gibi, aşırı derecede güçlü... Böyleleri ölmez, onlar yıpranmaz... Bizden dokuzu onun kadar etmez... Kızıl asker kıpkırmızı kesildi, gözleri parladı, kasketi yana kaydı..."²⁴⁹

Sırf sorgusu için Moskova'dan özel yargıç getirilecek kadar önemli bir gangster olan Froim Graç'ın ölümünü yazarın Çeka'nın sorgulaması sırasında yapması da aslına bakılırsa üzerinde düşünülecek bir durumdur. Bu durum belki de o dönem Rusya'sının gerçekleriyle, yazarın kahramanlarını paralelleştirmek istemesinden kaynaklanır. Ayrıca bu durumu başka bir açıdan değerlendirecek olursak bu eserler içerisinde anlatılan polisin gangsterlere karşı başarısız tutumu, dönem rejimiyle kurulan ve bir dönem Babel'inde çalıştığı Çeka'nın, bu çete reisini etkisiz hale getirmeyi başarması, Çeka'ya karşı yazarın bir jesti veya dönem Rusya'sında Çeka'nın başarısını vurgulaması olarak değerlendirilebilir. Froim Graç'ın cesedinin başında sigara içen Kızıl askerlerde dikkat çekicidir. Âdeta yeni düzenin

²⁴⁹ Babel, a.g.e., Tom II., s. 258.

bekçileri onlardır. Eski düzen temsilcisi Froim Graç'ın cesedinin başında sapa sağlam ayakta durmaları da değişen düzenin sinyalleridir.

Öyküler içerisinde gangster olmasa da bir kişi daha yer alır. O da yukarıda söz ettiğimiz Benya'ya ihanet eden Tsudeçkis'dir. Tsudeçkis karşımıza ilk olarak Lyubka Kazak'ın hanında çıkar, asıl işi komisyonculuk olan Tsudeçkis'i Babel "Lyubka Kazak"da bir arsa sahibine atla çalışan harman makinesi satarken aktarır. Daha sonra da yediklerinin parasını vermediği için handa rehin tutulan bir müşteri olarak karşımıza çıkartırken, en sonunda Lyubka'nın oğlunu sütten kesmeyi başardığı için affedilerek handaki esareti biten ve bu hana kâhya olarak giren bir adam olarak aktarır. Yazar "Lyubka Kazak" adlı öyküsünün Tsudeçkis'in sonunu anlatarak şu şekilde bitirir:

*"...Bir hafta sonra Yevzel'den güvercin almak için hana uğradığımda, Lyubka'nın bahçesinde yeni kâhyasını gördüm, Bizim haham Ben Zhar'ya kadar zayıftı. Bu kâhya Tsudeçkis'di. On beş yıl bu işte çalıştı. Bu zaman zarfında onun hakkında birçok şey öğrendim. Eğer bir fırsat bulursam sıra ile hepsini anlatırım çünkü bu öyküler çok ilginçtir."*²⁵⁰

Yazarın bu öyküsünün sonunu bitirirken söylediği fırsat bir kere daha eline geçer ve "Tırnak İçinde Adalet"te yeniden Tsudeçkis'ten söz eder. Bu öyküde de en son Lyubka Kazak'ın kâhyası olarak bıraktığımız Tsudeçkis, yeniden bir komisyoncu olarak karşımıza çıkartılır. Bu sefer Benya Krik ve dokuz arkadaşının kurduğu bir kooperatifin muhasebecisi olarak sahneye çıkar, ancak işleri eline yüzüne bulaştırır. Benya ve arkadaşlarının gerçekleştirdiği kaçakçılık işi polis tarafından basılır. Benya arkadaşlarıyla tartışır ve sonunda bu bozgunun sebebinin Tsudeçkis olduğunu anlar ve gece yarısı Tsudeçkis'in evini basar. Ona öyle bir manevî baskı yapar ki Tsudeçkis'in psikolojisi bozulur ve Benya'da böylelikle ondan intikamını almış

²⁵⁰ Babel, a.g.e., Tom I., s. 152.

olur. Benya'nın elinden onu eşi zor kurtarır. Tsudeçkis öykünün sonunda başına gelenleri şöyle aktarır:

“Benim hayatımı karım kurtardı. Çocuklar uyanınca eşimle beraber ağlamaya başladılar. Benya sağlığını bozmuştu, bunun yerinde olduğunu anladı. Tedavim için iki yüz ruble verdi ve gitti. Beni Yahudi Hastanesine kaldırdılar. Pazar günü ölüyordum, pazartesi düzelmeye başladım, ama salı bir buhran krizi geçirdim.”²⁵¹

Aslına bakılırsa Tsudeçkis bu öyküler içerisinde fazla anlatılmasa da önemli bir kişidir. İşe yaramaz adam tipinin temsilcisidir. Korkusuz ve iş bitirici gangsterlerin arasında yer almasına rağmen hiçbir işte başarılı olamayacak kadar beceriksiz bir adamdır. Hayatta tek başarısı beklide Lyubka Kazak'ın oğlunu sütten kesmek olur. Bunların yanı sıra cesur adamların arasında söz edilen Tsudeçkis'in cesaretine değinecek olursak: Tsudeçkis sadece “Lyubka Kazak” adlı öyküde Lyubka gibi sert bir kadına karşı çıkabilecek kadar cesur aktarılır. Ancak cesareti geçicidir. İsmine geçtiği diğer bir öykü “Tırnak İçinde Adalet”te ise çok korkak bir adam olarak aktarılır. Yazar âdeta Tsudeçkis'i kaleme alarak diğer gangster kahramanlarını yüceltmek istemiştir. Onun korkaklığı ve beceriksizliği, diğer kahramanlarının işine yaramıştır.

Yazarın öyküleri içerisinde gözler önüne serdiği gangsterler bu şekilde; cesur ve acımasız karakterler olarak karşımıza çıkar. Bu gangsterler arasında en çok öne çıkartılan Benya Krik, yani namı diyar “Kral” olduğu görülecektir. Babel eserleri içerisinde Benya'ya diğer gangster kahramanlarından daha çok önem verir, okura onu sevdirmek içinde elinden gelen her çabayı gösterir. Benya ezilmiş Yahudi toplumunun onurunu kurtarmak için bu öykülerde ortaya çıkartılıp, korkaklıklarını ve âdil olmayan yaşamlarını protesto edercesine yazar tarafından kaleme alınır. Benya'nın soyadı da yukarda savunduğumuz tezi destekler. “Krik” Rusça “çığlık”

²⁵¹ Babel, a.g.e., s. 94.

demektir. Benya'da karakteriyle âdeta Yahudilerin topluma haykırışıdır. O güçlü ve cesur bir Yahudidir. Polisi bile dize getirebilir. Etrafındaki herkes ona aşırı derecede saygı duyar. Kral zıt duyguları bir arada barındırarak da edebiyatta farklı bir karakter olma özelliği de taşır. Bu nedenle hem yazar hem de Rus Edebiyatı için farklı bir önem taşır. Bu öykülerde Benya'dan sonra ön plâna çıkan diğer bir isimde arabacı Froim Graç'tır. Ancak Babel Froim'e Benya'ya gösterdiği toleransı göstermemiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. ANLATI SANATI

Bu başlık altında İsaak Babel'in, incelediğimiz öykülerinde gözler önüne serdiği dil ve anlatım özellikleri üzerinde duracağız. Her yazar ayrı bir dünyadır. İsaak Babel'in de dünyası oldukça geniştir. Yazar kolay anlaşılır ancak güçlü ve etkileyici bir dile sahiptir. Ölümünden sonra eserlerinin yayımlanmaya devam etmesi ve Rusya dışında birçok ülkede de incelenmesi Yahudiliğinin yanı sıra dilini kullanmadaki gücünden de kaynaklanır.

Didaktik bir anlatım kaygısı gütmeyen sanatçı, öykülerinde sıradan olaylara ve sıradan kişilere yöneldiği için çoğu zaman insanların duygularını ve bu duyguların sebep olduğu olayları konu alır. Kahramanların veya olayların felsefî yönlerine neredeyse hiç ilgi duymaz. O sıradan insana âşıktır. Kahramanlarının insanî yönlerine felsefî yönlerinden daha çok önem verdiği için de, her çevreden insanın anlayabileceği bir anlatım dili kullanır. İşlediği konu ve kişilerin sosyal konumuna göre üslup kullanımı da değişiklik gösterir. Prof. Dr. Gürsel Aytaç'ın "Genel Edebiyat Bilimi" adlı eserinde üslûp kısa ve öz bir şekilde şöyle açıklanır:

"Nedir üslûp? Üslûp, en basit tanımıyla "tarz"dır; edebiyatın dışında da bir üslûp, bu anlama gelir: giyiniş üslûbu (stili), davranış üslûbu, mimarî üslûp v.s... Edebiyatta söz konusu, yazma tarzıdır. Yazma tarzının, anlatma tarzının çok çeşitli olduğunu ve aktarılan, işlenen konunun rengini, havasını değiştirebilir..."²⁵²

Babel, genel olarak eserlerinde orta üsluba yönelir, ancak hayat kadınlarının maceralarını ve köy yaşamını kaleme aldığı öykülerinde ise alçak üslubu kullanır. Yazarın dilindeki bu değişim tezimizin birçok yerinde

²⁵² Prof. Dr. Gürsel Aytaç, "Genel Edebiyat Bilimi", I. Baskı, İstanbul, Papirus yayın evi, Nisan, 1999, s. 47-48.

yaptığımız alıntılarda da açıkça ortadadır. Sanatçı eserlerinde olay anlatımı içersinde hatalı ve yöresel kullanım, halkın kullandığı günlük konuşma dili, genellikle alt sınıf içerisinde kullanılan dua ve bedduaları, küfürlü ve kaba konuşmaları ve argo kelimeleri özenle seçer.

Ünlü Sovyet edebiyat bilimcisi Prof. Gennadiy Nikolayeviç Pospelov “Edebiyat Bilimi” adlı kitabında Babel’in “Konarmiya Öyküleri”nde kullandığı dil hakkında ise şunları söyleyerek bu düşüncemizi desteklemiştir:

“Örneğin Babel’in ‘Süvari Alayı’ndan bir parçaya bakalım; ‘Belayatserkov’un ardından hepsini kılıçla doğradık. Öyle bir kesip biçtik ki ağaçlar bile pes etti. Gerçi daha sabahın köründe Azrail bir uğrayıp geçmişti bana, ama gene de var gücümle vuruyordum. Hatırlıyorum: Gün dönmüş, hava kararmıştı. Birlik komuta merkezi ile bağlantım kesilmişti. Yanımda da koskoca proletaryadan geriye topu topu beş Kazak kalmıştı. Çevremde keşişle karısı gibi burun buruna boğazlaşma sürüyordu. Yaralanmıştım. Su gibi kan akıyordu atın ön ayağından. Yani kısaca, öyle işte.”

Yazar, kızıl ordu askerlerinin abartılı anlatışını, buna halksal gündelik konuşmadan deyimler de katarak (“kesip biçtik”, “ağaçlar bile pes etti”, “keşişle karısı gibi burun buruna”, vb.) ve tipik asker argosuyla süsleyerek (“kılıçla doğradık”, “topu topu beş Kazak”, “su gibi kan akıyordu”, vb.) daha da abartıyor. Abartılan eylemin kahramanlığı ile onu alaylıca hafife alan aktarış arasında aykırılık, bu anlatışa iç karartan bir yergici-taşlamacı hava vermektedir.”²⁵³

Babel’in alçak üslubuna dâhil edilecek bu tarz kullanımları özellikle de “Odessa Öyküleri”nde açık bir şekilde ortadadır. Bu eserlerin kahramanlarının sıradan gangsterler olduğu düşünülürse, onların sosyal

²⁵³ Gennadiy Nikolayeviç Pospelov, **Edebiyat Bilimi**, çev: Yılmaz Onay, 2. Baskı,, İstanbul, Evrensel Basım Yayın, Aralık, 2005, s.328

konumlarına göre bu tarz bir kullanım gerekmektedir. Bu eserler kaba ve argo dil konusunda en net örneklerdir. Bu kaba ve argo kullanımlara yazarın “Kral” adlı öyküsünden örnekler verelim: *“бабы-молочницы шарахались”* (sütçü kadınlar koşuşuyordu), *“Старика хватил легкий удар”* (yaşlıya hafif bir darbe yetti), *“насосавшись, как трюфные свиньи”* (imansız domuzlar gibi karınlarını doyurdular), *“пена бешеной собаки”* (kuduz köpek salyası), *“шпики”* (aynasızlar), *“сопляк”* (ödle), *“папаша”* (babalık) v.b.

Babel’in eserlerinde bu kaba konuşmalar ilginç bir şekilde yüksek üsluba ait nazik cümlelerle iç içe verilir. Bu tarz cümleler için yazarın yukarıda incelediğimiz “Kral” adlı öyküsünden vereceğimiz şu örnek açıklayıcı olacaktır.

“Мосье Эйхбаум, - написал он, - положите, прошу вас, завтра утром под ворота на Софийевскую, 17, - двадцать тысяч рублей. Если вы этого не сделаете, так вас ждет такое, что это не слыхано, и вся Одесса будет о вас говорить. С почтением Беня Король.”²⁵⁴

“Mösyö Eyhbaum, - diye yazdı,- sizden ricam yarın sabah Sofiyyevskaya sokağı 17 numaraya yirmi bin ruble bırakmanız. Eğer bunu yapmazsanız, hiç duyulmamış olaylar sizi bekliyor olacak ve bütün Odessa sizi konuşacak. Saygılarımla Benya Kral.”

Öykü boyunca hâkim olan alçak üslup bu cümlelerle farklılık kazanmıştır. Yazarın birçok eserinde de bu tarz ifadelerle karşılaşırız. Bu alıntıdan da anlaşılacağı gibi ağız bozuk bir gangster olan Benya’nın Eyhbaum’a yazdığı mektup ilgi çekicidir. Kahraman mektubuna Fransızca bir kelimeyle başlar. Babel’in birçok eserinde bu tarz yabancı kelime ve cümlelere de rastlarız. Ancak bu kullanım aşırıya kaçmadan yerinde

²⁵⁴ İsaak E. Babel, *Soçineniya v dvuh tomah*, Tom I., , “Korol”, Moskva , Hudojestvennaya Literatura, 1990, s. 121

kullanılmıştır. Eserlerin geneline bakıldığında karşımıza Fransızca, Latince, İtalyanca, Almanca, İbranice, ve Türkçe kelime ve cümleler çıkar: “*Ma bien aimée*” (Fransızca: Sevgilim, tom I., s. 70), “*İnsurgent*” (Latince: asi, tom II. s.143), “*Dio cartiga quelli, chi non conoseono l’amour.*” (İtalyanca: Tanrı, aşkı bilmeyene cezalandırır, tom II., s. 234), “*Gebel gavalim*” (İbranice: Fellek fellek dolaşmak, tom II., s. 198), “*Und damit Punktum*” (Almanca: ve böyle bir son, tom I.,s. 91), “*Kuşak*” (Türkçe: tom II., s. 187) v.b.

İsaak Babel öykülerinde doğup büyüdüğü yerler, buralarda yaşayan Yahudileri de unutmaz. Ukrayna toprakları ve bu topraklarda yaşayan halk Babel için ayrı bir önem taşır. Yazar bu insanları kaleme alırken Ukraynaca kelimelere, yöresel söyleyişlere de yer verir. Eserlerde yoğun olarak Ukraynaca kelime ve fiillerle karşılaşırız: “*Парубков*” (Delikanlılar, tom II., s. 189), “*Грима*” (Rahatsız etmek, tom I., s.100), “*Складать*” (Oluşturmak, tom I., s.101), “*Лав*” (Bank, tom II., s. 190), “*Бабучя*” (büyük anne, tom II., s.189), “*Кохання*” (Aşk, tom II., s. 190), “*Прохання*” (dilekçe, tom II., s.191), “*Быльці*” (Çok, tom II. s. 269), “*Викохавец*” (İcraatçı, tom II., s. 272), “*Нехай робить*” (Hemen yap, tom II., s. 275) v.s.

Babel Ukraynaca kelimelerin dışında eserlerinde kendi ırkına ve inançlarına ait kelimeler de kullanır: “*Местечка*” (Yahudi köyü, tom I., s. 73), “*Фаршированная риба*” (Balık dolması, tom I., s. 73), “*субботный вечер*” (serp günü, tom II., s. 35), “*Талмуд*” (Musevilerin dini yasalarının kaleme alındığı kitap, tom II., s. 144), “*Хасидизм*” (Musevilikte bir mezhep, tom II., s. 144), “*Цадик*” (Yahudi mistiği, tom I., s. 145), “*Хезер*” (Musevi okulu, tom II., s. 72), v.s. gibi.

Babel eserlerinde yabancı dil kullanımının yanı sıra uzmanlık dili olarak adlandırılan, bilimsel terimler de kullanmıştır. Sanatçı özellikle savaş öykülerinde askeri terimlere yönelir. Bunun dışında ise tıbbi, edebi, sanatsal olmak üzere birçok alana ait bilimsel kelimeler de kullanmasına rağmen arkaik kelime kullanımından ise adeta kaçınmıştır.

Babel'in eserlerinde kelime kullanımlarını incelerken göz ardı edemeyeceğimiz bir başka özellik ise eserlerde var olan Sovyet terminolojisidir. Dönem rejiminin önde gelen isimleri ve olayları eserlerde üzerinde durularak asla aktarılmaz. Bu durum yazarımızın siyasî düşüncelerden uzak duruşunun ve tarafsızlığının göstergesi olarak düşünülebilir. Ayrıca o dönemler hâkim olan sıkı sansürün etkisini göz ardı etmemek gerekir.

Babel için karakteristik sayılan bir diğer özellik ise, eserlerinin çoğunda doğa tasvirlerine yönelmesidir. Bu durum yazarın hem ne kadar iyi bir gözlemci hem de dilinin ve ifade ediş şeklinin mükemmelliğini de ortaya koyar. Babel'in öykülerinin her birinde doğa tasvirlerinin bulunması üslûbu açısından ayrı bir önem ifade eder. Yazarın, eserlerinde hâkim olan doğa betimlemesi çoğu zaman 19.yy. Rus edebiyatının tasvir ustası İ.S. Turgenyev'in eserlerindeki gibi uzun uzadıya, ayrıntılı bir şekilde karşımıza çıkar. Babel, doğaya en az sıradan insana duyduğu hayranlık kadar bağlıdır. Tasvirlerinde alışık olunan bir bahar sahnesini bile uzun uzadıya okurunu hiç sıkmadan, değişik ve etkileyici betimlemeler kullanarak aktarır. Sanatçının bu kullanımına örnek vermek gerekirse "Konarmiya Öyküleri" içerisinde bulunan ve ilk öyküsü olan "Zbruch Geçişi" adlı eserde yer alan şu cümleler, sanatçının doğa tasvirlerine iyi bir örnek olacaktır:

"Поля пурпурного мака цветут вокруг нас, полуденный ветер играет в желтеющей ржи, девственная гречиха встает на горизонте, как стена дальнего монастыря. Тихая Волынь изгибается, Волынь уходит от нас в жемчужный туман березовых рощ, она вползает в цветистые пригорки и ослабевшими руками путается в зарослях хмеля. Оранжевое солнце катится по небу, как

*отрубленная голова, нежный свет загорается в ущельях туч, штандарты заката веют над нашими головами.*²⁵⁵

“Çevremizdeki toprak çiçeklenmişti, öğlen esintisi sararan buğdayların üzerinde oynayıyordu, bakir karabaş otları, uzaktaki bir manastırın duvarları gibi ayaklanmıştı. Sessiz Volin ırmağı eğilerek akıp gidiyordu. Volin inci renkli dumanların kapladığı huş ağaçlarının yanından gözden kayboluyordu. Turuncu güneş kesik bir baş gibi gökyüzünden düşüyordu, batan güneşin gönderdiği ince ışınlar başımızın üzerinden geçiyordu ...”

Babel, otobiyografik öyküsü “Uyanış”da bu özelliğinden kendisi de söz eder. O dönemlerde tanıştığı “Odessa Haberleri” gazetesinin yazarlarından Yefim Nikitiç Smoliç’in küçük Babel’in yazılarına yaptığı şu eleştiri yazarın üslûbundaki doğaya yönelişin açıklaması olarak değerlendirilebilir.

*“- Чего тебе не хватает?... Молодость не беда, с годами пройдет... Тебе не хватает чувства природы.*²⁵⁶

“Şu anda sende eksik olan ne biliyor musun? Gençlik önemli değil, yıllar ilerledikçe halleder... Sende eksik olan şey doğayı tanımamak... ”

Babel’in doğa tasvirlerinde dikkat çeken bir diğer özellik ise dehşet sahnelerinin doğa tasvirleri ile birlikte verilmesidir. Yazar büyüleyici bir doğanın tasvirini yaparken, anlatım arasına insanın içini ürpertecek ifadeleri de koyar. “Zbruch Geçişi” adlı öyküden vereceğimiz şu örnek açıklayıcı olacaktır:

“Оранжевое солнце катится по небу, как отрубленная голова, нежный свет загорается в ущельях туч, штандарты заката веют над нашими головами. Запах вчерашней крови и убитых

²⁵⁵ Babel, **a.g.e.**, Tom II., s. 6.

²⁵⁶ Babel, **a.g.e.**, s. 175.

*лошадей каплет в вечернюю прохладу. Почерневший Збруч шумит и закручивает пенистые узлы своих порогов.*²⁵⁷

“Turuncu güneş kesik bir baş gibi gökyüzünden düşüyordu, batan güneşin gönderdiği ince ışınlar başımızın üzerinden geçiyordu. Geçen akşam öldürülen atların kan kokuları akşam esintisine yayılıyordu. Kararan Zbruç şırıldayarak ve köpürerek kendini bırakıyordu.”

Veya “Novograd’daki Katolik Kilisesi” adlı eserdeki şu cümleler:

*“Раздетый труп валяется под откосом. И лунный блеск струится по мертвым ногам, торчащим врозь.”*²⁵⁸

“Çıplak bir ceset bayırın dibinde kıvrılmış yatıyordu. Ve ay alay edecesine ölünün ayaklarında parlak ışıklarını dolaştırıyordu.”

Yukarıdaki alıntılardan da anlaşılacağı gibi çok hoş doğa tasvirleri ve dehşet sahneleri, okuyanı aniden dehşete sürükleyecek bir yöntemle bir araya getirilmektedir. Babel, iyi ve kötüyü, güzel ve çirkini, mutluluğu ve hüznü bu şekilde bir arada kullanır. Yazar doğa ve olayların isteğimiz dışında gerçekleştiğini, bu şekilde iki karşıt durumu bir arada kullanarak gösterir.

Sanatçının cümle yapılarına geçecek olursak genel olarak karşımıza kısa, birbirinden bağımsız ve kopuk izlenimi veren cümleler çıkar. Yazar cümlelerinde en çok “ve” bağlacını kullanır, diğer bağlaçlar ise “ve” bağlacının kullanımı göz önüne alındığında neredeyse yok denecek kadar azdır. Bu kullanımlara yazarın “Kral” adlı öyküsünden örnekler verelim:

“Как сделался Беня Крик, налетчик и король налетчиков, зятем Эйхбаума? Как сделался он зятем человека, у которого было

²⁵⁷ Babel, **a.g.e.**, s. 6.

²⁵⁸ Babel, **a.g.e.**, s. 9.

*шестьдесят дойных коров без одной? Тут все дело в налете. Всего год тому назад Беня написал Эйхбауму письмо.*²⁵⁹

“Benya Krik gibi bir gangster, gangsterler kralı, Eyhbaum’un damadı nasıl oldu? Altmış süt ineği olan bir adamın nasıl damadı oldu? Her şey bir baskın işine uzanır. Bir yıl önce Benya, Eyhbaum’a bir mektup yazdı.”

“И в помещении они договорились. Зарезанные коровы были поделены ими пополам. Эйхбауму была гарантирована неприкосновенность и выдано в том удостоверение с печатью. Но чудо пришло позже.

*Во время налета, в ту грозную ночь, когда мычали подкалываемые коровы, и телки скользили в материнской крови, когда факелы плясали, как черные девы, и бабы-молочницы шарахались и визжали под дулами дружелюбных браунингов, - в ту грозную ночь во двор выбежала в вырезной рубашке дочь старика Эйхбаума - Циля. И победа Короля стала его поражением.*²⁶⁰

“Ve içerde anlaştılar. Boğazlanmış inekleri eşitçe bölüştüler aralarında. Eyhbaum mallarını garanti altına almıştı ve elinde mühürlü bir belge bile vardı. Ancak daha sonra şaşılacak bir olay oldu.

Baskın sırasında, o korkunç gecede, boğazları kesilen inekler bağırdı ve danalar analarının kanından kayıp düştü, meşalelerin alevleri, karanlık kadınlar gibi dans ederken ve sütçü kadınlar dehşet verici browning seslerinden kaçarken—o korkunç gecede yaşlı Eyhbaum’un kızı Tsilya üzerinde v yakalı bir gömlekle bahçeye fırladı. Ve Kralın zaferi yenilgiye dönüştü.”

²⁵⁹ Babel, **a.g.e.**, Tom I., s. 121.

²⁶⁰ Babel, **a.g.e.**, s. 122.

Sanatçının eserlerinde kullandığı retorik figürler ise sanatı için çok önemlidir. Babel retorik figürlerden en çok benzetme ve kişileştirmelere yönelir. Bu figürleri yazarın bir öyküsü üzerinden inceleme yaparak ortaya koyalım. Yazarın “Kral” adlı öyküsünde karşımıza şu figürler çıkar.

Benzetmeler: *“Перекрытые бархатом столы вились по двору, как змеи”* (Bahçedeki kadife örtüler örtülmüş masalar, yılan gibi uzanmıştı.), *“Пот, розовый, как кровь, розовый, как пена бешеной собаки”* (Ter kan gibi pembe, kuduz köpek salyası gibi pembe), *“Восьмидесятилетняя Рейзл, традиционная, как свиток торы, крохотная и горбатая.”* (Seksenlik Reyzl, toranın tomarları gibi küçük ve kamburdu), *“Расцвели факелы, как огненные розы”* (Meşaleler ateşli güller gibi açılmıştı.)

Kişileştirmeler: *“Они высовывали свой хвост за ворота на Госпитальную улицу.”* (Masalar kuyruklarını Hastane sokağına kadar uzatmıştı), *“пьяное и пухлое пламя”* (sarhoş ve yumuşak dudaklı alev) v.b.

Yukarıdaki alıntılarımızda da gördüğümüz gibi yazar özellikle cansız varlıkları kişileştirir. Babel’in kişileştirmelerine “Zbruç Geçişi” adlı eserinden bir iki örnek daha verelim:

“Величавая луна лежит на волнах” (Yüce ay dalgaların üzerine uzanıyor), *“Тихая Волянь”* (Sessiz Volin) v.b.

Görüldüğü gibi sanatçı benzetmelere çok fazla yönelmiştir. Benzetmelerden sonra ise kişileştirmeler gelir.

Sanatçının anlatım özelliklerine geçecek olursak karşımıza ilk olarak eserlerde varlığını net bir şekilde hissettiren anlatıcı çıkar. Anlatıcı öykünün içinde mutlaka söz sahibidir ve çoğu zaman eserin kahramanları arasında yerini alır. Olaylar aktarılırken yorum yapar, anlatılanların gerçek olduğunun ispatı için uğraşır. Anlatıcının eserlerdeki varlığını örneklendirmek gerekirse

Babel'in Fransız – Alman savaşını anlattığı “Şeref Topraklarında” adlı öyküsünden yapacağımız şu alıntılar yerinde olacaktır:

“Печатаемые здесь рассказы – начало моих заметок о войне. Содержание их заимствовано из книг, написанных французскими солдатами и офицерами, участниками боев.”²⁶¹

“Burada basılmış öyküler, benim savaş notlarımdan başlar. Bu eserlerin içeriklerini, savaşın katılımcıları olan Fransız asker ve subayların yazılı olduğu kitaptan aldım...”

“То, что я сказал здесь, -- правда. Об этом написано в книге капитана Гастона Видаля “Figures et anecdotes de la grand Guerre”²⁶²

“Burada doğruları anlattım. Bunların hepsi komutan Gaston Vidal'in “Büyük Savaş'tan Tipler ve Anekdotlar” adlı kitabında da yazıyor...”

Görüldüğü gibi anlatıcının varlığı açıkça ortadadır ve anlatıcı anlattıklarının gerçekliğini ispatlamak için bu cümleleri dile getirir. Bu tarz cümlelere verilecek daha birçok örnek mevcuttur.

Babel eserlerinde “ben” ve “o” anlatı kullanır. Bazı öykülerinde ise eserin akışı içerisinde anlatıcı değışikliğine de başvurduğu görülür. Öykülerin geneline bakıldığında okuyucu üzerinde çok etkin bir anlatıcıyla karşılaşırız. Anlatıcı okurun duygularını açık bir şekilde yönlendirir. Babel dönem sansürünün üzerinde kurduğu baskıyı belki de bu şekilde, ipleri anlatıcının eline vererek hafifletmek istemiştir. Onun anlatıcıları genellikle sıradan düşünen, basit insanlar olduğu için bu kahramanların yönlendirmeleri pek de üzerinde durulacak gibi değildir. Onlar için bu yönlendirmeler normal ve yerindedir. Babel, bir gangsteri başka bir gangstere veya bir hayat kadını

²⁶¹ Babel, a.g.e.,s. 80.

²⁶² Babel, a.g.e.,s. 81.

aşığına anlattırarak okurunu onlara karşı olumlu yönde etkiler. Kahramanlarının geçmişleri önemli değildir. Önem taşıyan şu an içerisinde yaptıklarıdır. Yukarıda da vurguladığımız gibi bir sokak serserisi Benya'ya ya da sıradan hayat kadınlarına duyulan saygı ve sevgi de anlatıcının okurun duygularını kontrol altına alabilme gücünün en açık göstergesidir. Babel'in anlatıcısının okuyucuyu duygusal anlamda etkileyebilmesi, 19.yy'ın en önde gelen yazarlarından N.V.Gogol'ü hatırlatacak bir özellik taşımaktadır demek bizce yanlış olmayacaktır.

Yazarın eserlerinde dikkat çeken bir diğer durum ise; anlatıcının kahramanları çok yakından tanıması, onların düşünce sistemlerini çok iyi bilmesi ve bukalemun gibi onların kişiliğiyle bütünleşmesidir. Bu tutumuyla da onları istediği gibi anlatma fırsatı bulur, başka bir deyişle onları kendi objektifinden sunar. Anlatıcının eserlerde kendisini âdeta bir kahraman gibi göstermesi de bu durumdan kaynaklanır. Bu şekilde olaya daha hâkim ve daha yönlendirici olabilir. Sonuçta okur bu kahramanla ilk defa karşılaşırken, yazar yarattığı bu havayla okurun güvenini daha ilk anda başarılı bir şekilde kazanır. İsteddiği duyguyu ve duygusal yoğunluğun derecesini de böylece ayarlama şansını elde eder.

Sanatçının öyküleri içerisinde hâkim olarak iki anlatım konumu mevcuttur. Yazar genel olarak tanrısal anlatım konumuna yönelir. Diğer konum ise diyaloglar aracılığıyla okura aktarım şekli olan "yansız" anlatım konumudur. Babel için bu iki anlatım konumunun iç içe işlenmesi karakteristik bir özellik sayılır. Ancak eserlerde en çok ön plâna çıkartılan tanrısal anlatım konumudur. Sanatçının birçok yazar gibi tanrısal konumu seçmesinin bir diğer nedeni de kahramanlarını her yönleriyle tanıtmaya arzusudur. Bu konum aracılığıyla kahramanının iç dünyasını, düşüncelerini her yönden açıkça ortaya koymasının yanı sıra, tanrısal bir bakışla her durumdan haberdar olduğunu göstererek, cereyan edecek olaylar hakkında ipuçları verme imkânına da sahiptir. Yazar kahramanlarının geçmişlerini, şu an zarfındaki düşüncelerini ve gelecekte başlarına gelebilecek olayları, kısacası her şeyi

bilir. Bu tutuma yazarın “Baba” adlı öyküsünden vereceğimiz şu örnek açıklayıcı olacaktır:

“- Вот морока на мою голову, - ответил Фроим Голубчику, поиграл кнутом и пошел к себе спать и заснул спокойно, потому что не поверил старику. Он не поверил старику и оказался кругом неправ...”²⁶³

“Başıma yeni bir dert daha, - diye cevap verdi Froim, Golubçik’e, bir süre kamçıyla oynadı ve uyumaya gitti, huzurlu bir şekilde uyudu, çünkü yaşlı Golubçik’in söylediklerine inanmamıştı. İnanmamıştı yaşlı adamın söylediklerine ama böylesi bir hatayı daha önce hiç yapmamıştı. Golubçik haklıydı...”

Yukarıdaki alıntıdan da anlaşılacağı gibi yazarın; Froim’in yaşlı adama inanmamakla hayatında hiç yapmadığı kadar büyük bir hata yaptığını söylemesi ve Golubçik’in haklı olduğunu bildirmesi, yazarın tanrısal yaklaşımının en açık örneğidir. Babel bu cümlelerle öyküsünün sonunda yaşanacak kötü olayların da sinyallerini verir.

Babel’in öykülerinin en az “tanrısal” anlatım konumu kadar “yansız” anlatım konumuna da yöneldiği dikkat çeker. Yazar tanrısal anlatım konumunda sınırsız bir güce sahipken, yansız anlatımda objektif olmak zorunda kalır.²⁶⁴ Buda onun sınırlarını iyice daraltır ve zorlaştırır. Babel’in öyküleri içerisinde “yansız” anlatım konumuna verilecek çok fazla örnek mevcuttur. Yazar yansız anlatım konumuna yöneldiği yerlerde gözlemci figürün bakış açısını açıkça ortaya koyar. Bir gözlemci gibi, kahramanını hiçbir ekstra ayrıntı katmadan olduğu gibi ortaya koyar.

²⁶³ Babel, **a.g.e.**, Tom II., s. 139.

²⁶⁴ Mehmet Tekin,, **Roman Sanatı 1: Roman Unsurları**, 5. baskı, İstanbul, Ötüken Neşriyat A.Ş., Mart, 2006, s. 37.

Yazar çok yakından tanıdığı kahramanını okurunun da daha iyi anlayabilmesi ve olaylara verdiği tepkileri daha iyi değerlendirebilmesi için bir birinden bağımsız öykülerinde bile çoğu zaman aynı kahramanı kullanır. Bu şekilde öyküler arasındaki organik bağ kurulur. Okura, bir öyküde tanıştığı kahramanla başka bir eserde karşılaştığında onun yaşam felsefesini, tarzını ve bakış açısını daha açık bir şekilde kavrama imkânı kazandırılır. Sanatçı bu organik bağı içe bakış yöntemini çoğu zaman bilinç akımı tekniğiyle birleştirerek okuruna sunar. Bu sunum içerisinde de iç monolog tekniği açıkça varlığını hissettirir. Bu teknikleri de, kahramanlarının duygu ve düşüncelerini, olaylar karşısında hissettiklerini ve yaşama bakış açılarını açıkça ortaya koyarak, anlatımını etkileyici kılmak için kullanır. Bu kullanımı, yazarın ilk öyküsü “Yaşlı Şloyme”de, kahramanı Şloyme’nin, oğlu ve ailesinin evlerinden atılacağını öğrendiğinde hissettiklerini aktaran şu cümleler açık bir şekilde örnekleyecektir:

“С той поры Щлойме ни о чем другом не думал. Он знал одно: сын его хотел уйти от своего народа, к новому богу. Старая, забытая вера всколыхнулась в нем. Щлойме никогда не был религиозен, редко молился и раньше слыл даже безбожником. Но уйти, совсем, навсегда уйти от своего бога, бога униженного и страдающего и страдающего народа -- этого он не пожал. Тяжело ворочались мысли в его голову, туго соображал он, но эти слова неизменно, твердо, грозно стояли перед ним: “Нельзя этого, нельзя!” И когда понял Щлойме, что несчастье неотвратимо, что сын не выдержит, то он сказал себе: “Щлойме, старый Щлойме, что тебе теперь делать?” Беспомощно оглянулся старик вокрук себя, по-детски жалобно сморщил рот и хотел заплакать горькими, старческими слезами. Их не было, облегчающих слез. И тогда, в ту минуту, когда сердце его заныло, когда ум понял безмерность несчастья, тогда Щлойме в последний раз любовно осмотрел свой теплый угол и решил, что его не прогонят отсюда... никогда не прогонят. “Старуку Щлойме не дают съесть кусок засохшего

*пряника, который лежит у него под подушкой. Ну так что ж? Щлойме расскажет богу, как его обидели, бог ведь есть.. бог примет его.” В этом Щлойме был уверен.*²⁶⁵

“O andan itibaren yaşlı Şloyme, başka bir şey düşünmez olmuştu. Bildiği tek şey vardı o da oğlunun kendi halkından ayrılacağı, başka bir tanrıya gideceğiydi. Geçmişte kalan, çoktan unuttuğu inanç içinde kıpırdanmaya başlamıştı. Şloyme asla dindar biri olmamıştı, ara sıra dua ederdİ ve eskiden tanrısız olarak bilinirdi. Ama dönmemek üzere tanrısını, aşığılayan ve acı çeken bir halkın tanrısını terk etmesini bir türlü anlayamıyordu. Düşünceler kafasında ağır ağır dolaşıyordu, zorlukla kavriyordu, ama bu sözcükler karşısına değışmez, kesin ve tehditkâr bir biçimde çıkıyordu: “Bu olanaksız olanaksız!” Şloyme mutsuzluktan kaçış olmadığını, oğlunun dayanamayacağını anladığında kendi kendine: “Şloyme, yaşlı Şloyme ne yapacaksın şimdi?” diye sordu. Yaşlı adam çaresizlik içinde etrafa bakındı, çocuklar gibi dokunaklı bir biçimde ağzını büzdü acı, ihtiyar gözyaşlarıyla ağlamak istiyordu, ama o rahatlatıcı gözyaşları çoktan tükenmişti. Kalbi sızlamaya başladı, akli mutsuzluğunun derecesini anladığı anda Şloyme o sıcacık köşesine son kez sevgiyle baktı ve onu oradan kovamayacaklarına asla kovamayacaklarına karar verdi. “Yaşlı Şloyme’ye yesin diye yastığının altında duran bir parça kuru ekmeğı vermeyecekler ha! Ne olmuş yani? Şloyme de onun kalbini nasıl kırdıklarını, tanrıya anlatır, elbette bir tanrı var ve tanrı onu anlar.” Şloyme bundan emindi. ”

Görüldüğü gibi yazar Şloyme’nin kafasından geçenleri, tanrısal bir anlatımla, içe bakış, bilinç akımı ve içmonologlar aracılığıyla gözler önüne bu şekilde serer. Bu cümleler ile kahramanın sürüklendiğı bunalımda açıkça ortaya konularak, öykünün sonuna hazırlık yapılır. Bu tutumda okurun aklında kahramanın daha net bir şekilde belirmesine ve eserin sonunun daha iyi anlaşılmasına yardımcı olur.

²⁶⁵ İsaak E. Babel, **Soçineniya v dvuh tomah**, Tom I., , “Stariy Şloyme”, Moskva , Hudojestvennaya Literatura, 1990,.s. 35.

Yukarıdaki alıntıda da açıkça ortada olduğu gibi bilinç akımı tekniği, yazarın anlatım özellikleri açısından çok önemli bir yere sahiptir. Neredeyse Babel'in en karakteristik özelliği olarak değerlendirilebilir. Onun için kahramanlarının iç dünyalarının okura anlatımı, çoğu zaman öykülerin konusunun aktarımından daha önem arz eder, o nedenle yazar kahramanın iç dünyasını daha açık bir şekilde yansıtmak için bilinç akımı tekniğine başvurur. Bilinç akımı tekniği Mehmet Tekin'in kitabında şu şekilde açıklanır:

"Bilinç akımı, kısa bir tanımla, bireyin duygu ve düşüncelerinin, seri fakat düzensiz olarak şekillenen bir iç konuşma halinde verilmesi anlamına gelmektedir.

*... Bilinç akımında karakterlerin zihinlerinden akıp giden düşüncelerde mantıksal bir bağ yoktur. Daha çok çağrışım ilkesine göre akarlar. Ayrıca gramer kuralları da görülmez."*²⁶⁶

Babel'in bu tekniği kullanımına en net olarak "Otobiyografik Öyküler" da rastlarız. Kendi çocukluğunu konu alan yazar, iç dünyasını bu teknik aracılığıyla ustaca ortaya koyar. Bu tekniği örneklemek gerekirse yazarın "Güvercinliğimin Öyküsü" adlı eserinden vereceğimiz şu örnekler açıklayıcı olacaktır.

"Я лежал на земле, и внутренности раздавленной птицы стекали с моего виска. Они текли вдоль щек, извиваясь, брызгая и ослепляя меня. Голубиная нежная кишка ползла по моему лбу, и я закрывал последний незалепленный глаз, чтобы не видеть мира, расстилавшегося передо мной. Мир этот был мал и ужасен. Камешек лежал перед глазами, камешек, выщербленный, как лицо старухи с большой челюстью, обрывок бечевки валялся неподалеку

²⁶⁶ Mehmet Tekin, **Roman Sanatı 1: Roman Unsurları**, 5. baskı, İstanbul, Ötüken Neşriyat A.Ş., Mart. 2006, s. 269.

*и пучок перьев, еще дышавших. Мир мой был мал и ужасен. Я закрыл глаза, чтобы не видеть его, и прижался к земле, лежавшей под мной в успокоительной немоте. Утоптанная эта земля ни в чем не была похожа на нашу жизнь и на ожидание экзаменов в нашей жизни. Где-то далеко по ней ездил беда на большой лошади, но шум копыт слабел, пропадал, и тишина, горькая тишина, поражающая иногда детей в несчастье, истребила вдруг границу между моим телом и никуда не двигавшейся землей. Земля пахла сырими недрами, могилой, цветами. Я услышал ее запах и заплакал без всякого страха. Я шел по чужой улице*²⁶⁷

“Yerde yatıyordum, ezilen kuşun bağırsakları yavaş yavaş alnımda aşağıya iniyordu. Her yere bulaştılar. Âdeta beni kör edeceklerdi. Sıcak güvercin bağırsakları alnımdan akıp gitti, açık kalmış tek gözümü de dışımda ki dünyayı görmemek için kapadım. Bu dünya ufacıktı, korkunçtu... Onu görmemek için gözlerimi kapadım ve ayaklarımı huzurlu yere sıkı sıkı bastırdım. Bu çiğnenmiş toprak gerçek hayata, gerçek hayatta bizleri bekleyen sınavlara benzemiyordu. Uzaklarda bir yerlerde felâket, at sırtında eziyordu bu toprakları, ama atın ayaklarının yere değerken çıkardığı ses giderek azalıyordu, sessizlik, bazen çocuklara acı veren bir sessizlik birden benimle, bu toprağın arasına giriyordu. Nemli derinlikler, mezar ve çiçek kokuyordu toprakta. İçime çektim bu kokuyu ve ağlamaya başladım hiç korkmadan. İki yanımda beyaz kutular bulunan, yüzüme bulaşmış kanlı tüylerle, bilmediğim bir yolda yürüyordum...”

Bu alıntıda da görüldüğü gibi kahramanın cümleleri bir biri ile konunun gidişatına göre bir bağ ile kurulmamıştır. Kahraman yaşadığı bunalımla düşündüğü her durum ve varlığı değişik bir şekilde çözümlemeye çalışır. Ölen güvercinleri düşünürken, aklına dünyanın korkunçluğu gelir, bunun ardından da çocuklara acı veren sessizlikten söz etmeye başlar. Yukarıda

²⁶⁷ İsaak Babel, **Soçineniya v dvuh tomah**, Tom II, “İstoriya mayey golubyatni” , Moskva, Hudojestvennaya Literatura, 1990, s. 149- 148.

Mehmet Tekin'in kitabından açıkladığımız gibi bu cümleler arasında mantıksal bir bağ yerine çağrışım üzerine kurulmuş bir anlatım dikkat çeker.

Sanatçının anlatım özelliklerini incelerken Babel'in kullandığı edebi tekniklerin de üzerinde duracağız. Yazar öykülerinde en çok geriye dönüş tekniği, montaj tekniği ve diyalog tekniğine yönelir. Geriye dönüş tekniği özellikle "Odessa Öyküleri"nde son derece ön plândadır. Bu kullanıma bir örnek vermek gerekirse, "Kral" adlı öykü açıklayıcı olacaktır:

*"Как сделался Беня Крик, налетчик и король налетчиков, зятем Эйхбаума? Как сделался он зятем человека, у которого было шестьдесят дойных коров без одной? Тут все дело в налете. Всего год тому назад Беня написал Эйхбауму письмо."*²⁶⁸

"Benya Krik nasıl gangsterler kralı ve Eyhbaum'un damadı oldu? Tam altmış süt ineği olan bu adamın nasıl damadı oldu? Bu bir soygun işiyle gerçekleşti. Bir yıl önce Benya Eyhbaum'a bir mektup yazdı..."

Bu cümlelerden sonra bir yıl önceki olaylar anlatılır ve yeniden düğünde yaşananların anlatımına geri dönülür.

Babel'in öykülerde önemli bir yere sahip olan diğer bir teknik ise montaj tekniğidir. Gazete yazarlığı da yapan yazarımız, öykülerinde birçok alanda alıntılarda bulunur. Sanatçının montaj tekniğini kullanarak oluşturduğu öykülerde en çok dikkat çeken materyal mektuplardır. Yazarın azımsanmayacak kadar çok öyküsünde alıntılanan mektuplar dikkat çeker. "Konarmiya Öyküleri" içerisinde özellikle birçok mektuba ve nota yer verilir. Hatta yazarın bu seri içerisinde bulunan bir erin mektubundan oluşan ve diğeri de bir komutanın İtalya'daki sevgilisine yazdığı mektuptan oluşan iki öyküsü mevcuttur. Bu öykülerin dışında "Odessa Öyküleri"nde de gangsterler

²⁶⁸ Babel, a.g.e., Tom I., s. 121.

kralı Benya'nın da diğer gangsterlerle yazıştığı mektuplara da öykülerde yer verilir. Mektupların dışında savaş öykülerinde ise bir iki kazak şarkısı alıntı olarak karşımıza çıkar. Yazar yoğun olarak kullandığı montaj tekniğinin aksine edebi alıntıya ise pek yönelmez. Sadece bir iki yerde şiir alıntısı bulunur.

Babel'in öykülerinde diyalog tekniği de önemli bir yere sahiptir. Yazar öykülerinin hepsinde bu tekniğin kendisine sunduğu ayrıcalıkları okuruna sunar. Birçok eserde diyalogların fazlalığı dikkat çeker. Yazar genellikle diyaloglar aracılığıyla kahramanın ruh halini açıklar. Anlatımı daha canlı tutar. Okur uzun uzadıya öyküyü okumak yerine, konuşmaların getirdiği ilgi çekiciliğe kapılır. Yazarın incelediğimiz bütün öykülerinde yaklaşık olarak %85'inde diyalog tekniğinin mutlaka bir yerlerde kullanıldığı dikkat çeker. Bu durumda yazarın anlatım tekniği açısından önemli bir özellik olarak değerlendirilir. Tezimizin diğer bölümlerinde verdiğimiz örneklerden de bu kullanım açıkça ortadadır.

Bu başlık altında yazarın dil ve anlatım özellikleri üzerinde durduk. Yaptığımız incelemeler sonucunda; sanatçının eserlerinde işlediği kahramanların sosyal konumlarına göre orta veya alçak üsluba yöneldiğini ve öykülerde her zaman varlığını hissettiren anlatıcının “ben” ve “o” anlatı kullanılarak oluşturulduğunu gözlemledik. Anlatıcının öykünün duygusal düzeyini belirlemede ve kendi görüşünü okura kabul ettirmede ne denli önemli rol oynadığını saptadık. Yazarın cümle yapılarına geçtiğimizde ise birbirinden bağımsız ve kısa cümlelerin “ve” bağlacı ile bir bütün haline getirildiğini örneklerle açıkladık. Zengin bir dil hazinesine sahip olan Babel eserlerinde kullandığı üsluba ve kaleme aldığı kahramanın sosyal konumuna göre yabancı ve uzmanlık diline de yönelir. Ancak bu yöneliş kendisinden önceki yazarların eserlerindeki yoğunluktan uzaktır. Babel'in eserlerinde tanrısal ve yansız anlatım çok mükemmel bir uyum içinde bir arada işlenir. Eserler içerisinde her şeyden haberi olan anlatıcının bir anda yansız bir tutum takılması okurun aklını asla karıştırmaz. Yazar bu durumu ise içe bakış

perspektifi, bilinç akımı ve iç monologlar aracılığıyla, okuru kahramanının ruh haline odaklayarak oluşturur. Yazarın anlatım özellikleri içerisinde dikkat çeken bir diğer özellik ise; eserlerde kullanılan retorik figürlerdir. Yazar net olarak geriye dönüş, montaj ve diyalog tekniklerini kullanarak anlatımını süsler.

SONUÇ

Tezimizde 20. yüzyıl Rus edebiyatının, Stalin rejimi sırasında pek çok aydın gibi hem sanatını hem de hayatını kaybeden ve yıllar sonrasında itibarı iade edilen yazarlarından İsaak E. Babel'in öykülerini incelemeye çalıştık.

Bir yazar olarak Babel, kaleme aldığı olayları olduğu gibi gözler önüne sermekte başarılıdır. Sıradan bir olayın anlatımında bile okura farklı hisler uyandırmakta ustalaşmıştır. Yahudilik, insan, yaşam, ölüm, savaş ve aşk sanatçının öykülerindeki temel konuları oluşturmaktadır. Ancak bu konular yoğun bir duygusallıkla örülmüştür. Yazarın duygusallığı, kaynağını çocukluğundan beri içinde duyumsadığı ve kahramanlarına da yansıttığı yalnızlık duygusundan alır. Öykülerde anlatılan konu ne olursa olsun, mutlaka bir yerlerde yalnızlıkla karşılaşırız. Bu yalnızlık duygusu beraberinde derin bir hüznün ve acıyı da getirir. Her iki duygu da bir çocuğun ilk aşkında, okula ilk kez giderken, yaşlı bir kadının ölen eşinin ardından söylediklerinde ya da bir yetişkinin ölümle yüz yüze geldiği anda ya da bir sokak serserisinin çelişkili, yani kaba güç ve sevecenlikle dolu yaşam tarzında verilir. Ancak Babel'in sanatı için karakteristik olan en önemli nokta, hüznün ve acının kahramanların mutluluk duygusunu tatmasına engel olmamasıdır. Hatta yazar bazen öykü içinde gözyaşı döken bir kahramanını birkaç satır sonra kahkahalarla gülerken betimler. Trajediye yaşayan kahramanı yaşamdaki ironik anın da farkındadır. Bu da Babel'in yaşamı olduğu gibi kabul ettiğini ve kahramanlarını da bu anlayışla yarattığını göstermektedir.

Sanatçı için en önemli materyal insandır. Yaşadığı toplumu ve kültürünü çok yakından tanıyan yazar, eserlerinde o toplumu oluşturan insana yönelir. Onun için insan ve insani duygular işlenmemiş bir altın külçesidir. Yazar sanatıyla bu külçeyi eritip ona şekil verir. Yaşanan ve aktarılan olaydan çok, öykünün içerisindeki kahramanın ruh hali ve duyguları ön plana çıkartır. Devrim ve savaş yıllarını aktardığı öykülerinde bile siyasî düşünce ve tarihi gerçekler, insana duyduğu merakın gerisinde kalır. Sıcak

savaş sahnelerini aktarırken, yazar için o sahnedeki insan ve bu yaşananların insan psikolojisi üzerindeki etkisi önem taşır. Onun için olay değil olayın içindeki birey önemlidir. O sıradan insanın, sıradan duygularına hayrandır. Babel için söylenebilecek bir başka ifade ise insan psikolojisine verdiği değerdir. Yazar her eserinde mutlaka bir şekilde kahramanının ruh haritasını çizer. Kaleme alınan kahraman ister iyi, isterse kötü olsun asla ayırım yapılmaz. Kahramanın ruhundaki fırtınalar ve heyecanlar, kısacası ruhunda her ne yaşıyorsa o olduğu gibi aktarılır.

Babel'in öykü sanatının önemli bir başka özelliği ise tüm bu yukarıda saydığımız motiflerden oluşan tabloda yaşamın gizemini bulmasıdır. Babel'e göre yaşamın gizemi büyük değil anlık ve küçük olaylarda yatmaktadır. Baba ve kızı, kayınvalide ve damadı, sokak serserisi ve karısı, karı koca, general ve sıradan bir er ya da bir sokak kadını ve bir erkek arasında geçen diyaloglar bu gizemin ortaya konduğu satırlardır. Yazar gizlide saklıda bir şeylerin kalmasına karşıdır. Ne yaşanmışsa o olduğu gibi aktarılmalıdır. Babel'i çağdaşlarından ayıran önemli bir özelliği de kahramanlarının özel yaşamlarını o dönem için hayli erotik denilebilecek kadar cesaretle kaleme almasıdır.

Babel'in eserlerinin geneline bakıldığında yukarıda saydığımız temaların dışında dikkat çeken bir başka özellik ise, tıpkı kendi özel yaşamında olduğu gibi kadına verdiği değerdir. Yazarın kadın kahramanları hangi sosyal çevreden olursa olsun saygı görmeyi hak eden insanlardır. Sanatçı eserlerinde sıradan bir hayat kadınına bile ismi ve soy ismiyle hitap ederek ona yukarıda vurguladığımız saygınlığı kazandırır. Eserlerde karışık kadın erkek ilişkilerinin anlatımı da dikkat çeker. Birbirini aldatan çiftler, sokak kadınları ve müşterileri arasında yaşananlar, karşılıksız aşk acısı çekenler eserlerde fazlasıyla detaylı olarak kaleme alınır.

Yazar için insan kadar önemli olan bir diğer varlık ise Rusya'dır. Yaşamı boyunca farklı bir dine mensup olduğu gerekçesiyle, her ne kadar

Rus toplumu içerisinde ezilse de Rusya'yı vatani olarak kucaklamıştır. Rusya'dan kaçmak için eline geçen hiçbir fırsatı değerlendirmemiş ve vatanında kalıp ailesinin özlemiyle ölmeyi, yurt dışında vatan hasretiyle yaşamaya tercih etmiştir. Yazarın bu vatan sevgisi savaş eserlerinde de dikkat çeker.

Yazar için karakteristik sayılan diğeri bir yön ise dine yaklaşımıdır. Babel neredeyse hiçbir eserinde din temasını olumlu bir şekilde kaleme almaz. Bu durum devrimci duygularından veya farklı bir dine mensup olduğu gerekçesiyle çektiği acılardan kaynaklanmaktadır.

Babel'in edebi dili ise, her çevreden insanın anlayabileceği kadar yalındır. Cümleleri kısadır. Okuru yoracak kelime oyunları çok fazla kullanılmamıştır. Tanrısal anlatım konumuyla oluşturulan eserlerde aktif durumda olan bir anlatıcı mevcuttur. Olaylar hakkında yorum yapılması veya okurun bir konuda yönlendirilmesi gerektiğinde bu anlatıcı vazifesini yerine ustalıkla getirir.

Bu çalışmamızda Babel'in öykü sanatını, genel bir çerçevede vermeye çalıştık. Ülkemizde yalnızca çevirileriyle tanınan Babel'in sanatı hakkında fikir verebilecek noktaları yakalamış olduğumuzu umut ediyoruz.

KAYNAKÇA

ARMAOĞLU, Fahir; **20. Yüzyıl Siyasî Tarihi 1914–1980**, 6. Baskı, Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1989.

AYTAÇ, Gürsel; **Genel Edebiyat Bilimi**, İstanbul, Papirüs Yayın evi, 1999.

BABEL, İsaak; **Soçineniya v dvuh tomah**, Tom I., Moskva, Hudojestvennaya Literatura, 1990.

BABEL, İsaak; **Soçineniya v dvuh tomah**, Tom II., Moskva, Hudojestvennaya Literatura, 1990.

BABEL, Isaac; **The Complete Works of Isaac Babel**, Edited by Nathalie Babel, Translated by Peter Constantine, Introduction by Cynthia Ozick, Slipcased Hardcover, November, 2001.

(Erişim) <http://www.wwnorton.com/catalog/fall01/004846.htm>

BABEL, İzak; **Odesa Öyküleri**, çev. Ragıp Zarakolu, 3.Baskı, İstanbul, Bilge Uluslar arası Yayıncılık, Ağustos, 2006.

BURDA, İ.; “Analitiçeskiye issledovaniya v istoričeskoye nauka”, **Mejdunarodniy İstoriçeskiy Jurnal**, No:16 İyul’ -Avgust 2001.

(Erişim)

http://history.machaon.ru/all/number_16/analiti4/burda/part1/index.html)

Büyük Larousse: Sözlük ve Ansiklopedisi, III. Cilt, İstanbul, Milliyet Yayınları, 1986.

CARR, Edward Hallet; **Sovyet Rusya Tarihi Bolşevik Devrimi 1917–1923**, çev. Orhan Suda, I. Cilt, 2.Baskı, İstanbul, Metis Yayınları, 2002.

ERENBURG, İlya; “**Babel bıl poetom**”, Moskva, “**Knijnaya palata**”, 1989.
(Erişim) http://www.lib.ru/PROZA/BABEL/about_wospominaniya.txt,

KAZAK, Vol'fgang; **Leksikon Russkoy Literaturı XX. Veka**, Moskva, RİK “Kultura”, 1996.

KATZ, Aleksandr; “**Yevrei. Hristianstvo. Rossiya**”
(Erişim) <http://ok.zhitinsky.spb.ru.library/kazltrakta//.htm>

Kitabı Mukaddes: Eski ve Yeni Ahit, İstanbul, Kitabı Mukaddes Şirketi, 1993.

Memo Larousse, Genel: Görsel ve Tematik Ansiklopedi, I. Cilt, İstanbul, Aydın kitaplar, 1991.

MİLNER, Robin, DEJEVSKİYÇEV, Gulland Nikolay; **Rusya ve Sovyetler Birliği Tarihi**, çev. Metin Çulhaoğlu, VIII. Cilt, İstanbul, İletişim yayınları Equinox, 1993.

NİKOLAYEV, P. A. v.d.; **Pisateli 20 Veka: Biografiçeskiy Slovar**, Moskva, Nauçnoe İzdatel'stvo “Bolşaya Rossiyskaya Entsiklopediya”, “Randevu-Am”, 2000.

ORLOV, A.C., v.d.; **İstoriya Rossii s drevneyşih vremen do naşey dney**, Moskvo, Prospekt, 1999.

PAUSTOVSKİ, Konstantin; “**Katorjnaya rabota**”,
(Erişim) <http://www.pseudology.org/babel/Index.htm>

PAUSTOVSKİ, Konstantin; “**Mopassanov ya bav garantiruyu**”,
(Erişim) http://www.lib.ru/PROZA/BABEL/about_waspominaniya.txt

PAUSTOVSKI, Konstanti; **“Niskol’ka slov a Babele”**,
(Erişim) <http://www.pseudology.org/babel/Index.htm>

“Pisateli: Avtobiografi i portreti: sovremennikh russkih prozaikov”,
Sovremenniye Problemi, Moskova, 1926.

POSPELOV, Gennadiy Nikolayeviç; Edebiyat Bilimi, çev: Yılmaz Onay, 2.
Baskı,, İstanbul, Evrensel Basım Yayın, Aralık, 2005.

TEKİN, Mehmet; **Roman Sanatı 1: Roman Unsurları**, 5. baskı, İstanbul,
Ötüken Neşriyat A.Ş., Mart, 2006.

VERGASOV, Fateh; “İ.M. Vasilevskiy”,
(Erişim) <http://www.pseudology.org/Literature/NeBukva.htm>

**Vospominaniya- kniga 1: “Russkaya Revolyutsiya na Ukraine”, (ot
Marta 1917 goda po aprel’ 1918 goda)**, Nester Mahno.
(Erişim) <http://www.nestormakhno.info/russian/index.htm>

ÖZET

KARAGÖZLÜ, Tuğba, İsaak E. Babel ve Öykü Sanatı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2009

Tezimizin konusu Rus edebiyatında sadece öykü yazarlığıyla değil aynı zamanda gazete, senaryo ve oyun yazarlığıyla da sesini duyuran İsaak E. Babel'in (1894–1940) öykü sanatıdır. Birçok dönemdaşından farklı üslûbuyla, 20. yy. Rus edebiyatında ayrı bir yere sahip olan Babel didaktik anlatım kaygısı gütmeyen yapıtlarıyla birbirinden farklı alanlarda eserler vermiştir. Eserler incelendiğinde karşımıza net bir şekilde kişi ve olayların felsefî yönleriyle değil, ruhsal ve insanî yönleriyle ele alındığı ortaya çıkar. İyi bir gözlemci olan Babel, etrafında gördüğü, yaşadığı veya başkalarından duyduğu her olay ve kişiyi ruhsal açılarıyla ustaca edebi bir esere çevirmeyi başarmıştır.

Çok yönlü bir öykü koleksiyonu olan yazar genellikle: Yahudilerin toplum içerisindeki yaşamı, bireyin ölüm ve yaşam arasındaki gidiş gelişleri, Rus Devrimi ve İç Savaş, insan trajedileri ve gangsterlerin maceralarını konu olarak işler. Bunların dışında öykülerde dikkat çeken diğer bir yön ise kadına verilen değer ve dine duyulan öfkedir. Babel'in kendi yüreğinde hissettiği acı, hüznün, yalnızlık ve çaresizlik temaları ise hemen her öyküde açıkça varlığını hissettirir. Babel'in konularındaki bu çok yönlülüğün tersi olarak sanatçının değişmeyen tek özelliği sade ve anlaşılır bir dile sahip olmasıdır. Bu da tüm engellemelere karşın ülkesinde çok geniş bir okuyucu kitlesine ulaşmasında ve batı dillerine aktarılmasında önemli bir etken olmuştur.

Anahtar Sözcükler:

1. Kadın
2. Yahudi
3. İnsan
4. Devrim
5. Gangster

ABSTRACT

KARAGÖZLÜ, Tuğba, Isaac E. Babel and The Art of Tales, Masters Dissertation, Ankara, 2009

The subject of my dissertation is the art of storytelling of E.Babel, who is not only known with his narrating skills but also with his writing skills in journals, scenario and dramas. Babel is distinguished from his contemporaries with his different style of writing among 20th century Russian literature. Once he was creating his literature at diversified areas he has not worried whether the style is didactic or not. If his literature is analysed, it clearly appears that persons and events were handled with spiritual and human aspects more than their philosophy. He has achieved to create literary output converting psychological views of each event and each man he has seen, heard or sensed with his good ability of observation.

Author who has a versatile collection of tales: mostly works on life of jewishes in society, individual's roudtrip between death and life, Russian revolution and civil war, human being tragedies and adventures of gangsters. Beyond these, another striking side of the tales is honoring woman and anger to religion. Babel's pain, sadness, loneliness and desperation can clearly be seen at all stories of him. On the contrary to his diversified theme at his literature the only unchangible property of the artist is having pure and comprehensible language. This is why he has reached to a very wide crew in his land and has been translated to western languages although many obstructions.

Key Words:

1. Woman
2. Jew
3. Person
4. Revolution
5. Holdup man

РЕЗЮМЕ

KARAGÖZLÜ, Tuğba, Исаак Е. Бабель и Искусство Повествования, Магистерская Диссертация, Анкара, 2009

Темой настоящей диссертации является жизнь и творчество Исаака Е. Бабеля (1894-1940), который был не только автором рассказов, но, в то же время, и журналистом, сценаристом, и драматургом. В двадцатом веке в русской литературе каждый писатель имел свой литературный стиль. У Бабеля была манера писать свои произведения без дидактических объяснений. Когда мы изучаем его произведения, в них видим не только философский, но и духовный и человеческий образы. Он писал о морали людей и об их событиях, иногда о том, что происходит вокруг и что говорят люди.

Бабель писал по разным темам, в основном: о взаимоотношении евреев и русских людей, показал грань между жизнью и смертью, о российской революции и гражданской войне, о человеческих трагедиях и приключениях налетчиков. Кроме этого мы обращаем внимание на то, как он ценил женщин, как относился к религии. Во всех произведениях чувствуется, что в душе Бабеля ощущались боль, грусть, одиночество и беспомощность. Бабельские темы очень развиты, но, он писал очень просто и понятно для всех читателей. Поэтому его произведения очень популярны и переведены на разные языки.

Ключевие Слова:

1. Женщина
2. Еврея
3. Человек
4. Революция
5. Налетчик